

Շ. Թ. ԱՍԱԵԼՅԱՆ

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ

ԼԵՂՈՒ

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒ

Թույլատրված է ՀՍՍՀ քարձրագույն և միջնակարգ
մասնագիտական կրթության մեթոդաբանության կողմից որպես
դասագիրք Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի ուսանողների համար

ԳՐԱԽՈՍՆԵՐ՝ Մրակվայի Ի. Մ. Սեչենովի աճվ. 1-ին բժշկական ինստիտուտի լատիներեն լեզվի ամբիոնը, դոցենտ Մ. Գ. Տեր-Ղազարյան (Երևանի պետական համալսարան)

Առաքելյան Հ. Թ.

Ա. 706 Լատիներեն լեզու: Դասագիրք բժշկ. ին-տի համար.— Եր.: Լույս, 1982.— 287 էջ:

Դասագրքում առաջին աճվամ լեզվական գույթը մատուցվում է երկլեզվացության (բիլինգվալի) հայերեն և ռուսերեն) հիման վրա, որը հեղինակի Երևանի բժշկական ինստիտուտի օտար լեզուների ամբիոնում աշխատանքի երկարամյա փորձի արդյունքն է: Ուսումնական գույթը բաշխված է պարապմունքների, որտեղ հատուկ ուշադրություն է դարձվում ժամանակակից բժշկական (անատոմիա-ֆիզիոլոգիայի, դեղագործական և կլինիկական) տերմինաբանության հիմունքների ուսումնասիրությանը:

4802010000 (1) 87 1982

Ա

702 (01) 1982

ԳՄԴ 81.2 Լատ 9 78

4H (Լատին)

Акоп Торосович Аракелян

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК

Учебник для студентов

Ереванского государственного

медицинского института

(на армянском языке)

Издательство „ЛУЙС“

ЕРЕВАН, 1982

© «Լույս» Պրատարակչություն, 1982:

Սկստի ունենալով, որ դասագիրքը նախատեսված է Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի հայկական բաժնի ուսանողների համար հաշվի է առնված լատիներենի դասավանդման առանձնահատկությունները երկլեզվայինության պայմաններում (հայերեն և ռուսերեն): Ելնելով Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտում դասավանդման բազմամյա փորձից, մենք հանգել ենք այն եզրակացության, որ լատիներենի լեզվական մի շարք երևույթների համեմատումը հայերենի, ռուսերենի, ինչպես նաև երբեմն օտար լեզուների հետ, օգնում է ուսումնական էյուրթի ավելի լավ յուրացմանը, հարստացնում ուսանողների լեզվական և մասնագիտական գիտելիքները:

Ուսումնական էյուրթը, համաձայն պետական ծրագրի, բաշխված է բառ պարապմունքների: Թրինակներն ու նվազագույն բառապաշարն բնութագրված են հանախականության սկզբունքով և համաձայնեցված են անատոմիայի, հյուսվածաբանության, դեղաբանության և կլինիկական ամբիոնների հետ:

Քանի որ բժշկական ինստիտուտում լատիներենի ուսուցումը պետք է ընթանա կիրառական, տերմինաբանական ուղղությամբ, հատուկ ուշադրություն է դարձվում բառակազմությանը, տերմինատարբերին, անատոմիա-ֆիզիոլոգիայի, դեղագործական և կլինիկական տերմինաբանությանը վերաբերող վարժություններին, այդ թվում նաև «իմաստի կոանմանը» և «տերմինի կառուցմանը»:

Լատիներենի ուսուցումը բժշկական ինստիտուտում բացի կիրառական, տերմինաբանական նշանակությունից պետք է ունենա նաև գաղափարադասախառնակալի նշանակություն: Լատիներեն ստույթներն ու բնավոր խոսքերն այն լծակներից մեկն են, որի միջոցով ուսանողը կարող է դասախառնակվել մարդասիրության, բժշկական էթիկայի և դեոնտոլոգիայի, սովետական հայրենասիրության ու ինտերնացիոնալիզմի ոգով: Ասույթներն ու թեմավոր խոսքերը բաշխված են բերականական սկզբունքով:

Որպես հավելված դասագրքում զետեղված են տեխտեր բժշկության մասին, Հիպոկրատի և Սովետական Միության բժշկի երդումները, բժշ-

կական մի քանի լատիներեն անունների համանիշների գործածության նշգրտումը, որոշ հիվանդությունների և ախտանիշների անվանացուցակը, դեղանյութերի անուններն ըստ հոլովումների, լատիներեն անունների և թվերի անունները և այլն:

Դասագիրքը կազմված է բժշկական ինստիտուտների ուսանողների համար 1977 թ. լատիներեն լեզվի պետական ծրագրի համաձայն: Բուժական, մանկաբուժական, սանիտարահիգիենիկ և ստոմատոլոգիական ֆակուլտետներից բացի, այն կարող է օգտագործվել նաև դեղագործական ֆակուլտետում:

Դասագիրքը համալրված է նկարներով, աղյուսակներով և սխեմաներով:

Վերջում տրված են լատիներեն-հայերեն և հայերեն-լատիներեն բառարաններ:

Հեղինակը խորին շնորհակալություն է հայտնում պրոֆեսորներ՝ Վ. Չ. Գրիգորյանին և Վ. Պ. Հակոբյանին, դոցենտներ՝ Լ. Ք. Մանուկյանին և Գ. Գ. Գևորգյանին արժեքավոր խորհուրդների համար:

Դասագիրքն, անկասկած, գերծ չի լինի թերություններից, և հեղինակը երախտապարտ կլինի բոլոր նրանց, ովքեր կօգնեն իրենց դիտողություններով և խորհուրդներով:

Նվիրում եմ Աշխատանքային Կարմիր Դրոշի շքանշանակիր Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի 50-ամյակին

ՀԵՂԻՆԱԿ

Լատիներենը պատկանում է հնդեվրոպական լեզվախմբի իտալիկ ճյուղին: Նա մահացած լեզու է, ինչպես գրաբարը, սանսկրիտը, հին հունարենը, քանի որ հոմեոպատիկ կայսրության անկումից հետո չկա այդ լեզուն կրող ժողովուրդը (476 թ.):

«Լատիներեն» բառը ծագում է Լացիում նահանգի անունից, որը զբոսնքովում էր Ապենինյան թերակղզու միջին մասում, ներգրավելով Հռոմը և նրա շրջակայքը, որի բնակիչները լատիներ էին:

Հռոմը, որը հիմնվել էր 753 թ. մ. թ. ա., հետզհետե իր իշխանության տակ է առնում հարևան իտալիկ ցեղերին՝ սամնիտներին, էտրուսկներին, օսկերին, ումբրերին, իսկ մեր թվարկության հաջորդ դարից ըսկըսած, նվաճողական քաղաքականության շնորհիվ, իր իշխանության տակ է առնում այլ ժողովուրդներ՝ հին հունական գաղութները Միջերկրական ծովի եզերքով, Կարթագենը, Եգիպտոսը:

Մեր թվարկության հաջորդ 51 թ. Հռոմը նվաճում է Փալիան, արդի Ֆրանսիայի տերիտորիան, ավելի ուշ՝ իբերներին՝ իսպանացիների նախահայրերին, դակերին՝ արդի Ռումինիայի տերիտորիայում:

Ռոմանիզացված ժողովուրդների շրջանում Հռոմը բուն կերպով տարածում էր իր լեզուն, լատիներենը, որից սերվում են ժամանակակից ռոմանական լեզուները՝ իտալերենը, իսպաներենը, պորտուգալերենը, Ֆրանսերենը, ռումիներենը, մոլդավերենը և այլն:

Հռոմի կողմից նվաճված ժողովուրդներից հույները (146 թ. մ. թ. ա.) գտնվում էին մշակութային ավելի բարձր մակարդակի վրա: Հին հույների հետ շփման մեջ մտնելու հենց սկզբից հոմեոպատիկները կրեցին հելլենիզմի ազդեցությունը: Իզուր չէ, որ անտիկ աշխարհի բանաստեղծներից մեկը ասել է. «գերված Հունաստանը գերեց իր բարբարոս գերողին»:

Դեռևս մ. թ. ա. V դարում, հին Հունաստանի պատմության դասական ժամանակաշրջանում, զարգացման բարձր մակարդակի էր հասել հունական գիտությունը, հատկապես բնագիտությունն ու բժշկությունը: Այդ ժամանակաշրջանում (460—370 թ. մ. թ. ա.) Աթենքում ապրում էր համաշխարհային բժշկության հայրը՝ Հիպոկրատը, որի աշխատություններում են գտնվում բժշկական տերմինաբանության ակունքները:

-ամից դոժ 'Լգիհամատումս զգ մզմն տո՛ւ վիգիտ խիհեզլ զգմզգվատոլ յրսմ
-զգմիմզ մսնսմ վտեասմիզ յրսմոն ԿԱՄ :մզրսմթրսկտզոմփ մսիտզոմ
դ մսիտմն վտմզոմթրսմֆզվ մն յրսիմտտոհ իսմս 'սնեզլ զվտեհեհեմզվր Զոզ
-տզոմզոզս զտմթրստվն իտզմտն մզգմզգվատոլ յրսզոմձմՆ զտմթրստզոմզի

մմզգզգվր

-մզտ Լսնզզրս յրսնեթ զտիտթոմտ յրսթմսն զգ ծարսր Նզր զտմթրստզոմզ
-վրսզտ զտիտթմսնեհն ոզիտիտոզս 'զտիտիհՆթմ 'խոսվեոնր :զգմզգվատոլ
նվզգմզգթոմտ զտզրստզոմ, զզգմզգթոմտ յրսմեհիո զմզգզրսմթրստոմզոլտ վմզզ
-իհՆթմ զրսս զվս զվն յրսզոմթրսթ ձմզգզոմիտզոմվն ժոմտ վմտնտզՆվ

միմտոզգզ զտիտզրվս զտրնզոմիտոտն զտմթրսիհՆթմ ն Լգնտոմիտոզս
յրստեասմիզ մՆմզի վմտն ԿԱՄ զՆզվր դ յրսմտն ԻԻՄ զգմզգվատոլ ն Լգի
-զտրնեմթ ձժժմվնտզմծ զտմթրսիհՆթ՝ հտՆսչոչմտոլոմ վտոզգնիվր յոհ
վտոզվՍ-զձվ 'հոզվմծ ոզեոնր :մմզգզրսմթրստոլոմ վմզգիհՆթմ ժոմտ դ
զրսս զվս զգ Լգզտրնեմթ զգմզգվատոլ մզգզոմիտզոմվն վմզգմիմզ մզժմոՅ

յրսմզգնսմտն մրսնրստրս յրսիմտս մն իսիհեզլ զվտեժմն ոմ 'զսզոհ
ոզեմյ :մզգմզգվատոլ զտիտոմվտրսս» (·ն ·ն ԿԱՄ—ԱՄ) յրսզոմձմՆտիտզ
-տրտթ զտմթրստզոմզի հոմ 'մզգմզգվատոլ զտմտնտզՆվր 'թոթիՆսի ոզեոնոմ
(·ն ·ն ԱԻՄ—Ն) յրսմզմտն զվՆվր 'սնեզլ «զտիտոմի» 'զվտեժմն ոզեմս
'մզրսմթրսնսն մվ ն յրսիտզրսմոՆ մզգմզգվատոլ զտիտմն հոզտրտթոմվ

մմզգրսնեզլ զտիտզոմրսս ովտոն զգ զտզմզ զգնմտ
յրսմտն ՄԻ հոմ 'մմզգզրսմթրսմզժմտս զտիտիհեզլ զոնզ զՆվր վմզգզոմվնզվի
-սմն զտիտզոմրսս զվիվտզ յրսզոմթրս զգ վիգիտ իստոզՆ :իսժզոմի զոն
-տոռսիզր մվ Լզմտո ն յրստիո նմտր մսմՆզոմթոմսմս զտմթրսմոմի զտիտզր
-սսս զվիվտզ :մզն ԼսմՆվմզն մվ ն յրսզնսի 'մզգմզգվատոլ դ տզս
տմզ 'մրսսչ (·թ 924) ստզս նվրսիզո զտմթրսմոմի զտիտզոմրսսչ

տմի վժրվս 'սնեզլիմզ զտիտզվտոմ-տզրսս Լգիմսիտրնեհի ն յրստիո
զզրսմթրստզոմզվրսզտ զտիտիհՆթմ յրսսչմտոլոմ հվտոզ սզն 'խոսվեոնր

ՈՍՎՈՇՈՆ Դ

ՈՍԾՆԳԻ Կ

ստմթրստփսի

-սփ նզոստ Լն յոհ 'թոթիճոմզվտոլ խսնսՆվր վզգմզգվատոլ նվն յրսիթոռսր
-մզզ մմզստծ զգմտոզրսս յրսմս նոչ :մզգզոմվրսզտ թոթիզստ փսի նվմզգզոմրսմթ
-րստոմզոմ վմզգզրսս զվն յրսիթմսնեհտեո ոմտոզս յրսմզթմսն վմզգիհՆթմ
րս վմզգզոմիտզոմվն վնտզոմրսսս 'թոթիմն ստզս նվզոմզ դ վտնիզի

յրսթմսն զտրնեհեմտն զտմթրստզոմզոմիվրսզտ

զտիտիհՆթմ իսիհեզլ զգմզգվատոլ ն լտոմիտ մսիտժթրմտ մրսմթրստոլոմ ռոմ
վտսնիզի :ստմիտժ» («De medicina») «De medicina» զտմթրստոլոմ
-Նտժ նվժմն թրս ն Լգնտոլ զգմզգվատոլ զտմտոտփեոմզոմ 'սի վր հոսի
-Նտժ նվժմն թրս ն Լգնտոլ զգմզգվատոլ զտմտոտփեոմզոմ 'սի վր հոսի
(·ն Կ) մոսնիզի ոսվզգզմսի հիհՆթմ վնտզոմրսսս մսիտոմիզ :մզգզոմրսմթրստ
-տոլոմ վմզգիհՆթմ դ վմզգզոմիտզոմ վնտզոմրսսս ովտոն զգ զտրնեզ 'զո
-րստվն դ վթրսիտՆր մմզն վզգմզգվատոլ դոզ ն յրսստ սոզ 'վզգմտոզսչ

մմզգմտոզրսս զվս ն Լգնզ զսնեզլ զվտեհեհեմզվր զտրնիտն

-մսնեզ 'ձժվր վմզգիհՆթմ յրսմզգիտոզոմրտթ զրսնեհոչ դ 'մմզգզրսս զգ Լզմնեհ
-մտն յրսզոմիտոզրվս մզրսմթրսիհՆթմ հվտոզ մս 'ժզ յրսզոզտ 'իսպիտոլ

մոտոմ զՆզվր զգ Լգիտոնչտոն մմզստՆ

նվնզմս մզգզոմրստ վմզգոմրսմտնզն զգ Լգթոթմսն (·ն Կ) մոսնվմսիոսվՆ
(·ո ·թ ·ն III—Ա) մոստոմթրսզթ ոզեոնզվ 'մմզգզոմիտոզոմվն զրսսչ

յրսթմսն զտրմսիտրնեհի զտմթրստզոմզվրսզտ

զտիտիհՆթմ իսիհեզլ զգմտոզրսս զվնզմնմզզ մնոտիտ նզգմվ ստզս նվտոմիսն
-վչ (·ո ·թ ·ն II) մզգլտՆ ոսվնիտոլի զմսնեհն դ յրստոզոմ 'իհՆթմ 'տփ
-սոմվմի զոնեհեմտն զգմսվտրնսիտրնեհոմ ոզոտիտոզս դ (·ո ·թ ·ն Ա) մոստոմտոմփեոմզ
-ժզլո նզոմիտոզոմ 'մմզգզնսիտոզրսմոՆ զտմթրսիհՆթմ զտմտոմիսնիստզչ

նզր վմտՆտոստոմ զվտոն

-եհեմզվր վմզգզթմսնեհեհն դ վմզգիհՆթմ վմզգզմիմզ մզժմտս վսմտոլոմ զգ Լզտր
մզգզոմվրսզտ ժրտմթրսիտոզոմ զզր 'թոթիթմսնեհտեո նվրնսի վտոմիսնեհ

ՎԳՆԵ Կ

ՏՆՍԻՍՆԿՉ

մով հոյս մէ յոսկողանդ մստմ զգամողսւ զվչ ՏՕՂԱՃ Կողմնո «ոգիտուդ
 րաւմդդրանեղ ևն ուզվզդրն ծղտմզ մմս ւտոտրվ դոտիտսվեռաղոտր ևզչ
 զտիտողտրտին ւտս չ վկամի զվմզմմտս Դվրեռիտստմ յ զվմզստմ վմզդրան
 -գլ զտեռուտր Դիստոտրվ կզր զմուր զզ րաւիժոժման ծղգմն ոգիմս մմզս
 -տմ զտիդստոխն ճվնզտմզ ւչ՛ մսիտմտզս րե յրամզդրանեղ զոսզր տինտ
 ըվզստոտրվ Դվմնամմալ զտիտմզժոտխն րամզմ զզ ծսզզ կողտրտօր զտր
 -ժոժման ւզ ստոտրվրեռտմ ժրտոտր զզր մմզստմ յրամզդրանեղ վլտնւզի
 զթզ զզ «ժոժուտր» մմզդրանեղ կվսղտ մս ւչ զմ զտաչտտին ևմսմիմզ

վզրն զւնթրանդիտիտչ վմզն վիեզլ զտիտող
 -ոտվր զվմոեռեռնվր րանեղ վր Դս ողսգն մս վլտժ մթնուղտղվլ զտրժնզստ
 վմզզղվրմզս զվմոեռեռնվր րաւիմզմ չ ծսզզ ճվմս մտւտտտստմ «վժս Լս»
 զտիլնս ոգիտու զզ յրազոտվեղտչ ւզվմզեռտ մսնս զզ յրազոտիտտին մնզզ
 -րանեղ կվսղտ մս ւչ զմ զլվժտտ ճվնզտմզ, մզդուտստտին զտիտիեզլ զտզ
 զտի ւզվմզզտառտտին զտիտրտտին վթրսղմզ ուտ զտիլն յրազվգի վժոյ

մանմնտ զտիտուրվչ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ
 -տղվրմզս զվմոեռեռնվր ոգիմս զզ յրազր մմզմտս Դվրեռիտստմ իվթտր
 -եռտ յ մտւտտտստմ վլզգմտղսւ զվչ յ յ վզգվզղվտու յ մրանտեռնտե զտի
 -տիեզլ զտլթրանդտղտղվրմզս ճվիտիտղտրտօր չ յրանմս սզն մոտու զլնվր
 Լն զզւնթրանդտիտ ևն ուզչ Դիսնննվր վմզզղւնթրանդտղտղվրն յ վմզզստի
 -եռտղժ վժմտտտտղտր զտլթրանիլթժմ չ կզիեզիտմրմտղն զտլթրանդտղտղվր
 -մզս զտիտղվտու-տղսւ զտիժնզստ րամժնթղմ վմզմտն Դիսսկիտուդ

մտրոյ զտրնկտնմսնտչ զվմոեռեռնվր վմզզղտիտղ
 -տիվ չ մտրտչ ստու մնթրանդտղտղտրմզս զտիտիլնթժ իվնսն յ վմզժթվչ
 վլզգվզղվտու յ վլզգմտղսւ զվչ մնթրանթրանդտր տոտստչ վմտւտտտս

տմ զտիլն զտրնկտնմսնտչ զվմոեռեռնվր վմզզղտիտղ
 -տմ զտրտչ ստու մնթրանդտղտղտրմզս զտիտիլնթժ իվնսն յ վմզժթվչ
 վլզգվզղվտու յ վլզգմտղսւ զվչ մնթրանթրանդտր տոտստչ վմտւտտտս
 յնթրանդտր զտիլն զտրնկտնմսնտչ զվմոեռեռնվր վմզզղտիտղ
 -տմ զտրտչ ստու մնթրանդտղտղտրմզս զտիտիլնթժ իվնսն յ վմզժթվչ
 վլզգվզղվտու յ վլզգմտղսւ զվչ մնթրանթրանդտր տոտստչ վմտւտտտս
 յնթրանդտր զտիլն զտրնկտնմսնտչ զվմոեռեռնվր վմզզղտիտղ
 -տմ զտրտչ ստու մնթրանդտղտղտրմզս զտիտիլնթժ իվնսն յ վմզժթվչ
 վլզգվզղվտու յ վլզգմտղսւ զվչ մնթրանթրանդտր տոտստչ վմտւտտտս

Կ. Գ. Պ. Ս. Ս. Ս.

իզմզզղվտու զվչ յրանն
 ոգիտուրն զմզզղւնթրանդտրտտին զտլթրանդտիվլ յ մզզղվմն յ զվիտիտիտուդ,
 յ զմանեռնն մսիտողտիտ «.ժ. ժ 1881—0181) միսնամվ յ. յ. յ. յ. յ. յ. յ. յ.
 -տմմի զւնեռեռտր ոսս կողվո յ զմզզղվտու զվչ յրանն ողսգն մնզզղւնթր
 -ւստոլն ուղչմ մզզղտիտուտիե ստու յրազոտոտոտուս յրանն XIX
 յզմզզղվտու զզ զտիսն մզզղւնթրանդտուլն ստու վիտոսուրս յ յրաժման
 զտրժնզստ զտլթրանդտղտղվրմզս զտիտուսս զտիտիվլզոգս յ զտիտսվեռաղ
 մզն ևնդիտ զզր միտոսուրս յ. յ. Դիսմզզղւնթրանդտու զվմոժմն զզմտղսւ յ
 զզմզզղվտու կզիմժմժտուսչ զզ յրանդ զմզզղվզտրեռմթ ոսս վոզի զվժտտ
 վմն IIIAX սոզս վմզզղւնթրանդտրմզմթ վմզզղւնթրանդտուլն զտիսն
 զզմզզղվտու զզ զտիտիտի մնթրնթ զվժտտ զտլթրանդտի յրազոտոտոտուս
 յզմզզղվտու չ կզն մզզղւնթրանդտուլն Լոտ յ (զմզզղիտոզս վմզոնս) «
 «anatomia» մվ մլզիվ յ Լոտ կ վիտուրմս յ զտրեռնտիտղտիտ
 յ զտրեռնտիտոտն վմզոնթժ մտիտղտիվ մեռնեղ յ մզզղվմն ստու յ մոս
 -Լզեռամ յ միվնթրանդտղ յ մտմտիկ յ մնստրն յ մնսս յ մնսս յ մնսս
 -զ յ մզզղտիտուտիտ մսիտողտիտ վնտիսմիզ յրանն զվչ յ զմզզղվտու

մնթրանդտը
 -ւստուլն մսիտողտիտ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ
 -ւստուլն մսիտողտիտ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ
 «anatomia» մվ մլզիվ յ Լոտ կ վիտուրմս յ զտրեռնտիտղտիտ
 յ զտրեռնտիտոտն վմզոնթժ մտիտղտիվ մեռնեղ յ մզզղվմն ստու յ մոս
 -Լզեռամ յ միվնթրանդտղ յ մտմտիկ յ մնստրն յ մնսս յ մնսս յ մնսս
 -զ յ մզզղտիտուտիտ մսիտողտիտ վնտիսմիզ յրանն զվչ յ զմզզղվտու

մնթրանդտը
 -ւստուլն մսիտողտիտ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ
 -ւստուլն մսիտողտիտ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ յ զտրմտրոյ զտլթրանդտմ
 «anatomia» մվ մլզիվ յ Լոտ կ վիտուրմս յ զտրեռնտիտղտիտ
 յ զտրեռնտիտոտն վմզոնթժ մտիտղտիվ մեռնեղ յ մզզղվմն ստու յ մոս
 -Լզեռամ յ միվնթրանդտղ յ մտմտիկ յ մնստրն յ մնսս յ մնսս յ մնսս
 -զ յ մզզղտիտուտիտ մսիտողտիտ վնտիսմիզ յրանն զվչ յ զմզզղվտու

Կ. Գ. Պ. Ս. Ս. Ս.

յրանն IIIAX ողսգն յ զմզզղվտու զտիտու

որն իր մեջ մի բան է պարունակում, ուռուցիկ է՝ անոթ, սափոր, որևէ խոռոչ (կրծքի խոռոչ, գանգի խոռոչ): Լատինացված cytus տերմինն արտահայտում է բջջարանության հիմնական գիտական իմաստներից մեկը՝ «բջիջ»:

—Օրա հունական վերջածանցը նշանակում էր տվյալ բայի գործողության արդյունք: Բժշկական տերմինաբանության մեջ նա ստանում է նեղ մասնագիտական իմաստ՝ «ուռուցք» (միոմա, ֆիբրոմա, սարկոմա և այլն):

Ժամանակակից բժշկական գիտական տերմինաբանությունը բաղկացած է առավելագույնս՝

- ա) հունական և լատինական ծագում ունեցող բառերից,
- բ) հունական և լատինական բառակազմիչ տարրերի (հիմքերի, նախածանցների, վերջածանցների) հիման վրա արհեստականորեն կազմված բառերից:

XX դարի բժշկական տերմինաբանությունը համալրվել և համալրվում է հին ժողովուրդներին անծանոթ հասկացությունների արտահայտման համար նրանց լեզուներից վերցված արհեստականորեն կազմված բառերով: Այսպես, օրինակ՝ vitaminum տերմինը (լատիներեն vita — կյանք բառից) ստեղծվել է 1912 թ. կենսաբանական շատ կարևոր միացությունների խմբի համար: Կամ hormonum տերմինը՝ հորմոն (հունարեն hormao — գրգռում եմ) երևան է եկել 1905 թ. և արտահայտում է ներզատիչ գեղձերի արտադրությունները:

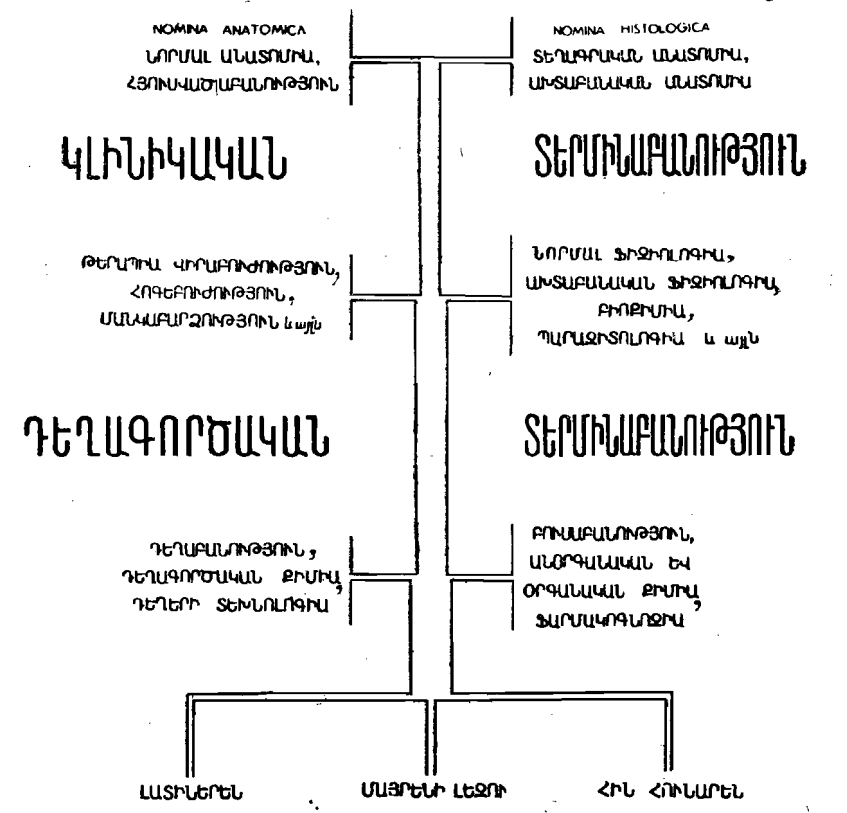
Աշխարհի երկրների մեծ մասում զեղատոմսերը գրվում են լատիներենի քերականական կանոնների համաձայն:

Հիվանդությունների տարբեր տեսակները, ախտաբանական երևույթները, ախտանիշները, բժշկական բազմաթիվ գործիքները և սարքերը, հիվանդությունների հարուցիչները և այլն անվանվում են հունա-լատինական բառակազմիչ տարրերի միջոցով:

1955 թվին Փարիզում ընդունված անատոմիական միջազգային անվանակարգությունը «Nomina anatomica», ինչպես նաև սովետական գիտնականների կողմից ներկայացված և 1970 թվին Լենինգրադում անատոմիների միջազգային IX կոնգրեսի կողմից հաստատված հյուսվածաբանական միջազգային անվանակարգությունը «Nomina histologica», բուսաբանական, կենդանաբանական և զեղագործական անվանակարգությունները ոչ միայն բաղկացած են լատիներեն և հունարեն բառերից, այլև գրված են լատիներեն:

Լատիներենը ներկայումս հանդիսանում է միջազգային օժանդակ լեզու, որի հիման վրա շարունակում են զարգանալ բժշկական, զեղագործական և այլ գիտական տերմինաբանությունները:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏՈՂՄԱԾԱՌ

INVIA EST IN MEDICINA SINE LINGUA LATINA

(Առանց լատիներենի ճանապարհ չկա դեպի բժշկություն):

ենի ուղղագրութիւնը հնչունարանական է, այսինքն՝
 քառի, հնչունի ճշգրիտ արտասանութիւնը: Համեմատ
 latina (լատինա), անգլ. latin lætin (լատին), ֆր. latin latē
 տեն) լատինական, լատիներեն: Այս տարբերութիւնը պիլի ալինա,
 երբ համեմատում ենք ձայնավորները լատիներենում և անգլերենում: Աս-
 տիներենում ձայնավորները արտասանվում են այնպես, ինչպես համապա-
 տախան ձայնավորները հայերենում:

I ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 1. Լատիներեցի այբուբենը

Լատիներենի այբուբենը բաղկացած է 25 տառից:

Տպագիր	Զեադիր	Անվանում	Արտասանութիւն
Aa	A a	ա	ա
Bb	B b	բ	բ
Cc	C c	ց	ց կամ կ
Dd	D d	դ	դ
Ee	E e	է	է
Ff	F f	էֆ	ֆ
Gg	G g	գ	գ
Hh	H h	հա	հ
Ii	I i	ի	ի
Jj	J j	յոտա	յ
Kk	K k	կա	կ
Ll	L l	էլ	լ
Mm	M m	էմ	մ
Nn	N n	էն	ն
Oo	O o	օ	օ
Pp	P p	պ	պ
Qq	Q q	կու	կ
Rr	R r	էռ	ր (ռ)
Ss	S s	էս	ս
Tt	T t	տ	տ
Uu	U u	ու	ու
Vv	V v	վ	վ
Xx	X x	իքս	ֆս
Yy	Y y	իփսիլիոն (իգրեկ)	ի
Zz	Z z	զետա	զ

J (j) տառը փոխառված է XVI դարում եվրոպական լեզուներից և
 գրվում է միայն ձայնավորներից առաջ, օրինակ՝ major (մայոր) մեծ,
 այլի մեծ, junctura (յունկտուրա) միացում: Մինչև XVI դարը գրում
 էին maior, iunctura.

Եվրոպական լեզուներից բժշկական տերմինաբանութիւն մեջ անցած
 մի քանի հատուկ անուններում հանդիպում ենք W (դուր վի) տառին, օրի-
 նակ՝ morbus Basedowi (մորբուս բազեդովի) — բազեդովյան հիվան-
 դութիւն:

Մեծատառով գրվում են հատուկ անունները, աշխարհագրական անուն-
 ները և նրանցից կազմված ածականները: Բժշկութիւն մեջ ընդունված է
 մեծատառով գրել նաև դեղաբույսերի և դեղամիջոցների անունները, օրի-
 նակ՝ pulvis foliorum Digitalis (պուլվիս ֆոլիորում դիգիտալիս) —
 մատնատունկի տերևների փոշի, solutio Urotropini (սուլուցիո ուրոտրո-
 պինի) — ուրոտրոպինի լուծույթ:

Լատիներենի ձայնավորներն են՝ a, e, i, o, u, y:

Մյուս հնչունները բաղաձայններ են:

§ 2. Երկբարբառներ

Երկբարբառը երկու տարբեր ձայնավորների միացութիւն է, որն ար-
 տասանվում է մեկ հնչունով կամ մեկ վանկով:

Երկբարբառներն են՝ ae, oe, au, eu:

Ae արտասանվում է ինչպես է, օրինակ՝ aeger (էգեր)-հիվանդ, costae
 (կոստե)-կողեր, haema (հեմա) -արյուն:

Oe արտասանվում է ինչպես օ, ֆրանսերեն eu, կամ ադր-
 բեջաներենից փոխառյալ «գոզալ» բառում, օրինակ՝ oedema (օդեմա)—
 այտուց, amoeba (ամօբա)—ամեոբա:

Au արտասանվում է ինչպես աու մեկ վանկով, օրինակ՝ trau- a
 (տրաու-մա) -վնասվածք, auris (աու-րիս) -ականջ:

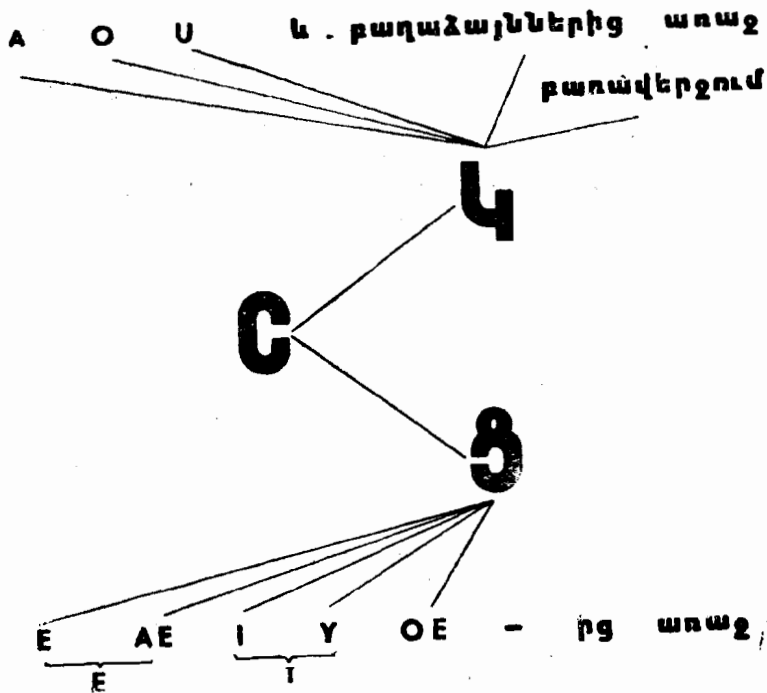
Eu արտասանվում է ինչպես էու մեկ վանկով, օրինակ՝ pneu-ma (փ-
 նեու-մա) -լոն (նեու-րոն) -նյարդ, նյարդաբջիջ, նեյրոն: A
 շրկառ ~ դրվում է a և e ձայնավորների վրա:

Եթե ae, oe տառակապակցություններում պետք է արտասանել յուրաքանչյուր ձայնավորն առանձին-առանձին, e-ի վրա գրվում է երկու կետ, կամ երկարության նշան (-) օրինակ՝ aēr, aēr (աէր) -օդ, aloë (ալոէ) -հալվե, eupnoë (էուպնոէ) -նորմալ շնչառություն:

§ 8. Արտասանության կանոններ

C-ն արտասանվում է ինչպես կ կամ ց: Բաղաձայններից և a, o, u ձայնավորներից առաջ, ինչպես նաև բառի վերջում արտասանվում է «կ», օրինակ՝ fractura (ֆրակտուրա) -կոտրվածք, caput (կապուտ) -գլուխ, costa (կոստա) -կող, medicus (մեդիկոս) -բժիշկ, clavicula (կլավիկուլա) -անրակ, lac (լակ) -կաթ: Արտասանվում է «ց» է, ի և ö հնչյուններից, այսինքն՝ e, i, y տառերից և ae, oe երկբարբառներից առաջ, օրինակ՝ cella (ցելլա) -բջիշ, acidum (ացիդում) -թթու, cytus (ցիտուս) -բջիշ (հուն.), caecus (cecus) (ցեկուս) -կույր, coelia (ցօլիա)՝ -խուց:

Առաջարկում ենք c տառի արտասանության հետևյալ սխեման.

K-ն արտասանվում է ինչպես կ: Բժշկական տերմինաբանություն մեջ տառը օգտագործվում է հազվադեպ, հիմնականում հունական, ավելի հազվադեպ՝ ուրիշ ծագումով բառերում, օրինակ՝ kaolinum (կաոլինում) - սպիտակ կավ, keratitis (կերատիտիս) -աչքի եղջրաթաղանթի բորբոքում, kalium (արաբ.) (կալիում) -կալիում: Հունական ծագումով բառերում հաճախ k-ն փոխարինվում է c-ով, օրինակ՝ kystis (կիստիս), cystitis (ցիստիտիս) -պարկ, skeleton (սկելետոն), sceleton (սցելետոն) -կմախք:

Q-ն միշտ գործածվում է u-ի հետ, նրան հաջորդող ձայնավորով և արտասանվում է կվ, օրինակ՝ quinta (կվինտա) -հինգերորդ, obliquus (օբլիկվուս) -թեք:

S-ն ընդհանրապես արտասանվում է ս, օրինակ՝ musculus (մուսկուլուս) -մկան, fossa (ֆոսսա) -փոս, փոսիկ: Եթե s-ը գտնվում է երկու ձայնավորի կամ ձայնավորի և m, n բաղաձայնների միջև, արտասանվում է զ, օրինակ՝ basis (բազիս) -հիմք, protoplasma (պրոտոպլազմա) -նախանյութ, mensis (մենզիս) -ամիս:

X-ը արտասանվում է ք, օրինակ՝ radix (ռադիքս) -արմատ, externus (էքստերնուս) -արտաքին: X-ը ձայնավորների միջև արտասանվում է կզ, օրինակ՝ exitus (էկզիտուս) -ելք, վախճան:

Y-ը գրվում է միայն հունական ծագում ունեցող բառերում և արտասանվում է ինչպես հայերեն ի-ն*, օրինակ՝ tympanum (տիմպանում) -թմբուկ, coccyx (կոկցիքս) -պոչուկ: Հունարենից վերցրած բառերում հանդիպում ենք թե՛ i, թե՛ y տառերին, որոնք արտասանվում են ի:

Z-ը արտասանվում է զ հունական ծագումով բառերում, օրինակ՝ zygoma (զիգոմա) -այտ, azotum (ազոտում) -ազոտ: Ոչ հունական բառերում արտասանվում է ց, օրինակ՝ zincum (ցինկում) -ցինկ, influenza (ինֆլուենցա) -գրիպ: Դեղանյութերի անունների -(a)zol-, -(a)zin-, zid -ածանցներում Z տառը ցույց է տալիս, որ նյութի բաղադրության մեջ ազոտ կա (Norsulfazolum, Aminazinum).

ԻՆՎԵՍՏԱՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչպիսի՞ն է լատիներենի ուղղագրությունը:
2. Ինչպե՞ս են արտասանվում լատիներենի ձայնավորները:
3. Որո՞նք են երկբարբառները և ինչպե՞ս են արտասանվում: Գրեցեք օրինակներ:
4. Ո՞ր դեպքում երկբարբառի e-ն առանձին է արտասանվում: Գրեցեք օրինակներ:
5. Ինչպե՞ս է արտասանվում c-ն: Գրեցեք օրինակներ:
6. Ի՞նչ ծագում ունի k-ն: Գրեցեք օրինակներ:
7. Ո՞ր տառակապակցությունով ենք արտահայտում կվ-ն: Գրեցեք օրինակներ:
8. Քանի՞ ձևով են արտասանվում s և z-ն: Գրեցեք օրինակներ:
9. Ի՞նչ ծագում ունի y-ը: Գրեցեք օրինակներ:

* Հունարենում y-ը արտասանվում էր օ (ինչպես գերմաներենում)

ԸՆԹԵՐԾԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կարդացե՛ք և բացատրե՛ցե՛ք տառի կամ տառամիացութեան արտասանութեան կանոնը.

I, J

Iris, tibia, auditus, pilula, sirupus, intestinum, epidermis, nistatinum, radius, cubitus, iodum, instrumentum, gelatina, graviditas, junctura, major, majalis, jejunum, jecur, jugularis, adjuvans, juvenus.

Ae, oe, aë, oë, au, eu

Aesculapius, aegrotus, diaeta, gangraena, paediatr, plantae, praemolaris, praeparatum, foetidus, oestradiolum, foeniculum, poena, lagoena, aër, aërobia, anaërobus, aloë, diploë, poëta, uropoëticus, haemopoëticus, auscultare, aurum, causticus, auris, autopsia, pneuma, pneumonia, neutrum, pleura, neuron, cupnoë.

C

Fractura, caput, costa, medicus, clavicula, lac, acidum, cytus s*, cella, cystis s. vesica, caecus, coelia, cancer, cito, medicamentum, Hippocrates, calcium, collega, medicina, cyanus, hyoscyamus, Cicero, vaccinum, bucca, buccae, coena, cerebrum, caementum, coccygeus, cranium, scapula, cauda, adducens, sceleton, succus, sulcus.

K

Kaolinum, keratitis, kalium, skeleton, kystis, guttae Botkini, keratoma, kefir.

Q

Quinta, obliquus, aqua, quercus, antiquus, quies, liquor, squama, quantum satis, quantitas, quarta, frequens.

S

Musculus, fossa, basis, protoplasma, mensis, diagnosis, analysis, neoplasma, sutura, osseus, septum, Caesar, narcosis, mensura, dosis, nasus, incisura, communismus.

X, Y, Z

Salpinx, maxilla, radix, extractum, appendix, experimentum, externus, nux, pix, lex, exitus, examinatio, pylorus, coccyx, tympanum, crystallus, butyrum, amygdala, zygoma, azotum, eczema, protozoa, benzoë, sulfadimezinum, norsulfazolium, horizontalis, zincum, influenza.

II ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 4. y-ի ուղղագրություն

Y-ի ուղղագրությունը հեշտացնելու համար պետք է հիշել.

ա) հետևյալ հունական նախածանցները.

hyper -գեր, նորմայից բարձր, hypertonia -գերճնշում, բարձր ճնշում, զարկերակային ճնշման բարձրացում:

* s.-seu,sive-կամ

hypo -թույլ, ենթա hypotonia -թերճնշում, ցածրճնշում, զարկերակային ճնշման իջեցում, hypodermaticus -ենթամաշկային:

sym-, syn-, sy - միասին, համա, symbiosis -համակեցություն, syndesmologia — հոդաբանություն, syndesmosis — կապակցություն, systole — սիստոլա, սրտի կծկում:

dys - խախտում, խանգարում, dyspepsia -մարսողության խանգարում:

բ) հետևյալ հունական արմատները.

hydor s. aqua - ջուր, hydrogenium - ջրածին.

oxys s. acidus - թթու, oxygenium - թթվածին.

glykys - քաղցր, glykaemia -շաքարարյունություն, շաքարի պարունակությունը արյան մեջ, գլիկեմիա.

pyr - կրակ, ջերմություն, antipyrinum -անտիպիրին, հակաջերմ դեղամիջոցի անուն.

pyon - թարխ, pyaemia - թարխարյունություն.

kytos (cytus) s. cella -բջիջ, cytologia - բջջաբանություն.

physis s. natura - բնություն, physica -ֆիզիկա, բնագիտություն.

mykes s. fungus -սունկ, streptomycinum -ստրեպտոմիցին.

kystis (cystis) s. vesica — պարկ, cystitis — միզապարկի բորբոքում:

§ 5. Տառակապակցություններ

su տառակապակցությունը ձայնավորից առաջ արտասանվում է սվ, օրինակ՝ consuetudo (կոնսվետուդո) -սովորություն: Եթե տառակապակցությունը առանձին վանկում է, արտասանվում է սու, օրինակ՝ su-us (սուուս)՝ -իր (դերան.):

ngu տառակապակցությունը ձայնավորից առաջ արտասանվում է նգվ, օրինակ՝ lingua (լինգվա) -լեզու, sanguis (սանգվիս) -արյուն:

ti տառակապակցությունը ձայնավորից առաջ արտասանվում է ցի, օրինակ՝ substantia (սուբստանցիա) -նյութ, tertius (տերցիուս) -երրորդ: Եթե նախորդում են s կամ x տառերը, արտասանվում է տի, օրինակ՝ combustio (կոմբուստիո) -այրվածք, mixtio (միքստիո) -խառնում:

Ch, ph, th, rh տառակապակցություններով զրվող բառերն ունեն հունական ծագում:

Ch արտասանվում է խ. chorda (խորդա) -լար, stomachus (ստոմախուս)՝ -ստամոքս.

Ph արտասանվում է ֆ. pharmacon (ֆարմակոն) -դեղանյութ, esophagus (էզոֆագուս) -կերակրափող:

§ 7. Նախնական ծանոթություն լատիներենի հինգ հոլովումների մասին

Քանի որ անատոմիական անվանակարգությունն ընդգրկում է լատիներենի բոլոր հոլովումների գոյականները և ածականները, անհրաժեշտ է նրանց ավելի կարևոր հոլովների՝ ուղղականի և սեռականի (եզակի և հոգնակի թվերի) մասին նախնական ծանոթություն ունենալ: Անատոմիական միջազգային անվանակարգության 185 ընդհանուր տերմինից 61-ը I հոլովման են, 70-ը՝ II հոլովման, 44-ը՝ III հոլովման, 9-ը՝ IV հոլովման և 1-ը՝ V հոլովման*:

Լատիներենում գոյականն ունի հինգ, իսկ ածականը՝ երեք հոլովում: Նրանք իրարից տարբերվում են եզակի թվի սեռական հոլովի (genetivus singularis) վերջավորություններով.

Հոլովում	I	II	III	IV	V
Genetivus Singularis	ae	i	is	ūs	ei

Եզակի թվի սեռական հոլովի վերջավորությունը այն հիմնական հատկանիշ է, որով որոշվում է գոյականի կամ ածականի հոլովումը:

Շատ կարևոր է հիշտ որոշել բառի հիմքը: Այն ստանում ենք անջատելով եզակի թվի սեռական հոլովի վերջավորությունը, օրինակ՝

apertūra, apertūrae f բացվածք. հիմքը՝ apertur
nervus, nervi m նյարդ, ներվ. հիմքը՝ nerv
capitulum, capitūli n գլխիկ. հիմքը՝ capitul

f. femininum — իգական, m. masculinum — արական, n. neutrum — շեղոք:

Շատ կարևոր է իմանալ III հոլովման գոյականների եզակի թվի սեռական հոլովի ձևը, քանի որ ուղղական հոլովի վերջավորությունը անջատելով հնարավոր չէ գտնել հիմքը, օրինակ՝

apex, apicis m գագաթ. հիմքը՝ apic
cartilago, cartilaginis f աճառ. հիմքը՝ cartilagin
caput, capitis n գլուխ. հիմքը՝ capit

* Ա. Հ. Բեկզադյան և Հ. Մ. Հակոբյան, — Անատոմիական միջազգային նոմենկլատուրա, Երևան, 1962 թ.

3. Չայնավորը ըստ դիրքի կարճ է, երբ գտնվում է մեկ այլ ձայնավորից առաջ, օրինակ՝

a-cro-mi-on — թիաեխուս:

Մանրություններ

1. Չայնավորը -ūl(-cūl-), ծլ — գոյականակերտ վերջածանցներում միշտ կարճ է, օրինակ՝ foss-ūl-a — փոսիկ, al-ve-ŏl-us — բշտիկ, tuber-cūl-um — թմբիկ

2. Չայնավորը -īc- ածականակերտ վերջածանցում միշտ կարճ է, օրինակ՝ zy-go-ma-tic-us — ալտալիս

3. Չայնավորը -īr-, -īn- գոյականակերտ վերջածանցներում միշտ երկար է, օրինակ՝ in-ci-sū-ra — դատրուճ an-al-gī-num — անալգին

4. Չայնավորը -āl-, -ār — ածականակերտ վերջածանցներում միշտ երկար է, օրինակ՝ ver-te-brā-lis — ողնալիս sca-pu-lā-ris — թիակալիս

Երկվանկ բառերում շեշտը դրվում է նախավերջին վանկի վրա, օրինակ՝ cā-pūt — գլուխ

Քաղմավանկ բառերում շեշտը դրվում է.

ա) վերջից հաշված երկրորդ վանկի վրա, եթե ձայնավորը երկար է, օրինակ՝ com-mis-sū-ra — միացում, կցան

բ) վերջից հաշված երրորդ վանկի վրա, եթե նախավերջի վանկի ձայնավորը կարճ է, օրինակ՝ fō-ve-a — փոսիկ:

Հունական ծագում ունեցող -ia վերջածանցով բառերը չեն ենթարկվում լատիներենի շեշտադրության կանոններին, նրանք արտասանվում են համաձայն հունարենի կանոնների՝ շեշտը դրվում է -i- ձայնավորի վրա, օրինակ՝

therapīa — թերապիա, բուժում, բացառությամբ -lōgia տերմինատարով կազմված բառերի և anatōmia բառի:

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒՎՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞ր վանկերի վրա է դրվում շեշտը լատիներենում:
2. Ո՞ր դեպքերում ձայնավորը կարճ է, գրեցեք օրինակներ:
3. Ո՞ր դեպքերում ձայնավորը երկար է, գրեցեք օրինակներ:
4. Ինչպիսի՞ն է երկրարբանների տեղումը, գրեցեք օրինակներ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Արտագրեցեք և որոշեցեք նախավերջին վանկի տեղումը և ըստ այնի գրեք շեշտը:

Unguentum, internus, palpebra, folium, injectio, extensor, cerebrum, ventriculus, clavicula, fractura, rhinitis, latitudo, sulfadimezinum, cancer, aloë, aether, taenia, abscessus, scapula, nasalis, maxillaris, caninus, pelvinus, anatomicus, frigidus, volatilis, squamosus, sternum, alveolus, capitulum, cella, radius, spiritus, scelëton, mobilis, pharmäcon, mixtura, calcaneum, deltoideus, incisivus.

Հիմքը իմանալն անհրաժեշտ է.

ա) հոլովման համար (հիմքին ավելացնում ենք համապատասխան հոլովական վերջավորությունները), բ) բժշկական բարդ տերմինների կազմության համար:

Գոյականները պետք է դուրս գրել և սովորել բառարանային ձևով, այսինքն՝ եզակի թվի ուղղական և սեռական հոլովներով, նշելով անպայման նաև սեռը, օրինակ՝

- chorda, chordae f լար
- angulus, anguli m անկյուն
- corpus, corporis n մարմին

Սեռական հոլովի լրիվ ձևի փոխարեն ընդունված է գրել նրա վերջավորությունը, երբեմն հիմքի մասով, corpus, ōris n որը բավական է լրիվ հոլովական ձևի վերականգնման համար:

Գոյականների սեռը ընդհանրապես որոշվում է եզակի թվի ուղղական հոլովի վերջավորությամբ: Լատիներենում ինչպես և ռուսերենում գոյություն ունի «բերականական սեռ»: Երբեմն սեռը որոշվում է գոյականի արտահայտած («բնական») իմաստով, օրինակ.

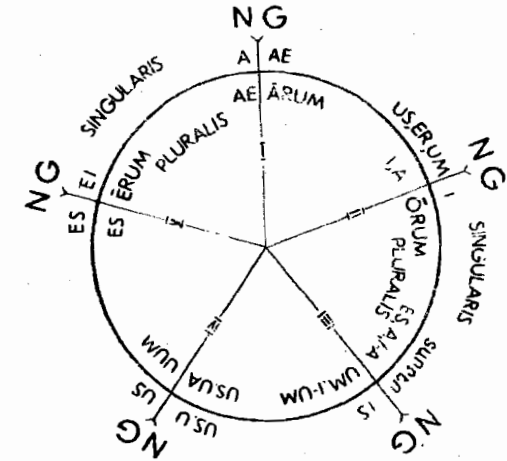
- ✓ oculista, ae, m ակնաբույժ
- collega, ae, m գործընկեր, ընկեր

Լատիներենի հինգ հոլովումների եզակի և հոգնակի թվերի ուղղական և սեռական հոլովների վերջավորություններ

Թիվ	Հոլով	I հոլովում	II հոլովում	III հոլովում	IV հոլովում	V հոլովում
եզակի	ուղղական	a	արական us, er չեզոք um, on	արական իգական չեզոք տարբեր	արական us չեզոք u	es
	սեռական	ae	i	is	us	ei
հոգնակի	ուղղական	ae	արական i չեզոք a	արական } իգական } es չեզոք a (ia)	արական us չեզոք ua	es
	սեռական	arum	orum	um (ium)	uum	erum

§ 8. Չեզոք սեռի գոյականների առանձնահատկությունները

Չեզոք սեռի գոյականները (II, III և IV հոլովումներում) հոգնակի թվի ուղղական հոլովում ունեն -a վերջավորությունը: Համեմատեցեք ռուսերեն: OKHO—OKHA, ozero—ozëpa-ի հետ:

Լատիներենի հինգ հոլովումների եզակի և հոգնակի թվերի ուղղական և սեռական հոլովների վերջավորությունների սխեման:

§ 9 Լատիներենի գոյականների հինգ հոլովումների անատոմիական նվազագույն բառապաշար

I հոլովում

- apertūra, ae f բացվածք
- columna, ae f սյուն
- clavicula, ae f անրակ
- costa, ae f կող
- crista, ae f կատար
- fissūra, ae f ճեղք, ակոս
- fossa, ae f փոս, խորություն
- fossula, ae f փոսիկ, փոքր խորու-
թյուն
- glandula, ae f (s. aden)* գեղձ
- incisura, ae f կտրուճ

- medulla, ae f (s. myelos) ողնու-
ղեղ, ոսկրածուծ
- sutura, ae f (s. rhapshe) կար,
կարան
- scapula, ae f թիակ
- vertebra, ae f (s. spondylos)
ողն
- columna vertebrarum -ողների
սյուն, ողնասյուն, ողնաշար
- vita, ae f (s. bios) կյանք
- vesica, ae f (s. cystis) պարկ

* փակագծերում նշված են հունարեն հոմանիշները

II հոլովում

ա) արական սեռ	
medicus, i m (s. iatros) բժիշկ	paediatr, tri m (հուն. paedion- հրեխա) մանկաբույժ
muscūlus, i m (s. mys) մկան	
nervus, i m (s. neuron) նյարդ, ներվ	sulcus, i m ակոս
բ) շեզոմ սեռ	
capitulum, i n գլխիկ	intestinum, i n (s. enteron) աղիք
cavum, i n խոռոչ	ligamentum, i n (s. desmos) կապան
cranium, i n գանգ	tubercūlum, i n թմբիկ

III հոլովում

ա) արական սեռ	
apex, icis m գագաթ	tendo, inis m շիւ
canalis, is m խողովակ	thorax, ācis m կրծքավանդակ
margo, inis m եզր	
բ) իգական սեռ	
articulatio, ōnis f (s. arthron) հոդ	extremitas, ātis f վերջույթ
basis, is f հիմք	pars, partis f մաս
cartilāgo, inis f (s. chondros) աճառ	regio, ōnis f շրջան
գ) շեզոմ սեռ	
caput, icis n (s. cephalē) գլուխ	os, oris n (s. stoma) բերան
corpus, ōris n (s. soma) մարմին	os, ossis n (s. osteon) ոսկոր
foramen, inis n անցք	

IV հոլովում

ա) արական սեռ	
arcus, ūs m աղեղ	processus, ūs m ելուն
ductus, ūs m ծորան	sinus, ūs m ծոց
բ) շեզոմ սեռ	
cornu, ūs n եղջյուր	genu, ūs n ծունկ

V հոլովում

facies, ei f դեմք, մակերես
superficies, ei f մակերես, վերին կողմ

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

- Քանի՞ հոլովում ունի գոյականը լատիներենում:
- Քանի՞ հոլովում ունի ածականը լատիներենում:
- Ինչպե՞ս ենք որոշում գոյականի հոլովումը:
- Որո՞նք են հինգ հոլովումների եզակի թվի սեռական հոլովի վերջավորութունները:
- Ինչպե՞ս ենք որոշում բառի հիմքը:
- Ո՞րն է գոյականի բառարանային ձևը:
- Ո՞րն է շեզոմ սեռի գոյականների առանձնահատկութունը:

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Որոշեցե՛ք գոյականների հոլովումը.

ala, ae f, cerebrum, i n, humerus, i m, tuberositas, ātis f, pulmo, ōnis m, pectus-
ōris n, caries, ei f, cornu, ūs n, maxilla, ae f, processus, ūs m, os, oris n, os ossis, n, medi-
camentum, i n, dens, dentis, f, sacrum, i n, longitūdo, inis, f, morbus, i m, hiatus, ūsm,
genu, ūs n, superficies, ei f, mandibūla, ae f, nomen, inis n, dosis, is f, vena, ae f,
unguentum, i n, organon, i n, curatio, ōnis f, levator, ōris m.

- Որոշեցե՛ք գոյականների հիմքը.

amoeba, amoebae	ocūlus, oculi	dies, diei
atlas, atlantis	collum, colli	fructus, fructus
index, indicis	cervix, cervicis	genu, genūs
asthma, asthmātis	tibia, tibiae	solutio, solutiōnis
spiritus, spiritūs	phalanx, phalangis	cubitus, cubiti
pes, pedis	species, speciei	

- Կազմեցե՛ք գոյականի հոգնակի թվի ուղղական և սեռական հոլովները.

incisūra, incisūrae	cornu, cornūs
articulatio, articulatiōnis	ductus, ductūs
facies, faciei	apex, apicis
nasus, nasi	muscūlus, muscūli
ligamentum, ligamenti	tubercūlum, tubercūli
corpus, corpōris	

IV ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 10. Նախնական ծանոթություն I, II և III հոլովման ածականների մասին

Շատ կարևոր է իմանալ, որ լատիներենում, ինչպես ռուսերենում, ածականը համաձայնեցվում է գոյականի հետ՝ սեռով, հոլովով և թվով: Լեզվական այս երևույթի վրա պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել, որովհետև անատոմիական և ընդհանրապես բժշկական տերմինաբանության մեջ շատ հաճախ հանդիպում ենք այնպիսի տերմինների, որոնք բաղկացած են գոյականից և ածականից:

Ի տարբերություն հայերենի, լատիներենում ածականը դրվում է գոյականից հետո: Եթե գոյականը և ածականը նույն հոլովման են, հոլովական վերջավորությունները համընկնում են, իսկ եթե տարբեր հոլովման են, յուրաքանչյուրն ստանում է համապատասխան հոլովական վերջավորությունը, օրինակ՝

clavicula dextra	— աջ անրակ	— правая ключица
musculus longus	— երկար մկան	— длинная мышца
oculus sinister	— ձախ աչք	— левый глаз
ligamentum inguinale	— ածուկային կապան	— паховая связка
facies articularis	— հողային մակերես	— суставная поверхность

§ 11. I և II հոլովման ածականներ (I խմբի)

Այս խմբի ածականները արական սեռի համար ունեն -us, -er, իգականի համար՝ -a, իսկ չեզոքի համար՝ -um, այսինքն՝ նույն վերջավորությունները ինչ որ I և II հոլովման գոյականները: Հետևաբար առաջին խմբի ածականները հոլովվում են ինչպես I և II հոլովման գոյականները:

Ածականները պետք է սովորել հետևյալ հերթականությամբ. նախ արական, ապա իգական և վերջում չեզոք սեռերի ձևերը, օրինակ՝

longus, longa, longum — երկար (длинный, ая, ое)

§ 12. I և II հոլովման (I խմբի) ածականների անատոմիական նվազագույն բառապաշար

internus, a, um — ներքին	latus, a, um — լայն
externus, a, um — արտաքին	longus, a, um — երկար
sinister, tra, trum — ձախ	coccygæus, a, um — պոչուկային
dexter, tra, trum — աջ	medianus, a, um — միջնակ
verus, a, um — իսկական	medius, a, um — միջին
spurius, a, um — կեղծ	pterygoideus, a, um — թևանման
transversus, a, um — միջաձիգ	

§ 13. III հոլովման (II խմբի) ածականներ

Անատոմիական տերմինաբանության մեջ շատ գործածական են III հոլովման (II խմբի) այն ածականները, որոնք արական և իգական սեռերի համար ունեն -is և չեզոքի համար՝ -e վերջավորությունները, օրինակ՝

muscularis (мышечный, ая), musculare (мышечное) -մկանային

§ 14. III հոլովման (II խմբի) ածականների անատոմիական նվազագույն բառապաշար

articulāris, e (суставной, ая)	articulāre (суставное) — հողային
basilāris, e	— հիմնային
caudālis, e	— պոչային, պոչամերձ
verticālis, e	— ուղղաձիգ
horizontālis, e	— հորիզոնական
frontālis, e	— ճակատային
ventrālis, e	— փորային
dorsālis, e	— թիկնային, մեջքային
longitudinālis, e	— երկայնակի
laterālis, e	— կողմնային
superficiālis, e	— մակերեսային
proximālis, e	— մերձադիր, իրանի մոտ
distālis, e	— հեռադիր, իրանից հեռու
thoracālis, e	— կրծքային
sublinguālis, e	— ենթալեզվային

Անատոմիական տերմինաբանության մեջ շատ գործածական հետևյալ ածականները ձևով համեմատական աստիճանի են, բայց թարգմանվում են գրական աստիճանով.

արական, իգական	չեզոք
major	majus-մեծ
minor	minus-փոքր
superior	superius-վերին
inferior	inferius-ստորին
anterior	anterius-առաջնային
posterior	posterius-հետնային

Major և minor ածականները գործածվում են արտահայտելու համար երկու մոտ կամ միանման գոյացությունների համեմատական մեծությունը, օրինակ՝ incisura ischiadica major մեծ նստակտրուճ, incisura ischiadica minor-փոքր նստակտրուճ: Magnus, a, um (մեծ)- արտահայտելու համար միայն մեկ կազմություն, օրինակ՝ foramen occipitale magnum -ծոծրակային մեծ անցք:

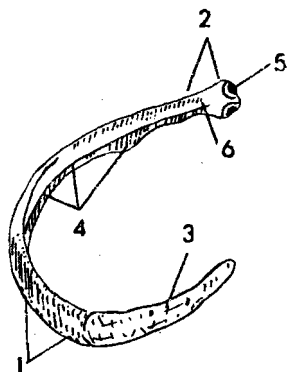
ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Քանի՞ խմբի են բաժանվում ածականները:
2. Լատիներենում ո՞րտեղ է գրվում ածականը:
3. Լատիներենում ինչպե՞ս է համաձայնեցվում ածականը գոյականի հետ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Քարգմանեցեք լատիներեն համաձայնեցնելով ածականը գոյականի հետ հոգնակի թվերով:

Կրծքային ողն, իսկական կող, կեղծ կող, պոչուկային ողն, կողմնային ելուն, աճառ, հողային մակերես, կողմնային մակերես, վերին անցք, ենթալեզվային գեղձ, մեծ թև, փոքր թև, թեփուկավոր մաս, ճակատային ծոց, ներքին մակերես, ողնային խողովակ, ողնային անցք, ողնային աղեղ, թևանման խողովակ, թևավանման ոսկոր, ճակատային շրջան, ճակատակր:

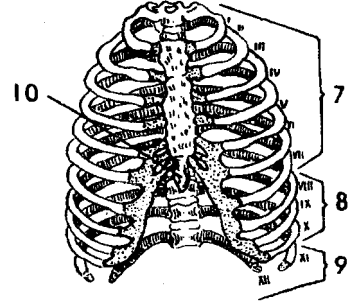

2. Որոշեցեք ածականների խմբերը, մի սյունակում խմբավորեցեք I խմբի, իսկ մյուսում՝ II խմբի ածականները.

sacrālis, e, albus, a, um, profundus, a, um, pelvīnus, a, um, costālis, e, sacer, cra, crum, lumbālis, e, spinōsus, a, um, claviculāris, e, maxillāris, e, palatīnus-a-um, anatomicus, a, um, craniālis, e, sagittālis, e, radialis, e.

◀ Լրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).

- 1. extremitas anterior costae
- 2. extremit... posterior cost...
- 3. cartilago costal...
- 4. sulc... cost...
- 5. cap... cost...
- 6. coll... cost...
- 7. costae ver...
- 8. cost... spuri...
- 9. cost... fluctuantes
- 10. processus xiphoide...

V ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 15. Անատոմիական և հյուսվածաբանական տերմինների կառուցվածքի մասին

Խիստ որոշակի մասնագիտական իմաստ արտահայտող բառը, որը լրիվ պատկերացում է տալիս առարկայի, երևույթի կամ պրոցեսի մասին, կոչվում է տերմին:

Տերմինաբանությունը (լատ. terminus -սահման) հանդիսանում է տարբեր գիտությունների, այդ թվում նաև բժշկագիտության մասնագիտական բառապաշարի կուռ համակարգը:

Անատոմիական և հյուսվածաբանական տերմինները կարող են լինել՝

1. Ընդհանուր տերմիններ—գոյականներ, օրինակ՝
vertebra — ողն ligamentum — կապան
sulcus — ախոս superficies — մակերես

2. Ածականներ, որոնք ցույց են տալիս մարդու մարմնի մասերի դիրքը և ուղղությունը, օրինակ՝
dexter — աջ verticalis — ուղղաձիգ
obliquus — թեք superior — վերին

3. Ածականներ, որոնք վերաբերում են վերջույթներին, օրինակ՝
radialis — ճաճանշային distalis — հեռավոր, իրանից հեռու
tibialis — ուլոքային proximalis — մերձադիր, իրանին մոտ

4. Տարբեր որոշիչներ, որոնք ցույց են տալիս.
ա) օրգանին կամ մարմնի մասին վերաբերելը, օրինակ՝
gastricus — ստամոքսային lingualis — լեզվային
cerebralis — ուղեղային palatinus — քմային

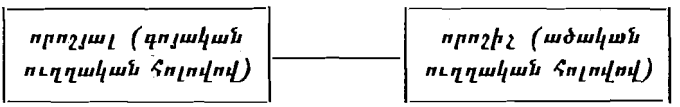
բ) հերթականություն, օրինակ՝
primus — առաջին secundus — երկրորդ

գ) չափ. օրինակ՝
longus — երկար major — մեծ
magnus — մեծ minor — փոքր

Անատոմիական կամ հյուսվածաբանական տերմինը կարող է բաղկացած լինել.
ա) մեկ գոյականից արտահայտված միանդամ ընդհանուր տերմինով օրինակ՝
scapūla — թիակ articulatio — հոդ
muscūlus — մկան cor — սիրտ

բ) ընդհանուր տերմինից և մեկից ավելի հատկացուցիչներից և որոշիչներից: Այդպիսի տերմինը կոչվում է բարդ, բազմանդամ, օրինակ՝
sulcus tendinis musculi peronei longi — նրբուլոքային երկար մկանի ջլի ախոս: Երկանդամ տերմինը բաղկացած է.

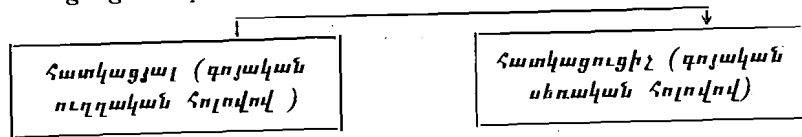
1. Գոյականից և նրա հետ համաձայնեցված ածականից, որոշից, օրինակ՝
substantia compacta — հոծանյութ, կարծր նյութ
tunica mucosa — լորձապատյան

2. Ուղղական հորիզոն գոյականից և սեռական հորիզոն գոյական հատկացուցիչից, օրինակ՝

angulus costae — կողի անկյուն

ganglium plexus — հյուսասկի ներվահանգույց

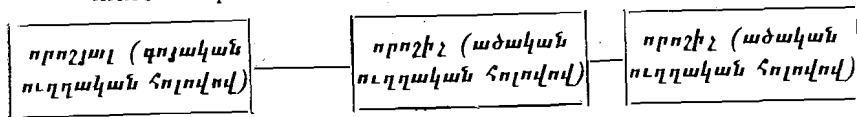

Բազմանդամ տերմինն ունի բառերի խիստ որոշակի շարադասութուն: Հատկանշանում սկզբում դրվում է գոյականը՝ (հատկացյալը կամ որոշա- ձը) ընդհանուր տերմինը, որին հաջորդում են լրացումները: Յուրաքանչ- յուր լրացում նեղացնում, կոնկրետացնում է ընդհանուր տերմինը իմաստը:

Նույնպես տերմինը բաղկացած է.

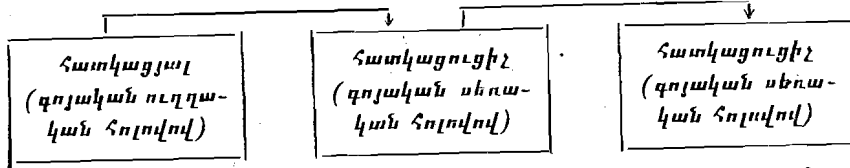
1. Գոյականից և նրա հետ համաձայնեցված երկու ածականից: Առաջին տեղում դրվում է այն ածականը, որն ավելի հստակ կերպով է առանձնաց- նում ընդհանուր տերմինը միանման հատկացութունների թվից՝ օրգանին կամ մարմնի մասին վերաբերող ածականը, իսկ երկրորդ տեղում՝ այն ածականը, որը ցույց է տալիս չափը, ձևը կամ տարածքային դիրքը, օրի- նակ՝

musculus peroneus longus նրբորոքային երկար մկան

2. Ուղղական հորիզոն գոյականից և սեռական հորիզոն երկու գոյականից, ընդ որում առաջին տեղում դրվում է անատոմիական ավելի փոքր կա- ուցվածք արտահայտող գոյականը, իսկ երկրորդում՝ ավելի մեծ կառուց- վածք արտահայտող գոյականը, օրինակ՝

crista colli costae կողի վզիկի կատար

3. Ուղղական հորիզոն գոյականից և երկու լրացումից, որոնցից մեկը հատ- կացուցիչ է, մյուսը որոշիչ, ընդ որում այս վերջինը կարող է արտահայտ- ված լինել .

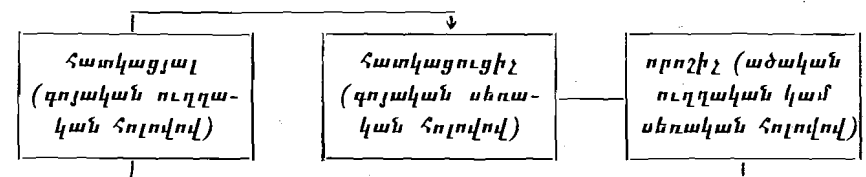
ա) ուղղական հորիզոն ածականով, օրինակ՝

apertura thoracis superior — կրծքավանդակի վերին բացվածք

կամ arteria profunda linguae* — լեզվի խոր դարկերակ

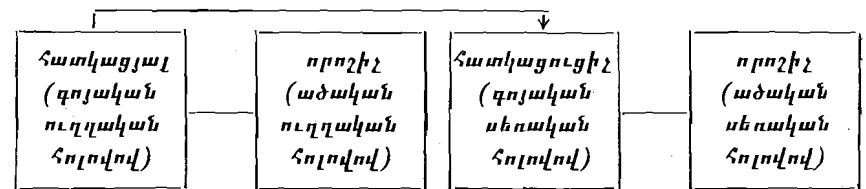
բ) սեռական հորիզոն ածականով, որը համաձայնեցվում է սեռական հո- ռիզոն գոյականի հետ, օրինակ՝

valvula venae cavae — սին երակի փակած:

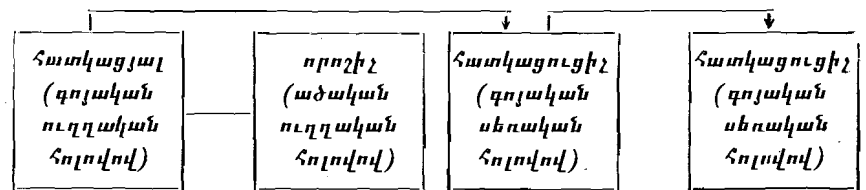
4. Քառանդամ տերմինները բաղկացած են լրացյալ բառի հետ տարբեր լրացումների համակցումներից, օրինակ՝

musculus tensor fasciae latae — լայն փակեղը լարող մկան

կամ՝ apertura externa canaliculi cochleae —

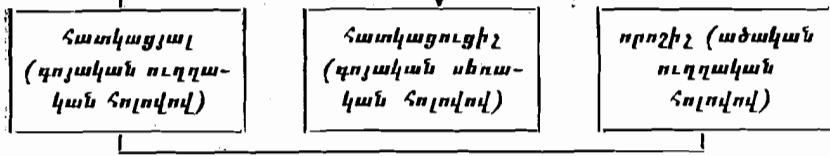
խխունջի խողովակիկի արտաքին բացվածք

Գեղագործական բազմանդամ տերմիններում սկզբում դրվում է հատ- կացյալը, ապա հատկացուցիչը, իսկ վերջում որոշիչը, օրինակ՝

* Անատոմիական այսպիսի տերմիններում հաճախ հատկացուցիչը դրվում է որոշի- չից հետո, մասավանդ երբ հատկացյալ են musculus, ligamentum, arteria, vena, ner- vus գոյականները:

tinctura Valerianae aetherea — կատվախոտի եթերային թուրմ.

լինում են նաև հնգանդամ, վեցանդամ, յոթանդամ և նույնիսկ ութանդամ տերմիններ, օրինակ՝

musculus tensor carpi radialis longus — դաստակի ճաճանշային տարածիչ երկար մկան,

vagina tendinis musculi extensoris hallucis longi — ոտքի բթամատի ներկար տարածիչ մկանի շլի բունոց,

vagina tendinum musculi flexoris digitorum pedis longi — ոտքի մատների երկար ծալիչ մկանի շլերի բունոց,

vagina tendinum musculorum abductoris longi et extensoris brevis pollicis — ձեռքի բթամատի երկար գատիչ և կարճ տարածիչ մկանների շլերի բունոց:

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Խոսքի ո՞ր մասերով կարելի է արտահայտել անատոմիական և հյուսվածքանական տերմինները:
2. Ի՞նչ են արտահայտում բարդ տերմինի կազմի մեջ մտնող ածականները և թվականները:
3. Ի՞նչ հերթականությամբ են գրվում ընդհանուր տերմինի լրացումները:
4. Ինչպիսի՞ն է դեղագործական բարդ տերմինի բառերի շարադասու թյունը:

ՎԱՐԾՈՒՅՈՒՆՆԵՐ

1. Որոշեցեք տերմինների կառուցվածքը.

substantia compacta, vertebrae thoracicae, corpus vertebrae, fovea costalis inferior, facies articularis capitis costae, sulcus aortae subclaviae, spina iliaca anterior superior, ramus inferior ossis pubis, fascia thoracica profunda, facies articularis capitis fibulae, sulcus tendinis musculi peronei longi.

2. Քարգմանեցեք հայերեն.

vertebra cervicalis, vertebrae cervicales, incisura vertebralis superior, processus articularis inferior, facies dorsalis, facies dorsales, manubrium sterni, processus xiphoidaeus, crista capitis costae, spina scapulae, tuberculum majus, tuberculum minus, crista tuberculi minoris, sulcus nervi ulnaris, ramus superior ossis pubis.

3. Քարգմանեցեք լատիներեն.

սպունգանման նյութ, սնուցող անցք, ողնի մարմին, ողնային խողովակիկ, միջածիք ելուն, առաջնային աղեղ, իսկական կող, իսկական կողեր, կեղծ կող, կեղծ կողեր, կրծքոսկրի անկյուն, թրանման ելուն, թիակի կտրուճ, բազկոսկրի գլխիկ, բազկոսկրի մարմին, պսակային աջ զարկերակ, սրբոսկրային միջին կատար, կողագլխի (կողի գլխի) հողային երես, կողաթմբիկի (կողի թմբիկի) հողային երես, ցայլոսկրի ներքին ճյուղ, զստոսկրի թև, զստոսկրի մարմին, զստոսկրի հետաստրին փուշ:

4. Կառուցեք բազմանդամ տերմիններ հետևյալ բառերից.

caput, itis n, ulna, ae f հատկացյալը caput. sinister, tra, trum. arteria, ae f. coronarius a, um որոշյալը arteria. vertebra, ae f. lumbalis, e որոշյալը vertebra. vertebra, ae f., arcus, arcus m. հատկացյալը arcus. apex, icis m os, ossis n. sacer, cra, crum հատկացյալը apex. scapula, ae f. collum, i n հատկացյալը collum.

VI ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 16. Գոյական անվան դերը բժշկական տերմինաբանության մեջ

Դուք արդեն գիտեք, որ անատոմահյուսվածաբանական և, ընդհանրապես, բժշկական տերմինաբանության մեջ գոյականները կարևոր դեր են խաղում. incisura scapulae — թիակի կտրուճ, tunica conjunctiva — շարակցող թաղանթ, solutio vitamini D oleosa — վիտամին Դ-ի յուղային լուծույթ:

Տերմինը լատիներեն լեզվով ճիշտ կառուցելու համար անհրաժեշտ է իմանալ գոյականի քերականական հետևյալ կարգերը՝ սեռը, թիվը, հոլովը, հոլովումը: Մեր հետագա պարապմունքների ընթացքում լատիներենից հայերեն կամ հակառակը թարգմանելիս, պետք է հենց սկզբից որոշել վերոհիշյալ քերականական կարգերը, որով արտահայտված է յուրաքանչյուր բառ:

§ 17. Սեռ, թիվ, հոլովում, հոլով

Լատիներենում գոյականն ունի երեք սեռ. արական սեռ — genus masculinum (կրճատ՝ m) իգական սեռ — genus femininum (կրճատ՝ f) չեզոք սեռ — genus neutrum (կրճատ՝ n)

Գոյականի սեռը որոշվում է նրա իմաստով և վերջավորություններով:

Լատիներենի գոյականն ունի երկու թիվ. եզակի թիվ — numerus singularis (sing.) հոգնակի թիվ — numerus pluralis (plur.)

Լատիներենում գոյականն ունի հինգ հոլովում (տես § 7) և վեց հոլով (casus).

- Ուղղական — Nominativus (N.)
- Սեռական — Genetivus (G.)
- Տրական — Dativus (D.)
- Հայցական — Accusativus (Acc.)
- Քացառական, գործիական, ներգոյական — Ablativus (Abl.)
- Վեցերորդ հոլովը՝ Vocativus (V.) համապատասխանում է հայերենի կոչական ձևին:
- Vocativus-ը չի գործածվում բժշկական տերմինաբանության մեջ:

Առաջին հոլովման ենթարկվում են իգական սեռի գոյականները, որոնք ձգակի թվի ուղղական հոլովում ունեն 2, իսկ սեռական հոլովում՝ ae վերջավորությունները, օրինակ՝ apertura, ae f բացվածք, cella, ae f բջիշ: Քացառություն են կազմում միայն մի քանի գոյական, որոնք իմաստով արական սեռի են, օրինակ՝ collega, ae m գործընկեր, oculista, ae m ակնաբույժ, pharmacopola, ae m դեղագործ: Հիշեցեք ռուսերենի papa, дядя, дедушка գոյականները, որոնք նույնպես իգական առաջին հոլովման են պատկանում, բայց իմաստով արական սեռի են:

I հոլովման հոլովական վերջավորությունները

Singularis		Pluralis	
N.	-a		-ae
G.	-ae		-arum
D.	-ae		-is
Acc.	-am		-as
Abl.	-a		-is

Հոլովական այս վերջավորությունները ավելացվում են գոյականի հիմքին (տես § 7):

N. B. (Nota bene — լավ նկատիր, ուշադրություն դարձրու)

1. Genetivus, Dativus singularis-ը և Nominativus pluralis-ը ունեն ae վերջավորությունը: Հոլովը որոշվում է իմաստով, օրինակ՝ fractura costae (G. S.) — կողի կտրվածք, costae verae et costae spuriae (N. Pl.) իսկական և կեղծ կողեր:
2. Բոլոր հինգ հոլովումներում Ablativus pluralis-ի վերջավորությունը համընկնում է Dativus Pluralis-ի հետ:
3. Բոլոր հոլովներում (բացի չեզոք սեռից) Accusativus singularis-ն ունի -m, իսկ Accusativus pluralis-ը -s վերջավորությունը:

Հոլովման օրինակ

Singularis		Pluralis	
N. vertebr	—a ողն	vertebr	—ae ողներ
G. vertebr	—ae ողնի	vertebr	—arum ողների
D. vertebr	—ae ողնին	vertebr	—is ողներին
Acc. vertebr	—am ողն	vertebr	—as ողներ
Abl. vertebr	—a ողնով	vertebr	—is ողներով
in vertebr	—ā ողնում	in vertebr	—is ողներում
e vertebr	—ā ողնից	e vertebr	—is ողներից

Առաջին հոլովման գոյականների նման հոլովվում են նաև առաջին խմբի իգական սեռի ածականները և իգական սեռի դասական թվականները, օրինակ՝

corpus vertebrae thoracicae primae—կրծքային առաջին ողնի մարմին,
vertebra thoracica — կրծքային ողն

Singularis	Pluralis
N. vertebr —a thoracic —a	vertebr —ae thoracic — ae
G. vertebr —ae thoracic —ae	vertebr —arum thoracic — arum
D. vertebr —ae thoracic —ae	vertebr —is thoracic —is
Acc. vertebr —am thoracic —am	vertebr —as thoracic —as
Abl. vertebr —ā thoracic —ā	vertebr —is thoracic —is

§ 19. I հոլովման գոյականների նվազագույն բառապաշար

aegrota, ae f հիվանդ կին	planta, ae f (phyton, phyt-) ներբան, բույս
arteria, ae f զարկերակ	pilula, ae f հաբ, դեղահատիկ
cellula, ae f (kytos, cytus, cyt-) բջիջ	vesica fellea (cholecystis) լեղապարկ
comissura, ae f կցան, միացում	vena, ae f (phleps, phleb-) երակ
fractura, ae f կոտրվածք	aqua, ae f (hydor, hydr-) ջուր
lingua, ae f (glossa, glott-, gloss-) լեզու	althaea, althaeae f տուզտ
medicina, ae f բժշկություն	belladonna, ae f մորմ, բելագոն
membrana, ae f թաղանթ	convallaria, ae f հովտաշուշան
substantia, ae f նյութ	gutta, ae f կաթիլ
vesica urinaria (cystis, cyst-) միզապարկ	herba, ae f խոտ
massa pilularum դեղահատերի զանգված	massa, ae f զանգված
maxilla, ae f (gnath-os) ծնոտ, վերին ծնոտ	mixtura, ae f հեղուկ դեղախառ- նուրդ
mentha piperita, menthae piperi- tae կծու անանուխ	capsula, ae f պատիճ
	tabuletta, ae f դեղահատ, տաբլետկա
	tinctura, ae f թուրմ, ոգեթուրմ
	valeriana, ae f կատվախոտ

Առաջին հոլովման դեղաներ

Pilula—Դեղահաբ, ներքին գործածության համար, գնդիկ է, դոզան 0,1—0,5 գրամ:

Tabuletta — Դեղահատ, որոշակի դոզայով կարծր դեղաձև է, որն ստաց-

վում է դեղափոշին մամլելու միջոցով: Դեղահատը լինում է տափակ, ուռուցիկ, կլոր կամ ձվաձև:

Pasta — Մածուկ (շատ թանձր և խիտ բուրբ):

Tinctura — Թուրմ (բուսական հումքից հեղուկ, սպիրտային, սպիրտաջրային կամ սպիրտաթերային թափանցիկ հանուկ): Ամենագործածականը սպիրտային թուրմն է:

Եթե չի նշվում, թե ինչ թուրմ է, ենթադրվում է սպիրտային:

§ 20. I հոլովման հունական գոյականներ

Հատիներենի I հոլովմանը ենթարկվում են նաև հունական ծագում ունեցող այն գոյականները, որոնք N. Sing. ունեն -e, իսկ G. Sing. -es վերջավորությունները, օրինակ՝

aloë, es f հալվե, ալոե	diastole, es f դիաստոլա, սրտի լայնացում
chole, es f լեղի	rhaphe, es f կար
diploë, es f ոսկրասպունգ	systole, es f սիստոլա, սրտի կծկում

§ 21. Բառակազմություն

I Հոլովման գոյականակերտ վերջածանցներ

1. -ia վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են վերացական հասկացություն, որակ, գործողություն, վիճակ կամ գիտություն անվանում, օրինակ՝ memoria -հիշողություն, eminentia -բարձրություն, allergia (all -ուրիշ, ergon -գործողություն) -օրգանիզմի արտասովոր ռեակցիա, apathia (a-ժխտում, pathos -տառապանք, ախտ) -անտարբերություն, biologia (bios -կյանք, logos -գիտություն) -կենսաբանություն:

2. -ic-a վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են գիտություն, օրինակ՝ physica -ֆիզիկա, genetica -գենետիկա

3. -in-a վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են զբաղմունք կամ զբաղմունքի վայր, օրինակ՝ medicina* -բժշկություն, officina -դեղատուն, արհեստանոց (officium**) -պաշտոն, արհեստ

4. -ūr-a (բայի սուպինի հիմքը) վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են գործողություն, արդյունք, օրինակ՝ fiss-ūr-a-ձեղք (fiss-um), mixt-ūr-a -հեղուկ դեղախառնուրդ (mixt-um).

* ռուս. медицина, ֆրանս. médecine, անգլ. medicine, գերմ. Medizin.

** Ֆրանս. office պաշտոն, անգլ. office պաշտոն

5. .ծլ-, .սլ(-cül) վերջածանցներով կազմվում են փոքրացուցիչ իմաստ արտահայտող գոյականներ, arteri-լծ-a- փոքր զարկերակ, ven-սլ-a- փոքր երակ, clavi-cül-a- անրակ:

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Քանի՞ սեռ, թիվ, հոլովում, հոլով կա լատիներենում:
2. Որո՞նք են լատիներենի հոլովները և նրանց համարժեքները հայերենում:
3. Ո՞ր սեռի են 1 հոլովման գոյականները:
4. Ո՞րն է 1 հոլովման գոյականի բառարանային ձևը:
5. Ո՞ր ածականներն են ենթակվում 1 հոլովմանը:
6. 1 հոլովման ո՞ր հոլովների վերջավորություններն են նման և ինչպե՞ս պետք է դրանք տարբերել:
7. Հոգնակի թվում ո՞ր հոլովները միշտ համընկնում են:
8. 1 հոլովման գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք՝ costa vera իսկական կող:
2. ա) Թարգմանեցեք հայերեն.

sutura squamosa, vertebra coccygea, vertebrae coccygeae, fractura scapulae et claviculae, columna vertebrarum, linea transversa

բ) 1. Sunt costae verae et spuriae. 2. Substantia costarum verarum et costarum spuriarum dura est. 3. Lingua Latina in medicina adhibetur. 4. In ossibus substantia compacta et substantia spongiosa sunt. 5. Aqua Menthae piperitae. 6. Tinctura Valeriana. 7. Valeriana et Mentha piperita plantae sunt.

sunt կան, են	durus, a, um կարծր
est կա, է	in մեջ
a adhibetur կիրառվում է	in ossibus ոսկորներում

3. Թարգմանեցեք լատիներեն.

պուշկային ողն, թիակի փուշ, թիակների փշեր, կողերի կոտրվածք, սպունգանման նյութ, ձախ թիակ, խրթնազվոր կարան, խրթնազվոր կարաններ, աքաղաղի կատարի թև, քթային առաջնային փոս, անանուխի կաթիլներ, դեղահատերի զանգված, բելադոնի թուլում, կատավախտի կաթիլներ:

աքաղաղ gallus, i m
թև ala, ae f

4. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք, թե ինչ է արտահայտում սովյայ վերջածանցը.

Chemia, myologia, optica, biophysica, dystonia, structura, signatura, apertura, commissura.

5. -ծլ-a, -սլ-a, -cül-a վերջածանցների միջոցով կազմեցեք փոքրացուցիչ իմաստով գոյականներ (բանավոր).

lingu-a լեզու, լեզվակ ...	pil-a գնդակ, գնդիկ ...
cell-a բջիջ, բջջակ ...	cut-is մաշկ, մաշկիկ ...
glans, gland-is կազին, գեղձ ...	radix, ra dic-is արմատ, փոքր արմատ ...
vesic-a պարկ, պարկիկ ...	fovea փոս, փոսիկ ...

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ, ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Persona non grata — Անցանկալի անձնավորություն:
- Tabula rasa — Մաքուր գրատախտակ (գիտելիքների լրիվ բացակայություն):
- Terra incognita — Անհայտ երկիր (գիտություն չհետազոտված բնագավառ):
- Ubi concordia, ibi victoria — Որտեղ համաձայնություն, այնտեղ հաղթանակ:

VII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 22. Բժշկական տերմինաբանության մասին

Բժշկական տերմինաբանության հիմնական աղբյուրներն են.

1. հունարենի և լատիներենի ինքնուրույն բառերը,
2. հունարեն և լատիներեն բառակազմիչ տարրերից (արմատներից, նախածանցներից, վերջածանցներից և այլն) արհեստականորեն կազմված բառերը:

Տերմինաբանության հիմնական միջուկն իմաստալր հնարավորություն է տալիս հասկանալու արդեն գոյություն ունեցող բժշկական տերմինների մեծ մասը և անընդհատ ստեղծվող տերմինները, քանի որ նորերի կազմության համար հիմք են հանդիսանում արդեն գոյություն ունեցող տարրերը: Այս վերջիններսը համակցելով տարբեր նախածանցների և վերջածանցների հետ, կազմում են նոր տերմիններ, որոնց իմաստն արտահայտվում է բաղկացուցիչ տարրերի միջոցով:

Բժշկական տերմինաբանության գիտակցական յուրացման համար անհրաժեշտ է.

- ա) իմանալ առավել գործածական հունա-լատիներեն տարրերի իմաստը և ստուգաբանությունը, որոնցից բաղկացած են տերմինները.
- բ) կարողանալ հասկանալ բառի, տերմինի իմաստը փոխող ածանցների հատկությունը.
- գ) իմանալ առավել գործածական հոմանիշները և հակահիշները:

N. B. Շատ կարևոր է իմանալ, որ անատոմիական և դեղաբանական տերմինները հիմնականում լատիներեն ծագում ունեն, իսկ կլինիկական և ախտաբանական տերմինները՝ հունական, օրինակ՝

Ախտոմիայում	Ախտաբանության մեջ
articulatio — հոդ	arthron — հոդ
articulatio simplex — պարզ հոդ	arthritis — հոդաբորբ
(հոդավորում)	

Գեղարանության մեջ

Ախտաբանության մեջ

aqua — ջուր

hydor — ջուր

aqua destillata — թորած ջուր

hydrops — ջրակալում

Բժշկական տերմինաբանության մեջ կան շատ հունա-լատիներեն հոմանիշներ:

Տերմինների գիտակցական յուրացման համար անհրաժեշտ է իմանալ նրանց բառակազմիչ տարրերը: Այսպես, օրինակ՝ arteri-o (զարկերակ) տերմինատարրից կազմվել է շուրջ 50 տերմին, haem-, haemat- (արյուն) տերմինատարրից՝ ավելի քան 150 տերմին, oste-o (ոսկոր) տերմինատարրից՝ շուրջ 100 տերմին:

Լատինական ծագում ունեցող բարդ բառերի բաղադրատարրերը միա-նում են միմյանց i կամ o ձայնավորների միջոցով, օրինակ՝

mult-i-nuclearis րազմամիջուկ

oss-i-ficatio ոսկրացում

canalis muscul-o-tubarius մկանափողային խողովակ

vas-o-motorius անոթաշարժ

Հունական ծագում ունեցող բարդ բառերի բաղադրատարրերը միա-նում են միմյանց o ձայնավորով կամ առանց հոդակապի, օրինակ՝

oste-o-logia ոսկրաբանություն

trache-o-tomia շնչափողի հատում

paed-i-ater մանկաբույժ

my-algia մկանացավ

§ 23. Հունական բառակազմիչ տարրերը բժշկական տերմինաբանության մեջ

Անատոմիական, դեղաբանական և հատկապես կլինիկական տերմինաբանության մեջ գործածվում են հունական շատ արմատներ, որոնք հաճախ իրենց իմաստով (կամ իմաստներից մեկով) համընկնում են լատինական ինքնուրույն տերմինների հետ: Բառակազմիչ տարրերը տարբերվում են ինքնուրույն բառից նրանով, որ առաջինները գործածվում են կապակցված ձևով, արմատն անպայման միացվում է նախածանցին, վերջածանցին կամ մեկ այլ արմատի: Այսպես, glandula (գեղձ) ինքնուրույն բառ է, նրա հոմանիշը՝ aden հունական արմատ է: Glandula-ն կարելի է հղովել, միացնել ուրիշ բառերի հետ, իսկ aden ինքնուրույն չի գործածվում, չի հղովվում, այն կարելի է միացնել միայն այլ արմատների, նախածանցների և վերջածանցների հետ, օրինակ՝ poly-aden-itis -գեղձերի բորբոքում, aden-o-tomia - գեղձահատում:

Հունական արմատներն, ինչպես վերևում նշեցինք, հիմնականում գործածվում են հունական այն տերմիններում, որոնք արտահայտում են հիվանդությունների անուններ, ախտաբանական վիճակներ, բուժման ձևեր, վիրահատումներ, բժշկական մասնագիտություններ: Կլինիկական տերմինների առանձնահատկությունն այն է, որ նրանց մեծամասնությունը կազմված է հունական արմատի և հունական տերմինատարրի բառակցումից:

Ռեռալիկ, կայուն իմաստ արտահայտող բաղադրամասերը, որոնց միջոցով կազմված են միևնույն իմաստային կարգի մի քանի տերմիններ կոչվում են տերմինատարրեր: Օրինակ՝ -tomia (հատում) բարդ բառերում նշանակում է որևէ օրգանի կամ մարմնի մասի հատում:

laparotomia որովայնահատում

thoracotomia կրծքահատում

Հնդհանրապես տերմինատարրերը բարդ բառերի երկրորդ կամ երրորդ բաղադրատարրերն են լինում: Հիմնականում որպես բաղադրատարրեր հանդես են գալիս անատոմիական կազմությունների լատինական անունների հունական հոմանիշները, օրինակ՝ -algia տերմինատարրի միջոցով, որն արտահայտում է առանց օրգանական պատճառի ցավ որևէ մասում, կազմվել է տերմինների մի խումբ, որտեղ առաջին բաղադրամասերը հունական հոմանիշներն են.

cephalalgia — գլխացավ (cephale s. caput գլուխ)

nephralgia — երիկամացավ (nephros s. ren երիկամ)

Տերմինատարրերի մեծամասնությունը կազմված է արմատից և -ia վերջածանցից, որն արտահայտում է վիճակ, գործողություն կամ գիտություն: Օրինակ՝ -logia -գիտություն, ուսմունք տերմինատարրը կազմված է -log -բառ, խոսք հունական արմատից և -ia վերջածանցից: Տերմինատարրը կարող է միանալ մի քանի արմատների հետ, օրինակ՝ my-o-logia-մկանաբանություն, cardi-o-logia -սրտաբանություն, hist-o-logia — հյուսվածաբանություն: Հունական արմատը իր հերթին կարող է միանալ մի քանի տերմինատարրի հետ, օրինակ՝ gastr-o-scopia -ստամոքսի զըն-նում գործիքով, gastr-o-tomia -ստամոքսի հատում, gastr-o-rrhagia-ստամոքսի արյունահոսություն:

-ia վերջածանցով հունական ծագում ունեցող բառերը կրում են հունարեն լեզվի շեշտադրություն՝ շեշտը դրվում է i ձայնավորի վրա: Բացառություն են կազմում -logia տերմինատարրով բառերը և anatomia բառը:

§ 24. -ia վերջածանցով հունական տերմինատարրեր

— algia	առանց օրգանական պատճառի ցավ
— ectomia	կտրում, հատում, հեռացում
— graphia	նկարագրում, հետազոտման գրանցում
— logia	գիտություն, ուսմունք
— pathia	հիվանդություն, հիվանդագին վիճակ
— plegia	կաթված, վնասվածք
— rrhagia	արյունահոսություն
— rrhaphia	կարում
— scopia	դիտում, օրգանների պատերի հետազոտում հատուկ գործիքով
— therapia	բուժում, բուժման եղանակ
— tomia	ճեղքում, հատում, օպերատիվ հերժում

§ 25. I հոլովման գոյականների զուգահեռ հունական արմատներ

Հատիկներն գոյական	Հունական արմատ	Իմաստ
cornea	kerat-os	եղջերաթաղանթ
palpebra	blephar-on	կոպ
mamma	mast-os	կրծքագեղձ, պսոսկ
saliva	sial-on, ptyal-on	թուր
tela	hist-os	հյուսվածք
tonsilla	amygdal-on	նշագեղձ
tuba uterina	salping-os	արգանդի խողովակ
vagina	colp-os	հեշտոց, բունոց
urina	ur-on	մեզ
vesica fellea	cholecyst-is	լեղապարկ
vesica urinaria	cyst-is	միզապարկ

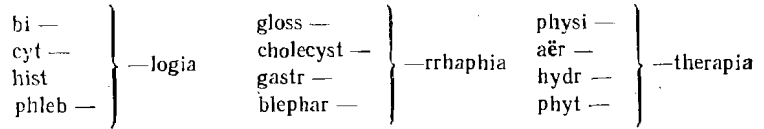
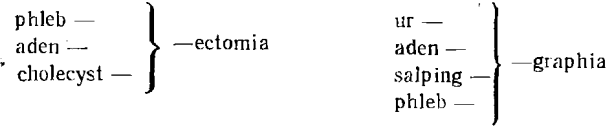
ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Որո՞նք են բժշկական տերմինաբանության հիմնական սղջյուզները:
2. Ի՞նչ պետք է իմանալ բժշկական տերմինաբանության գիտակցական լուրացման համար:
3. Հիմնականում ո՞ր տերմիններն ունեն լատինական ծագում:
4. Հիմնականում ո՞ր տերմիններն ունեն հունական ծագում:
5. Ի՞նչ են արտահայտում կլինիկական տերմինները:
6. Ո՞րն է կլինիկական տերմինների առանձնահատկությունը:
7. Տերմինատարրը բարդ բառի ո՞ր բաղադրատարրն է:
8. Ինչպե՞ս են միանում լատինական բարդ բառերի բաղադրատարրերը:
9. Ինչպե՞ս են միանում հունական բարդ բառերի բաղադրատարրերը:

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կառուցեք բարդ տերմիններ.

ա) սվլյալ տերմինատարրով.

բ) սվլյալ արմատով.

aden—(—rrhaphia,—scopia,—tomia) colp—(—rrhaphia,—scopia,—tomia)
 cyst—(—algia,—plegia,—scopia) hist—(—logia,—therapia,—scopia)
 gloss—(—algia,—plegia,—rrhagia)

2. Թարգմանեցեք սվլյալ տերմինատարրը և նրանով կազմեցեք տերմիններ.

ա) «հիվանդություն»

- կրծքագեղձ + հիվանդություն (կրծքագեղձի հիվանդություն)
- ողն + հիվանդություն (ողների հիվանդություն)
- լեղապարկ + հիվանդություն (լեղապարկի հիվանդություն)
- միզապարկ + հիվանդություն (միզապարկի հիվանդություն)

բ) «գիտություն», «ուսմունք».

- բջիջ + ուսմունք (ուսմունք բջիջ կառուցվածքի, զարգացման և ֆունկցիաների մասին)
- կյանք + ուսմունք (ուսմունք կյանքի, կենդանի օրգանիզմների մասին)
- հյուսվածք + ուսմունք (ուսմունք օրգանիզմի հյուսվածքների մասին)
- գեղձ + ուսմունք (ուսմունք գեղձերի մասին)

3. Առանձնացրեք հունական արմատները և տերմինատարրերը, որոշեցեք նրանց իմաստը և տերմինը թարգմանեցեք հայերեն.

cystoscopy, cystotomia, cholecystotomia, histoscopy, histologia, histographia, tonsillectomia (tonsilla- նշագեղձ), ptyalographia, myelocytus, salpingectomy, phlebotomia, phlebologia, phleborrhagia, colposcopy, colporrhaphia, arteriotomia, cystoplegia, spondylotomia, blepharoplegia, phytotherapia, hydrotherapia, pharmacotherapia.

ԱՆԱՏՈՄԻԱԿԱՆ ԵՎ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԲԺԾՎԱԿԱՆ ՄՅՈՒՍ ԱՆՎԱՆԱԿԱՐԳՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հունա-լատինական ծագումով ժամանակակից բժշկական տերմինաբանությունը բաղկացած է անվանակարգային երեք հիմնական խմբից.

1. անատոմահյուսվածաբանական
2. կլինիկական
3. դեղագործական

Միջազգային ժամանակակից անատոմիական անվանակարգությունը՝ Nomina anatomica գիտության պատմության մեջ տերմինների առաջին ցուցակն է, որն ստացավ միջազգային պաշտոնական ճանաչում: Այն ընդունվեց 1955 թ. Փարիզում՝ անատոմիայի միջազգային VI կոնգրեսում: Կրճատ ձևն է PNA (Parisiensia Nomina Anatomica):

Անատոմիայի միջազգային VII կոնգրեսը Նյու-Յորքում (1960 թ.) հաստատեց PNA-ում առաջարկված լրացումները, փոփոխությունները, ուղղումները և որոշեց վերահրատարակել տերմինների վերանայված ցուցակը: Այս անվանացուցակը լատիներենից հայերեն է թարգմանվել 1962 թ. (թարգմանիչներ՝ բժ. գ. թ. Ա. Հ. Բեկզադյան և Երևանի բժշկական ինստիտուտի անատոմիայի ամբիոնի ղոցենտ Հ. Մ. Հակոբյան, խմբագրել է նույն ինստիտուտի օտար լեզուների ամբիոնի ղոցենտ Պ. Հ. Սոտնիկյանը):

1965 թ. Վիդբադենում, անատոմիայի միջազգային VIII կոնգրեսում, առաջարկվեց հյուսվածաբանական միջազգային անվանակարգման երկու նախագիծ. մեկը լատիներեն լեզվով՝ սովետական գիտնականների կողմից, մյուսը անգլերեն լեզվով՝ արտասահմանյան գիտնականների կողմից: Կոնգրեսն ընդունեց հյուսվածաբանական անվանակարգման սովետական նախագիծը՝ Nomina histologica, որը բազմակողմանի ուսումնասիրություններից և մշակումներից հետո հաստատվեց 1970 թ. Լենինգրադում կայացած անատոմիայի, հյուսվածաբանների և սաղմնաբանների IX կոնգրեսում Leningradiensia Nomina Histologica (LNH):

Անատոմիայի միջազգային X կոնգրեսը տեղի ունեցավ Տոկիոյում, 1975 թ., XI-ը՝ Մեխիկոյում 1980 թ.:

Ներկայումս աշխատանք է տարվում միասնական միջազգային ֆարմակոպեա Pharmacopea internationalis (PHI) ստեղծելու համար:

VIII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 26. Բայ

Բժշկական տերմինաբանության մեջ բայերը հիմնականում գործածվում են դեղագրության մեջ՝ դեղամիջոցը պատրաստելու և այն բաց թողնելու ցուցում տալու համար:

Այս պատճառով դուք պետք է ուսումնասիրեք հրամայական և ըղձական եղանակի ձևերը, որոնք արտահայտում են հրաման և ցանկություն: Բժշկական բովանդակության մեջ ոչ բարդ տեքստեր թարգմանելու և հասկանալու նպատակով դուք կուսումնասիրեք նաև սահմանական եղանակի ներկա ժամանակի ձևերը:

Բայը ուսումնասիրելու ժամանակ ուշադրություն դարձրե՛ք նրա հիմքի վրա, Բանի որ բայական ձևերը կազմվելու համար պետք է վերցնել նրա հիմքը և դիմային համապատասխան վերջավորությունը:

§ 27. Ընդհանուր տեղեկություններ բայի մասին

Լատիներենում բայն ունի.

1. երկու թիվ numerus. եզակի singularis և հոգնակի pluralis,
2. երեք դեմք persona I (prima), II (secunda), III (tertia),
3. վեց ժամանակ tempus, որոնցից առավելագույն գործածվողը ներկան է praesens,
4. երեք եղանակ modus
 - ա) հրամայական imperativus,
 - բ) սահմանական indicativus,
 - գ) ըղձական կամ ստորադասական conjunctivus
5. երկու սեռ genus.
 - ա) ներգործական activum,
 - բ) կրավորական passivum.

§ 28. Խոնարհում

Լատիներենի բայերն ըստ իրենց հիմքի վերջավորությունների բաժանվում են չորս խոնարհման (conjugatio).

I խոնարհման բայերի հիմքը վերջանում է a-ով, II խոնարհմանը՝ -e-ով, III խոնարհմանը՝ բաղաձայնով կամ u-ով, IV խոնարհմանը՝ -i-ով:

Բոլոր չորս խոնարհումների բայերի անորոշ ձևը (infinitivus) ունի -re վերջավորությունը: Բայի հիմքն ստանալու համար անջատում ենք անորոշ ձևի -re վերջավորությունը I, II և IV խոնարհումների դեպքում, իսկ III խոնարհման դեպքում՝ ěre (որտեղ e-ն միացնող ձայնավոր է):

խոնարհում	infinitivus	հիմք
I	laborā-re	աշխատել
II	miscē-re	խառնել
III	solv-ě-re	լուծել
	coqu-ě-re	եփել
IV	nutri-re	սնել
		nutri

N. B. II խոնարհման բայերի հիմքի վերջավորությունը երկար ē-ն է, -miscē -re, III խոնարհման կարճ ě ձայնավորը հիմքի վերջավորությունը չէ, այլ լոկ միացնող -solv-ě-re:

§ 29. Բայի հիմնական ձևերը

Հատիներենի բայն ունի շորս հիմնական ձև, որոնցից կազմվում են բոլոր բայական ձևերը:

1. Ներգործական սեռի սահմանական եղանակի ներկայի praesens indicativi activi եզակի թվի 1-ին դեմքը:

2. Ներգործական սեռի սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալի perfectum indicativi activi եզակի թվի 1-ին դեմքը:

3. Սուպին: Supinum-ը հայերենում համապատասխանում է բայ-գոյականին. շարժում ցույց տվող բայերից հետո նպատակ, մտադրություն արտահայտելու համար հայերեն թարգմանվում է անորոշ դերբայի տրական հոլովով, օրինակ՝ curatum eo գնում եմ բուժելու: Սուպինի հիմքից կազմվում են բազմաթիվ նոր բառեր, օրինակ՝ mixt-um, mix-tūra—հեղուկ զեղախառնուրդ, solut-um, solutio — լուծույթ և այլն:

4. Բայի անորոշ ձևը, infinitivus

Բառարաններում բայերի հիմնական ձևերը գրվում են կրճատ, աջ կողմում հոտմեական թվով նշելով բայի խոնարհումը.

laboro, avi, atum, āre I	աշխատել, տառապել
misceo, scui, xtum, ēre II	խառնել
solvo, vi, lutum, ēre III	լուծել
nutrio, vi, itum, īre IV	սնել, կերակրել

Դասագրքում դուք կհանդիպեք երկու հիմնական ձևի՝
laboro, āre I աշխատել, տառապել:

Ավելի գործածական բայեր

I խոնարհում

consto, āre բաղկանալ	loco, āre տեղադրել
curo, āre բուժել	nomino, āre անվանել, կոչել
do, dāre տալ	praeparo, āre պատրաստել
formo, āre կազմել	sano, āre բուժել, առողջացնել
laboro, āre աշխատել, տառապել	signo, āre նշել

II խոնարհում

habeo, ēre ունենալ	valeo, ēre առողջ, ուժեղ, լինել, արժեք ունենալ
misceo, ēre խառնել	video, ēre տեսնել

III խոնարհում

coquo, ēre եփել	praescribo, ēre դուրս գրել, նշանակել
dignosco, ēre ախտորոշել	repeto, ēre կրկնել
distinguo, ēre տարբերել	solvo, ēre լուծել
divido, ēre բաժանել	sumo, ēre ընդունել
infundo, ēre լցնել	verto, ēre շրջել

IV խոնարհում

audio, īre լսել	nutrio, īre սնել
finio, īre վերջացնել	sentio, īre զգալ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Որոշեցեք բայերի հիմքը և նրանց խոնարհումը (բանավոր).

servāre, formāre, dividēre, valēre, finīre, dāre, adhibēre, sumēre, sentīre, coquēre, dormīre, auscultāre, audīre, vivēre, habēre, repetēre.

2. II և III խոնարհման բայերը գրեցեք առանձին սյունակներում.

nocēre, vertēre, studēre, terēre, legēre, struēre, docēre, vivēre, distinguēre, monēre, scribēre, infundēre, unguēre, vidēre.

3. Կրացրեք բաց թողնված ձայնավորը (բանավոր).

praescrib ...re III	flor...re II
san...re I	recip...re III
tac... re II	distingu...re III
sc...re IV	const...re I
dignosc ...re III	mun...re IV
monstr...re I	collig...re III

§ 30. Հրամայական եղանակ (Modus imperativus)

Հրամայական եղանակը կազմվում է հետևյալ ձևով.

Յզակի II դեմքը I, II, IV խոնարհումների բայերի համար վերցնում ենք միայն հիմքը. III խոնարհման համար՝ հիմք+e:

Հոգնակի II դեմքը I, II, IV խոնարհումների համար՝ հիմք+te. III խոնարհման համար՝ հիմք+ite:

Infinitivus	Հիմք	Imperativus singularis	Imperativus pluralis	
I <i>su</i> laborā-re	labora	labora!	laborāte!	աշխատեցեք
II <i>su</i> docē-re	doce	doce!	docēte!	սովորեցրեք
III <i>su</i> dignosc-ēre	dignosc	dignosce!	dignoscite!	ախտորոշեցեք
coqu-ēre	coqu	coque!	coquite!	եփեք
IV <i>su</i> audī-re	audi	audi!	audite!	լսեցեք

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կազմեցե՛ք հետևյալ բայերի եզակի և հոգնակի թվերի հրամայական եղանակը (բանավոր)

signāre, habēre, dividēre, laborāre, nutrīre, distinguēre, praeparāre, finīre, movēre, repetēre.

2. Քարգմանեցե՛ք հայերեն.

Misce. Da. Signa. Finite. Solve. Praeparate, Miscete. Audi. Verte. Signate. Forma. Habe. Vivite. Audite.

3. Քարգմանեցե՛ք լատիներեն.

Խառնիր: Տուր: Նշիր: Կրկնիր: Աշխատեցե՛ք, ընկերներ: Ախտորոշիր և բուժիր: Պատրաստիր: Պատրաստեցե՛ք: Պատրաստիր կատվախոտի թուզմ: Սնիր: Սնեցե՛ք: Դուրս գրեցե՛ք: Լսիր, հիվանդին: Կերցու: Տուր հիվանդ կնոջը դեղահատեր: Պատրաստիր դեղահատերի զանգված:

Հիվանդ կին aegrotā, ae f

§ 31. Ներգործական և կրավորական սեռերի սահմանական եղանակի ներկա ժամանակ (Praesens indicativi activi et passivi)

Առաջին հերթին պետք է հիշել եզակի և հոգնակի թվերի երրորդ դեմքի դիմային վերջավորությունները.

	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
Եզակի թիվ III դեմք	-t	-tur
Հոգնակի թիվ III դեմք	-nt	-ntur

Դիմային այս վերջավորությունները ավելացնում ենք I, II և IV խոնարհման բայերի անմիջապես հիմքին. III խոնարհման բայերի համար եզակի թվում հիմքի և վերջավորության միջև ավելանում է -i-, իսկ հոգնակի թվում՝ -u-, IV խոնարհման բայերի համար հոգնակի թվում՝ -u-:

Եզակի և հոգնակի թվերի III դեմքով խոնարհման օրինակներ

Խոնարհում	Ներգործական սեռ		Կրավորական սեռ	
I	cura-t	բուժում է	cura-tur	բուժվում է
	cura-nt	բուժում են	cura-ntur	բուժվում են
II	misce-t	խառնում է	miscē-tur	խառնվում է
	misce-nt	խառնում են	miscē-ntur	խառնվում են
III	dignosc-i-t	ախտորոշում է	dignosc-ī-tur	ախտորոշվում է
	dignosc-u-nt	ախտորոշում են	dignosc-u-ntur	ախտորոշվում են
IV	nutri-t	սնում է	nutrī-tur	սնվում է
	nutri-u-nt	սնում են	nutri-u-ntur	սնվում են

Սանթուլյուն. բուր դեմքերի վերջավորություններն են.

Դեմք	Ներգործական սեռ		Կրավորական սեռ	
	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
I	-o	-mus	-or	-mur
II	-s	-tis	-ris	-mini
III	-t	-nt	-tur	-ntur

I խոնարհման բայերի եզակի թվի I դեմքում հիմքի և վերջավորությունը սղվում է. cur -o բուժում եմ, cur -or բուժվում եմ:

III խոնարհման բայերի ներգործական սեռի եզակի թվի II և III դեմքերում, հոգնակի թվի I և II դեմքերում հիմքի և վերջավորության միջև ավելանում է i: Կրավորական սեռի համար առկա են նույն փոփոխությունները, բացի եզակի թվի II դեմքից, որտեղ հիմքի և վերջավորության միջև ավելանում է e.

Դեմք	Եզակի թիվ		Դեմք	Հոգնակի թիվ	
	Ներգործական	Կրավորական		Ներգործական	Կրավորական
II	dignosc-i-s	dignosc-ē-ris	I	dignosc-ī-mus	dignosc-ī-mur
III	dignosc-i-t	dignosc-ī-tur	II	dignosc-ī-tis	dignosc-ī-mini

§ 32. Esse — Լինել բայի խոնարհումը ներկա ժամանակով

Դեմք	Եզակի թիվ		Հոգնակի թիվ	
I	sum	եմ	sumus	ենք
II	es	ես	estis	եք
III	est	է, կա	sunt	են, կան

Դասագրքում դուք հաճախ կհանդիպեք III դեմքի ձևերին, օրինակ՝
In scapula spina est. — Քիակի վրա փուշ կա:
Costa prima vera est. — Առաջին կողմ իսկական է:
Sunt costae verae et spuriae. — Կան իսկական և կեղծ կողեր:

§ 33. Նախդիրներ

Լատիներենում նախդիրները պահանջում են Accusativus կամ Ablativus հոլովները:

Accusativus պահանջող ավելի գործածական նախդիրներն են.

Ad համար, մինչև, մոտ, օրինակ՝

4 Լատիներեն լեզու

Ad usum externum — արտաքին գործածության համար.
 Recipe aquae destillatae ad 200,0 — վերցրու թորած ջուր մինչև 200 մի-
 ւրիտր:

Ad aegrotam — հիվանդ կնոջ մոտ

Ante — առաջ, ante autopsiam — դիակնոսմից առաջ

Contra — դեմ, contra pneumoniam — թոքաբորբի դեմ

Extra — դուրս, Extra patriam non est vita. Հայրենիքից դուրս
 կյանք չկա:

Inter — միջև, inter vertebrae — ողնների միջև

Per — միջով, ընթացքում, per os — բերանով, per diem — մեկ օրվա
 ընթացքում

Post — հետո, post autopsiam — դիակնոսմից հետո

Ablativus պահանջող ալիլի գործածական նախդիրներն են.

A, ab-ից, կողմից, a maxilla — վերին ծնոտից, ab incisura — կտրու-
 ճից, a collega — ընկերոջից, ընկերոջ կողմից:

E, ex-ից, միջից, e plantis — բույսերից, ex aqua — ջրի միջից

De — մասին, de medicinā — բժշկության մասին

Cum հետ, միասին, cum tincturā Convallariae — հովտաշուշանի թուրմով

Pro համար, pro aegrotā հիվանդ — կնոջ համար

Sine առանց, Sine linguā Latinā non est medicina. Առանց լատի-
 ներեն լեզվի չկա բժշկություն:

In — մեջ, վրա, դեպի և sub — տակ-նախդիրները պահանջում են կամ
 Accusativus կամ Ablativus:

Եթե նրանք ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը, պահան-
 ջում են Accusativus, օրինակ՝ Infunde in lagenam — կցրու շշի մեջ:
 Injectio sub scapulam — ներարկում թիակի տակ:

Իսկ եթե ցույց են տալիս գործողության տեղը, պահանջում են Ab-
 lativus, օրինակ՝ In scapulā spina est. — Թիակի վրա փուշ կա: Sub ve-
 sicā urinariā tumor est. — Միզապարկի տակ ուռուցք կա:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գտեք թարգմանությունը և որոշեցեք թե ինչ հարկ է պահանջում նախդիրը (բանավոր).

extra cellujam	ողների մասին
ex ulnā	հեղուկ դեղախառնուրդով
sub linguam	կողերի միջև
sub linguā	ծղիկից
de vertebrae	դեպի կլինիկա
contra pneumoniam	կլինիկայում
a tibiā	լեզվի տակ
per scientiam	լեզվի տակը

cum mixturā	դիակնոսմից առաջ
post autopsiam	թոքաբորբի դեմ
ante autopsiam	ուրբից
in clinicā	դիակնոսմից հետո
in clinicam	դիակնոսմից միջոցով
ad costam quintam	ըջից դուրս
inter costas	մինչև հինգերորդ կողը
scientia, ae f	գիտություն

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Որո՞նք են բայի քերականական կարգերը:
2. Ինչպի՞ս ենք որոշում բայի խոնարհումը:
3. Ինչպի՞ս է կազմվում հրամայական եղանակը:
4. Որո՞նք են սահմանական եղանակի ներգործական և կրավորական սեռերի դիմալին՝
 վերջավորությունները եզակի և հոգնակի III դեմքերում:
5. Ո՞ր նախդիրներն են պահանջում Accusati vus:
6. Ո՞ր նախդիրներն են պահանջում Ablati vus:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Խոնարհեցեք ներգործական և կրավորական սեռերով.
 formāre, valēre, praescribere, audire.
2. Թարգմանեցեք հայերեն և որոշեցեք բայերի եղանակը, սեռը, դեմքը և թիվը.
 constant, laborate, laborant, miscetur, vale, valēte, dividit, dividite, dividuntur,
 fini, repetit, coquit, sentiunt, signat, sanat.
3. Թարգմանեցեք հայերեն.
 1. Sunt costae verae et spuriae. 2. Substantia costarum verarum et spuriarum dura
 est. 3. Vertebrae thoracicae cum costis coniunguntur. 4. In maxilla sutura incisiva est.
 5. Aegrotā hypertoniā laborat. 6. Linguae Latina et Graeca in terminologia medicā
 adhibentur. 7. Tincturae e plantis a pharmaceutis parantur. 8. Tinctura per chartam
 filtratur.

durus, a, um	կարծր	paro, are I	պատրաստել
medicus, a, um	բժշկական	filtrō, are I	ֆիլտրել

4. Թարգմանեցեք լատիներեն.
 աշխատիր, լսում է, լսվում է, տեսնում են, խառնեցեք, լցնում է, ընդունվում է, անվան-
 վում է, հիվում է, հիվում է, բուժիր, բուժում է, բուժվում է, բաժանիր:
5. Թարգմանեցեք լատիներեն.
 1. Ողնկրկ կազմում են ողնաշարը: 2. Կրծքավանդակը ունի երկու բացվածք: 3. Ութերորդ,
 իններորդ և տասներորդ կողերը կազմում են կեղծ: 4. Հյուսվածքը կազմված է ըջից: 5. Գեղա-
 ճատերը պատրաստվում են դեղատներում: 6. Գործընկերն աշխատում է կլինիկայում:
 7. Բույսերից և խոտերից դեղագործները պատրաստում են թուրմեր և հեղուկ դեղա-
 խառնուրդներ: 8. Հիվանդ կինը ընդունում է հովտաշուշանի թուրմի կաթիլներ:

երկու	duas	աասներորդ	decimus, a, um
ութերորդ	octavus, a, um	կլինիկա	clinica, ae f
իններորդ	nonus, a, um		

1. Divide et impera. Բաժանիր և տիրիր (հին Հռոմի արտաքին քաղաքականության սկզբունքներից մեկը, որը ներկայումս կիրառվում է իմպերիալիստական պետությունների կողմից):
2. Vivere militare est. Ապրելը պայքարել է: (Կյանքը պայքար է):
3. Noli nocere. Մի վնասիր:
4. Bene dignoscitur, bene curatur. Երբ լավ ախտորոշվում է, լավ բուժվում է:

IX ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 84. Ըղծական եղանակ (modus conjunctivus)

Լատիներենում ղեղադրության և ղեղադրական գրականության մեջ ըղծական եղանակը լայն գործածություն ունի: Ըղծական եղանակը հաճախ գործածվում է հրամայական եղանակի փոխարեն՝ արտահայտելու համար բժշկի հրամանը, ցուցումը ղեղադրծին, թե ինչպես պատրաստել, պահել և բաց թողնել ղեղամիջոցը: Ըղծական եղանակը կարող է գործածվել նաև նպատակի իմաստով, այս դեպքում բայից առաջ դրվում է սև-որպեսզի-շղկապը: Քանի որ ըղծական եղանակը ղեղատոմսում գործածվում է միայն 3-րդ դեմքով, մենք կուսումնասիրենք միայն այս ձևը:

§ 85. Ներգործական և կրավորական սեռերի ըղծական եղանակի ներկա ժամանակը (Praesens conjunctivi activi et passivi)

Բայական այս ձևը կազմելու համար բայի հիմքին պետք է ավելացնել զիմային վերջավորությունները: Եզակի և հոգնակի թվերի 3-րդ դեմքի վերջավորությունները համընկնում են սահմանական եղանակի հետ.

Դեմք	Թիվ	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
III	եզակի	-t	-tur
III	հոգնակի	-nt	-ntur

I խոնարհման բայերի հիմքի a վերջավորությունը փոխարինվում է e ձայնավորով, որին ավելանում է համապատասխան դիմային վերջավորությունը, օրինակ՝ formā -re I խ.-կազմել

Դեմք	Թիվ	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
III	եզակի	forme-t <small>թող կազմի</small>	forme-tur <small>թող կազմվի</small>
III	հոգնակի	forme-nt <small>թող կազմեն</small>	forme-ntur <small>թող կազմվեն</small>
			ut forme-ntur <small>որպեսզի կազմվեն</small>

II, III և IV խոնարհումների բայերի համար հիմքի և դիմային վերջավորությունների միջև ավելանում է a ձայնավորը, օրինակ՝

II խ. miscē-re — խառնել

Դեմք	Թիվ	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
III	եզակի	miscē-a-t <small>թող խառնի</small>	miscē-a-tur <small>թող խառնվի</small>
III	հոգնակի	miscē-a-nt <small>թող խառնեն</small>	miscē-a-ntur <small>թող խառնվեն</small>

III խ. solv-ē-re — լուծել

Դեմք	Թիվ	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
III	եզակի	solv-a-t <small>թող լուծի</small>	solv-a-tur <small>թող լուծվի</small>
III	հոգնակի	solv-a-nt <small>թող լուծեն</small>	solv-a-ntur <small>թող լուծվեն</small>

IV խ. audī-re — լսել

Դեմք	Թիվ	Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ
III	եզակի	audī-a-t <small>թող լսի</small>	audī-a-tur <small>թող լսվի</small>
III	հոգնակի	audī-a-nt <small>թող լսեն</small>	audī-a-ntur <small>թող լսվեն</small>

§ 86. Esse — լինել և fieri — արվել, դառնալ բայերի ըղծական եղանակը

Դեմք	Թիվ	esse	fieri
III	եզակի	sit <small>թող լինի</small>	fiat <small>թող դառնա</small>
III	հոգնակի	sint <small>թող լինեն</small>	fiant <small>թող դառնան</small>

§ 87. Գեղագրության մեջ քնդունված արտահայտություններ

- Misceatur.— Թող խառնվի: Detur.— Թող տրվի: Formetur.— Թող կազմվի:
- Formentur.— Թող կազմվեն: Repelatur.— Թող կրկնվի: Servetur.— Թող պահվի:
- Signetur.— Թող նշվի: Solvatur.— Թող լուծվի: Sterilisetur.— Թող ստերիլացվի:
- Da in scatulā.— Տուր տուփի մեջ: Misce, ut fiat... — Խառնիր, որպեսզի դառնա...:

Misce, ut fiant...—*Խառնիր, որպեսզի դառնան...*: Misce, ut fiat pasta.—*Խառնիր, որպեսզի դառնա մածուկ*: Misce, ut fiant pilulae.— *Խառնիր, որպեսզի դառնան դեղահաբերք*: Misce, ut fiat massa pilularum.— *Խառնիր, որպեսզի դառնա դեղահաբերքի զանգված*:

§ 38. Բառերի շարադասությունը լատիներեն ևսխարհագրության մեջ

Հրամայական նախադասության մեջ սկզբում դրվում է ստորոգյալը, հետո լրացումները. Amate et defendite patriam nostram.— *Սիրեցեք և պաշտպանեցեք մեր հայրենիքը*:

Պատմողական նախադասության մեջ սկզբում դրվում է հնթական և նրան հաջորդող լրացումները, ապա ստորոգյալի լրացումները և վերջում ստորոգյալը:

Magister anatomiae costas spurias et veras monstrat. — *Անատոմիայի դասախոսը ցույց է տալիս կեղծ և իսկական կողերը*:

§ 39. Նախադասության վերլուծման սխեման ըստ խոսքի մասերի

1. Տալ յուրաքանչյուր բառի լրիվ բնութագիրը նրա հիմնական ձևերով, նշելով հոլովումը կամ խոնարհումը:
2. Որոշել տվյալ նախադասության մեջ գործածված բառերի ձևերը:

Վերլուծման օրինակ ըստ սխեմայի

Magister anatomiae costas spurias et veras monstrat.
 Magister — գոյական, magister, tri m II հոլ., ուղղական հոլով, եզակի թիվ
 anatomiae — գոյական, anatomia, ae f I հոլ., սեռական հոլով, եզակի թիվ
 costas — գոյական, costa, ae f I հոլ., հայցական հոլով, հոգնակի թիվ
 spurias — ածական, spurius, a, um I, II հոլ., իգական սեռ, հայց. հոլով, հոգնակի թիվ
 et — շաղկապ
 veras — ածական, verus, a, um I, II հոլ., իգ. սեռ, հայց. հոլով, հոգնակի թիվ
 monstrat — բայ, monstro, are I խ., ներգործական սեռ, սահմանական եղանակ, ներկա ժամանակ, 3-րդ դեմք, եզակի թիվ:

1. Ի՞նչ է արտահայտում ըղձական եղանակը և ո՞ր եղանակին է փոխարինում դեղագրության մեջ:
2. Որո՞նք են ըղձական եղանակի դիմային վերջավորությունները կրորդ դեմքում:
3. Ի՞նչ փոփոխություններ են կրում I և II, III, IV խոնարհման բայերը:
4. Ինչպիսի՞ն է բառերի շարադասությունը հրամայական և պատմողական նախադասություններում:

ՎԱՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կազմեցեք ներգործական և կրավորական սեռերի ըղձական եղանակի ներկա ժամանակը (3-րդ դեմքով) և ստացված ձևերը թարգմանեցեք.

curare, vi dere, dignoscere, nutrire.

2. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Misce. Da. Signa. 2. Misceatur. Detur. Signetur. 3. Pilulae praeparantur. 4. Pilulae praeparantur. 5. Forma massa pilularum. 6. Formetur massa pilularum. 7. Tinctura Valerianae cum tincturae Convallariae majalis misceatur (misceatur). 8. Sit mixtura sterilis. (ստերիլ). 9. Patria nostra vivat, floreat, crescat. 10. Substantia ossea e substantia compacta et substantia spongiosa constat. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի).

3. Թարգմանեցեք լատիներեն.

1. Խառնիր: Տուր: Նշիր: 2. Թող խառնվի: Թող սրվի: Թող նշվի: 3. Խառնիր, թող կազմվի 20 զեղահատ: 4. Թող խառնվի, որպեսզի դառնա հեղուկ խոնորդ:
5. Թող խառնվի հովտաշուշանի թուրմը կապվախոտի թուրմի հետ:

§ 40. Բառակազմություն

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ՆԱԽԱԾԱՆՑՆԵՐ

Տվյալ բառի արմատի միջոցով արտահայտված հիմնական իմաստը նախածանցի միջոցով ստանում է նոր երանգ կամ բոլորովին փոխվում է:

Լատիներենի նախածանցները հիմնականում առաջացել են նախդիրներից, թվականներից և մասնիկներից: Բառակազմության ժամանակ նախածանցի բաղաձայնը հաճախ առնմանվում է բառի արմատի սկզբի բաղաձայնին, օրինակ՝

- ad+similatio — assimilatio — առնմանվում
- dis+facilis — difficilis — դժվար
- in+mobilis — immobilis — անշարժ
- cum+lapsus, con+lapsus — collapsus — կոլապս, անոթային սուր անբավարարություն
- cum+lega, con+lega — collega — գործընկեր

Նախածանց	Իմաստ	Օրինակներ	
a-		aversio	նողկանք
ab-	հեռացում	abductor	զատիչ մկան
abs-		abscessus	թարախակույտ, արսցես
ad-	մոտեցում	adductor	առերիչ մկան
ante-	առաջ	antebrachium	նախարազուկ
circum-	շուրջ	circumflexus	շրջադարձ
cum-		communicans	հաղորդակցող, միացնող
con-	միացում	contagiosus	վարակիչ
contra-	հակառակ	contraindicatio	հակացուցում
de-	հեռացում	deformatio	ձևափոխում, ձևախախտում
des-	շարժում վերե- վից ներքև	descendens	իջնող
dis-	անջատում	dissectio	դիսհերձում
ex-	շարժում ներսից դեպի դուրս	expiratio	արտաշնչում
extra-	դուրս	extracellularis	արտաբջջային
in-	ներս, ժխտում	infectio	ներարկում
		innominatus	անանուն
infra-	որևէ բանի տակ	infraspinalis	ենթափշային
intra-	ներս	intravenosus	ներերկային
inter-	միջև	intervertebralis	միջողնային

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Բացատրեցե՛ք նախդիրների իմաստը.

abesse	բացակայել
acclimatisatio	հարմարվում, կլիմայավարժեցում
anreflexio	առաջ կորացում
circumferentia	շրջադիժ
contrapertūra	հակարացվածք
decoloratio	գունատում
distorsio	հողախախտում
extractum	հանուկ, մզվածք
extrauterinus	արտաարգանդային
impar	կենտ (par զույգ)
impressio	ճնշում դեպի ներս, սպավորություն
infratemporalis	ենթաբունքային
intracutaneus	ներմաշկային
intercostalis	միջկողային

2. Ավելացրե՛ք համապատասխան նախածանցները (բանավոր).

...cessus	թարախակույտ, արսցես
...pendix	էլուն, հավելված
...flexio	առաջ կորացում
...fectio	վարակում (in-)
...operabilis	անվիրահատելի

... ductio	շրջատարություն
...indicatio	հակացուցում
...infectio	ախտահանում (des-)
...persio	սփռում (լույսի)
...tractio	արտահանում, արտաքաշում
...cerebrālis	արտաուղեղային
...scapulāris	ենթաթիակային
...muscularis	ներմկանային
...scapulāris	միջթիակային

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ

1. Scientia potentia est. Գիտությունը զորություն է:
2. Non scholae, sed vitae discimus. Սովորում ենք ոչ թե դպրոցի, այլ կյանքի համար:
3. Vita non est vivere, sed valere. Կյանքը չի նշանակում ապրել, այլ օգուտ բերել (արժեքներ ստեղծել):
4. Qui docet, discit. Ով սովորեցնում է, սովորում է:

X ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԷ

§ 41. II հոլովման գոյականներ

Երկրորդ հոլովմանը ենթարկվում են արական և շեղոք սեռի գոյականները, որոնք եզակի թվի սեռական հոլովում ունեն -i վերջավորությունը: Արական սեռի գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն -us, -er, իսկ շեղոք սեռի գոյականները -um, on (հունական ծագում) վերջավորությունները:

Օրինակ՝ nervus, i m նյարդ, magister, tri m ուսուցիչ, ligamentum, i n կապան, sceleton, i n կմախք:

-on վերջավորությունով հունական ծագում ունեցող բառերը ինքնուրույն հազվադեպ են գործածվում. նրանց արմատներով հաճախ կազմվում են բժշկական բարդ տերմիններ. օրինակ՝ enteron — բարակ աղիք, enteritis — բարակ աղիքի բորբոքում:

Որպես բացառություն իգական սեռի են.

bolus, i f մեծ դեղահար, կավի մի տեսակ,
periodus, i f ժամանակաշրջան,
diameter, tri f տրամագիծ:

Չեզոք սեռի է virus, i n թույն, վիրուս:

§ 42. Արական սեռի գոյականների հոլովումը

II հոլովման արական սեռի գոյականների հիմքին պետք է ավելացնել հոլովական հետևյալ վերջավորությունները:

	Singularis	Pluralis
N.	--us, --er	--i
G.	--i	--orum
D.	--o	--is
Acc.	--um	--os
Abl.	--o	--is

Մանկություն. -us-ով գոյականների Vocati vus-ը կազմելու համար հիմքին պետք է ավելացնել -e

N. medicus, V. medice բժիշկ

Հոլովման օրինակ

	Singularis	Pluralis
N.	humer --us բազկուկ	humer --i բազկուկեր
G.	humer --i բազկուկի	humer --orum բազկուկերի
D.	humer --o բազկուկին	humer --is բազկուկերին
Acc.	humer --um բազկուկ	humer --os բազկուկեր
Abl.	humer --o բազկուկով in humer --o բազկուկի մեջ, վրա	humer --is բազկուկերով in humer --is բազկուկերի մեջ, վրա

II հոլովման են ենթարկվում նաև արական սեռի ածականները, ինչպես օրինակ՝ longus երկար (длинный), dexter աջ (правый):

	Singularis		Pluralis	
N.	humerus	sinister	humeri	sinistri
G.	humeri	sinistri	humerorum	sinistorum
D.	humero	sinistro	humeris	sinistris
Acc.	humerum	sinistrum	humeros	sinistros
Abl.	humero	sinistro	humeris	sinistris

Արական սեռի -er վերջավորություն ունեցող գոյականների մեծ մասի Genetivus-ում e ձայնավորը սղվում է. օրինակ՝ paediatr, paediatrī ու-մանկաբույժ. նրանցից մի քանիսը պահպանում են e ձայնավորը, օրինակ՝ puer, pueri m-տղա, երեխա: Համեմատեցեք սուսերենի հետ. котёр, костра և вечер — вечера.

	Singularis		Pluralis	
N.	cancer	magnus	canceri	magni
G.	canceri	magni	cancerorum	magnorum
D.	cancero	magno	canceris	magnis
Acc.	cancerum	magnum	canceros	magnos
Abl.	cancro	magno	canceris	magnis

§ 43. II հոլովման արական սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

aegrotus, i m հիվանդ
 angulus, i m անկյուն
 bolus, i f մեծ դեղահար
 bulbus, i f կոճղեզ
 cancer, eri m (carcin) — քաղցկեզ
 carpus, i m դաստակ
 diameter, tri f տրամագիծ
 digitus, i m (dactyl-os) մատ
 humerus, i m բազկուկ, ուս
 medicus, i m (iatr-os) բժիշկ
 morbus, i m (pathos, nos-os) հիվանդություն
 magister, tri m ուսուցիչ
 musculus, i m (my-os) մկան

nasus, i m (rhin-os) քիթ
 nervus, i m (neur-on) նյարդ, ներվ
 oculus, i m (ophthalm-os) աչք
 periodus, i f ժամանակաշրջան
 puer, eri m երեխա, փոքր տղա
 ricinus, i m գերչակ
 sirupus, i m օշարակ
 succus, i m հյուսվ
 sulcus, i m ակոս
 strophæthus, i m ստրոֆանթ
 uterus, i m (metr-a թերապիալում, hyster-a վիրաբուժության մեջ) արգանդ
 ventriculus, i m (gaster, gastr-) ստամոքս

§ 44. Բառակազմություն

II հոլովման արական սեռի գոյականակերտ վերջածանցներ

1. -ismus վերջածանցով կազմված գոյականները արտահայտում են հիվանդություն, հիվանդագին վիճակ կամ թունավորում, օրինակ՝ gigant-ism-us գիգանտիզմ, մարմնի որեէ մասի կամ հասակի հսկայական աճ, botul-ism-us սննդով թունավորում (botulus երշիկ), rheumat-ism-us ռևմատիզմ (rheuma մրսածություն):
2. -ōl-, -ūl-, -cūl — վերջածանցներով կազմվում են փոքրացուցիչ իմաստ արտահայտող գոյականներ, օրինակ՝ alve-ōl-us բշտիկ, an-ūl-us օղակ ossi-cūl-us ոսկրիկ:

-ia վերջածանցով I հոլովման տերմինատարեր

- ectasia լայնացում
- malacia փափկացում
- metria շափում
- pexia ամրացում, կցում
- phobia վախ
- rrhagia արյունահոսություն
- rrhoea առատ արտադրություն
- stomia խոռոակի, արհեստական բացվածքի վիրաբուժական ստեղծում
- tonia լարվածություն, առկայություն (մկաններում, հյուսվածքներում, անոթներում, օրգաններում)
- trophia սնում

II հոլովման տերմինատարեր

- blastus ծիլ, սաղմ
- lithus քար
- logus ընդհանրապես մասնագետ, որևէ հիվանդության բուժման մասնագետ
- spasmus կծկում, ցնցում

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է II հոլովման գոյականների բնորոշ վերջավորությունը եզակի թվի սեռական հոլովում:
2. Ո՞ր սեռի գոյականներն են ենթարկվում II հոլովմանը:
3. Ո՞րն է II հոլովման գոյականների բառարանային ձևը:
4. Արական սեռի գոյականների ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հսլովեցեք.

- oculus sinister ձախ աչք,
- periodus critica ճգնաժամային ժամանակաշրջան

2. Քարզմանցեք հայերեն (բանավոր).

Sulcus nervi, sulci nervorum, sulcus costae, sulcus intertuberculāris, diameter transversa, musculus scapulae, bulbus oculi, ramus mandibulae, glandulae ventriculi, morbus digitorum, periodus critica morbi.

3. Քարզմանցեք լատիներեն.

Կողի անկյուն, ստամոքսի բաղցվեղ, մկանների ունեատիզմ, աչքերի հիվանդություններ, արգանդի բաղցվեղ, թեք տրամագիծ, նյարդի ակոս, աչքի ճեղքի անկյուն, նյարդերի և երակների էյուլերի, աչքի մկաններ և նյարդեր, ճաճանյալին նյարդի ակոս:

4. Քարզմանցեք լատիներեն գործածելով ad-դեպի, per-միջոցով, -in մեջ, pro-համար նախդիրները.

Կիրակրափողի միջով, ստամոքսի մեջ, դեպի բազիլոսկրի մկանները, բժշկի համար, աչքերի համար, թուրմ հիվանդի համար:

5. Քարզմանցեք հայերեն.

1. Cibus per esophagum in ventriculum intrat. 2. Medicus aegrotum palpat et auscultat. 3. Chirurgus fracturam radii et ulnae dignoscit. 4. Medicus, qui liberos curat, paediatrum vocatur. 5. Medice, cura aegrotum, sed non morbum. 6. Aesculapius deus medicinae et medicorum Graecorum et Romanorum est. 7. Pharmaceuta ex plantis sirupum praeparat. 8. Aegroti tincturas, sirupos et succos sumunt.

- intro, are I մտնել
- palpo, are I շոշափել
- ausculto, are I լսել (թորերը կամ սիրտը)
- qui որը (դերանուն)
- cibus, i m սնունդ
- voco, are I կոչել
- sed բայց
- deus, i m աստված

6. Քարզմանցեք հայերեն.

De puero aegroto

Collega meus medicus est. In cubiculo puerum aegrotum videmus. Puer influentia laborat. Parentes paediatrum ad aegrotum puerum vocant. Medici nostri periti sunt. Nunc medici novis medicamentis curant. Aegrotus puer in valetudinario esse debet, nam morbus contagiosus est. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի)

- meus, a, um իմ
- cubiculum, i n ննջարան
- parens, ntis m ծնող
- noster, tra, trum մեր
- peritus, a, um փորձված, հմուտ
- nunc այժմ
- novus, a, um նոր
- debeo, ere 2 պետք է լինել
- valetudinarium, ii n հիվանդանոց
- nam որովհետև
- contagiosus, a, um վարակիչ (չփման դեպքում)

7. Քարզմանցեք և բացատրեցեք թե ինչ է արտահայտում -ism-ը վերջածանցը (բանավոր).

hydrargyrismus, plumbismus, iodismus, traumatismus (trauma, atis, n (վնասվածք)), alcoholismus, idiotismus (idiotus, i m ապուշ), morphinismus (morphium, i n մորֆին), nicotinismus.

8. -di-nis -ul-us, -cul-us, վերջածանցների միջոցով կաղմեցեք փոքրացուցիչ իմաստով գոյականներ (բանավոր).

- nuclē-us միջուկ, փոքր միջուկ...
- mallē-us մուրճ, փոքր մուրճ....
- glob-us գունդ, գնդիկ...
- sacc-us պարկ, պարկիկ...
- venter, ventr-is փոր, ստամոքս, փորոք...
- nod-us հանգույց, փոքր հանգույց...
- canal-is խողովակ, փոքր խողովակ...

9. Տրված տերմինատարրով կառուցեցեք բարդ տերմիններ և թարգմանեցեք (բանավոր).

- logus (cyt-, rhin-, bio-) -պեքիա (hyster-, cholecyst-, cyst-)
- ectasia (bronch-, gastr-, phleb-) -stomia (cyst-, cholecyst-, gastr-)
- rrhoea (rhin-, gastr-, bronch-)

10. Տրված արմատով կառուցեցե՛ք բարդ տերմիններ և թարգմանեցե՛ք.

- encephal — (-algia, -malacia, -pathia)
- hyster — (-ectomia, -scopia, -rrhagia)
- my — (-algia, -tomia, -pathia)
- neur — (-algia, -rrhaphia, -tomia, -tonia)
- path — (-logia, -phobia)

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

1. Medicus amicus et servus aegrotōrum est. *Բժիշկը հիվանդների բարեկամը և ծառան է:*
2. Non morbum, sed aegrum curāre. *Թուժել հիվանդին, ոչ հիվանդությունը:*
3. Medicus medico amicus est. *Բժիշկը բժշկին բարեկամ է:*
4. Medicus curat, natura sanat morbos. *Բժիշկը բուժում է հիվանդությունները, բնությունը առողջացնում է:*

XI ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 45. II հոլովման չեզոք սեռի գոյականների հոլովումը

Չեզոք սեռի գոյականների հոլովական վերջավորությունները հիմնականում համընկնում են արական սեռի հետ, հետևյալ բացառությամբ.

1. Accusativus singularis-ը նման է Nominativus singularis-ին,
2. Accusativus pluralis-ը նման է Nominativus pluralis-ին:

Չեզոք սեռի գոյականների հոլովական վերջավորությունները

	Singularis	Pluralis
N.	-um, -on	-a
G.	-i	-ōrum
D.	-o	-is
Acc.	ինչպես N.	ինչպես N.
Abl.	-o	-is

Հոլովական այս վերջավորություններն ավելացվում են գոյականի հիմքին.

	Singularis	Pluralis
N.	ligament —um	ligament —a
G.	ligament —i	ligament —ōrum
D.	ligament —o	ligament —is
Acc.	ligament —um	ilgament —a
Abl.	ligament —o	ilgament —is

II հոլովման չեզոք սեռին են ենթարկվում նաև չեզոք սեռի ածականները, օրինակ՝ flavum — դեղին (желтое)

	Singularis	Pluralis
N.	ligamentum flavum	ligamenta flava
G.	ligamenti flavi	ligamentōrum flavōrum
D.	ligamento flavo	ligamentis flavis
Acc.	ligamentum flavum	ligamenta flava
Abl.	ligamento flavo	ligamentis flavis

Հունական ծագում ունեցող -on վերջավորությունով գոյականները հոլովվում են չեզոք սեռի կանոնով:

	Singularis	Pluralis
N.	col —on	col —a
G.	col —i	col —ōrum
D.	col —o	col —is
Acc.	col —on	col —a
Abl.	col —o	col —is

§ 46. Դեղամիջոցների անունները

Դեղամիջոցների բոլոր անունները, որպես կանոն, 2-րդ հոլովման չեզոք սեռի գոյականներ են: Այդ անունները հայերեն արտասանվում են առանց -um վերջավորության: Օրինակ՝

- Norsulfazolum նորսուլֆազոլ
- Codeinum կոդեին
- Mentholum մենթոլ և այլն:

Չեզոք սեռի են և um վերջավորություն ունեն քիմիական տարրերի անունները. oxygenium, i n թթվածին, ferrum, i n -երկաթ, բացի phosphorus, i m -ֆոսֆոր և sulfur, ūris n -ծծումբ:

§ 47. II հոլովման չեզոք սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

- acidum, i n թթու
- ✓ cecum, i n (typhl-os) կույր աղիք
- cerebrum, i n (encephal-on) գանգոլեղ

collum, i n
 crassum, i n (col-on)
 decoctum, i n
 embryon, i n
 emulsum, i n
 extractum, i n
 folium, ii n (phyll-on)
 infusum, i n
 intestinum, i n (enter-on)
 labium, ii n (cheil-os)
 ligamentum, i n (desm-os)
 medicamentum, i n (pharmac-on)
 oleum, i n
 organon, i n
 rectum, i n (proct-os)
 remedium, ii n
 rheum, i n
 septum, i n
 suppositorium, ii n
 unguentum, i n
 venenum, i n (toxic-on)
 vitrum, i n

վիզ (ամբողջությամբ), վզիկ
 (օրգանի նեղացած մասը)
 հաստ աղիք
 եփուկ
 սաղմ
 էմուլսիա
 հանուկ, մզվածք
 տերև
 ջրաթուրմ, թուրջ
 աղիք
 շուրթ
 կապան
 դեղանյութ
 յուղ
 օրգան
 ուղիղ աղիք
 դեղամիջոց
 խավարծիլ
 միջնորմ, խտրոց
 մոմիկ
 քսուք
 թույն
 սրվակ

Երկրորդ հոլովման դեղածեղեր

Sirupus — օշարակ՝ շաքարը լուծված ջրի, մրգի կամ հատապտղի հյութի մեջ. թանձր և թափանցիկ հեղուկ է, որն ունի իր բաղադրության մեջ մըտնող նյութերի համը և հոտը:

Extractum — հանուկ (extrahere — հանել բայից) բուսական հումքից խտացված մզվածք է: Բուսական հումքից հանուկ ստանալու համար գործածում են ջուր, սպիրտ, հազվագյուտ դեպքում եթեր և այլն: Ըստ բաղադրության հանուկները լինում են հեղուկ, թանձր և չոր:

Infusum et decoctum — ջրաթուրմ և եփուկ (infundere — լցնել և decoquere — եփել բայից): Ջրաթուրմ և եփուկ պատրաստելու համար բուսական հումքը մանրացնում են, վրան ջուր լցնում և տաքացնում. ջրաթուրմը՝ 15 րոպե, եփուկը՝ 30 րոպե: Դեղատոմսում պետք է նշել բուսական նյութի քանակը, որից ստացվելու է ջրաթուրմի և եփուկի ընդհանուր քանակը:

Emulsum — էմուլսիա (emulgere — կթել բայից), կախուկ: Հեղուկ դեղածեղ է կաթի նման, կիրառվում է ներքին գործածության համար: էմուլսիան ջրի մեջ շրջվող յուղի, բալասանի կամ խեժի ջրային խառնուրդ է:

Unguentum — քսուք (unguere — քսել բայից), փափուկ դեղածեղ է, որը կիրառվում է արտաքին գործածության համար: Քսուք ստանալու համար դեղանյութը խառնում են յուղերի կամ ճարպերի հետ:

Linimentum — օծանելիք (linire — քսել բայից), թանձր հեղուկ դեղածեղ է, կիրառվում է արտաքին գործածության համար:

Emplastrum — սպեղանի պինդ դեղածեղ է, արտաքին գործածության համար, որը մարմնի շերտաշերտային փափուկում է և ամուր կպչում մաշկին:

Suppositorium — դեղամոմ (supponere — տակը դնել բայից) դրամավոր կարծր դեղածեղ է, որը մարմնի շերտաշերտային հալչում է: Դեղամոմերը կիրառվում են հետանցքում, հեշտոցում դնելու համար. per rectum — ուղիղ աղիքի միջով, per vaginam — հեշտոցի միջով, per urethram — միզանցքի միջով: Ըստ այնմ էլ դեղամոմերը լինում են տարբեր ձևերի:

§ 48. Բառակազմություն

Չեզոք սեռի գոյականների վերջածանցներ

1. -ül-, -cül — վերջածանցներով կազմվում են փոքրացուցիչ իմաստ արտահայտող գոյականները, օրինակ՝ capit-ül-um գլխիկ, tuber-cül-um թմբիկ:
2. -īn-um, -ōl-um վերջածանցներով կազմվում են դեղանյութերի մեծ մասի անունները, օրինակ՝ penicill-īn-um — պենիցիլին, norsulfaz-ōl-um նորսուլֆազոլ:
3. -ment-um վերջածանցով կազմված գոյականները արտահայտում են միջոցի իմաստ, օրինակ՝ medica-ment-um-դեղանյութ:
4. -ōri-um, -āri-um վերջածանցներով կազմվում են գոյականներ, որոնք ցույց են տալիս տեղ, օրինակ՝ sanat-ōri-um — առողջարան, viv-āri-um փորձակենդանիներ պահելու տեղ:
5. -ī-um վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են վիճակ, կոնկրետ իմաստ և դեղերի անուններ, օրինակ՝ somnī-um — քուն, brach-ī-um — բազուկ, op-ī-um — փիրոն:
6. -īd-um վերջածանցով կազմվում են անիոնների անունները անթթվածին թթուների աղերում, օրինակ՝ iod-īd-um, i n — յոդիդ (iodum, i n — յոդ.) chlor-īd-um, i n — քլորիդ (chlorum, i n — քլոր):

§ 49. II հոլովման ամփոփիչ աղյուսակ

	Singularis		Pluralis	
	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Neutrum
N.	—US, —ER	—UM	—I	—A
G.		—I	—ORUM	
D.		—O	—IS	
Acc.		—UM	—OS	—A
Abl.		—O	—IS	

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է II հոլովման արական սեռի գոյականների բառարանային ձևը:
2. Ո՞րն է II հոլովման շեղոր սեռի գոյականների բառարանային ձևը:
3. Չեղոր սեռի գոյականների ո՞ր հոլովական վերջավորություններն են նման:
4. Ի՞նչ վերջավորություն ունեն դեղածեղերի և դեղամիջոցների անունները:
5. II հոլովման գոյականների ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:

ՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք՝ bolus alba-սպիտակ կավ, brachium dextrum —աջ բազուկ:
2. Թարգմանեցեք հայերեն.

Cloum mandibulae. Angulus sterni. Cavum pleurae. Ligamentum radii. Capitulum humeri. Ramus membranae tympani. Nervus transversus colli. Praeparata Belladonnae sunt: tinctura Belladonnae, extractum Belladonnae, tabulettae Corbella, suppositoria cum extracto Belladonnae et cetera.

✓ 3. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Կողի գլխիկ, կողերի գլխիկներ, քթի խոռոչ, ճանճանշտակրի վզիկ, դանգի կարաններ, աչքի օրգաններ, վզի երկար մկան, կրծքոսկրի կոթոն:

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

Radius

Antebrachium ex ulna et radio constat. Ulna et radius longi sunt. In radio caput radii et capitulum humeri distinguimus. Forma capituli radii rotunda est. Capitulum radii a radio cetero colo radii parvo separatur. In radio cristam interosseam acutam videmus. (Վերլուծեցեք բառ խոսքի մասերի).

rotundus, a, um կլոր	separo, āre I անջատել
ceterus, a, um մյուս	interosseus, a, um միջոսկրային

5. Առանձնացրեք վերջածանցները և բացատրեցեք նրանց իմաստը (բանավոր).

bromidum, i ձ	բրոմիդ	capitulum, i n	գլխիկ
frenulum, i n	սանձիկ	chlofidum, i n	քլորիդ
herbarium, i n	հերբարիում	unguentum i n	քսուք
vitaminum, i n	վիտամին	strychninum, i n	ստրիխնին
phthalazolium, i n	ֆթալազոլ	experimentum, i n	փորձ
natrium, ii n	նատրիում	cranium, ii n	գանգ
laboratorium, ii n	լաբորատորիա	acetabulum, i n	ազդրի հոդափոս

6. in-um, ōl-um վերջածանցներով կազմեցեք դեղանյութերի անուններ (բանավոր).

hyoscyamus դժախոտ, հիոսցիամին...	frangul-a բեկտեների, ֆրանգուլին...
papa ver կակալ, պապավերին...	ichth-ys ձուկ, իխթիոլ...
periploc-a փաթաթուկ, պերիպլոցին...	menth-a անանուխ, մենթոլ...

7. Թարգմանեցեք տվյալ տերմինատարրը և նրա միջոցով կազմեցեք բարդ տերմիններ.

ա) «արյունահոսություն»

աչք + արյունահոսություն (աչքի կոնդեզի արյունահոսություն) ...
ստամոքս + արյունահոսություն (ստամոքսի արյունահոսություն) ...
քիթ + արյունահոսություն (քից արյունահոսություն) ...
արգանդ + արյունահոսություն (արգանդի արյունահոսություն) ...
աղիք + արյունահոսություն (աղիքի արյունահոսություն) ...

բ) «վախ»

շուր + վախ (շրավախություն) ...
հիվանդություն + վախ (հիվանդանալու վախ) ...
քաղցկեղային ուռուցք + վախ (քաղցկեղային ուռուցքի վախ) ...

գ) «քար»

աղիք + քար (աղիքի մեջ քար) ...
քիթ + քար (քթի մեջ քար) ...
երակ + քար (երակում քար) ...
միզապարկ + քար (միզապարկի մեջ քար) ...

8. Բարդ տերմիններում առանձնացրեք հոմական արմատներն ու տերմինատարրերը և թարգմանեցեք հայերեն.

neurotomia, hysterectomy, metropathia, enterologia, pharmacophobia, toxicophobia, proctologia, typhlotomia, gastralgia, proctalgia, myeloblastus, nosologia, rhinoscopia, myotomia, bronchoscopy, bronchotomy, ophthalmoscopia, ophthalmoplegia.

ԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ՌՈՍՔԵՐ

Ex nihilo nihil (Lucretius) — Ոչնչից ոչինչ:

Omne vivum ex ovo — Ամեն ինչ, որ կենդանի է, ձվից է:

Morbi non eloquentia, sed remediis curantur.

Հիվանդությունները բուժվում են ոչ ճարտասանությամբ, այլ դեղամիջոցներով:

Otium post negotium — Աշխատանքից հետո հանգիստ:

XII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԸ

§ 50. Դեղատոմս (Receptum)

Հատիներեն receptum նշանակում է վերցված (recipere — վերցնել): Դեղատոմսը բժշկի գրավոր դիմումն է դեղագործին, որով նա նշում է, թե ինչպես պետք է պատրաստել և բաց թողնել դեղանյութը, իսկ հիվանդը ինչպես պետք է ընդունի այն:

Դեղատոմսը իրավաբանական շատ կարևոր փաստաթուղթ է: Միայն դեղատոմսը կարող է հանգեցնել դժբախտ վախճանի: Դեղատոմսի համար հավասար չափով պատասխանատու են բժիշկն ու դեղագործը:

Դեղատոմսի կառուցվածքը և ձևը հաստատված է ՍՍՀՄ առողջապահության մինիստրի 1976 թ. դեկտեմբերի 27-ի № 1230 հրամանով, որից հետևում է.

1. Դեղատոմսը պետք է գրել ընթեռնելի և ճիշտ, միասնական ձևի բլանկի վրա (105×148 մմ):

2. Դեղատոմսի մի բլանկի վրա նշանակվում է թունավոր նյութ պարունակող միայն մեկ դեղանյութ, իսկ պարզ կամ ուժեղ ազդող դեղամիջոցներ պարունակող երկու դեղանյութ:

3. Բլանկը լրացնում են թանաքով, ուղղումներ չի թույլատրվում: Բժիշկը կնքում է դեղատոմսը անձնական կնիքով:

4. Բժիշկի դիմումը դեղագործին՝ դեղանյութը պատրաստելու և դուրս գրելու մասին, ինչպես նաև դեղաձևերի անունները գրվում են լատիներեն:

5. Թույլատրվում են միայն լատիներեն այն կրճատումները, որոնք ճշգրտորեն արտահայտում են տվյալ դեղանյութը կամ քիմիական բաղադրուկները:

6. Դեղի ընդունման ձևը գրվում է հիվանդի մայրենի լեզվով՝ նշելով դեղաչափը, ժամանակը և ընդունման տևողությունը:

§ 51. Դեղատոմսի ընդհանուր կառուցվածքը

Դեղատոմսը բաղկացած է հետևյալ մասերից.

1. Բուժող հիմնարկի կնիքը և նրա շիֆրը:
2. Դեղատոմսը գրելու ամսաթիվը:
3. Հիվանդի ազգանունը, անվան, հայրանվան սկզբնատառերը և տարիքը:
4. Բժիշկի ազգանունը և անվան, հայրանվան սկզբնատառերը:
5. Բժիշկի դիմումը դեղագործին:
6. Առաջին բաղադրամասի (ինգրեդիենտի) անունն ու դեղաչափը, երկրորդ բաղադրամասի անունն ու դեղաչափը:
7. Դեղաձևի անունը (քուլք, փոշի, ոգեթուրմ և այլն) կամ այլ ցուցումներ դեղագործին:
8. Դեղանյութերի ընդունման կամ օգտագործման եղանակը:
9. Բժիշկի ստորագրությունը և անձնական կնիքը:

Հինգերորդ, վեցերորդ և յոթերորդ կետերը գրվում են լատիներեն և այդ պատճառով կանգ կառնենք նրանց վրա:

Հինգերորդ մասը պարտադիր կերպով սկսվում է Rp. պայմանական կրճատումով: Դա recipere բայի հրամայական եղանակի՝ Recipe (վերցրու) ձևի կրճատումն է: Rp.-ից հետո թվարկվում են դեղանյութերի

անունները (Designatio materiārum) և դեղաչափերը, որոնք պետք է գրել հետևյալ կանոնների համաձայն.

ա) յուրաքանչյուր դեղանյութի անունը գրվում է նոր տողից և մեծատառով.

բ) մեծատառով է գրվում նույնպես բույսի կամ դեղանյութի անունը.

գ) յուրաքանչյուր դեղապատրաստուկի անունը, նոր տողի առաջին բառը, գրվում է սեռական հոլովով, (genetivus quantitatis — քանակական սեռական), իսկ դեղաչափը՝ քանակը, հայցական հոլովով, օրինակ՝

Recipe: Tincturae Valerianae 10,0*

Tincturae Convallariae 15.0

Recipe: Tabulettas Bromcamphorae 0,25

Պատրաստի դեղամիջոցները (դեղամոմեր, դեղահատեր) դուրս են գրում առանց դեղաչափի, քանի որ նրանք ստանդարտ են: Այս դեպքում դեղատոմսում դեղաձևի անունը գրվում են հոգնակի թվով, հայցական հոլովով, օրինակ՝

Վերցրու. ի՞նչ, 10 դեղահատ «Պենտալգին»:

Recipe: Tabulettas «Pentalginum» numero 10.

դ) քանակը, դեղաչափը արտահայտվում է գրամներով կամ գրամի մասերով կարծր ու սորուն նյութերի դեպքում և միլիլիտրերով ու կաթիլներով հեղուկ նյութերի դեպքում:

200,0	200	գրամ
1,0	1	գրամ
0,5	5	դեցիգրամ
0,01	1	ցենտիգրամ
0,005	5	միլիգրամ

Եթե հեղուկ դեղանյութի քանակը մեկ գրամից պակաս է, դեղաչափն արտահայտվում է կաթիլներով, որը նշվում է հոմոնական թվերով: «Կաթիլ» բառը գրվում է հայցական հոլովով, օրինակ՝ Guttam I, guttas II, V և այլն:

Recipe: Corvaloli guttas XX

Վերցրու՝ կորվալոլ 20 կաթիլ:

Եթե դեղանյութի քանակը նշվում է կենսաքանական միավորներով, ինչպես օրինակ, հակաբիոտիկները, այդ դեպքում այն արտահայտվում է տաս, հարյուր, հազար, միլիոն թվերով.

Recipe: Synthomycini 200.000 միավոր

* Համեմատեցեք ռուսերենի հետ. Настойки валерианы, (валериановой настойки) 10 мл.

Եթե երկու կամ ավելի դեղանյութեր գրվում են նույն դոզաներով, ապա քանակը նշվում է միայն մեկ անգամ վերջին դեղամիջոցից հետո, որից առաջ գրվում է ana-հավասար չափով, -ական հունարեն բառը, օրինակ՝

Recipe: Tincturae Valerianae

Tincturae Convallariae ana 20,0

Վեցերորդ մասում (subscriptio) բժիշկն ընդհանրապես ցուցումներ է տալիս դեղագործին, թե ինչպես պատրաստել (խառնել, ստերիզացնել), ինչ ձևով (դեղահաբեր, փոշիներ և այլն), ինչ դեղաչափերով (դեղահատերի, դեղահաբերի, սրվակների քանակը) և վերջապես, ինչպիսի փաթեթանյութով (մոմած կամ պարաֆինացված թղթում, մուգ շշում և այլն) բաց թողնել դեղանյութը:

N. B. Այդ մասում բայր գրվում է հրամայական կամ ըղձական եղանակներով, օրինակ՝

Misce, fiant pilulae numero 20. — Խառնիր, թող դառնա դեղահաբեր 20 հատ:

Da in charta cerata. — Տուր մոմած թղթով:

Յոթերորդ մասը՝ (Signatura) դեղանյութի ընդունման ձևի նշանակումն, սկսվում է S. պայմանական հապավումով (Signa նշիր): Դեղանյութի ընդունման ձևը բժիշկը նշում է հիվանդի մայրենի լեզվով, օրինակ՝

S. 20 կաթիլ, օրը 3 անգամ, ճաշից մեկ ժամ առաջ:

Հիվանդին արտահերթ կարգով դեղամիջոց բաց թողնելու անհրաժեշտ ուժեղացումը դեղագործը բժիշկը դեղատոմսի բլանկի վերևի աջ կողմում նշում է.

Cito! (շտապ) կամ Statim! (անհապաղ):

§ 52. Դեղագործության մեջ ընդունված արտահայտություններ

Misce, ut fiat emplastrum. Խառնիր, որպեսզի դառնա սպեղանի:
 Misce, ut fiat emulsum. Խառնիր, որպեսզի դառնա էմուլսիա:
 Misce, ut fiat linimentum. Խառնիր, որպեսզի դառնա օժանելիք:
 Misce, ut fiat suppositorium. Խառնիր, որպեսզի դառնա դեղամոմ:
 Misce, ut fiant suppositoria. Խառնիր, որպեսզի դառնան դեղամոմեր:
 Misce, ut fiat unguentum. Խառնիր, որպեսզի դառնա քսուք:

§ 53. I և II հոլովման դեղագործական տերմինների նվազագույն բառապաշար

ampulla, ae f սրվակ
 calcii chloridi կալցիումի քլորիդ
 cordiaminum, i n կորդիամին
 codeinum, i n կոդեին
 ichthyolum, i n իխթիոլ
 oleum Ricini գերշակի յուղ
 saccharum, i n շաքար
 salvia, ae f եղիսպակ

strychnos, i m ժանդրենկուզ,
 փսխեցնող ընկուզ
 urtica, ae f եղինջ

vaselinum, i n վազելին
 xeroformium, i n քսերոֆորմ

§ 54. Դեղագործական տերմինաբանության մեջ գործածվող մակբայեր և դերանուններ

ana հավասար չափով,-ական	minutim մանր
aseptice ապանեխիված	optime լավագույն կերպով
bene լավ	pro auctore հեղինակի համար, երբ բժիշկը դեղատոմսը դուրս է գրում իր համար
cito շտապ	pro me ինձ համար
citissime շատ շտապ	per se մաքուր վիճակում
exacte մանրազնին կերպով, խնամքով, ճշտությամբ	quantum satis որքան անհրա- ժեշտ է
ex tempore անմիջապես, հարկ եղած դեպքում	statim իսկույն
longe չափազանց, վերին աստիճան	e qua որից (դերանուն)
male վատ	

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ է նշում բժիշկը դեղատոմսում:
2. Ո՞րն է դեղատոմսի իրավաբանական նշանակությունը:
3. Ի՞նչ կրճատումներ են թույլատրվում դեղատոմսում:
4. Քանի՞ մասից է բաղկացած դեղատոմսը:
5. Դեղատոմսի ո՞ր մասերն են գրում լատիներեն և ի՞նչ կանոնների համաձայն:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Chirurgus fracturam humeri sinistri exacte curat. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի): 2. Facilius est morbum evitare, quam curare. 3. Da medicamentum statim. 4. Spiritus aethylicus optime rectificatus. 5. Iodum per se adhibetur ut remedium antisepticum. 6. Alcaloidea male in aqua, facile in spiritu, in aethere et chloroformio solvuntur. 7. Medicamenta saepissime per os sumuntur, rarius per rectum. 8. Misce, fiat massa pilularum, e qua formentur pilulae numero 20.

facilius ավելի հեշտ	spiritus, us m սպիրտ
evito, are խուսափել	saepissime ամենահաճախ
antisepticus, a, um հականեխիչ	rarius ավելի հազվադեպ
facile հեշտությամբ	

2. Թարգմանեցեք լատիներեն.

1. Դեղանյութը թող տրվի անմիջապես: 2. Բաժանիր ամենայն ճշտությամբ: 3. Ավելացրու թորած ջուր՝ որքան հարկավոր է: 4. Լավ խտորոշվում է, լավ բուժվում է: 5. Քաճիր է փոկը և սուր հիվանդին: 6. Վերցրու մատուցակի հանուկ՝ որքան հարկավոր է:

ՂԵՂԱՏՈՄՄԻ ԲԱՆԿԻ ՆՄՈՒՇ

ՍՍՀՄ առողջապահության մինիստրի՝ 1976 թ.
դեկտեմբերի 27-ի № 1230 հրամանի 2-րդ հավելված

Լրիվ արժեքով (№ 1 ձև) մեծաթասակներից և երեխաներից դեղորայք
դուրս գրելու դեղատոմսի բլանկ (չափը 105×148 մմ):

(հակառակ կողմը)

(երեսի կողմը)

		I	
Բուժ-պրոֆիլակտիկ հիմնարկի կնիքը և շիֆրը			
Մանկական		Մեծահասակի	
Դեղատոմսը դուրս գրելու ամսաթիվը «.....»19 թ.			
Հիվանդի Ա. Ա. Հ. և տարիքը			
Բժշկի Ա. Ա. Հ.			
ՈՍԸ.	ԿՈՍ.	Րք:	
ՈՍԸ.	ԿՈՍ.	Րք.:	
Կ. Տ.			
Բժշկի ստորագրությունը և անձնական կնիքը			
Դեղատոմսը ուժի մեջ է 10 օր, 2 ամիս (ավելորդը չնշել)			

ԲԺՇԿԻ ՀՈՒՇԱԹԵՐԹ

- բուժ-պրոֆիլակտիկ հիմնարկության շիֆրը (տպվում է տը-պագրության վրա կամ գրվում է կնիքը).
- դեղատոմսը լրացվում է լատիներեն լեզվով, ընթացիկ և պարզ, թանաքի կամ գեղիկավոր գրչով, ուղղումներ չի թույլատրվում.
- մեկ բլանկի վրա, թունավոր նյութեր պարունակող մեկ դեղանյութ կամ պարզ և ուժեղ ազդող երկու դեղանյութ.
- թույլատրվում է միայն համաձայն կանոնների ընդունված նշանակումների կրճատումները.
- անհրաժեշտության դեպքում բուժման ընթացքի համար դուրս է գրվում մի քանի դեղատոմս.
- կարծր և ստրոն նյութերը՝ գրամներով (0,001, 0,5, 1,0), հեղուկները՝ միլիգրամներով, կաթիլներով.
- գործածման եղանակը՝ ուտերեն կամ ռուսերեն և ազգային լեզվով, արդելվում է սահմանափակվել «ներքին», «հայտնի է» և այլն քնդհանուր ցուցումներով.
- բժշկի ստորագրությունը պետք է հաստատվի նրա անձնական կնիքով.
- դեղանյութը բաց թողնելուց հետո դեղատոմսը մնում է դեղատանը.
- «մանկական», «մեծահասակ» նշումներից ավելորդը չնշել.

Անհատական պատրաստման դեղանյութի համարը		Դեղատան կնիքը	
Ընդունել է	Պատրաստել է	Ստուգել է	Բաց է թողել

3. Քարգամանեցեք հայերեն.

1. Recipe: Cordiamini 10,0
Da. Signa.

2. Recipe: Extracti Aloës 1,0
Da in ampullis
Signa. 1-ական մլ., մաշկի տակ

3. Recipe: Tincturae Valerianae
Tincturae Convallariae ana 10,0
Tincturae Belladonnae 2,5
Mentholi 0,1
Misce. Da.
Signa: 20—25 կաթիլ, օրը 3 անգամ:

4. Recipe: Tincturae Strychni 5,0
Tincturae Convallariae 15,0
Misce. Da.
Signa: 15 կաթիլ, օրը 2—3 անգամ:

5. Recipe: Infusi foliorum Salviae 20,0—200,0
Da.
Signa: ողողումների համար:

Քարգամանեցեք լատիներեն.

1. Վերցրու՝ Հալվեի թուրմ 30,0
Տուր:
Նշիր. 10—20 կաթիլ

2. Վերցրու՝ Հովառուշանի թուրմ
Կատվախոտի թուրմ, 10,0-ական
Քելադոնի թուրմ 5,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 20—25-ական կաթիլ, օրը 2—3 անգամ:

3. Վերցրու՝ Անանուխի ջուր 200,0
Տուր:
Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 5—10 անգամ:

4. Վերցրու՝ Գերչակի լուղի էմուլսիա 180,0
Շաքարի օշարակ, մինչև 200,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 2-ական ճաշի գդալ, ժամը մեկ անգամ՝ մինչև լուծողական ազդեցությունը:

5. Վերցրու՝ Դեղամոմեր իխթիոլով 0,2
Տուր 10 հատ, առւփով
Նշիր. 1 դեղամոմ, օրը մեկ անգամ:

6. Վերցրու՝ Եղինջի տերևների ջրաթուրմ 15,0—200,0
Տուր:

Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3—4 անգամ:

7. Վերցրու՝ Նատրիումի յոդիդ 6,0

Քորած ջուր 180,0

Խառնիր: Տուր:

Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 2—3 անգամ:

§ 55. Բառակազմություն

Լատիներեն Գալսածանցներ (շարունակություն)

Նախածանց	Իմաստը	Օրինակներ
ob.	հակառակ շարժում	observatio զննում, դիտում
per	շարժում մի բանի միջոցով, ուժեղացում	perforatio ծակում, թափանցում peroxydum պերօքսիդ, գերօքսիդ
prae	առաջ	praecardium նախասրտային շրջան
post	հետո	postoperativus հետօպերատիվական
pro	շարժում դեպի առաջ	processus ելուն
re	հետ, նորից	reactio ռեակցիա reanimatio վերակենդանացում
retro	հետ	retromaxillaris ծնոտահետևի
se	անջատում, հեռացում	secretio արտազատում
sub	ենթա, թույլ	subfebrilis էնթատենդային subaciditas թույլ թթվայնություն
super	վրա, ուժեղացում	superficies մակերես superfunctio գերֆունկցիա
supra	վերև, մակ-	suprarenalis մակերիկամային
trans	անցում, փոխանցում	transplantatio փոխպատվաստում, պատվաստում transformatio ձևափոխում

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Քարգամանեցեք և քայքայող սածնացվոր բառերի իմաստը.

- praecardialis (cardialis սրտային)
- pro(s)encephalon (encephalon գանգուղեղ)
- posttraumaticus (traumaticus վնասվածքային)
- regeneratio (generatio բջիջների ծնում)
- subclavius (clavius անրակային)
- supraclavicularis
- supercilium (cilium թարթիլ)
- transcutaneus (cutaneus մաշկային)

2. Հետևյալ բառերից նախածանցների միջոցով կազմեցե՞ք նոր իմաստով բարդ բառեր (բանավոր)

- orbitalis — աչքային, վերաչքային ...
- car dialis — սրտային, նախասրտային ... սրտատեղի ...
- potentia — ուժ, անկարողություն ...
- quies — հանգիստ, անհանգիստ ...
- cedens — ընթացող, նախորդող, ...
- corticalis — կեղևային, ենթակեղևային ...
- febrilis — տենդային, հետտենդային ...
- alimentatio — սնում, գերսնում ...
թերսնում ...
- currens — հոսող, հետադարձ ...
- fusio — տարածում, փոխներարկում ...
- tussis — հազ, ուժեղ, կապույտ հազ ...
- ponens — դրվող, հակադիր ...

ԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Nota bene. Լավ նշիր (կրճատ N. B.):
2. Multum vinum bibere, non diu vivere. Շատ գինի խմողը, երկար չի ապրում:
3. Bis dat, qui cito dat. Կրկնակի է տալիս, ով շտապ է տալիս:
4. Cito, tuto et jucundo curare (Celsus). Բժիշկը պարտավոր է բուժել շտապ, անվտանգ և հաճույքով:
5. Ubi pus, ibi evacua. Որտեղ թարախ, այնտեղ դատարկիր:
6. Citius, altius, fortius. Ավելի արագ, ավելի բարձր, ավելի ուժեղ (օլիմպիական խաղերի նշանաբանը):

XIII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 56. I—II հոլովման ածականներ (առաջին խումբ)

N. B. Նախքան բուն նյութին անցնելը պետք է ուշադրություն դարձնել հետևյալ հանգամանքներին.

- ա) լատիներենում, ինչպես և ռուսերենում, ածականը գոյականի հետ համաձայնեցվում է բովով, սեռով և հոլովով,
- բ) ածականը, ի տարբերություն հայերենի և ռուսերենի, զրվում է գոյականից հետո,
- գ) անատոմիական, հյուսվածաբանական և դեղաբանական բարդ տերմիններում ածականը (որոշիչը) ունի իր հատուկ տեղը և հերթականությունը (տես §10, §15):

Չեզ արդեն հայտնի է որ I, II հոլովման (I խմբի) ածականներն ունեն արական սեռի համար -us, -er, իգականի համար՝ -a, չեզոք սեռի համար՝ -um վերջավորությունները, օրինակ՝ obliquus -a-um թեք, косой, ая, ое, niger, ra-rum սև, черный, ая, ое:

Առաջին խմբի ածականների հոլովական վերջավորությունները համընկնում են I, II հոլովման գոյականների հետ:

Ածականի հոլովման օրինակ

	Singularis		
	Masculinum	Feminium	Neutrum
N.	sanus, niger	sana, nigra	sanum, nigrum
G.	sani, nigri	sanae, nigrae	sani, nigri
D.	sano, nigro	sanae, nigrae	sero, nigro
Acc.	sanum, nigrum	sanam, nigram	sanum, nigrum
Abl.	sano, nigro	sana, nigra	sano, nigro

	Pluralis		
N.	sani, nigri	sanae, nigrae	sana, nigra
G.	sanorum, nigrorum	sanarum, nigrarum	sanorum, nigrorum
D.	sanis, nigris	sanis, nigris	sanis, nigris
Acc.	sanos, nigros	sanas, nigras	sana, nigra
Abl.	sanis, nigris	sanis, nigris	sanis, nigris

Եթե գոյականը և նրա հետ համաձայնեցվող ածականը ենթարկվում են նույն հոլովմանը, նրանց հոլովական վերջավորությունները համընկնում են, իսկ եթե նրանք ենթարկվում են տարբեր հոլովումների, ապա յուրաքանչյուրը հոլովվում է համապատասխան հոլովումով, օրինակ՝ collega bonus — լավ ընկեր

	Singularis	Pluralis
N.	collega bonus	collegae boni
G.	collegae boni	collegarum bonorum
D.	collegae bono	collegis bonis
Acc.	collegam bonum	collegas bonos
Abl.	collega bono	collegis bonis

§ 57. Գոյականացված ածականներ

ԱՂԻՔՆԵՐ ԾԱՍԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Բժշկական տերմինաբանության մեջ կան մի քանի ածականներ, որոնք կարող են գործածվել գոյականի իմաստով: Այսպես, օրինակ՝ անատոմիական տերմինաբանության մեջ աղիքների մի քանի անուններ արտա-

հայտնում են շեղոք սեռի ածականներով, քանի որ ենթադրվում է intes-
tinum, i n (հուն. enteron, i n) աղիք բառը.

rectum, i n (proctos) ուղիղ աղիք
cecum, i n (caecum) (հուն. typhl-on) կույր աղիք
duodenum, i n տասներկուամատնյա աղիք
crassum, i n (հուն. colon) հաստ աղիք
ileum, i n զստաղիք
jejunum, i n աղիձ

§ 58. I և II հոլովման ածականների նվազագույն քառապաշար

acutus, a, um սուր	medius, a, um (mesos, mes-) միջին,
aegrotus, a, um հիվանդ	միջընդերքի օրգանների
albus, a, um (leuk-os) սպիտակ	անուններում
amarus, a, um դառը	multus, a, um (polys, poly-) բազմաթիվ
amylaceus, a, um օսլայի	niger, gra, grum (melas, melan) սև
bonus, a, um լավ	ophthalmicus, a, um աչքի համար
cardiacus, a, um սրտային	parvus, a, um (micr-os, olig-os) փոքր
contagiosus, a, um վարակիչ (շփման դեպքում)	purus, a, um մաքուր, զուտ
cutaneus, a, um մաշկային	rectus, a, um (orth-os) ուղիղ,
durus, a, um (scler-os) կարծր	ճիշտ, նորմալ
fellëus, a, um լեղային	ruber, bra, brum (erythr-os) կարմիր
flavus, a, um (xanth-os) դեղին	sanus, a, um առողջ
gastricus, a, um ստամոքսային	urinarius, a, um միզային
hepaticus, a, um լյարդային	venosus, a, um երակային
humanus, a, um մարդկային	
magnus, a, um (macros, mega(l)os) մեծ	

Դեղագործական տերմիններ

acidum boricum բորաթթու
capsula gelatinosa ժելատինե պատիձ
sacculus chartaceus թղթե քսակ
crataegus, i m ալոնճենի
succus gastricus ստամոքսահյութ

§ 59. Բառակազմություն

I, II Հոլովման ածականակերտ վերջածանցներ

- ë-us, a, um և -acë-us, a, um վերջածանցներով կազմվում են ածա-
կաններ, որոնք ցույց են տալիս առարկայի ինչ հյուսիս քաղկացած
լինելը, օրինակ՝
oss-ëus, a, um — ոսկրային (os-ոսկոր)
membran-acëus, a, um — թաղանթային (membrana — թա-
ղանթ)
- ïd-us, a, um վերջածանցով կազմվում են ածականներ, որոնք ցույց
են տալիս անձի կամ առարկայի ֆիզիկական հատկանիշը, օրինակ՝ li-
qu-ïdus, a, um հեղուկ
- ôs-us, a, um և lent-us, a, um վերջածանցներով կազմվում են ածա-
կաններ, որոնք արտահայտում են առատություն, օրինակ՝
squam-ôsus, a, um — թեփուկավոր, խրթեղավոր (squama — թե-
փուկ)
puru-lentus, a, um — թարախոտ, (pus, pur-is — թարախ)
- idë-us, a, um վերջածանցներով կազմվում են ածականներ, որոնք
ցույց են տալիս նմանություն, օրինակ՝ delto-ideus, a, um — դել-
տանման (delta — դելտա)
- ïc-us, a, um և -ïn-us, a, um վերջածանցներով կազմվում են ածա-
կաններ, որոնք ցույց են տալիս պատկանելություն, հարաբերություն,
օրինակ՝
anatomic-us, -a, -um — անատոմիական
pelv-ïnus, -a, -um — կոնքային (pelvis — կոնք)

-ia վերջածանցով հունական տերմինատարեր

- aemia — արյան վիճակ
- aesthesia — զգացում
- ergia (-urgia) — գործողություն, ազդեցություն, ռեակտիվություն
- penia — աղքատություն, պակասեցում, նվազեցում
- plastica — օրգանի ֆունկցիայի կամ ձևի վերաբուժական վերա-
կանգնում, հյուսվածքների պատվաստում
- sthenia — ուժ
- uria — մեզի վիճակ

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՌՑԵՐ

1. Ինչպե՞ս է համաձայնեցվում ածականը դոյականի հետ լատիներենում:
2. Անատոմիական տերմինի կազմում ածականը ո՞ր տեղն է զբաղեցնում:
3. Քանի՞ խմբի են բաժանվում ածականները լատիներենում:

4. Սեռային ինչպիսի՞ վերջավորութիւններ ունեն I և II հոլովման ածականները և ինչպե՞ս են հոլովվում:

5. Գոյականացված ի՞նչ ածականներ գիտեք:

6. Ածականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:

7. Քվարկեցեք I և II հոլովման ածականների հունական զուգահեռները:

ՎԱՐՓՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք.

nucleus ruber — կարմիր միրուկ, palatum durum — կարծր քիմք, diameter transversa — լայնակի տրամագիծ:

2. Համաձայնեցրեք ածականը գոյականի հետ և լրացրեք նրա վերջավորութիւնը (բանավոր).

Nervus hypogastric...dextr...

Nervus trigemin...Fossa pterygoid...Tuberculum carotic...Organa uropoëtic...

Septum nasi osse...Crista occipitalis intern...Musculus long...collii.

3. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ուզիդ մկան, թեք մկան, սպիտակ նյութ, փոքր երակ, խոր ակոս, լայնակի կապան, երկար վերջույթ (membrum), աջ վերջույթ, երակային կապան, ոսկրային քիմք, թեք և լայնակի տրամագիծ:

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

De musculis

Numerus musculorum organismi humani magnus est. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի) Forma musculorum etiam varia est: sunt musculi lati, longi, externi, interni, profundi et ceteri. Collum, exempli causa, non solum musculos habet, sed etiam nervos et organa cetera. Musculi dorsi varii et multi sunt, exempli causa, musculus trapezius, musculus rhomboides ceterique. Musculi fasciis cinguntur. Fasciae in fascias proprias et fascias subcutaneas dividuntur.

numerus, i m թիվ
etiam նույնպես
et ceteri, ceterique, et
cetera (կրճատ՝ etc.) և այլն
exempli causa — օրինակի համար

non solum...sed etiam ոչ միայն...այլև
ceterus, a, um մյուս
multus, a, um մյուս
cingo, ěre Յ շրջապատել

5. Թարգմանեցեք ածականները և բացատրեցեք վերջածանցի արտահայտած իմաստը (բանավոր).

Femininus, palatinus, chirurgicus, ophthalmicus, deltoideus, scaphoideus, membranosus, venosus, virulentus.

6. Հետևյալ գոյականներից կազմեցեք ածականներ (բանավոր), որոնք ցույց են տալիս ա) ինչ նյութից լինելը.

coccyx, coccyg-is պոչուկ, պոչուկային
larynx, laryng-is կոկորդ, կոկորդային
բ) ֆիզիկական հատկանիշը.

gel-u ցուրտ, սառը
lux, luc-is լույս, լուսավոր

amylum, amyli-i օսլա, օսլայի
vitrum, vitri-i ապակի, ապակյա

cal-ěre տաք լինել, տաք
grav-is ծանր, հզի

7. Կառուցեցեք բարդ տերմիններ (բանավոր)՝ տրված տերմինատարրերով.

- aemia (hydr-, hyper-, tox-, ur-)
- aesthesia (an-, dys-, hyp-)
- ergia (an-, dys-, hyper-, syn-)
- plastica (oste-, blephar-, rhin-)
- sthenia (a-, my-a-, psych-)

8. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Սպիտակարյունություն, սակավարյունություն, միզախախտում, մկանային ուժասպառություն, օրգանիզմի թուլլ ռեակտիվություն, շաքարամիզություն, գերզգայություն, աչքի եղջերաթաղանթի վիրաբուժական վերականգնում, պատվաստում:

9. Թարգմանեցեք հայերեն.

Recipe: Succi gastrici 100,0
Da.

Signa: մեկական ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ, ուտելու ժամանակ:

Recipe: Tincturae amarae 10,0
Tincturae Strychni 5,0
Misce. Da.

Signa: 20-ական կաթիլ, օրը 3 անգամ, ուտելուց առաջ:

Recipe: Acidi borici 0,4
Mentholi 0,5
Vasellini flavi ad 10,0
Misce, fiat unguentum.
Da. Signa.

10. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Գերչակի յուղ 1,5
Տուր ժելատինե պատիճներով:
Նշիր:

Վերցրու՝ Աճալի տերևներ 10,0
Տուր թղթե քսակներով:
Նշիր:

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՏԵՐ

1. Mala herba cito crescit. Վատ խոտը արագ է աճում:
2. Mala gallina, malum ovum. Հավը վատ, ձուն վատ:
3. Contraria contrariis curantur. Հակառակը հակառակով է բուժվում (այլաբուժերի սկզբունքը):
4. Circulus vitiosus. Արատավոր շրջանակ, փակուղի, երբ որպես ապացույց է բերվում այն, ինչ դեռևս պետք է ապացուցել:

6 լատիներեն լեզու

§ 60. Կրավորական սեռի անցյալ դերբայ (Participium perfecti passivi)

Կրավորական սեռի անցյալ դերբայը կազմվում է սուպինի հիմքից (տես § 29), որն ունի -t, -s կամ -x վերջավորությունները, օրինակ՝

Անորոշ ձևը	Սուպին	Սուպինի հիմքը	Կրավորական սեռի անցյալ դերբայ
solvère լուծել dividère բաժանել	solutum divisum	solut- divis-	solutus, a, um լուծված divisus, a, um բաժանված

Կրավորական սեռի անցյալ դերբայն ունի I խմբի ածականների վերջավորությունները -us, a, um, հետևաբար ենթարկվում է I; II հոլովմանը, օրինակ՝

solutus, a, um — լուծված **растворенный, ая, ое:**

Անցյալ դերբայը համաձայնեցվում է գոյականի հետ թվով, սեռով, հոլովով:

§ 61. Գոյականացված դերբայներ

Դեղագործական տերմինաբանության մեջ կան կրավորական սեռի անցյալ դերբայներ, որոնք գործ են ածվում որպես գոյականներ, դեղաձևերի անուններ, օրինակ՝

- decoctum, i n եփուկ (decoquere եփել)
- extractum, i n հանուկ, մզվածք (extrahere հանել)
- infusum, i n ջրաթուրմ (infundere լցնել, թրջել)

§ 62. Կրավորական սեռի անցյալ դերբայի գործածությունը թժշկական տերմինաբանության մեջ

ա) անատոմիական տերմիններ.

- compactus, a, um հոծ transversus, a, um միջաձիգ
- compositus, a, um բարդ circumflexus, a, um շրջադարձ

բ) կլինիկական տերմիններ.

- contusus, a, um շարդված laceratus, a, um պատառոտված
- incisus, a, um կտրված laesus, a, um վնասված

գ) դեղագործական տերմիններ.

- ceratus, a, um մոմած obductus, a, um թաղանթով պատած
- destillatus, a, um թորած tritus, a, um տրորած

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Թարգմանեցեք հոլովական վերջավորությունները (բանավոր).

	Singularis	Pluralis
N.	substantia compacta	substanti ... compact...
G.	substanti ... compact...	substanti ... compact...
D.	substanti ... compact...	substanti ... compact...
Acc.	substanti ... compact...	substanti ... compact...
Abl.	substanti... compact...	substanti ... compact...
N.	musculus striatus	muscul ... striat...
G.	muscul ... striat...	muscul ... striat...
D.	muscul ... striat ...	muscul ... striat...
Acc.	muscul ... striat...	muscul ... striat...
Abl.	muscul ... striat...	muscul ... striat ...
N.	organon laesum	organ... laes...
G.	organ ... laes...	organ ... laes ...
D.	organ ... laes...	organ ... laes ...
Ass.	organ ... laes...	organ... laes...
Abl.	organ ... laes ...	organ ... laes...

2. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).

Articulatio composita. Ligamentum transversum. Substantia compacta. Crystali Kalii bromidi in aqua solutae. Təbulettae Tetracyclini cum Nistatino obductae.

3. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Թարգ հոդ: Թիակի շրջադարձ զարկերակ: Ուտի առաջային և հետին շրջադարձ զարկերակներ: Թորած ջուր: Մոմած թուղթ: Տուր մոմած թղթի մեջ:

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

Recipe: Diuretini 4,0
Aquae Menthae
Aquae destillatae 30,0
Misce. Da.
Signa: մեկական գդալ, օրը 3 անգամ, ուտելու ժամանակ:

Recipe: Nitroglycerini soluti 4,0
Da.
Signa: 2-ական կաթիլ շաքարի կտորի վրա:

5. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Տրորած քափուր
Քլորալ հիդրատ
Մենթոլ 2,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. բամբակի վրա, ատամի անցքի մեջ:

Վերցրու՝ Ռաունատին 0,002
Տուր պատած դեղահատեր 50 հատ
Նշիր. 1-ական դեղահատ, օրը 1—2 անգամ, ուտելուց հետո:

Dictum factum. Ասվածը կատարված է:
 Post scriptum (P. S.) Հետ գրության:
 Post factum. Կատարվածից հետո:

XIV ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

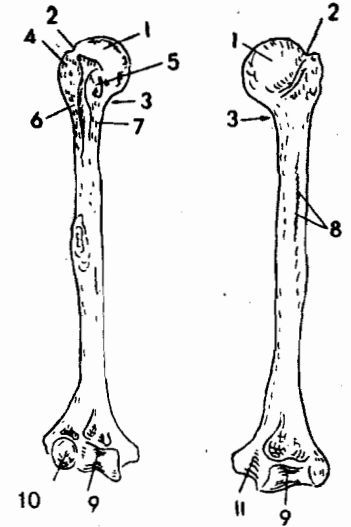
§ 68. Զևարանության, բառակազմության և տերմինաբանության անցած նյութի ամփոփում

Ստորև նշված հարցերով կրկնեցեք երկրորդ ստուգողական աշխատանքի նյութը:

1. Քերականական ի՞նչ կարգեր ունի գոյականը լատիներենում:
2. Ո՞րն է գոյականի բառարանային ձևը:
3. Որո՞նք են I և II հոլովման գոյականների վերջավորությունները եզակի թվի սեռական հոլովում:
4. Հոգնակի թվում հոլովական ո՞ր վերջավորություններն են նման:
5. Զեզոք սեռի գոյականների հոլովական ո՞ր վերջավորություններն են նման:
6. Ի՞նչ կապ կա լատիներենում գոյականի և ածականի միջև:
7. Որո՞նք են I խմբի ածականների սեռային վերջավորությունները:
8. Քանի՞ խոնարհում ունի բայը լատիներենում և ինչպե՞ս են որոշվում դրանք:
9. Ինչպե՞ս է կազմվում հրամայական եղանակը:
10. Որո՞նք են սահմանական եղանակի ներգործական և կրավորական սեռերի ներկա ժամանակի դիմային վերջավորությունները եզակի և հոգնակի 3-րդ դեմքերում:
11. Բայի ո՞ր եղանակներն են գործածվում ղեղատոմսում:
12. Որո՞նք են ղեղատոմսի բաղկացուցիչ մասերը:
13. Դեղատոմսի ո՞ր մասերն են գրվում լատիներեն և ո՞ր կանոնների համաձայն:
14. I և II հոլովման գոյականակերտ և ածականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
15. Քանի՞ խմբի են բաժանվում նախդիրները լատիներենում:
16. Ի՞նչ ընդհանրություն և տարբերություն կա լատիներենի նախդիրների և նախածանցների միջև:
17. Որո՞նք են բժշկական տերմինաբանության հիմնական աղբյուրները:

18. Ի՞նչ գիտեք լատիներեն և հունարեն հոմանիշների մասին:
19. Ի՞նչ է տերմինատարրը և ո՞րն է նրա ամենատարածված վերջավորությունը:
20. Գոյականացված ի՞նչ ածականներ և դերբայներ գիտեք:

Կրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).

1. caput humer...
2. collum anatomic...
3. coll... chirurgic...
4. tubercul... ma...
5. tubercul... min...
6. crista tubercul... ma...
7. crista tubercul... min...
8. sulcus nerv... radial...
9. trochlea humer...
10. capitul... humer...
11. sulc... nerv... uinar...

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

I հոլովում

1. Կրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).
 Incisura cardiac... Arteri.. iliac...dextr...In tell...cellul...sunt.
 Fractur... tibi...et fibul...Tinctur...Valerian...aethere... Aqu... destillat... in lagen...est
2. Քարգմանեցեք լատիներեն.
 Լայն փակեղ: Լեզվի խոր զարկերակ: Ստորին ծնոտի կտրուկ: Քիակի վրա կան՝ թիակի փուշ, վերկատարային փուշ, վերկատարային փոս և ենթակատարային փոս:

Բայ

1. Որոշեցեք բայի խոնարհումը և թարգմանեցեք.
 Miscere, finire, curare, coquere, signare dividere, audire, videre, laborare, dignoscere, solvere, valere.
2. Խոնարհեցեք imperativus-ով, Praesens indicativi activi et passivi-ով և Praesens conjunctivi activi et passivi-ով հետևյալ բայերը.
 praeparare, habere, distinguere, nutrire.
3. Որոշեցեք բայի խոնարհումը և ձևը.
 miscetur, solve, nutrit, dentur, format, misceatur, coquite, misce, dividatur, finitur, praeparetur, coquunt.

4. Քարգամանեցք հայերեն.

1. Praescribe tincturam contra hypertoniā. 2. Medicamenta praeparantur et cito dantur aegrotis. 3. Date pro aegrotā tincturam Aloēs. 4. Tabuleta Nitroglycerini solvitur sub lingua.

5. Քարգամանեցք լատիներեն.

1. Կրծքային ողնոր միացվում են կողերի հետ: 2. Ոսկրային նյութը բաժանվում է հոթի և սպունգանմանի: 3. Ստորին ծնոտի կտրուկը խորն է: 4. Քող բժիշկը գուրս գրի բուժք չի բանի դեմ: 5. Խառնիր, թող լինեն մոմիկներ:

միացնել iungo, ěre 3
չիրան furuncŭlus, i m

II Հ ո լ Վ ու մ

1. Որոշեցք գոյականի և ածականի սեռը, հոլովը, թիվը և թարգմանեցք (բանավոր).

oculus dexter, oculo dextro, oculi dextri, in oculo dextro, oculŏrum dextrŏrum, oculos dextros, ligamentum flavum, ligamenti flavi, in ligamento flavo, ligamenta flava, ligamentŏrum flavŏrum, ligamenti flavis.

2. Կրացրեք վերջավորութունները (բանավոր).

Chirurg... fractur... rad...et uln...dignosc...Sunt morb... contagios... et non contagios... Infund...aqu... Menth...in lagen...E foli... Salvi... infus... praeparatur.

3. Քարգամանեցք հայերեն.

Intestinum crassum

Intestinum crassum in cecum, colon, rectum dividitur. Cum ceco appendix vermiformis jungitur. Colon in quattuor partes dividitur quae sunt: colon ascendens, colon transversum, colon descendens, colon sigmoideum. Intestinum crassum ex tunica mucosa, tunica muscularis propria, tunica serosa constat. Tunica muscularis propria intestini crassi e strato circulari et strato longitudinali constat. Tunica serosa stratum externum intestini crassi est.

appendix vermiformis որդանման ելուն

quae որոնք (դեր.)

ascendens, ntis բարձրացող

descendens, ntis իջնող

tunica mucosa լորձապատյան

tunica serosa շճապատյան

tunica muscularis propria բուն մկանապատյան

stratum circulare օղակաձև շերտ

stratum longitudinale երկայնաձիգ շերտ

4. Քարգամանեցք և վերլուծեցք ըստ խոսքի մասերի.

Medici oleum Terebinthinae in unguentis ad neuralgiam et rheumatismum saepe praescribunt.

oleum Terebinthinae բեկկնախեծի յուղ

Բ ա ո ա կ ա զ մ ու թ յ ու ն

I և II հոլովման գոյականակերտ վերջածանցներ

1. Նշեցք վերջածանցի արտահայտած իմաստը, կազմեցք համապատասխան գոյականը և թարգմանեցք.

ա) medic-us	—ŭl-a	բ) iod-um	—ŏl-um
mixt-um		sacc-us	—ĭn-um
leuk+haema	—cŭl-a	medica-	—ŭl-us
clav-is		aqu-a	—cŭl-us
arteri-a	—ĭc-a	ichthy-s	—ŭl-us
ven-a	—i—a	venter, tris	—ment-um
comiss-um	—ĭn-a	brom-um	—ism-us
substa-re	—ŏl-a	an+alg—os	—āri-um
bios+logos	—nti-a	tuber,—eris	—t-ŏri-um
phys-is	—ŭr-a	labora-re	—ĭd-um
offici-um		caput,—itis	—cŭl-um
		alve-us	—ŭl-um

I և II հոլովման ածականակերտ վերջածանցներ

Կազմեցք և թարգմանեցք ածականների (բանավոր), որոնք արտահայտում են.

ա) ինչ նյութից պատրաստված լինելը.

membrana, ae f թաղանթ ferrum, i n երկաթ os, ossis n ոսկոր charta, ae f թուղթ,

բ) պատկանելիություն. anatomia, ae f անատոմիա, femina, ae կին, zygomā, ātis n-այտ palatum, i n քիմք,

գ) նմանություն. corax, corac-os կտուց (հուն.), rhomb-us, i m ռոմբ, pteryg-os թև (հուն.),

դ) առատություն. musculus, i m մկան, caverna, ae f անձավ, virus, i n թույն, pus, puris n թարախ,

ե) ֆիզիկական վիճակ. calor, ōris m ջերմություն, color, ōris m գույն:

Լատիներենի նախածանցներ

Կրացրեք կետերը համապատասխան նախածանցներով (բանավոր).

...ductio գատում	...generatio ալյասեռում
...ductio առքերում	...tractum հանուկ
...uterinus նախաարգանդային	...uterinus արտաարգանդային
...flexio շրջադարձում	...influenza ներհոսում, գրիպ
...situs բարդ	...aequālis անհավասար
...missūra միացում	...claviculāris ենթանրակային
...pressio իջեցում	...ponens հակադիր

...foratio ծակում
 ...aciditas ստամոքսահյութի
 գերթթվայնություն
 ...vertebrālis նախաողնաշարային
 ...traumaticus հետվնասվածքային
 ...tuberantia թմբկություն
 ...animatio վերակենդանացում
 ...paratio անջատում

...clavius ենթանրակային
 ...ficiālis մակերեսային
 ...alimentatio գերսնում
 ...claviculāris վերանրակային
 ...versus միջաձիգ
 ...costālis միջկողային
 ...craniālis ներդանգային
 ...plantatio փոխապատվաստում

Տերմինատաբեր

1. Թարգմանեցեք տերմինները և որոշեցեք բաղկացուցիչ մասերը- myelalgia, glykaemia, oxygenotherapia, phlebologia, adenographia, hydraemia, cystalgia, cystoscopy, hyperaemia, encephalographia, encephalopathia, cystotomia.

2. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ուսմունք քթի հիվանդությունների մասին, նյարդի վիրաբուժական հատում, ոսկրածուծի հիվանդություն, գեղձաբանություն, գեղձի վիրաբուժական հատում, լեղապարկի հիվանդություն, միզապարկի հիվանդություն, ուղեղի էլեկտրական հոսանքների գրանցում, հյուսվածքի նկարագրում, նյարդացավ:

3. Կազմեցեք բարդ բառեր և թարգմանեցեք (բանավոր).

adeno—	} —tomia	recto—	} —scopia	
esophago—		rhino—		
glosso—		ophthalmo—		—rrhagia
phlebo—		glosso—		
spondylo—		hystero—		
tonsillo—	} —pathia			

physio—	} —therapia
hydro—	
aëro—	
pharmaco—	
haemo-, haemato—	
roentgeno—	

XV ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 64. Երրորդ հոլովում

Ընդհանուր ծանոթություն

III հոլովման տիպերը

Երրորդ հոլովման են ենթարկվում երեք սեռերի բոլոր այն գոյականները, որոնք եզակի թվի սեռական հոլովում ունեն -is վերջավորությունը: Երրորդ հոլովման գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն տարբեր վերջավորություններ, որոնց միջոցով կարելի է որոշել սեռը: Երրորդ հոլովման հոլովական վերջավորությունները միանման չեն և այդ պատճառով տարբերում ենք երեք տիպ.

- ա) բաղաձայն (հիմնական),
- բ) ձայնավոր,
- գ) խառը,

N. B. Կարևոր նշանակություն ունի երրորդ հոլովման գոյականի հիմքը:

Հիմնականում այն որոշվում է եզակի թվի սեռական հոլովի ձևից, որից պետք է անջատել -is վերջավորությունը, օրինակ՝

N. sing.	pes <i>սոք</i>	irons <i>ճակատ</i>	corpus <i>մարմին</i>
G. sing.	ped-is	front-is	corp-ōr-is
հիմքը	ped	front	corpor

Միայն այն դեպքում, երբ եզակի թվի ուղղական հոլովում կան -or -er (եթե e-ն չի սղվում) վերջավորությունները, նրանք համընկնում են հիմքի հետ, օրինակ՝

N. sing.	tumor <i>ուռուցք</i>	trochanter <i>տամբին</i>
G. sing.	tumor-is	-trochanter-is
հիմքը	tumor	trochanter

Հիմքը հիշտ որոշելն անհրաժեշտ է.

- ա) ըստի ճիշտ հոլովման համար,
- բ) բառակազմության համար, որը բժշկական տերմինաբանության հարստացման աղբյուրներից մեկն է:

օրինակ՝ abdomen, abdominis n	որովայն (հիմքը՝ abdomin)
abdomin-al-is	որովայնային
hepar, hepātis n	լյարդ (հիմքը՝ hepat)
hepatitis	լյարդի բորբոքում

N. B. Պետք է իմանալ III հոլովման գոյականների բառաբանային ծեր, այսինքն N. և G. sing. հոլովների ձևերը: III հոլովման գոյականները բառարանում գրելիս նշվում է ոչ միայն G. sing. վերջավորությունը, այլև նրան նախորդող հիմքի մի մասը, օրինակ՝ homo, inis մարդ, frons, ntis, f- ձակատ, femur, ōris, n-ազդր:

§ 65. Երրորդ հոլովման հոլովական վերջավորությունները

Singularis			Pluralis		
masculinum	femininum	neutrum	masculinum	femininum	neutrum
N.	ս	ա	es	a	(ia ձայնավոր)
G.	is		um	a	(ia ձայնավոր և խառը)
D.	i		i	b	u
Acc.	em	ինչպես N.	es	a	(ia ձայնավոր)
Abl.	e	(i շեղոք, ձայնավոր)	i	b	u

N. B. 1. Բաղաձայն (հիմնական) տիպին պատկանում են բոլոր սեռերի անհավասարավանկ գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է մեկ բաղաձայնով:

2. Արական և իգական սեռերի գոյականների հոլովական վերջավորությունները համընկնում են:

3. Եզակի և հոգնակի թվերում շեղոք սեռի գոյականների հայցական հոլովի վերջավորությունները համընկնում են ուղղական հոլովի հետ (հոգնակիում -a բաղաձայն, -ia ձայնավոր տիպեր):

4. Խառը տիպին պատկանում են երեք սեռերի բոլոր այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է երկու կամ երեք բաղաձայնով,

օրինակ՝ pars, part-is f մաս (Gen. pl. parti-um)
 venter, ventr-is m փոր (Gen. pl. ventri-um)
 cor, cord-is n սիրտ (Gen. pl. cordi-um)

5. Աղյուսակի փակագծերում նշված են շեղոք սեռի ձայնավոր տիպի վերջավորությունները: Խառը տիպը տարբերվում է բաղաձայնից միայն հոգնակի թվը սեռական հոլովում (-ium):

§ 66. I և II հոլովման ածականների համաձայնեցումը III հոլովման գոյականների հետ

Մինչև այժմ I և II հոլովման ածականները համաձայնեցնում էինք նույն հոլովման գոյականների հետ, հետևաբար, հոլովական վերջավորությունները համընկնում էին: Այժմ մենք հանդիպելու ենք տերմինների,

որտեղ գոյականը III հոլովման է, իսկ ածականը I կամ II հոլովման, այսինքն՝ հոլովական վերջավորությունները չեն համընկնում, օրինակ՝

N. Homo sanus առողջ մարդ գոյականը ենթարկվում է III հոլովման,
 G. hominis sani ածականը՝ II (արական սեռ)

N. Mens sana առողջ միտք գոյականը ենթարկվում է III հոլովման,
 G. mentis sanae ածականը՝ I (իգական սեռ)

N. corpus sanum առողջ մարմին գոյականը ենթարկվում է III հոլովման,
 G. corporis sani ածականը՝ II (չեղոք սեռ)

§ 67. Հունարենի նախածանցները

Նախածանց	Իմաստ	Օրինակ	Քարգամանություն
a-, an-	ծխտում	avitaminosis anaemia	վիտամինաբաղց, սակավարյունություն
ana-	պրոցեսի վերականգնում	anabiosis	կենսադարձ, անարիտ
anti-	հակա	antisepticus	հականեխիչ
amphi-	կրկնակի	amphibion	երկկենցաղ
	շուրջ	amphiarthrosis	կիսահոդ, դժվարաշարժ հոդ
cata-	շարժում վերեւից ներքե	catarrhus	լորձաթաղանթի բորբոքում, կատառ
apo-	անշատում, հեռացում	apophysis	արտաճոն, ապոֆիզ
dia-	միջոց	diagnosis	ախտորոշում իմանալու միջոցով
ec-, ex-	շարժում դեպի դուրս	ectopicus	արտատեղային, անսովոր տեղում գտնվող
		exobiologia	կոսմոսկական կենսաբանություն
ecto-	արտաքին	ectoderma	արտաքին ծլաշերտ
em-	ներս	empyema	էմպիեմա, թարախի կուտակում պլեւրայի խոռոչում
en-	ներս	encephalon	գանգոլեղ, գլխուղեղ
endo-		endocrinus	ներզատիչ, էնդոկրին
epi-	վեր	epigastrium	վերորովայն, վերփոր
meta-	փոփոխում, տարածում	metantrophosis metastasis	ձևափոխություն մետաստազ, հիվանդության տարածում
para-	մերձ, մոտ	parasternalis paratyphus	մերձկրծքոսկրային պարատիֆ, տիֆի նման
peri-	շուրջ	periosteum	շուրջոսկր
pro-	առաջ	prognosis	կանխատեսում, կանխագուշակում

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է երրորդ հոլովման գոյականների եզակի թվի սեռական հոլովի վերջավորությունը:
2. Քանի՞ տիպի են բաժանվում երրորդ հոլովման գոյականները:
3. Ինչպե՞ս ենք որոշում երրորդ հոլովման գոյականների հիմքը:
4. Ի՞նչ նշանակու թյուն ունի գոյականի հիմքը ճիշտ որոշելիս:
5. Ինչպե՞ս է նշվում երրորդ հոլովման գոյականի բառարանային ձևը:
6. Ինչպե՞ս են համաձայնեցվում առաջին խմբի ածականները երրորդ հոլովման գոյականների հետ:
7. Ո՞ր հոլովներում են համընկնում շեղոք սեռի գոյականների վերջավորությունները:

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք ածանցավոր բառերի իմաստը.
 a dynamia (dynamia շարժունակություն)
 analysis (lysis լուծում, քայքայում)
 catalysis
 anion (ion զնացող)
 cation
 amphitheatrum (theatrum թատրոն)
 apopsychia (psyche հոգի)
 diametrum (metrum չափ)
 exogenes (genes ծնող, առաջացնող)
 en doab domi nalis (ab domi nalis որովայնային)
 dysp noë (p noë շնչառություն)
 epi dermis (derma մաշկ)
 parasitus (situs հաց, սնունդ)
 hypoglossus (glossa լեզու)
 2. Հետևյալ բառերից նախաձանցների միջոցով կազմեցեք նոր իմաստով բառեր.
 ganglion հանգույց, մերձ հանգույց ...
 morphe ձև, անձև ...
 secretio արտազատում, թույլ արտազատում ...
 functio ֆունկցիա, գերֆունկցիա ...
 aortitis աորտայի բորբոքում, բորբոքում աորտայի շուրջը ...
 toxinum թուն (բակտերիա), հակաթուն ...
 thyreoi deus վահանաձև, մերձվահանաձև ...
 car dia սիրտ, սրտապարկ (շուրջ) ...
 arthron հոդ, համահոդ ...
 parasitus պարազիտ, արտապարազիտ ...

XVI ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 68. Երրորդ հոլովման արական սեռի գոյականներ

Երրորդ հոլովման արական սեռի գոյականները անհավասարալանկ են, այսինքն՝ թեք հոլովներում ունեն ուղղականից մեկ վանկ ավելի:

Արական սեռի գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն հետևյալ վերջավորությունները. -O,-OR,-OS,-ER,-ES, -EX.

N. sing.	G. sing (հիմքի մասով)	Օրինակներ	
—o	—inis	homo, inis m	մարդ
	—onis	pulmo, onis m	թոք
—or	—oris	dolor, oris m	ցավ, վիշտ
—os	—oris	flos, floris m	ծաղիկ
—er	—eris,—eris,—ris	trochanter, trochanteris m	տամբիոն
		vomer, -eris m	խոփ
—es	—edis,—etis	venter, ventris m	փոր
		pes, pedis m	ոտք
		paries, pariētis m	պատ
—ex	—icis	vertex, icis m	գագաթ

ԱՐԱԿԱՆ ՍԵՐԻ ԿԱՆՈՆՏ ԾԵՂՈՒՄՆԵՐ

Չեղոք սեռի են.

- os, ossis n (oste-on) — ոսկոր
- os, oris n (stoma, stomat-) — բերան
- cor, cordis n (cardia) — սիրտ
- tuber, tubēris n — թումբ
- papaver, papavēris n — կակաչ

Իգական սեռի են.

- mater, matris f — մայր, ուղեղի թաղանթ (բաղաձայն տիպ)
- gaster, gastris f — ստամոքս
- lex, legis f — օրենք

§ 69. Երրորդ հոլովման արական սեռի գոյականների հոլովական վերջավորությունները (բաղաձայն տիպ)

Singularis		Pluralis
N.	—o, —or, —os, —er, —es, —ex	—es
G.	—is	—um
D.	—i	—ibus
Acc.	—em	—es
Abl.	—e	—ibus

Հոլովական այս վերջավորությունները ավելացվում են գոյականի հիմքին:

Singularis		Pluralis	
N. pulmo dexter	աջ թոք	pulmones dextri	աջ թոքեր
G. pulmonis dextri	աջ թոքի	pulmonum dextrorum	աջ թոքերի
D. pulmonī dextro	աջ թոքին	pulmonibus dextris	աջ թոքերին
Acc. pulmonem dextrum	աջ թոք	pulmones dextros	աջ թոքեր
Abl. pulmone dextro	աջ թոքով	pulmonibus dextris	աջ թոքերով
in pulmone dextro	աջ թոքի վրա, մեջ	in pulmonibus dextris	աջ թոքերի վրա, մեջ

§ 70. III հոլովման արական սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

abductor, ōris m	զատիչ մկան
adductor, ōris m	առքերիչ մկան
extensor, ōris m	տարածիչ մկան
levator, ōris m	բարձրացնող մկան
depressor, ōris m	իջեցնող մկան
rotator, ōris m	պտտող մկան
flos, flōris m	ծաղիկ
liquor, liquōris m	հեղուկ (երբեմն լուծույթ)
trochanter, eris m	տամբիոն
vomer, ěris m	խոփ
venter, ventris m	փոր, որովայն
paries, ětis m	պատ
apex, ĩcis m	զագագթ, ծայր
vertex, ĩcis m	զագագթ
cortex, ĩcis m	կեղև
hallux, ũcis	ոտքի բթամատ
pollex, ĩcis	ձեռքի բթամատ
index, ĩcis m	ցուցամատ
homo, ĩnis m (anthrop-os)	մարդ
pulmo, -ōnis m (pneuma)	թոք
color, ōris m (chrom-a, chromat-)	գույն
calor, ōris m (pyr-, pyret-os)	բարձր ջերմություն
dolor, ōris m (alg-, odyne-)	ցավ
pes, pedis m (pod-os)	ոտք, թաթ
tumor, ōris m (onc-os)	ուռուցք
bursa pastoris	հովվապարկ
carbo activātus	ակտիվացված ածուխ

§ 71. Բառակազմություն

III հոլովման արական սեռի գոյականների վերջածանցներ

1. -or վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են ֆիզիկական կամ հոգեկան վիճակ, օրինակ՝

cal -or ջերմություն
tim -or վախ

2. -or վերջածանցը ավելացնելով սուպինի հիմքին, կազմում ենք գոյականներ, որոնք արտահայտում են գործող անձ կամ իր, օրինակ՝ curat-
-or բուժող բժիշկ, վարիչ, հակիչ, խնամակալ:

-or վերջածանցով են կազմվել մկանների անունները, օրինակ՝ adduc-
tor- առքերիչ մկան, depressor -իջեցնող մկան և այլն:

3. -as, -is վերջածանցներով կազմվում են թթվածին պարունակող թթուների աղերի անիոնների անունները. -as վերջածանցը ցույց է տա-
լիս, որ միացություն մեջ կա ավելի շատ թթվածին, իսկ -is վերջածան-
ցը՝ թթվածնի նվազ քանակ: Եզակի թվի սեռական հոլովում այսպիսի
բառերն ունեն -atis և -itis ձևերը. օրինակ՝

nitras, atis m (HNO₃-ից) նիտրատ
nitris, itis m (HNO₂-ից) նիտրիտ
sulfas, atis m (H₂SO₄-ից) սուլֆատ
sulfis, itis m (H₂SO₃-ից) սուլֆիտ

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչո՞ւ երրորդ հոլովման արական սեռի գոյականները անհավասարակ են:
2. Ո՞ր գոյականներն են շեղվում արական սեռի կանոնից:
3. Ի՞նչ վերջավորություն ունեն մկանների անունները:
4. Արական սեռի գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
5. Ի՞նչ են արտահայտում -as և -is վերջածանցներով կազմված անիոնների անունները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք՝ musculus levator — բարձրացնող մկան, pulmo sinister — ձախ թոք:
2. Ածականը համաձայնեցրեք գոյականի հետ և թարգմանեցեք հայերեն.

cor (sanus, a, um)	os (longus, a, um)
index (sinister, tra, trum)	paries (internus, a, um)
tuber (ischiadicus, a, um)	gaster (aeger, gra, grum)
mater (durus, a, um)	dolor (acutus, a, um)

3. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).

paries superior; cortex cerebelli, digiti pedis, cavum oris, paries tympanicus, os sca-
phoideum, dura mater cerebelli, musculus adductor policis, musculus flexor hallucis
longus.

4. Քարգամանեցեք լատիներեն.

խոփե թև, բթի գագաթ, ոտքի մատների ոսկորներ, ուղեղի կարծր թաղանթ, բթամատի տարածիչ մկան, բույթ մատի երկար ծալիչ մկան:

5. Քարգամանեցեք հայերեն.

I. Notae inflammationis sunt: rubor et tumor cum calore et dolore (Celsus). 2. Digitus primus pollex, secundus index vocantur. 3. Nihil sine labore vita dat homini. 4. Cortices, folia et flores variarum plantarum ad curationem aegrotorum adhibentur. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի):

inflammatio, onis f բորբոքում adhibeo, ēre 2 կիրառել
voco, āre 1 կոչել curatio, ōnis f բուժում
nihil ոչինչ

6. Քարգամանեցեք հայերեն.

De pulmonibus

Pulmones videmus. Pulmonibus respiramus. Pulmo dexter tres lobos, pulmo sinister duos lobos habet. Magister lobos pulmonum et incisuram cardiacam pulmonis monstrat.

respiro, āre 1 շնչել duos-երկու
lobus, i m բիլթ, մաս monstro, āre 1 ցույց տալ
tres երեք

7. Նշեցեք թթվածնի պարունակությունը հետևյալ անիոններում (բանալոր).

chloras, ātis m phosphas, ātis m
sulfas, ātis m sulfis, ītis m
nitris, ītis m carbonas, ātis m
acetas, ātis m

8. Բացատրեցեք վերջածանցների արտահայտած իմաստը.

ա) levator, extensor, flexor, doctor, professor, provisor (դեղատան վարիչ), prosector (դիակնիկ), sterilisator.
բ) dolor, rubor, calor, tumor, odor (բուրմունք), sapor (համ):

9. Կազմեցեք բարդ տերմիններ (բանալոր).

ա) տրված տերմինատարրով.

- algia (pod-, cardi-, cephal-, gastr-)
- tomia (pneum-, osteo-, cholecyst-, gastr-)
- rrrhagia (pneum-, stomat-, haem-, gastr-)

բ) տրված արմատով.

cardi— (—algia,—graphia, —logia, —plegia)
oste— (—pathia, —tomia, —logia, —ectomy,—blastus)

դ) Քարգամանեցեք տրված տերմինատարրը և նրանով կազմեցեք բարդ տերմիններ (բանալոր).

1. «գիտություն, ուսմունք»

մարդ+գիտություն (մարդաբանություն...)
սիրտ+գիտություն (գիտություն սրտի և սիրտ-անոթային հիվանդությունների մասին, սրտաբանություն...)
բերան+գիտություն (գիտություն բերանի խոռոչի մասին...)
ուռուցք+գիտություն (ուռուցքաբանություն...)

2. «վիրարուժական հատում, հեռացում»
թոք+հեռացում (թոքի հեռացում...)
ոսկոր+հեռացում (ոսկորի հեռացում)

10. Քարգամանեցեք հայերեն.

Recipe: Infusi herbae Bursae pastoris ex 10,0—200,0

Da.

Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

Recipe: Carbonis activati 100,0

Da in scatula.

Signa: թափահարել, 2—3 ճաշի գդալ, երկու բաժակ շրի մեջ:

11. Քարգամանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Երիցուկի ծաղիկներ 30,0

Տուր:

Նշիր. պատրաստիր թեյի համար:

Վերցրու՝ Փռունջի կեղևի եփուկ 10,0—200,0

Տուր:

Նշիր. 1 ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

ԱՍՏՈՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ, ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍԲԵՐ
ԵՎ ԱՐՏԱՆԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Homo locum ornat, non hominem locus. Մարդն է զարդարում տեղը, ոչ տեղը՝ մարդուն:
Homo homini lupus est. Մարդը մարդուն գալլ է (կապիտալիստական հասարակարգի օրենքը):
Homo homini amicus est. Մարդը մարդուն բարեկամ է (սոցիալիստական հասարակարգի օրենքը):
Homo faber. Մարդը որպես գործիքներ ստեղծող:
Homo sapiens. Մարդը որպես բանական էակ (մարդու կենսաբանական որոշումը):

Doctor honoris causa (Dr. h. c.). Պատվավոր դոկտոր:

7 Լատիներեն լեզու

§ 72. Երրորդ հոլովման իգական սեռի գոյականներ

Իգական սեռի գոյականների մեծ մասը պատկանում է բաղաձայն տիպին:

N. sing. -is (G. sing. is), -es և -s վերջավորություններով գոյականները պատկանում են խառը տիպին (G. pl. -ium)*:

Իգական սեռի գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն հետևյալ վերջավորությունները. -as -us, -is, -es, -s, -x, -io, -do, -go:

N. Sing.	G. Sing. (հիմքի մասով)	Օրինակներ
-as	-atis	extremitas, extremitatis f վերջույթ
-us	-ātis	salus, salūtis f առողջություն
	-ūdis	incus, incūdis f սալ
-is	-īdis	iris, iridis f ծիածանաթաղանթ, աչքի ծիածան
	-itidis	gastritis, gastritidis f ստամոքսաբորբ
-is	-ilidis	bilis, bilis f լեղի
-es	-is	tabes, tabis f հյուսվածություն
-s	-tis	pars, partis, f մաս
-x	-cis	cervix, cervicis f վզ, վզիկ
-io	-onis	curatio, curatiōnis f բուժում
-do	-inis	latitudo, latitudinis f լայնություն
-go	-inis	cartilago, cartilaginis f անաս

Իգական սեռի կանոնից շեղումներ

Արական սեռի են.

axis, is m սունակ

canalis, is m խողովակ

pulvis, ěris m փոշի

sanguis, ĩnis m (haema, haemat-is) արյուն

mas, maris m արու, տղամարդ

dens, dentis m (odus, odont-os) ատամ

tendo, ĩnis m ջիլ

margo, ĩnis m եզր

Չեղոր սեռի է.

vas, vasis n (angi-on) — անոթ:

* Խառը տիպին պատկանում են բոլոր սեռերի այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է երկու կամ ավելի բաղաձայնով, օրինակ՝ venter, ventr-is m փոր (հիմքը՝ ventr), pars, part-is f մաս (հիմքը՝ part), os, oss-is n ոսկոր (հիմքը՝ oss)։

Արական սեռի են նաև աղբրի միջպագային անվանակարգման մեջ -as, -is վերջավորություններով անիոնների անունները, ինչպես օրինակ՝

nitras, ātis m նիտրատ
nitris, itis m նիտրիտ

citras, ātis m ցիտրատ
arsenis, ĩtis m արսենիտ

§ 73. III հոլովման իգական սեռի գոյականների հոլովական վերջավորությունները

	Singularis	Pluralis
N.	տարբեր	-es
G.	-is	-um(-ium խառը տիպ)
D.	-i	-ibus
Acc.	-em	-es
Abl.	-e	-ibus

Հոլովական այս վերջավորությունները ավելացվում են գոյականի հիմքին:

Բաղաձայն տիպի գոյականի հոլովման օրինակ

	Singularis	Pluralis
N.	regio iliaca գտտային շրջան	regiones iliacae գտտային շրջաններ
G.	regionis iliacae գտտային շրջանի	regionum iliacarum գտտային շրջանների
D.	regioni iliacae գտտային շրջանին	regionibus iliacis գտտային շրջաններին
Acc.	regionem iliacam գտտային շրջան	regiones iliacas գտտային շրջաններ
Abl.	regione iliaca գտտային շրջանով in regione iliaca գտտային շրջանի մեջ, վրա	regionibus iliacis գտտային շրջաններով in regionibus iliacis գտտային շրջանների մեջ, վրա

Խառը տիպի գոյականի հոլովման օրինակ

	Singularis	Pluralis
N.	auris interna ներքին ականջ	ures internae ներքին ականջներ
G.	auris internae ներքին ականջի	aurium internarum ներքին ականջների
D.	auri internae ներքին ականջին	auribus internis ներքին ականջներին
Acc.	aurem internam ներքին ականջ	aures internas ներքին ականջներ
Abl.	aure interna ներքին ականջով in aure interna ներքին ականջի մեջ, վրա	auribus internis ներքին ականջներով in auribus internis ներքին ականջների մեջ, վրա

§ 74. III հոլովման իզական սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

articulatio, ōnis f (arthron) *հոդ*
 curatio, ōnis f (therapia) *բուժում*
 functio, ōnis f *ֆունկցիա*
 injectio, ōnis f *ներարկում*
 solutio, ōnis f *լուծույթ*
 emulsio, ōnis f *էմուլսիա, կախույթ*
 mucilago, īnis f *լորձ*
 cartilago, īnis f (chondr-os) *աճառ*
 sanitas, ātis f *առողջություն*
 tuberositas, ātis f *թմբկություն*
 auris, is f (N. us, G. ot-os) *ականջ*
 cutis, is f (dërma, dermat-is) *մաշկ*
 incus, ūdis f *սալ*
 salus, ūtis f *առողջություն, բարեկեցություն, փրկություն*
 parotis, tīdis f *հարականջագեղձ*
 digitalis, is f *մատնատունկ*
 cervix, icis f *վիզ, վզիկ*
 radix, icis f *արմատ*
 nux, cis f vomica *փսխեցնող ընկույզ*
 meninx, ngis f *ուղեղի թաղանթ*
 pax, pacis f *խաղաղություն*
 pix, picis f *ձյութ*
 pix liquida *խեղձ, հեղուկ ձյութ*
 frons, ntis f *ճակատ*
 pars, tis f *մաս*
 ars, tis f *արվեստ, գիտություն*
 ars Hippocratica *բժշկություն (հիպոկրատյան արվեստ)*

Գեղագործական բառապաշար

leonurus, i m *առյուծագի* oleŏsus, a, um *յուղային*
 scatula, ae f *տուփ*

Երրորդ հոլովման դեղածևեր

Solutio — *լուծույթ՝ հեղուկ դեղածև է, որն ստացվում է կարծր նյութերը լուծելու կամ հեղուկները խառնելու միջոցով: Եթե դեղատոմսում լուծիչը չի նշված, օգտագործվում է թորած ջուրը, լուծիչները դեղատոմսում անպայման պետք է նշվեն:*

Mucilago — *լորձ՝ հեղուկ կամ թանձր հեղուկ դեղածև է, որն ստացվում է լորձային նյութեր պարունակող բուսական հումքը ջրով մշակելու միջոցով:*

Pulvis — *փոշի՝ կարծր դեղածև է, արտաքին կամ ներքին գործածության համար: Լինում են պարզ փոշիներ (Pulveres simplices) և բարդ փոշիներ (Pulveres compositi):*

§ 75. Բառակազմություն

Երրորդ հոլովման իզական սեռի գոյականների վերջածանցներ

1. -io *վերջածանցը ավելացնելով սուպինի հիմքին կազմում ենք գոյականներ, որոնք արտահայտում են գործողություն կամ գործողության արդյունք, օրինակ՝*

auscultatio, ōnis f *լսելը (թոքերը և սիրտը)*

solutio, ōnis f *լուծույթ*

2. -itūdo, -ītas *վերջածանցներն ավելացնելով ածականի հիմքին կազմում ենք գոյականներ, որոնք արտահայտում են որակ կամ վերացական իմաստ, օրինակ՝*

long-itūdo, īnis f *երկարություն*

san-ītas, ātis f *առողջություն*

3. -ītis *վերջածանցը ավելացնելով գոյականի հիմքին (օրգանի անվանը) կազմում ենք գոյական, որն արտահայտում է բորբոքային պրոցես, օրինակ՝*

arthr-itis, itīdis f *հոդաբորբ*

4. -ōsis *վերջածանցով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են ոչ բորբոքային հիվանդություն, հիվանդագին վիճակ, մեծացում, հագեցվածություն, օրինակ՝*

acid-ōsis, is f *գերթթվայնություն*

leucocyt-ōsis, is f *լեյկոցիտոզ, արյան սպիտակ գնդիկների ժամանակավոր ավելացում:*

5. -iāsis, -ēsis *վերջածանցներով կազմվում են գոյականներ, որոնք արտահայտում են ոչ բորբոքային հիվանդություններ, վիճակ կամ գործողություն, օրինակ՝*

amoeb-iāsis, is f *ամեբիազ, ամեբային դիզենտերիա*

leont-iāsis, is f *առյուծագեմք (leo, ōnis m առյուծ)*

haemopo-ēsis, is f (haemopoiesis) *արյունաստեղծում*

1. Ինչո՞վ է տարրերով III հորիզոնական իգական սեռի խառը տիպը բաղաձայնից:
2. Ի՞նչ վերջավորութիւններ ունեն իգական սեռի հավասարական գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում:
3. Ի՞նչ վերջավորութիւններ ունեն իգական սեռի անհավասարական գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում:
4. Ո՞ր գոյականներն են շեղվում իգական սեռի կանոնից:
5. Իգական սեռի գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
6. Ինչպե՞ս թերի անունները ո՞ր կանոնների համաձայն են գրվում գեղատոմսում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հորիզոնական

articulatio composita — բարդ հոդ, pars pelvina — կոնքային մաս:

2. Ածականը համաձայնեցրեք գոյականի հետ (բանավոր).

extremitas sinistr...	tendo lat...
articulatio plan...	axis extern...
phalanx medi...	auris intern...
margo interosse...	vas sanguifer...
pars thoracic...	

3. Թարգմանեցե՛ք հայերեն.

Pars cardiaca, sanguis ruber, dens incisivus, tuberositas tibiae, canalis radialis dentis, cartilago septi nasi, phalanges digitorum pedis, injectio intravenosa, (intracutanea, subcutanea, intramuscularis).

4. Թարգմանեցե՛ք լատիներեն.

Ապոնեզային մաս, բարդ հոդ, խոր անոթ, լեզվի արմատ, ճաճանշտակրի թմբկութիւն, ձախ ուսի հոդ, մատի ֆալանգի թմբկութիւն:

5. Թարգմանեցե՛ք հայերեն.

I. Multa ossa per ossificationem e cartilaginibus formantur. 2. Per laryngem et tracheam aër in pulmones intrat. 3. Tuber ischiadicum pars ossis ischii est. 4. Homines amplius oculis quam auribus credunt (Seneca). 5. Sunt multa praeparata pharmaceutica, ut pilulae, pulveres, emulsiones, injectiones, mucilagines, solutiones et cetera. 6. Strychnos vomica — planta venenata est.

multus, a, um շատ	amplius ավելի շատ
ossificatio, ònis f ոսկրացում	quam քան
larynx, ngis m կոկորդ	credo, ère Յ հավատալ
intro, àre I մտնել	venenatus, a, um թունավոր

6. Թարգմանեցե՛ք լատիներեն.

Մրճիկը, սալը և ասպանդակը ակառիկ ոսկորիկներ են: 2. Մատների ոսկորները բաղկացած են ֆալանգներից: 3. Փայտեցող ընկույզի թուրմը պահվում է շշերի մեջ: 4. Ինսուլինը դուրս է գրվում հիվանդներին ներարկելու (ներարկումների) համար: (Ոսկորիկ — ossiculum, i n):

7. Թարգմանեցե՛ք հայերեն.

De dentibus

Dentes in cavo oris locati sunt. In dente corona dentis, collum dentis, radix dentis et ductus distinguuntur. Alii dentes unam radicem, alii plures radices habent. Intra coronam dentis locatur cavum et canalis radialis dentis. In apice dentis est foramen apicis dentis. Per foramen apicis dentis in cavum oris, ubi pulpa dentis est, vasa sanguifera et nervi intrant.

locati sunt տեղադրված են
alii..... alii..... մի քանի մյուսները
plures շատ
pulpa dentis ատամնակակղան, ատամնամիջուկ

8. -io վերջածանցով բայի սուպինի հիմքից կազմեցե՛ք գոյականներ և թարգմանեցե՛ք (բանավոր).

curare, curat-um ...	incidere, incis-um ...
praeparare, praeparat-um ...	nutrire, nutrit-um ...
dividere, divis-um ...	praescribere, praescript-um ...
destillare, destillat-um ...	

9. Օրգանների հետևյալ անուններից -itis վերջածանցով կազմեցե՛ք բորբոքային պրոցեսներ արտահայտող գոյականներ և թարգմանեցե՛ք (բանավոր).

encephal-on ...	rhin-os ...
gaster, gastr-is ...	col-on ...
meninx, mening-is ...	larynx, laryng-is ...
cyst-is ...	pharynx, pharyng-is ...

10. Թարգմանեցե՛ք և բացատրեցե՛ք, թե ինչ են արտահայտում հետևյալ վերջածանցներով կազմված գոյականները.

vale-tudo... (valere-առողջ լինել)
ver-i-tas... (verus, a, um-ճշմարիտ, իսկական)
uropo-esis...
cystolith-iasis...
tubercul-osis...
leucocyt-osis...
curat-io...

11. Կազմեցե՛ք բարդ տերմիններ տրված տերմինատարրով և թարգմանեցե՛ք.

arthr —	} —algia	ot —	} —rrhagia	dermat —	} —osis
ot —		odont —		odont —	
odont —		haem —		arthr —	

arthr —	} — pathia	oxygen —	} — therapia
oste —		psych —	
angi —		physi —	
cardi —		balne —	
cyst —		heli —	
cholecyst —		haem —	
encephal —		autohaem —	
		pharmac —	

12. Թարգմանեցեք հայերեն.

ա) Recipe: Infusi foliorum Digitalis 0,6:180,0
 Diuretini 6,0
 Misce. Da.
 Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 3—4 անգամ

Recipe: Tincturae Leonuri 15,0
 Tincturae Nucis vomicae 5,0
 Misce. Da.
 Signa: 20-ական կաթիլ, օրը 2 անգամ:

Recipe: Chlorali hydrati
 Mucilaginis Amyli
 Aquae destillatae 25,0-ական
 Misce. Da.
 Signa: մեկ հոգնայի համար

բ) Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Մատուտակի բարդ փոշի 30,0
 Տուր տուփով:
 Նշիր. թեյի մեկ գդալը խառնել 1/4 բաժակ ջրի հետ և խըմել:

Վերցրու՝ Կատվախոտի արմատի թուրմ 20,0:200,0
 Առյուծագի թուրմ 20,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. ճաշի մեկ գդալ, օրը 3 անգամ:

Վերցրու՝ Վիտամին D-ի լուղային լուծույթ 35,0
 Տուր:
 Նշիր. 10—15-ական կաթիլ սև հացի շերտի վրա, օրը 2 անգամ:

ԱՍԽԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ

Dura lex, sed lex. Օրենքը դժան է, բայց օրենք է:
 Repetitio mater studiorum est. Կրկնությունը գիտության մայրն է:
 Alma mater. Մնուցող մայր (բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասին):

Si vis pacem, para bellum. Եթե ուզում ես խաղաղություն, պատրաստվիր պատերազմի (Հռոմի նվաճողական քաղաքականության նշանաբանը, որն այժմ կիրառում են իմպերիալիստները):

Si vis pacem, para pacem. Եթե ուզում ես խաղաղություն, պատրաստվիր խաղաղության:

XVIII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 76. Երրորդ հոլովման չեզոք սեռի գոյականներ

Չեզոք սեռի գոյականների մեծ մասը պատկանում է բաղաձայն տիպի:

N. sing. -al, -ar և -e վերջավորություններով գոյականները պատկանում են ձայնավոր տիպին (Abl. sing. -i, Gen. plur. -ium):

Չեզոք սեռի գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն հետևյալ վերջավորությունները. -men, -us, -ur, -c, -l, -t, -ma (հուն.), -al, -ar, -e.

N. sing.	G. sing. (հիմքի մասով)	Օրինակներ
-men	} բաղաձայն հիմքով	-inis foramen, foramīnis, n անցք
-us		-ēris latus, latēris n կողք, կողմ
-ur		-ōris pectus, pectōris n կուրծք
-c, -l, -t (առանձին բառերում)		-ūris crus, cruris n սրունք, կոթոն
-ma (հուն.)	} ձայնավոր հիմքով	-ōris femur, femōris n ազդր, ազդրոսկր
-al		-ūris sulfur, sulfūris n ծծումբ
-ar		-tis lac, lactis n կաթ
		-is fel, fellis n լեղի
		-itis caput, itis n գլուխ
		-ātis zygoma, zygomātis n այտ
		-alis animal, animalis n կենդանի
	-āris pulvinar, pulvināris n բարձ (գանգուղեղի մի մասը)	
-e	-ātis hepar, hepātis n լյարդ	
	-is rete, retis n ցանց	

Չեզոք սեռի կանոնից շեղումներ

Արական սեռի են.

ren, renis m (nephros) — երիկամ

lien, lienis m (splen) — փայծաղ

aden, adenis m — գեղձ

§ 77. III հոլովման չեզոք սեռի գոյականների հոլովական վերջավորությունները

Singularis		Pluralis	
Քաղաձայն հիմք	Չայնավոր հիմք	Քաղաձայն հիմք	Չայնավոր հիմք
N. <i>տ ա Ր Բ Բ</i>		-a	-ia
G. -is		-um	-ium
D. -i		i b u s	
Acc. <i>ինչպես</i> Nominativus		ինչպես Nominativus	
Abl. -e	-i	i b u s	

Մանրություն: -ma վերջավորությունով գոյականները D. և Abl. pluralis-ում -ibus-ի փոխարեն ստանում են -is: Հոլովական այս վերջավորությունները ափելացնում ենք գոյականի հիմքին:

Քաղաձայն տիպի գոյականի հոլովման օրինակ.

Singularis		Pluralis	
N. ulcus rotundum	կլոր խոց	ulcēra rotunda	կլոր խոցեր
G. ulceris rotundi	կլոր խոցի	ulcērum rotundorum	կլոր խոցերի
D. ulcēri rotundo	կլոր խոցին	ulceribus rotundis	կլոր խոցերին
Acc. ulcus rotundum	կլոր խոց	ulcēra rotunda	կլոր խոցեր
Abl. ulcēre rotundo	կլոր խոցով	ulceribus rotundis	կլոր խոցերով
in ulcēre rotundo	կլոր խոցի վրա, մեջ	in ulceribus rotundis	կլոր խոցերի վրա, մեջ

Չայնավոր տիպի գոյականի հոլովման օրինակ

Singularis		Pluralis	
N. animal magnum	մեծ կենդանի	animalia magna	մեծ կենդանիներ
G. animalis magni	մեծ կենդանու	animalium magnorum	մեծ կենդանիների
D. animalī magno	մեծ կենդանուն	animalibus magnis	մեծ կենդանիներին
Acc. animal magnum	մեծ կենդանի	animalia magna	մեծ կենդանիներ
Abl. animalī magno	մեծ կենդանիով	animalibus magnis	մեծ կենդանիներով
in animalī magno	մեծ կենդանու վրա, մեջ	in animalibus magnis	մեծ կենդանիների վրա, մեջ

§ 78. Vas, vasis գոյականի հոլովումը

Vas, vasis n անոթ գոյականը եզակի թվում ենթարկվում է III հոլովման բաղաձայն տիպին, իսկ հոգնակիում՝ II հոլովմանը:

Singularis			Pluralis	
N. vas	անոթ	vasa	անոթներ	
G. vasis	անոթի	vasorum	անոթների	
D. vasi	անոթին	vasis	անոթներին	
Acc. vas	անոթ	vasa	անոթներ	
Abl. vase	անոթով	vasis	անոթներով	
in vase	անոթի մեջ, վրա	in vasis	անոթների մեջ, վրա	

Անատոմիական տերմինաբանության մեջ հանդիպում ենք lacuna vasorum — անոթների փոստրակ և vasa vasorum — անոթների անոթները (խոշոր անոթները արյունով մատակարարող մազանոթների անունները) արտահայտություններով:

§ 79. III հոլովման չեզոք սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

abdomen, īnis n (lapar-a) որովային
 albumen, īnis n սպիտակուց
 alumen, īnis n (միայն sing.) շիբ, պաղլեղ
 foramen, īnis n անցք
 corpus, ōris n (soma-, somat-is) մարմին
 tempus, ōris n քունք, ժամանակ (chron- os)
 pectus, ōris n (steth-os, steth-) կուրծք
 femur, ōris n ազդր, ազդրակր
 jecur, ōris n (hepar, hepat-is n) լյարդ
 oleum jecōris Aselli փողածկան լյարդի յուղ, ձկան յուղ
 viscus, viscēris n (splanch-on, splanch-) ընդերք
 genus, ēris n (phyl-on, gen-es) ցեղ, տեսակ, սեռ
 ulcus, ēris n խոց
 sulfur, ūris n ծծումբ
 sulfur depuratum զտված ծծումբ
 sulfur praecipitatum նստվածքային ծծումբ
 crus, cruris n սրունք, կոթոն
 pus, puris n (py-on, py-) թարախ
 oedema, ātis n այտուցվածություն

diaphragma, ātis n ստոծանի
 caput, itis n (cephal-e) գլուխ
 occiput, itis n ծոծրակ
 fel, fellis n (chol-es, chol-ε) լեղի
 mel, mellis n մեղր
 rete, is n ցանց
 secale, is n հաճար
 secale cornutum եղջերասունկ, հաճարածանգառ
 animal, is n (zo-on, zo (o)-) կենդանի
 pulvinar, āris n բարձ (գանգուղեղի մաս)
 calcar, āris n խթան, բիթ

Դեղագործական բառապաշար
 oleum Persicōrum դեղձի յուղ
 ruscus, i m մկնափուշ

§ 80. Բառակազմություն

III հոլովման շեղով սեռի գոյականակերտ վերջածանցներ

-oma վերջածանցով կազմված գոյականները արտահայտում են ուռուցք, կուտակում, օրինակ՝
 myoma — մկանային ուռուցք (հուն. mys, myos — մկան), carcino-
 ma — բաղկերչ:

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՌԹԵՐ

1. Քանի՞ տիպի են բաժանվում շեղով սեռի գոյականները:
2. Որո՞նք են շեղով սեռի ձայնավոր տիպի գոյականների հոլովական առանձնահատկու-
թյունները:
3. -ma վերջավորութունով գոյականները հոլովական ինչպիսի՞ առանձնահատկու-
թյուններ ունեն:
4. Ինչպե՞ս է հոլովվում vas գոյականը:
5. Ի՞նչ են արտահայտում -oma վերջածանցով կազմված գոյականները:

ՎԱՌԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հսլովեցք.
 femur dextrum — աջ ազդր, rete venosum — երակներով հարուստ ցանց
2. Արաբեր վերջավորութունները (բանավոր).
 Foramen lacerat... cranii. Musculus long ... capit... Corp... oss... illii (զստոսկրի
 մարմին) Vas sanguifer... Vasa sanguifer... Musculus obliquus abdomin... Oss...
 corporis homin...

3. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).

Caput longum, crus dextrum, aden sanus, corpus costae, caput humeri, foramen
 nutricium, ligamentum capitis humeri. Omne animal ex animalis*. Omne animal
 ex ovo**.

4. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Մատոսկրի գլուխ, գանգի անցքեր, ազդոսկրի մարմին, մեծ անցք, լյարդի եզր, որովայնի
 շրջան, մարդու մարմնի ոսկորներ, որովայնի թեք մկան:

5. Թարգմանեցեք հայերեն.

Ossa cruris

Skeleton cruris e duobus ossibus fistulosis constat:tibia et fibula. Tibia cum femore
 ope articulationis genus conjungitur. Tibia in crure e latere interno sita est. In margine
 anteriore extremitatis superioris tibiae tuberositas tibiae est. Fibula os longum cum
 extremitatibus crassis est. Extremitas superior fibulae caput fibulae format. In capite
 ibulae apex capitis est.

duobus	երկու
fistulosus, a, um	խողովակավոր
ope	միջոցով
genus, genus n	ծունկ

6. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ազդոսկրը երկար և հաստ է: Ազդոսկրն ունի մարմին և երկու վերջույթ:
 Կոնքոսկրը բարդ ոսկոր է: Զստոսկրը, ցայլոսկրը և նստոսկրը կազմում են
 կոնքոսկրը:

7. -oma վերջածանցով կազմեցեք ուռուցքների անուններ և թարգմա-
 նեցեք (բանավոր).

derma, dermat-is	մաշկ...
oste-on	ոսկոր...
haema, haemat-is	արյուն...
aden, aden-is	գեղձ...
fibra, fibr-ae	թել...
lip-os	ճարպ...
odus, odont-os	ատամ...

* «Historia animalium», «De partibus animalium» «De generatione animalium»
 աշխատությունների հեղինակ՝ Արիստոտելի (մ. թ. ա. 384—322) խոսքերը: Կ.
 Մարքսը Արիստոտելին բնութագրել է որպես «անտիկ աշխարհի մեծագույն մտածողը»:

** Գիտական ֆիզիոլոգիայի և սաղմնաբանութան հիմնադիր՝ անգլիացի գիտնական
 Ուիլյամ Հարվեյի (1578—1657 թ. թ.) մատերիալիստական հակակրոնական դրույթը: Հար-
 վեյի գրքին են պատկանում «Exercitatio anatomica de motu cordis et sanguinis in ani-
 malibus», «Exercitationes de generatione animalium» աշխատությունները:

8. Կաղմեցեք բարդ տերմիններ տրված տերմինատարրերով և թարգմանեցեք.

zoo —	} —logia	lapar —	} —tomia	steth —	} —scopia
chron —		oste —		onc —	
splanchn —		cholecyst —		cardi —	
nephr —		cyst —		ot —	
neur —		nephr —		rhin —	
onc —		thorac —		lapar —	
oste —	phleb —	gloss —			
cephal —	} —algia	pneum —	} —ectomia		
cyst —		ost —			
splen —		cholecyst —			
nephr —		nephr —			
ot —		splen —			
arthr —		phleb —			

9. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք բարդ բառերի ստուգաբանությունը.
geneologia, haematogenum, pathogenesis, spasmogenes, oxygenium, hydrogenium, genetica.

10. Թարգմանեցեք հայերեն.

- ա) Recipe: Emulsionis olei jecōdis Aselli 200,0
Da ad vitrum nigrum.
Signa: **Թեյի մեկական գդալ, օրը 2 անգամ.**
- Recipe: Sulfūris praecipitāti 10,0
Zinci sulfātis 4,0
Kalii sulfātis 10,0
Aquae destillatae 100,0
Misce. Da.
Signa: **արտաքին գործածություն համար:**
- Recipe: Sulfūris depurāti 0,3
Olei Persicōrum 30,0
Misce. Sterilisetur!
Da. Signa: **ներմկանային ներարկումների համար:**

բ) Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Մկնափշի յուղ
Նստվածքային ծծումբ 30,0-ական
Վաղելին մինչև 30,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. քսուք

Վերցրու՝ Շիբ 3,0

Եղիսպակի տերևների եփուկ 300,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. կոկորդի ողողման համար:

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Mens sana in corpore sano (Juvenalis). Առողջ միտք առողջ մարմնի մեջ:

O, tempora, o, mores! (Cicero) Ո՛վ ժամանակներ, ո՛վ բարքեր: (Ով դարք, ով բարք:)

Tempora mutantur et nos mutamur in illis (Lucretius). Ժամանակները փոխվում են, և մենք էլ փոխվում ենք նրանց հետ:

Lege artis. Արվեստի բոլոր կանոններով, վարպետորեն:
Functio laesa. Խանգարված ֆունկցիա:

XIX ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 81. Երրորդ հոլովման գոյականների ամփոփում

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է III հոլովման եզակի թվի սեռական հոլովի բնորոշ վերջավորությունը:
2. Ո՞ր սեռի գոյականներ է բնագրվում երրորդ հոլովումը:
3. Քանի՞ տիպի է բաժանվում երրորդ հոլովումը:
4. Ո՞ր հոլովներում են տարբերվում խառը և ձայնավոր տիպերի հոլովական վերջավորությունները բաղաձայն տիպից:
5. Ինչպե՞ս են համաձայնեցվում առաջին և երկրորդ հոլովման ածականները երրորդ հոլովման գոյականների հետ:
6. Արական սեռի գոյականները ո՞ր տիպին են պատկանում:
7. Իգական սեռի գոյականները ո՞ր տիպին են պատկանում:
8. Չեղոք սեռի գոյականները ո՞ր տիպին են պատկանում:
9. Ինչո՞վ է վերջանում խառը տիպի գոյականների հիմքը և ո՞ր սեռին են պատկանում նրանք:
10. Որո՞նք են արական սեռի գոյականակերտ վերջածանցները:
11. Որո՞նք են իգական սեռի գոյականակերտ վերջածանցները:
12. Չեղոք սեռի գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանց զիտեք:
13. Որո՞նք են ՍՄՀՄ առողջապահության մինիստրության 1976 թ. դեկտեմբերի 27-ի № 1230 հրամանի հիմնական կետերը զեղատոմսի ձևակերպման մասին:
14. Գեղատոմսի լատիներեն մասի վերաբերյալ ի՞նչ կանոններ զիտեք:
15. Թվարկեցեք արական սեռի լատիներեն գոյականների հունական զուգահեռները:
16. Թվարկեցեք իգական սեռի լատիներեն գոյականների հունական զուգահեռները:
17. Թվարկեցեք չեղոք սեռի լատիներեն գոյականների հունական զուգահեռները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կազմեցեք սենական հոլովը և որոշեցեք հետևյալ գոյականների հիմքը (բանավոր).

ա) արական սեռ.

carbo	ածուխ	mos	վարք, սովորություն
culex	մոծակ	color	գույն
aër	օդ	herpes	որբին, ցան

բ) իգական սեռ.

auscultatio	ունկնդրում, լսում	juventus	պատանեկություն
origo	ծագում	bronchitis	բրոնխաբորբ
lassitudo	հոգնածություն	pubis	ցալլ
ca vitas	խոտչ, փոս	fames	քաղց
palus	ճահիճ (palud-ismus)	mens	միտք, խելք
	ճահճային հիվանդություն	lux	լույս

գ) շեղոր սեռ.

nomen	անուն	fel	լեզի
vulnus	վերք (vulner-a) վերքեր	trauma	վնասվածք
tempus	քունք	animal	կենդանի
pus	թարախ	mare	ծով
exemplar	նմուշ, օրինակ	femur	ազդր

2. Հոլովեցեք.

aër purus — մաքուր օդ, injectio subcutanea — ենթամաշկային ներարկում, foramen latum — լայն անցք, calcar acutum — սուր բիթ:

3. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).

Musculus flexor hallucis longus. Articulationes interphalangeae pedis. Os naviculare. Musculus levator scapulae. Musculi abdominis spatium inter aperturam thoracis inferioris et marginem pelvis superioris occupant. Medicamenta sumuntur per os, per rectum et per injectiones. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի) «Mel in ore, verba lactis, fel in corde, fraus in factis».

occupo, are	1 գրադեցնել	fraus, udis	1 կեղծիք
verbum, i n	խոսք	factum, i n	արարք

4. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Կրծքավանդակի միջածիք մկան: Գլխի երկար մկան: Գլխի առջևի ուղիղ մկան: Որովայնի ներքին թեք մկան: Բթամատի երկար տարածիչ մկան: Ատամի արմատի ծայր (գագաթ): Ատամի ծայրի անցք: Որդանման ելունի բացվածք (ostium): Քթի խորոցի աճառ:

5. Առանձնացրեք բառակազմիչ տարրերը և թարգմանեցեք հայերեն.

cholaemia, haemocystis, xanthoderma, angiospasmus, orthodontia, odontoma, otorhinolaryngologia, hypodermaticus, osteodystrophia, parotitis, pneumolithus, podalgia, odyonophobia, pyrotherapia.

6. Կազմեցեք բարդ բառեր հունական նախածանցների միջոցով (բանավոր).

	a-	an-	amphi-	ana-	anti-	apo-	cata-	dia-	dys-	exo-	en-	em-	endo-	
—lysis														քայքայում
—crinus														ներծորոդ
—lysis														վերլուծում
—aemia														սակավարյունություն
—lysis														բաժանում
—bion														երկկենցաղ
—biologia														կոսմոիկական կենսաբանություն
—cephalon														գանգուղեղ
—pepsia														մարսողության խանգարում
—physis														ուսկրային ելուստ
—septicus														հականեխական

	epi-	hyper-	hypo-	meta-	par(a)-	peri-	pro-	sy-	sym-	syn-	
—trophia											գերաճ
—stole											կծկում
—gastrium											վերփոր
—biosis											համակեցություն
—glossus											ենթալեզվային
—phylaxis											կանխարգելում
—morphosis											ձևափոխություն
—chondrosis											ոսկորների միացում աճանների միջոցով
—cardium											սրտապարկ
—typhus											պարատիֆ, տիֆի նման

7. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Միզապարկի հետազոտում (երկվամում գունավոր նյութ ներարկելուց հետո): Թոքաբորբ: Սրտի հիվանդությունների մասնագետ բժիշկ: Բերանի խոռոչի (լորձաթաղանթի) բորբոքում: Հողացավ: Ոսկրազարգացման խանգարում (...ostosis): Մաշկային ուռուցք: Արյունատար անոթները կարելի է Զերմածին: Թարախամաշկություն: Ընդերաբանություն: Ստամոքսաբորբ:

8. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ հավարժիչի արմատի փոշի 0,5

Տուր այդպիսի դեղաչափեր 10 հատ:

Նշիր մեկական փոշի, քնելուց առաջ:

Վերցրու՝ Բորակ

Նատրիումի հիդրոկարբոնատ 20,0-ական

Անանուխի յուղ 3 կաթիլ

Նատրիումի քլորիդ 10,0

հառնիր, թող դառնա փոշի:

Տուր նշիր մեկ ճաշի գդալ մեկ բաժակ ջրի մեջ՝ կոկորդի ողողման համար:

Վերցրու՝ Մատուտակի բարդ փոշի 30,0

Տուր նշիր մեկ անգամ ընդունելու համար:

XX ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԲ

§ 82. -sis վերջավորությունով երրորդ հոլովման հունարեն գոյականներ

Այս խմբի գոյականներն իզական սեռի են, հավասարաձայնի և ենթարկվում են ձայնավոր հոլովման, օրինակ՝

dosis, is f դեղաչափ, դոզա basis, is f հիմք

Այս խմբի գոյականները Acc. sing-ում -em-ի փոխարեն ստանում են -im վերջավորություն:

Singularis		Pluralis	
N.	dosis	doses	
G.	dosīs	dosium	
D.	dosi	dosibus	
Acc.	dosim	doses	
Abl.	dosi	dosibus	

-sis վերջավորությունով հունարեն գոյականների օրինակով հոլովվում են նաև մի քանի լատիներեն գոյականներ, օրինակ՝ febris, is f — տենդ, pelvis, is f — կոնք, ավազան, tussis, is f — հազ, pertussis, is f — կապույտ հազ:

§ 83. -sis վերջավորությունով իզական սեռի գոյականների նվազագույն բառապաշար

analysis, is f	տարրալուծում, վերլուծում, քննություն, աճալիզ
anastomōsis, is f	բերանակցում, ծայրակցում
anamnēsis, is f	վերհուշություն, անամնեզ
apophysis, is f	արտաճոն, ապոֆիզ
basis, is f	հիմք
crisis, is f	նոպա
diagnōsis, is f	ախտորոշում
diaphysis, is f	միջնաճոն, դիաֆիզ
epicrīsis, is f	էպիկրիզ, հիվանդության պատմության մեջ եզրակացություն
epiphysis, is f	վերնաճոն, էպիֆիզ
metastāsis, is f	տեղափոխում, փոխակայում, մետաստազ
narcōsis, is f	քնեցում, անզգայացում
phthisis, is f	հյուծախտ, թոքախտ
prognōsis, is f	կանխատեսում
sepsis, is f	նեխում, վարակում, արյունավարակում
pro dosi	մեկ անգամ ընդունելու համար
pro narcosi	անզգայացման համար

Հիշեցե՛ք երրորդ հոլովման հետևյալ տեմինատաբերը

— genes	առաջացնող, կազմող, ծնող
— genesis	ստեղծում, կազմում
— lysis	քայքայում, ավերում, տենդի դանդաղ անկում
— mycosis	սնկային հիվանդություն, հիվանդություն, որի հարուցիչներն են ախտածին սնկերը
— necrosis	հյուսվածքի, օրգանի կամ մարմնի մասի մահացում, նեկրոզ
— poēsis, poiesis	ստեղծում
— ptosis	օրգանի կամ մարմնի մասի իջվածք
— rrhexis	պայթում
— schisis	բաժանում, ճեղքում (գանգի, շիթի)
— sclerōsis	հյուսվածքի կամ օրգանի հիվանդագին կարծրացում, խտացում, սկլերոզ
— stenōsis	նեղացում
— grammia	գծագիր, գրանցում, գրաֆիկ պատկեր

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք՝ diagnosis bona — լավ ախտորոշում

2. Համաձայնեցրեք I և II հոլովման ածականները գոլականների հետ և թարգմանեցրեք (բանավոր).

Dosis toxic... Febris trop... Trauma inter n... Systema nervos... Tussis chronic...
Prognosis bon...

3. Թարգմանեցրեք հայերեն (բանավոր).

Basis ossis sacri. Symphysis mandibulae. Syndesmosis sive junctura fibrosa. Synchondrosis sive junctura cartilaginea. Synostosis sive junctura ossea. Diaphragma pelvis. Foramen magnum in basi cranii locatur. Anamnesis vitae et anamnesis morbi aegroti ad diagnosim bonam saepe necessariae sunt. (Վերլուծեցրեք ըստ խոսքի մասերի):

necessarius, a, um — անհրաժեշտ

4. Թարգմանեցրեք լատիներեն.

Գանգի արտաքին հիմք: Գանգի ներքին հիմք: Սրբոսկրի հիմք: Կոնքի վերին բացվածք: Կոնքի ստորին բացվածք: Որովայնը տեղադրված է կրծքի և կոնքի միջև:

5. Թարգմանեցրեք հայերեն.

De dosibus

Doses remediorum sunt: dosis minima, dosis media, dosis medica seu therapeutica, dosis maxima, dosis toxica, dosis letalis. Pharmacopea doses maximas remediorum heroicarum notat «pro dosi».

Doses toxicae morbos molestos et interdum mortem provocant. Jam decigrammata duo (0,2) morphini dosis letalis est. Medicus et pharmaceuta doses medicamentorum bene scire debent.

minimus, a, um նվազագույն	molestus, a, um ծանր
maximus, a, um առավելագույն	interdum երբեմն
toxicus, a, um թունավոր	mors, mortis f մահ
letalis, e մահացու	provoco, āre 1 առաջացնել
pharmacopea, ae f ֆարմակոպեա	jam նույնիսկ
venenus, a, um թունավոր	scio, ire 4 իմանալ
heroicus, a, um ուժեղ ազդող	debeo, ēre 2 պարտավոր լինել

6. Կառուցեք բարդ տերմիններ տրված տերմինատարրերով և թարգմանեցրեք հայերեն (բանավոր).

cyst—	} —lysis	blephar—	} —ptosis	bi—	} —genesis
hist—		gastr—		glyc—	
hydr—		hyster—		hist—	
neur—		nephr—		oste—	
pneum—		proct—		path—	
chondr—		splanchn—		phyl—	

cardi—	} —sclerosis	bronch—	} mycosis
dermat—		dermat—	
myocardi—		pharyng—	
nephr—		stomat—	
ot—			
oste—			
phleb—			

7. Թարգմանեցրեք տրված տերմինատարրը և նրանով կազմեցրեք բարդ տերմիններ.

կրակի	} պատուվածք	ուղիղ աղիքի	} նեղացում
մկանի		բրոնխի	
աչքի, ակնագնդի		շնչափողի	
(հղի) արգանդի		զարկերակի	
սրտի		սրտի անոթների	

8. Թարգմանեցրեք հայերեն.

ա) Recipe: Diuretini 0,5

Luminali 0,03

Misce, fiat pulvis:

Dentur tales doses 12:

Signa: քնելուց առաջ մեկ փոշի:

Recipe: Pulveris et extracti radicis Taraxaci quantum satis, ut fiant pilulae 60

Da. Signa: երկուական հաբ, օրը 3 անգամ՝ ուտելուց հետո:

taraxacum, i n խլածաղիկ, խատուտիկ

բ) Թարգմանեցրեք լատիներեն.

Վերցրու՝ էֆեդրինի հիդրոքլորիդի 5%-անոց լուծույթ՝ ներարկումների համար 1,0

Թող տրվեն այդպիսի դեղաչափեր սրվականերով՝ 6 հատ: Թող նշվի.

ԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Diagnosis bona, curatio bona. Լավ ախտորոշում, լավ բուժում:

Amor et tussis non celantur. Սերը և հազը չեն թաքցվում:

Pro dosi. Մեկ անգամ ընդունելու համար:

Pro narcosi. Անզգայացման համար:

§ 84. Երրորդ հոլովման գոյականների ամփոփիչ աղյուսակ

	Singularis						
	Masculinum	Femininum		Neutrum		ձայնավոր	
		բաղաձայն	խ ա ո ը	բաղաձայն	ձայնավոր		
N.	-o, -os, -or -er, -es, -ex	-io, -do, -go, -as, -x -us (G. -utis -udis), -is (idis)	-s, -is, -es (հուն.)	-sis (հուն.)	-men, -ur, -c, -l, -t -us (G. -oris, -eris, -uris)	-ma (G. -atis)	-e, al, -ar
G.	-is	-is			-is		
D.	-i	-i			-i		
Acc.	-em	-em		-im	ինչպես N.		
Abl.	-e	-e		-i	-e		-i

Pluralis						
N.	-es	-es			-a	-ia
G.	-um	-um	-ium		-um	-ium
D.	-ibus	-ibus			-ibus	-is
Acc.	-es	-es			-a	-ia
Abl.	-ibus	-ibus			-ibus	-is

XXI ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 85. Երրորդ հոլովման ածականներ

Երրորդ հոլովման ածականները պատկանում են լատիներեն լեզվի ածականների երկրորդ խմբին: Հստ եզակի թվի ուղղական հոլովի վերջավորությունների նրանք բաժանվում են երեք ենթախմբի. երեք, երկու և մեկ վերջավորություն ունեցող ածականներ:

Առաջին ենթախումբ. արական՝ -er, իգական՝ -is, չեզոք՝ -e վերջավորություններ, օրինակ՝ acer, acris, acre սուր (острый, ая, ое)

Երկրորդ ենթախումբ. արական և իգական՝ -is, չեզոք՝ -e, օրինակ՝ tenuis, tenue բարակ (тонкий, ая, ое)

vertebralis, vertebrale ողնային (позвоночный, ая, ое)

Երրորդ ենթախումբ. բոլոր սեռերի համար ընդհանուր մեկ վերջավորություն՝ -r, -s կամ -x, օրինակ.

- par զույգ (парный, ая, ое)
- teres կլոր, հարթ
- simplex պարզ

Բժշկական տերմինաբանության մեջ ավելի գործածական են երկրորդ խմբի ածականները: Երկու և երեք վերջավորություններով ածականների հիմքը որոշվում է իգական սեռի ձևով, օրինակ՝

acris, հիմքը՝ acr
vertebralis, հիմքը՝ vertebral

Երեք սեռերի համար մեկ վերջավորությունով (երրորդ ենթախումբ) ածականները ընդունված է գրել եզակի թվի ուղղական և սեռական հոլովների ձևերով (ինչպես գոյականները), օրինակ.

teres, teretis հիմքը՝ teret
simplex, simplicis հիմքը՝ simplic

Երրորդ հոլովման դրական աստիճանի (N. B.) բոլոր ածականները ենթարկվում են երրորդ հոլովման ձայնավոր տիպին (տես § 65), այսինքն՝

1. Abl. sing. -i
2. G. plur. -ium
3. չեզոք սեռի համար N. և Acc. plur. -ia

§ 86. Հոլովման օրինակներ

Երեք վերջավորությունով

	Singularis			Pluralis		
	M.	F.	N.	M.	F.	N.
N.	acer	acris	acre	acres		acria
G.		acri		acrium		
D.		acri		acribus		
Acc.	acrem	acrem	acre	acres		acria
Abl.		acri		acribus		

Երկու վերջավորությունով

	Singularis			Pluralis		
	M.	F.	N.	M.	F.	N.
N.	gravis		grave	graves		gravla
G.		gravis		gravium		
D.		gravi		gravibus		
Acc.	gravem		grave	graves		gravla
Abl.		gravi		gravibus		

Մեկ վերջավորությունով

Singularis			Pluralis		
M.	F.	N.	M.	F.	N.
N.	teres		teretes		teretia
G.	teretis		teretium		
D.	tereti		teretibus		
Acc.	teretem	teres	teretes		teretia
Abl.	tereti		teretibus		

Երկրորդ ենթախմբի ածականների նման հոլովվում է նաև talis, tale-
գերանունը, որը կիրառվում է դեղագրության մեջ:

Da (Dentur) tales doses numero...

Տուր (թող տրվեն) այսպիսի դեղաչափեր թվով... արտահայտության
մեջ:

§ 87. III հոլովման ածականների նվազագույն բառապաշար

abdominalis, e	որովայնային
aequalis, (is-os)	հավասար, միանման
basilaris, e	հիմնային
biceps, bicipitis	երկպլխանի
brevis, e (brachy-s)	կարճ
celer, ėleris, ėlere (tachy-s)	արագ, հաճախակի
communis, e	ընդհանուր
dulcis, e (glyk-ys, glyc-, gluc-)	քաղցր
duplex, ėcis	կրկնակի
immobilis, e	անշարժ
laterālis, e	կողմնային
letālis, e	մահացու
longitudinālis, e	երկայնակի, երկայնաձիգ
mobilis, e	շարժուն
mollis, e (malak-os, malac-)	փափուկ
omnis, e (pan-)	ամբողջ
par, paris	հավասար, զույգ
quadriceps, quadricipitis	քառագլուխ
recens, recentis	թարմ
renālis, e	երիկամային
superficiālis, e	մակերեսային

tenuis, e
teres, terētis
triceps, tricīpītis
triplex, triplīcis
viscerālis, e
vernālis, e
Adonis, ėdis vernālis
amygdala dulcis
convallāria majālis

նուրբ, բարակ
կլոր, հարթ
եռագլուխ
եռակի
ընդերային
դարնանային
գարնանային շողավարդ
քաղցր նուշ
մայիսյան հովտաշուշան

§ 88. Բառակազմություն

Մերոդ հոլովման ածականների վերջածանցները

1. -il-is, -bil-is վերջածանցներով կազմվում են ածականներ,
որոնք արտահայտում են կրավորական իմաստ, օրինակ՝
fac—il—is, e հեշտությամբ կատարվող, (fac—ėre 3-անել)
cura-bil-is, e բուժելի, (cura-re-բուժել)

Այս վերջածանցները միացվում են բայի հիմքին:

2. -āl-is, -ār-is վերջածանցներով կազմվում են ածականներ,
որոնք արտահայտում են ծագում կամ պատկանելություն, օրինակ՝ cer-
vic—āl—is, e —պարանոցային (cervix, cervic—is f —պարանոց),
muscul—ār—is, e մկանային (musculus, musculi, m —մկան):

-ar -is վերջածանցը միանում է l-ով վերջացող հիմքին: N. B. Պետք
է նիշտ որոշել բայի կամ գոյականի հիմքը:

3. -form -is վերջածանցով կազմվում են ածականներ, որոնք ար-
տահայտում են նմանություն, օրինակ՝ vermi -form -is որդանման,
piri—form—is տանձանման, տանձաձև:

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Քանի՞ խմբի են բաժանվում ածականները լատիներենում:
2. Որո՞նք են առաջին խմբի ածականների վերջավորությունները եզակի թվի ուղղական հոլովում:
3. Ինչպե՞ս են հոլովվում առաջին խմբի ածականները:
4. Ո՞ր հոլովման են ենթարկվում երկրորդ խմբի ածականները:
5. Քանի՞ ենթախմբի են բաժանվում երրորդ հոլովման ածականները:
6. Ի՞նչ վերջավորություններ ունեն ուղղական հոլովում երրորդ հոլովման ածականների բառարանային ձևերը:
7. Ինչպե՞ս ենք որոշում երրորդ հոլովման ածականի հիմքը:
8. Ինչպե՞ս են հոլովվում երրորդ հոլովման ածականները:
9. Ի՞նչ իմաստ են արտահայտում -al-, -ar-վերջածանցով ածականները:
10. Ո՞ր դեպքում է օգտագործվում -ar- վերջածանցը:
11. Ի՞նչ իմաստ են արտահայտում -il-, -bil —վերջածանցներով ածականները:
12. Ի՞նչ իմաստ են արտահայտում -form —վերջածանցով ածականները:

ՎԱՐՓՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք.

planta sil vestris, medicamentum recens, articulatio simplex, os occipitale

2. Երրորդ հոլովման ածականը համաձայնեցրեք տրված գոյականի հետ (բանավոր).
nervus jugular..., foramen jugular..., margo lateral..., musculus ter..., ligamentum ter..., glandula lacrimal..., os lacrimal..., canalis vertebral... columna vertebral..., ganglion vertebral..., rete articular...

3. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).

crista basiläris, rami abdominäles, intestinum tenue, appendix vermiförmis, crus breve, regio femoralis, caput ulnäre, ganglion impar, ligamentum cruciförmis atlantis, cartilago nasi laterälis, crus osseum simplex, bulbübus medullae spinälis, vagina synoviälis tendinum musculörum.

4. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ենթալեզվային գեղձ, գանգուղեղային մակերես, քունքոսկր, ուսի (բազկոսկրի) երկ- գլխանի մկան, ոսկորի մեջքային փակեղ, լլարդի կլոր կապան, միջկողային արտաքին մկան- ներ, կողերը բարձրացնող երկար մկաններ, պարզ դեղամիջոց, գարնանային շողավարդի ծաղիկների ջրաթուրմ:

5. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Systēma nervösum centrale vasa lymphatica non habet. 2. Dens ex partibus duris et mollibus constat. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի): 3. Folia Digitalis, herba Adonidis vernalis et flores Convallariae majalis ut remedia contra morbos cordis adhibentur.

6. Թարգմանեցեք լատիներեն.

1. Գանգի վրա կան ճակատային, ծոծրակային, հոդային, քթային, այտային, քուն- քային և այլ մկաններ: 2. Դեղանյութերը լինում են պարզ և բարդ:

7. Կազմեցեք ածականներ -bil- և -il- վերջածանցների միջոցով (բանավոր).

palpa-tio շոշափում, շոշափվող ...
solu-tio լուծույթ, լուծվող ...
ut-or օգտվում եմ, օգտակար ...
sana-tio բուժում, առողջացում, բուժելի, բժշկելի ...
cura-tio բուժում, բուժելի...
opera-tio վիրահատում, վիրահատելի ...

8. Կազմեցեք ածականներ -al- և -ar- վերջածանցների միջոցով և թարգմանեցեք (բանավոր).

medulla, ae f ողնուղեղ spina, ae f թիակ
clavicula, ae f անրակ latus, ëris n կողք
dens, ntis m ատամ abdome n, inis n որովայն
maxilla, ae f վերին ծնոտ mandibula, ae f ստորին ծնոտ

9. Թարգմանեցեք հայերեն.

De cranio

Cranium dividitur in cranium cerebrale et cranium viscerale. Cranium cerebrale ex octo ossibus componitur: osse frontali, duobus ossibus temporalibus, duobus parietal-

ibus, osse sphenoidali, ethmoidali, occipitali. Cranium viscerale ossa quindecim formant: maxilla, mandibula, ossa palatina, zygomatica, nasalia, lacrimalia, conchae nasales inferiores, vomer, os hyoideum. Cavum cranii cerebrale per foramen occipitale magnum cum canale vertebrali communicatur. Ossa cranii immobilia sunt; mandibula solum mobilis est.

octo ութ quindecim տասնհինգ
compono, ëre 3 բաղկանալ communico, äre 1 հաղորդակցել
duo (Abl. duobus) երկու solum միայն

10. Առանձնացրեք բառակազմիչ տարրերը և թարգմանեցեք հայերեն.

Isotonia, bradycardia, glykaemia, myelomalacia, pancarditis, panotitis, isomorphus, haemopoësis, arthroplastica, nephrolithiasis, parotitis, brachycephalia, spondyloyp tosis.

11. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ոսկորի մահացում, ոսկորի պատվաստում, շաքարամիզություն, արյունահոսության դադարում, ոսկորի կազմավորում, արյունից առաջացող, ներքին օրգանի իջեցում, ջերմածին, մարմնի ջերմությունը բարձրացնող, ոսկորի փափկացում, բշիջների քայքայում:

12. Թարգմանեցեք հայերեն:

ա) Recipe: Infusi radicis Valerianae 6,0:180,0
Sirupi simplicis ad 200,0
Misce. Da.
Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

Recipe: Infusi herbae Adonidis vernalis 6,0—180,0
Diuretini 4,0
Sirupi simplicis ad 200,0
Misce. Da.
Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 2—3 անգամ:

բ) Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Պանտոմիցին 0,25
Տուր այդպիսի դեղաչափեր 10 հատ
Նշիր. ներմկանային:

Վերցրու՝ Քալցր նշի սերմեր 10,0
Թորած ջուր մի՛շև 100,0
Խառնիր, թող դառնա էմուլսիա
Տուր: Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

Omne initium difficile est. Ամեն մի սկիզբ դժվար է:

Contra vim mortis non est medicamen in hortis. Մահվան ուժի դեմ այգիներում դեղամիջոց չկա:

Nomen pacis dulce est, ipsa res salutaris (Cicero). Խաղաղության անունը քաղցր է, և ինքը՝ փրկարար:

Ars longa, vita brevis est. Արվեստը (գիտությունը) անսահման է, կյանքը՝ կարճ:

XXII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 89. Ներգործական սեռի ներկա դերբայի (Participium praesentis activi)

Ներգործական սեռի ներկա դերբայը համապատասխանում է հայերենի ենթակայական դերբային: Այն կազմվում է բայի ներկա ժամանակի հիմքին ավելացնելով -ns I, II և -ens III, IV խոնարհման բայերի համար, օրինակ՝

fluctuā-re	ծփալ	fluctua-ns	ծփացող, ծփան
permanē-re	մնալ	permane-ns	մնացող, մշտական
recurr-ē-re	հետ դառնալ	recurr-ens	հետադարձ
nutri-re	սնել	nutri-ens	սնող

Ներգործական սեռի ներկա դերբայը բոլոր երեք սեռերի համար ունի մեկ վերջավորություն, ինչպես երրորդ հոլովման եր որդ ենթախմբի ածականները, օրինակ՝ recens. Այն համաձայնեցվում է գոյականի հետ սեռով, թվով ու հոլովով և հոլովվում ինչպես երրորդ հոլովման ածականները:

Ներգործական սեռի դերբայի բառարանային ձևը ուղղական և սեռական հոլովների ձևերն են, օրինակ՝

fluctuans, ntis	ծփացող (качающийся, аяся, еся)
permanens, ntis	մնացող, մշտական (постоянный, ая, ое)
recurrens, ntis	հետադարձ (возвратный, ая, ое)
nutriens, ntis	սնող (питающий, ая, ое)

Singularis			Pluralis		
Masculinum	Feminium	Neutrum	Masculinum	Feminium	Neutrum
N.	fluctuans		fluctuant—es	fluctuant-ia	
G.	fluctuant-is		fluctuant-ium		
D.	fluctuant-i		fluctuant-ibus		
Acc.	fluctuant-em	fluctuans	fluctuant—es	fluctuant-ia	
Abi.	fluctuant-i		fluctuant-ibus		

§ 90. Ներգործական սեռի ներկա դերբայի գործածությունը բժշկական տերմինաբանության մեջ

Անատոմիական տերմիններ

musculus opponens	հակադիր մկան
nervus abducens	զատիչ նյարդ
aorta ascendens	վերելակ աորտա
aorta descendens	վայրէջ աորտա
costa fluctuans	ծփան կող
arteria comitans	ուղեկցող զարկերակ
arteria communicans	հաղորդակցվող զարկերակ
arteria recurrens	հետադարձ զարկերակ
dens permanens	մշտական, մնայուն ատամ
vertebra prominens	ցցուն ող

Կլինիկական տերմիններ

ren migrans	թափառող երիկամ
typhus recurrens	հետադարձ տիֆ
febris intermittens	ընդմիջվող տենդ
arthritis defformans	ձևատող հողաբորբ
glaucoma imminens	սպառնացող, մոտալուտ գլաուկոմա
ulcus penetrans	թափանցող խոց
pulsus alternans	փոփոխակի անոթազարկ
patiens, ntis*	տառապող, հիվանդ, որը բուժվում է բժշկի մոտ (patior —տառապում եմ)
convalescens, ntis	ապաքինվող

Դեղագործական տերմիններ

remedium purgans	մաքրող դեղամիջոց
remedium adjuvans	օժանդակող դեղամիջոց
remedium constituens	ձևավորող դեղամիջոց
remedium desinfiens	ախտահանող դեղամիջոց
remedium vasodilatans	անոթալայնացնող դեղամիջոց
remedium corrigens	համը շտկող դեղամիջոց
viridis nittens	փայլուն կանաչ (Ֆարմակոպեայում կոչվում է աղամանդային կանաչ: Անցյալում այն կոչվում էր գերմաներեն «Brilliant Grün»

* Ռուսերեն՝ пациент,

ՎԱՐՈՒՄՆԵՐ

1. Հետևյալ բայերից կազմեցեք Participium praesentis acti vi (բանավոր) labora-re, miscē-re, solv-ē-re, audi-re.
2. Հորովեցեք՝ arteria recurrens, nervus abducens, ulcus penetrans.
3. Գտեք համապատասխան դերբայը և թարգմանեցեք (բանավոր).

remedium	opponens
ulcus	imminens
musculus	prominens
arthritis	permanentes
typhus	intermittens
febris	migrans
pulsus	fluctuans
ren	recurrens
vertebra septima	deformans
nervus	descendens
costa	abducens
dentes	alternans
glaucoma	corrigenens
aorta	penetrans

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Costa undecima et duodecima apellantur costae fluctuantes. 2. Arteriae dividuntur in arterias communicantes, comitantes, perforantes, recurrentes, profundas. 3. Arteria ascendens arcu cum aorta descendenti jungitur. 4. Arteria communicans anterior apud basim cranii sita est. 5. Infusum Sennae compositum ut remedium laxans adhibetur (Վերլուծեցեք բոսխոսքի մասերի). 6. Compositio unguenti ophthalmici: Viridis nittentis 0,025, Cupri sulfatis et Streptocidi ana 0,2, Vaselini 10,0.

undecimus, a um, տասնմեկերորդ apud (Acc.) մոտ
 duodecimus, a, um տասներկու- sita est տեղադրված է
 երորդ senna, ae f աճալ
 apello, āre I կոչել ut որպես
 arcu աղեղով compositio, ōnis f բաղադրություն

5. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Հետին վերելակ ճյուղ: Առջևի վայրէջ ճյուղ: Առջևի հաղորդակցող զարկերակ: Միջոսկրային հետադարձ զարկերակ: Վերելակ սին զարկերակ: Տասներկուամտնյա աղիքի վերելակ և վայրէջ մասեր: Ճաճանչոսկրի հետադարձ զարկերակ: Մնուցող հոգնաներ: Շաքարը գործածվում է որպես ձևավորող կամ շտկող դեղամիջոց:

6. Թարգմանեցեք հայերեն.

ա) Recipe: Solutionis Norsulfazoli solubilis 5% 20,0
 Sterilisa. Da.
 Signa: ներերակային ներարկումների համար:

Recipe: Tincturae Opii simplicis 2,0
 Tincturae Menthae piperitae 4,0
 Tincturae Artemisiae absinthii 6,0
 Tincturae Valerianae 8,0
 Misce. Da.
 Signa: 15—20-ական կաթիլ, օրը 2 անգամ

բ) Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Օբսացիլին 0,25
 Տուր այդպիսի դեղաչափեր 10 հատ՝ ժելատինե պատիճներով:
 Նշիր. 2-ական պատիճ, օրը 4 անգամ:

Վերցրու՝ Փայլուն կանաչի շրային 1%-անոց լուծույթ 20,0
 Տուր:
 Նշիր. քսել մաշկի ախտահարված մասերը:

Վերցրու՝ էուֆիլին 0,3
 Կակաոյի յուղ 3,0
 Խառնիր, թող դառնա ուղիղ աղիքային դեղամոմ:
 Թող տրվեն այդպիսի դեղաչափեր 10 հատ:
 Թող նշվի. մեկական դեղամոմ, օրը 2 անգամ:

7. Թարգմանեցեք հայերեն.

Partes formulae remediorum compositae

Formula remediōrum composita in basim, remedium adjuvans, remedium corrigens, remedium constituens dividitur. Saccharum, sirupi varii, aquae aromaticae remedia corrigentia sunt. Amylum Triticum, amyllum Solani, amyllum Oryzae, aqua destillata, Vaselinum remediis constituentibus annumerantur. Medicus formulam remediōrum compositam feminae typho laboranti praescribit.

formula remediōrum s. receptum դեղատոմս
 compositus, a, um բարդ
 aromaticus, a, um բուրումնավետ
 triticum, i n ցորեն
 solanum, i n կարտոֆիլ
 oryza, ae f բրինձ

8. Կազմեցեք բարդ բաներ-genes տերմինատարրով (բանավոր).

ոսկրածուծից առաջացած	—	ախտածին	—
թուլն առաջացող	—	հոգեկան հողի վրա առաջացող	—
թարախածին	—	նյարդային հողի վրա առաջացող	—
բաղցկեղածին	—		

2. Քարգմանեցեք տրված արմատը և նրա միջոցով կազմեցեք բարդ բառեր (բանավոր)։

cardi — { rhexis
sclerosis
plegia
pathia
lysis

ՎԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Status praesens. *Ներկա վիճակ:*
Sero venientibus ossa. *Ուշացողներին՝ ոսկորներ: (Ով շուտ, նա կուշտ):*
Volens, nolens. *Ուզած-չուզած:*
Amantes—amentes. *Սիրահարները խելակորույս են:*

XXIII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 91. Երրորդ հոլովման գոյականների և ածականների ամփոփում

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞րն է երրորդ հոլովման գոյականների և ածականների բնորոշ հատկանիշը:
2. Քանի՞ տիպի են բաժանվում երրորդ հոլովման գոյականները և ո՞ր հատկանիշով:
3. Քանի՞ ենթախմբի են բաժանվում երրորդ հոլովման ածականները և ինչպե՞ս են հոլովվում:
4. Հոլովային ի՞նչ առանձնահատկություններ ունեն -sis և -ma վերջավորություններով հունական ծագում ունեցող գոյականները:
5. Թվարկեցեք երրորդ հոլովման գոյականների վերջածանցները և նրանց արտահայտած իմաստները:
6. Թվարկեցեք երրորդ հոլովման ածականների վերջածանցները և նրանց արտահայտած իմաստները:
7. Ինչպե՞ս է կազմվում ներգործական սեռի ներկա դերբայը և հայերենի դերբայական ո՞ր ձևին է համապատասխանում:
8. Ինչպե՞ս է համաձայնեցվում Participium praesentis activi-ն գոյականի հետ և ինչպե՞ս է հոլովվում:

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Որոշեցեք գոյականի հոլովումը և սեռը.
pectus, ōris, paries, ātis, longitudo, dīnis, cartilāgo, gīnis, ulcus, ēris, pars, partis, clysmā, ātis, pubes, is, arthritis, itidis, mens, ntis, femur, ōris, sulfur, ūris, animal, is, color, ōris, articulatio, ōnis, cor, cordis, cervix, cervicis, os, ossis, salus, ātis, os, oris, incus, ūdis, rete, is, caput, ītis, tuberōsitas, ātis, calcar, āris, ren, is, mater, tris.

2. Որոշեցեք գոյականի սեռը, հոլովման տիպը, հոլովը կամ հոլովները.
corticum, tumores, secalia, dentium, vulnere, radici, corpora, cordium, pulmone, axium, parietum, homine, occipītis, reti, injectiones, foraminum, gastris, februm.

3. Կրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր)։

	Singularis	Pluralis
N.	flos silvester (—is,e) (անտառային)	flor... silvestr...
G.	flor... silvestr....	flor... silvestr...
D.	flor... silvestr...	flor... silvestr...
Acc.	flor... silvestr...	flor... silvestr...
Abl.	flor... silvestr...	flor... silvestr...
N.	pars orbitalis	part... orbital...
G.	part... orbital...	part... orbital...
D.	part... orbital...	part... orbital...
Acc.	part... orbital...	part... orbital...
Abl.	part... orbital...	part... orbital...
N.	foramen ovale (ձվածե, օվալ)	foramin... oval...
G.	foramin... oval...	foramin... oval...
D.	foramin... oval...	foramin... oval...
Acc.	forame... oval...	foramin... oval...
Abl.	foramin... oval...	foramin... oval...
N.	glaucoma imminens	glaucomat... imminens...
G.	glaucomat... imminens...	glaucomat... imminens...
D.	glaucomat... imminens...	glaucomat... imminens...
Acc.	glaucom... imminens...	glaucomat... imminens...
Abl.	glaucomat... imminens...	glaucomat... imminens...

4. Որոշել տերմինի ճիշտ ձևը։

Ա. Քանգուսկրեր ա. ossi craniales
բ. ossa cranialia
գ. ossa craniali

Բ. Քունքային մկաններ ա. musculus temporalis
բ. musculi temporalia
գ. musculi temporales

Գ. Նավակոսկրի թմբկու թյուն ա. tuberositas ossis navicularis
բ. tuberositas ossi naviculari
գ. tuberositas os naviculare

Դ. Միջաձիգ փակեղ ա. fasciae transversales
բ. fascia transversalis
գ. fascia transversale

Ե. Չախ եռանկյուն աձև կապան ա. ligamentum triangularis sinistra
բ. ligamentum triangularis sinister
գ. ligamentum triangulare sinistrum

5. Քարգամանեցեք լատիներեն.

Կենտրոնական փոսիկ, ենթալեզվային գեղձ, ուղեղային մակերես, ծոծրակային ներքին կատար, մեծ ուղեղի երկայնաձիգ ճեղք, լյարդի կտր կապան, գլխի առջևի մեծ մկան, բերանի անկյունն իջեցնող մկան, լեղապարկի մկանապատյան, քթի խտրոցի շարժուն մաս:

6. Քարգամանեցեք հայերեն.

Systema digestorium

Systema digestorium ex canale alimentario et organis accessoriis constat. Canali alimentario annumerantur: cavum oris, pharynx, esophagus, ventriculus, intestinum tenue, intestinum crassum. Lingua, dentes, glandulae salivales, hepar, pancreas, organa accessoria systematis digestorii sunt.

- digestorius, a, um մարսողական
- accessorius, a, um լրացուցիչ
- alimentarius, a, um սննդային
- salivalis, e քթային

7. Քարգամանեցեք և բացատրեցեք գոյականի կամ ածականի վերջածանցի արտահայտած իմաստը (բանավոր).

sulfas, sulfis, abductor, professor, solutio, valetudo, sanitas, myocarditis, acidosis, cholelithiasis, haemopoësis, carcinoma, difficilis, solubilis, sternalis, clavicularis.

8. Լրացրեք վերջավորությունները և թարգմանեցեք (բանավոր).

hydrolys... nephroptos... osteogen... otoscleros... bronchomycos... phleborrhex... proctostenos... osteolys... isoton... panophthalmit... glykaem.. brachycephal... tachycard...

9. Քարգամանեցեք լատիներեն.

Բարձր շերմություն առաջացնող, թարախարյունություն, ընդերաբանություն, կրծքի զննում, կենդանաբանություն, որովայնի վիրաբուժական հատում, անոթների նեղացում, հարականչագեղձի բորբոքում, բուժում բնական միջոցներով, մարդաբանություն, ոտքի ցավ, ոսկրի մահացում, արյունաստեղծում, միզաստեղծում, հյուսվածքի մահացում:

10. Քարգամանեցեք հայերեն.

Recipe: Chinosoli

- Acidi borici ana 0,2
- Butyri Cacao quantum satis
- ut fiant globuli vaginales
- Dentur tales doses numero 6
- Signetur: հեշտոցային զնդիկներ:

Recipe:

- Antipyrimi 0,3
- Pantoponi 0,2
- Extracti Belladonnae 0,01
- Butyri Cacao 1,5
- Misce, fiat suppositorium
- Dentur tales doses numero 6
- Signetur: մեկական դեղամուս ուղիղ աղիքի մե:

Քարգամանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Լուծվող նորսուլֆատի 5%-անոց լուծույթ 20,0
Ստերլացրու: Տուր:
Նշիր. ներերակային ներարկումների համար:

Վերցրու՝ Աֆիոնի պարզ թուրմ 2,0
Կծու անսուլֆի թուրմ 4,0
Օշինդրի թուրմ 6,0
Կատվախոտի թուրմ 8,0:
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 15—20-ական կաթիլ, օրը 2 սնգամ (շափահասին):

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

Amor non est medicabilis herbis (Ovidius). Սերը խոտերով բուժելի չէ:

Felix est pulvis, qui venit tempore crisis (Linnaeus). Երջանկաբեր է այն դեղափոշին, որը հասնում է տագնապի ժամանակ:

Oratio veritatis simplex est. Ճշմարտության լեզուն պարզ է:

Nulla salus bello, pacem poscimus omnes (Vergilius). Պատեյազմին ոչ մի ողջույն, բոլորս պահանջում ենք խաղաղություն:

XXIV ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԸ

§ 92. Քիմիական անվանակարգությունը

Բժշկության և դեղագործության մեջ գործածվում է քիմիական տարրի կամ միացության ոչ թե պայմանանշանը կամ բանաձևը, այլ նրա լատիներեն անվանումը:

Բժշկի կողմից քիմիական միացության անվան սխալ գրելը, կամ պրովիզորի կողմից սխալ կարդալը, կարող է ճակատագրական լինել հիվանդի համար: Երբեմն լատիներեն անվան մեջ տառերի սխալի հետևանքով կարող է պատրաստվել և բաց թողնվել ոչ այն դեղանյութը, որը նկատի է ունեցել բժիշկը: Օրինակ՝ եթե պետք եղած Barii sulfas (բարիումի սուլֆատ՝ BaSO₄ ներքին գործածության համար) սխալմամբ գրվի կամ կարդացվի Barii sulfidum (բարիումի սուլֆիդ՝ BaS), այդ դեպքում հիվանդը կընդունի թույն, որը նշանակվում է արտաքին գործածության համար:

Ճետևաբար, բժիշկը կամ պրովիզորը պարտավոր են ճիշտ իմանալ քիմիական միացությունների լատիներեն անունները և նրանց կազմության հիմնական սկզբունքները:

§ 93. Քիմիական կարևորագույն տարրերի լատիներեն անունները

Քիմիական տարրերի բոլոր լատիներեն անունները երկրորդ հոլովման շեղք սեռի (—um վերջավորությունով) գոյականներ են: Բացառություն են կազմում.

phosphorus, i m **Ֆոսֆոր (արական սեռ)**
sulfur, ūris n **ծծումբ (երրորդ հոլովում)**

Լատիներեն անունը	Պայմանական նշանը	Հայերեն անունը	Ստուգաբանությունը
Aluminium	Al	Ալյումին	alumen շիբառից
Argentum	Ag	Արծաթ	arguo դարձնում եմ հստակ
Arsenicum	As	Արսեն	հնարավոր է հուն. arsen բառից՝ արի, ուժեղ (թույն)
Aurum	Au	Ոսկի	
Barium	Ba	Բարիում	Բարիտ հանքանյութից, հուն. barys ծանր
Bismuthum	Bi	Բիսմութ	գերմանական ծագում, 15-րդ դար
Borum	B	Բոր	borax բառից, բորակ, աղբորակ հունարեն՝ bromos դարչահոտ, սհաճ հոտի պատճառով
Calcium	Ca	Կալցիում	calx կրաքար
Carboneum	C	Ածխածին	carbo ածուխ
Chlorum	Cl	Քլոր	հուն. chloros կանաչ
Cuprum	Cu	Պղինձ	Կիպրոս կղզու անունից
Ferrum	Fe	Ծրկաթ	հին լատիներեն
Fluorum	F	Ֆթոր	հուն. phthorios քայքայող, ավերող
Iodum	I	Յոդ	հուն. iodes մանուշակագույն
Hydrogenium	H	Ջրածին	հուն. hydor ջուր և gen ծին, ծնող
Nitrogenium	N	Ազոտ	հուն. nitr սելիտրա և gen ծին, ծնող
Oxygenium	O	Քսիածին	հուն. oxys թթու և gen ծին, ծնող
Hydrargyrum	Hg	Սնդիկ	hydor և argyr արմատներից, բառացի՝ հեղուկ արծաթ
Kalium	K	Կալիում	արաբ. al-kali կալախար, բույսերի մոխիր
Lithium	Li	Լիթիում	հուն. lithos քար
Magnesium seu Magnium	Mg	Մագնեզիում	Փոքր Ասիայում բնակավայրի անունից
Manganum	Mn	Մանգան	իտալերեն manganese
Natrium	Na	Նատրիում	արաբ. natron սոդա
Phosphorus	Ph	Ֆոսֆոր	հուն. phos լույս և phoros կրող, տանող
Plumbum	Pb	Կապար	հին լատիներեն
Silicium	Si	Սիլիցիում	լատ. silex կարծր քար
Stibium	Sb	Անտիմոն	հին լատիներեն
Sulfur	S	Սծումբ	հին լատիներեն
Thallium	Ti	Թալիում	հուն. thallos կանաչ ճյուղ (սպիկտրի կանաչ գույնից)
Zincum	Zn	Ցինկ	գերմաներեն

Արտասահմանյան որոշ ֆարմակոպեաներում մի քանի տարրերի անունները տարբեր 'ն. Na-ը կոչվում է Sodium, Hg-ը՝ Mercurium, Sb-ը՝ Antimonium, K-ը՝ Potassium

§ 94. Թթուների անունները (acidum* — թթու)

Քսիվածնավոր թթուների անունները կազմվում են քսիվակազմիչ տարրի անվան հիմքին օքսիդացման աստիճանը բնորոշող վերջածանցը միացնելու միջոցով: Քսիվակազմիչ տարրի օքսիդացման անավելագույն շափին համապատասխանում է -ic վերջածանցը+um (հայերեն՝ական վերջածանցը), օրինակ՝

H₂SO₄ — acidum sulfuricum **ծծմբական թթու (ծծմբաթթու)**
HNO₃ — acidum nitricum **ազոտական թթու (ազոտաթթու)**
H₃PO₄ — acidum phosphoricum **ֆոսֆորական թթու (ֆոսֆորաթթու)**

Եթե նույն տարրից կազմվում է երկու թթու, օքսիդացման ցածր աստիճանի թթվի անունը կազմվում է -os- վերջածանցով (հայերեն՝ային վերջածանցը), օրինակ՝

H₂O₃ — acidum sulfurōsum **ծծմբային թթու**
HNO₂ — acidum nitrosūm **ազոտային թթու**

Acidum + ածական < -icum- շատ թթվածին պարունակող-ական
< -osum- նվազ թթվածին պարունակող-ային

Քսիվածին շպարունակող թթուների անունները կազմվում են hydro- նախածանցով և -icum վերջածանցով, օրինակ՝

HCl — acidum hydrochloricum **քլորաջրածնական թթու, աղաթթու**

HI — acidum hydroiodicum **յոդաջրածնական թթու**
H₂S — acidum hydrosulfuricum **ծծմբաջրածնական թթու**
HCN — acidum hydrocyanicum **ցիանաթթու**
HBr — acidum hydrobromicum **բրոմաջրածնական թթու**
H₂F₂ — acidum hydrofluoricum **ֆթորաջրածնական թթու**

Քսիվածին շպարունակող թթուների անունների սխեման հետևյալն է.
Acidum+hydro նախածանցով և icum վերջածանցով ածական:

ԹԹՈՒՆԵՐԻ ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

CH₃COOH — acidum aceticum **քացախաթթու**
C₆H₈O₆ — acidum ascorbinicum** **ասկորբինաթթու**

* Ֆրանս. acide, անգլ. acid
** Բաղկացած է -a -հակա նախածանցից և scorbutus — լնդախտ բառից:

$C_9H_8O_4$ — acidum acetylsalicylicum*	ացետիլսալիցիլաթթու
C_6H_5COOH — acidum benzoicum	բենզոաթթու
H_3BO_3 — acidum boricum	բորաթթու
$HClO_3$ — acidum chloricum	քլորաթթու
$C_3H_4(OH)(COOH)_3$ — acidum citricum	կիտրոնաթթու
H_2CO_3 — acidum carbonicum	ածխաթթու
$CH_3CH(OH)COOH$ — acidum lacticum	կաթնաթթու
$C_6H_5O_2N$ — acidum nicotinicum	նիկոտինաթթու
$C_6H_4(OH)COOH$ — acidum salicylicum	սալիցիլաթթու
$C_2H_2(OH)_2(COOH)_2$ — acidum tartaricum	գինեթթու
H_3PO_4 — acidum phosphoricum	ֆոսֆորաթթու
C_4H_9COOH — acidum valerianicum	վալերիանաթթու

§ 95. Օքսիդների անունները

Օքսիդների, գերօքսիդների և ջրօքսիդների անունները կազմվում են երկու գոյականից, սկզբում դրվում է կատիոնի անունը սեռական հոլովով, հետո անիոնի անունը, որն արտահայտվում է շեղոք սեռի գոյականով և որին ավելացվում է —idum, ուղղական հոլովով, օրինակ՝

Zinci oxydum	ցինկի օքսիդ
Magnesii peroxydum	մագնեզիումի պերօքսիդ
Calcii hydroxydum	կալցիումի հիդրօքսիդ

կատիոն (+)	Անիոն (-)
II հոլ. շեղոք սեռի գոյական Gen. sing.	II հոլ. շեղոք սեռի գոյական Nom. sing.

§ 96. Աղերի անունները

Աղի անունը բաղկացած է երկու գոյականից, առաջինը՝ կատիոնի անունը սեռական հոլովով, իսկ երկրորդը՝ անիոնի անունը ուղղական հոլովով (նատրիումի սուլֆատ, կալիումի բրոմիդ): Անիոնների անունները կազմվում են լատինական հետևյալ վերջածանցների միջոցով.

—as թթվածնավոր թթուների աղերի համար, օրինակ՝
Natrii sulfas նատրիումի սուլֆատ

* Առաջին անգամ ստացվել է Spiraea ulmaria բույսից և սկզբում անվանել են acidum spiricum (Spiraea-ից): Ավելի ուշ բժշկության մեջ է մտել Aspirinum ֆիրմային ւայմանական անունով (a-acidum թթու և spir-spiricum) ասպիրին:

-is թթվածնի նվազ պարունակության դեպքում, օրինակ՝
Natrii sulfis նատրիումի սուլֆիտ
-idum անթթվածին թթուների աղերի համար, օրինակ՝
Kalii chloridum կալիումի քլորիդ:

Օրգանական առաջնային, երկրորդական և երրորդական հիմքերով անթթվածին թթուների աղերի անուններում անիոնի անվա՛ք ավելացվում է hydro —նախածանցը,

օրինակ՝ hydrobromidum հիդրոբրոմիդ
hydroiodium հիդրոյոդիդ

N. B. -as և -is վերջածանցներով անիոնները երբեք հոլովման արական սեռի (բացառությամբ) գոյականներ են, օրինակ՝

N. sulfas	սուլֆատ	nitras	նիտրատ
G. sulfat-is		nitrat-is	
N. sulfis	սուլֆիտ	nitris	նիտրիտ
G. sulfit-is		nitritis	

Վերևում բերված օրինակներից երևում է, որ անիոնների հայերեն անունները առաջացել են անիոնների լատիներեն անունների սեռական հոլովի հիմքից sulfat-is —սուլֆատ, nitrit-is նիտրիտ:

Աղերի անունների օրինակներ

Kalii chloras	կալիումի քլորատ
Natrii nitris	նատրիումի նիտրիտ
Barii sulfas	բարիումի սուլֆատ
Codeini phosphas	կոդեինի ֆոսֆատ
Calcii phosphas praecipitatus	կալցիումի նստվածքային ֆոսֆատ

Անթթվածին բթուների աղերի անունների օրինակներ

Natrium bromidum	նատրիումի բրոմիդ
Kalii iodidum	կալիումի յոդիդ
Hydrargyri cyanidum	սնդիկի ցիանիդ
Morphini hydrochloridum	մորֆինի հիդրոքլորիդ
Scopolamini hydrobromidum	սկոպոլամինի հիդրոբրոմիդ

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՅԵՐ

1. 0° սեռի և n° հոլովման են պատկանում քիմիական տարրերի լատիներեն անունները:
2. Ինչպե՞ս են կազմվում թթուների անունները լատիներենում:
3. Օքսիդացման աստիճանը n° վերջածանցների միջոցով ենթարտահայտում լատիներենում և հայերենում:

4. Ինչպե՞ս են կազմվում թթվածին չպարունակող թթուների անունները:
5. Ինչպե՞ս են կազմվում օքսիդների անունները:
6. Ինչպե՞ս են կազմվում աղերի անունները:

ՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կազմեցեք թթուների լատիներեն անունները.

H ₂ TeO ₂	տելուրական թթու ...
H ₂ TeO	տելուրային թթու ...
H ₃ AsO ₃	արսենաթթու ...
H ₃ AsO ₄	արսենական թթու ...
HNO ₃	ազոտական թթու (ազոտաթթու)
HNO ₂	ազոտային թթու ...

2. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Կալցիումի օքսիդ, չրածնի պերօքսիդ, կալցիումի հիդրօքսիդ, ցինկի օքսիդ, մագնեզիումի պերօքսիդ, կրկաթի օքսիդ, սնդիկի ցիանիդ, կալիումի քլորատ, նատրիումի նիտրիտ, լիթիումի կարբոնատ, կապարի ացեոտատ, ատրոպինի սուլֆատ, ալյումինի սուլֆատ, կալիումի սուլֆատ, պղնձի ցիտրատի քուռք, կոդեինի ֆոսֆատի դեղահատեր շաքարով:

3. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Magnesii oxydum seu magnesia usta. 2. Ferrum ex erythrocytis cum acido ascorbinico. 3. Noradrenalini hydrotartras. 4. Bismuthi subgallas s. Dermatolum. 5. Phytinum cum praeparatis Arsenici aut ferri saepe praescribitur. 6. In materiis organicis saepe continetur Hydrogenium, Nitrogenium, Sulfur, Phosphorus et halogena. 7. Acidum oleicum in oleo Olivarum continetur.

4. Թարգմանեցեք հայերեն՝ ուշադրություն դարձնելով նախդիրների վրա.

De acidis

Acida sunt cum Oxygenio et sine Oxygenio. Acida cum Oxygenio: acidum sulfuricum, acidum sulfurösium etc. Acida sine Oxygenio: acidum hydrochloricum, acidum hydrobromicum etc. Acidum nitricum fumans et acidum hydrochloricum concentratum acida fortissima sunt. Mixtura acidi nitrici cum acido hydrochlorico (1:3), «aqua regis», nominatur, quia aurum, «regem metallorum», solvit.

Medici acidum hydrochloricum purum dilutum contra dyspepsiam adhibent.

fumans, ntis *ծխացող*
 fortissimus, a, um *ուժեղագույն*
 rex, regis m *արքա, թագավոր*
 quia *որովհետև*

5. Թարգմանեցեք հայերեն.

ա) -Recipe: Atropini sulfatis 0,1
 Aquae destillatae 10,0
 Misce. Da.
 Signa: աչքի կաթիլներ:

Recipe: Natrii nitritus 2,0
 Misce. Da.
 Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 2—3 անգամ:

Recipe: Natrii tetraboratis 2,0
 Chini ni hydrochloridi 1,5
 Glycerini 30,0
 Misce. Da.
 Signa: տամպոնների համար:

բ) Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Պիտկարպինի հիդրօքսիդ 0,1
 Թորած ջուր 10,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. աչքի կաթիլներ:

Վերցրու՝ Կոդեինի ֆոսֆատ 0,15
 Ֆենտրաբրիտալ 1,0
 Կալիումի բրոմիդ
 Նատրիումի բրոմիդ 7,0 մկան
 Նատրիումի նիտրատ 1,0
 Թորած ջուր մինչև 300,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒԹՅՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ

Ferrum ferro acuitur. *Երկաթն երկաթով է սրվում:*
 Similia similibus curantur. *Նմանը նմանով է բուժվում (հոմեոպատիների կամ նմանաբուժների սկզբունքը):*
 Medicus philosophus est deo aequalis (Hippocrates). *Բժիշկը իմաստունն է, հավասար աստծուն:*
 Medice, medica mente, non medicamentis. *Բժիշկ, բուժիր խելքով, ոչ թե դեղերով:*
 Plenus venter non docet libenter. *Կուշտ փորը ջանասեր չի լինում:*

XXV ՊԱՐԱԳՄՈՒՆՔ

§ 97. Չորրորդ հոլովում

Չորրորդ հոլովմանը ենթարկվում են արական և շեղոք սեռի այն գոյականները, որոնք եզակի թվի սեռական հոլովում ունեն -us վերջավորությամբ:

Արական սեռի գոյականները եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն -us, իսկ շեղոք սեռի գոյականները՝ -u վերջավորությամբ, օրինակ՝

arcus, ūs m *աղեղ*
 genu, ūs n *ծունկ*

Սեռի կանոնից շեղվում է. manus, ūs f (chir-)—*ձեռք, դաստակ*

§ 98. Զորրորդ հոլովման գոյականների հոլովական վերջավորությունները

Singularis		Pluralis	
M.	N.	M.	N.
N. —us	—u	—us	—ua
G. —ūs	—ūs	—uum	—uum
D. —ui	—u	—ibus	—ibus
Acc. —um	—u	—us	—ua
Abl. —u	—u	—ibus	—ibus
N. arcus	genu	arcus	genua
G. arcūs	genūs	arcuum	genuum
D. arcui	genu	arcibus	genibus
Acc. arcum	genu	arcus	genua
Abl. arcu	genu	arcibus	genibus

§ 99. Եզակի թվի ուղղական հոլովի -us վերջավորության մասին

Այսպիսով —us վերջավորություն ունենում են.

1. II հոլովման արական սեռի գոյականները. musculus, i m մկան
2. III հոլովման իգական սեռի գոյականները — salus, ūtis f առողջություն
— incus, ūdis f սալ
3. III հոլովման չեզոք սեռի գոյականները — corpus, ōris n մարմին
— ulcus, ěris n խոց
— pus, uris n թարախ
4. IV հոլովման արական սեռի գոյականները — arcus, ūs m աղեղ

Այս գոյականները մեկը մյուսից տարբերվում են սեռական հոլովի վերջավորություններով և պատկանում են համապատասխան հոլովմանը:

§ 100. Զորրորդ հոլովման գոյականների նվազագույն բառապաշար

abscessus, us m	թարախակույտ, արսցես
aditus, us m	մուտք
arcus, us m	աղեղ
cornu, us n	կոկորդ
ductus, us m	ծորան

exitus, us m	ելք, վախճան
fetus, us, foetus, us m	պտուղ, սաղմ
fructus, us m	պտուղ, միրգ
genu, us n	ծունկ
habitus, us m	արտաքին տեսք
hiatus, us m	ճեղք, ծերպ, բացվածք
infarctus, us m	ինֆարկտ, արյան հոսքի դադարելու հետևանքով մահացման օջախ (infarcire — լցնել, խցանել)
meatus, us m	անցուղի
plexus, us m	հյուսակ
processus, us m	ելուն
pulsus, us m	անոթազարկ, զարկ
recessus, us m	գրպան, գրպանիկ
sinus, us m	ծոց
situs, us m	օրգանի դիրքը
spiritus, us m	շնչառություն, ոգի, հոգի, սպիրտ
tractus, us m	ուղի
usus, us m	գործածություն, փորձ
sensus, us m (aesthesia)	զգայություն

Չգալարանների անուններն ենթարկվում են շորրորդ հոլովմանը.

auditus, us m	լսողություն
gustus, us m	համ
olfactus, us m	հոտառություն
tactus, us m	չոշափելիք
visus, us m (ops-is opt-)	տեսողություն

§ 101. Բառակազմություն

Զորրորդ հոլովման գոյականների մեծ մասը կազմվել է սուպինի հիմքից —us վերջածանցի միջոցով: Այդպիսի գոյականներն արտահայտում են զգայություն, վիճակ, գործողություն, օրինակ՝

auditus, us m	լսողություն (audio, audivi, audit-um, audire IV լսել),
status, us m	վիճակ (sto, steti, stat-um, stare I կանգնել),
processus, us m	ելուն (procedo, processi, process-um, procedere III առաջ գնալ),
visus, us m	տեսողություն (video, vidi, vis-um, videre II տեսնել):

§ 102. Հինգերորդ հոլովում

Հինգերորդ հոլովման ենթարկվում են իգական սեռի այն գոյականները, որոնք եզակի թվի ուղղական հոլովում ունեն —es, իսկ սեռական հոլովում՝ —ei վերջավորությունները, օրինակ՝ facies, faciei f մակերես, երես: Իգական սեռի կանոնից շեղվում են.

dies, diei m օր
meridies, ei m կեսօր, միջօրե (այստեղից՝ միջօրեական)*:

§ 103. Հինգերորդ հոլովման հոլովական վերջավորությունները

Singularis		Pluralis	
N.	—es	—es	
G.	—ei	—erum	
D.	—ei	—ibus	
Acc.	—em	—es	
Abl.	—e	—ibus	
N.	superfici —es	superfici —es	
G.	superfici —ei	superfici —erum	
D.	superfici —ei	superfici —ibus	
Acc.	superfici —em	superfici —es	
Abl.	superfici —e	superfici —ibus	

§ 104. Հինգերորդ հոլովման գոյականների նվազագույն բառապաշար

caries, ei f ոսկրափուտ
facies, ei f մակերես, երես
rabies, ei f կատաղություն
scabies, ei f քոս
species, ei f ցեղ, տեսակ, հոգն. թվով-խոտորի հավաքածու
species diureticae միզամուղ հավաքածու
species laxantes լուծողական հավաքածու
species antiasthmaticae հակաասթմային հավաքածու
superficies, ei f վերին կողմը, արտաքին մակերեսը

N. B. Pro die մի օրվա համար, դեղանյութի օրական դոզան. Pro dosi մեկ անգամ ընդունելու համար:

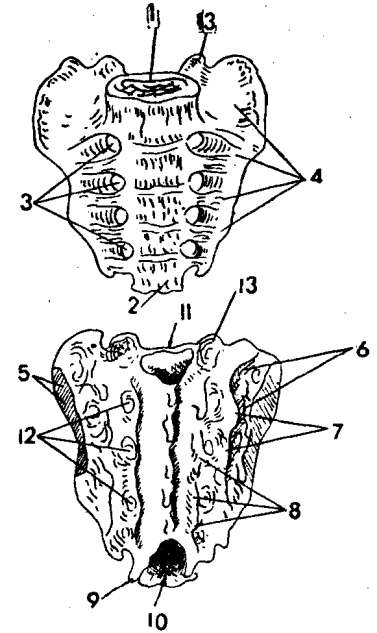
* Ռուսերեն՝ меридиан

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞ր սեռին են պատկանում չորրորդ հոլովման գոյականները;
2. Ո՞ր սեռին և հոլովման կարող է պատկանել գոյականը, եթե եզակի թվի ուղղական հոլովում ունի -us վերջավորությունը;
3. Ո՞ր հոլովումներին են ենթարկվում չեզոք սեռի գոյականները լատիներենում;
4. Ո՞րն է ընդհանուրը չեզոք սեռի գոյականների հոլովական վերջավորություններում;
5. Չորրորդ հոլովման գոյականների ի՞նչ վերջածանց գիտեք;
6. Հինգերորդ հոլովումը ո՞ր հոլովման է նման:

Կրպցրեք բաց թողած վերջավորությունները (բանավոր).

1. basis oss... sacr...
2. apex oss... sacr...
3. foramin... sacral...pelvina
4. part... laterales
5. faci... articular...
6. tuberosit... sacral...
7. crist... sacral... lateral...
8. crist... sacral... intermedi...
9. corn... sacral...
10. hiat... sacral...
11. canal... sacral...
12. foramin... sacral... dorsal...
13. process... articular... super...

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Հոլովեցեք.
plexus cervicalis, cornu coccygeum, facies palmaris, dies criticus.
2. Որոշեցեք -us վերջավորությունով հետևյալ գոյականների սեռը և հոլովումը.
sinus, humerus, corpus, incus, holus, spiritus, pectus, pulsus, erus, salus, tempus, pus, processus, genus, oculus.
3. Թարգմանեցեք հայերեն (բանավոր).
Arcus zygomaticus, processus transversus, ligamenta genūs, tractus intestinalis, organum gustus, musculus genūs, sinus venarum cavarum, arcus venosus palmaris profundus, facies lata, vena faciei, pars superior facies, caries dentium, facies articularis, facies inferior linguae, facies articularis capitis costae.

4. Քարգամանցեք հայերեն.

1. U: hepātis est ut fel secernat. 2. Atlas duos arcus habet: arcum anteriorem et arcum posteriorem. 3. Facies hominis ante mortem facies Hippocratica nominatur. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի) secerno, Էրե 3 արտադրել:

5. Քարգամանցեք լատիներեն.

Ձեռքի ափ, թոքի թարախակույտ, դճայարանների օրգաններ, վերին ատամնային աղեղ, քթի ստորին անցուղի, ճակատի ծոցի բացվածք, ծնկի միջին զարկերակ, վերին մակերես, մաշկի մակերես, ափային մակերես, դեմքի միջածիզ զարկերակ, դեմքի խորանիստ երակ, կրնկային միջին երես, ճակատակրի ներքին մակերես:

6. Քարգամանցեք հայերեն.

Os frontale

In cranio duae species ossium sunt: ossa paria et ossa imparia. Exempli causa, os parietale os par est, os frontale os impar est. Os frontale in parte anteriore situm est. Os frontale e squama frontali, partibus orbitalibus et parte nasali constat. Squama ossis frontalis faciem frontalem et faciem temporalem habet. Linea temporalis faciem a facie temporalis separat. In squama ossis frontalis arcus superciliares et processus zygomaticus sunt.

In facie inferiore partis orbitalis processum lacrimalem et processum zygomaticum videmus. In parte nasali sinus frontalis est. Septum sinuum frontaliu sinum frontalem dividit.

exempli causa. օրինակի համար situm est տեղադրված է separo, are I անջատել, բաժանել

7. Կազմեցեք շորրորդ հոլովման գոյականների հետևյալ բայերից (բանավոր).

tango, tetigi, tactum, tangere 3 դիպել
plecto, plexi, plexum, plectere 3 հյուսել
pario, peperit, partum, parere 3 ծնել
sto, steti, statum, stare I կանգնել
olfacio, olfeci, olfactum, olfacere 3 հոտ քաշել

8. Կազմեցեք բարդ տերմիններ (բանավոր).

Ուռուցքաբանություն, մաշկի բորբոքում, գլխացավ, միաժամանակ (համա-), ականջի ցավ, անոթի նեղացում, միզապարկի քարային հիվանդություն, բերանի խոռոչի բորբոքում:

9. Քարգամանցեք հայերեն (բանավոր).

Recipe: Papaverini hydrochloridi 0,25
Atropini sulfatis 0,0001
Aquaе destillatae 10,0
Misce. Sterilisa. Da.
Signa: մեկական մլ. մաշկի տակ:

Recipe: Olei Rusci 2,5
Spiritus aethylici
Aetheris medicinalis ana 25,0
Misce. Da.
Signa: 3-5 օրը մեկ անգամ շփել գլխի մաշկը:

Recipe: Resorcini
Acidi carbolicі ana 10,0
Thymoli 1,0
Boracis 2,0
Glycerini 15,0
Spiritus Vini rectificati 50,0
Aquaе destillatae 500,0
Misce. Da.
Signa: շփել մաշկը քորի ժամանակ:

Recipe: Specierum laxantium 5,0
Da ad sacculum ceratum
Signa: թել:

10. Քարգամանցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ ծծեր նարկոզի համար 35,0
կինինի հիդրոքլորիդ 0,5
էթիլային սպիրտ 95° 3,0
Դեղձի յուղ մինչև 60,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. մեկ հոգնայի համար:

Վերցրու՝ Միզամուղ հավաքածու 50,0
Տուր տոպրակով:
Նշիր. եփել որպես թել:

Վերցրու՝ Աճալի տերևներ 50,0
Սամիթի սերմեր 15,0
Լորենու ծաղիկներ 25,0
Խառնիր, որպեսզի դառնա հավաքածու
Տուր: Նշիր. եփել որպես թել:

Վերցրու՝ Հակաասթմային հավաքածու 50,0
Տուր, նշիր. եփել որպես թել:

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ, ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱԼԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Manus manum lavat, duae manus faciem lavant. Ձեռքը ձեռք է լվանում, երկու ձեռքը երես է լվանում:
Chemia est manus dextra physicae (Lomonossow). Քիմիան ֆիզիկայի աջ ձեռքն է:

Exitus letalis. Մահացու վախճան:
In statu nascendi. Առաջացման, գոյացման պահին:
Facies Hippocratica. Մահամերձի դեմք:
Nulla dies sine linea (Plinius). Ոչ մի օր առանց տողի:

§ 105. Լատիներենի հոլովային համակարգի ամփոփում

Հստ եզակի թվի սեռական հոլովի վերջավորութայն, լատիներենի բոլոր գոյականները բաժանվում են հինգ հոլովումների.

- Առաջին հոլովումը ae
- Երկրորդ հոլովումը i
- Երրորդ հոլովումը is
- Չորրորդ հոլովումը us
- Հինգերորդ հոլովումը ei

Հոլովման քերականական կարգը լատիներենում ունի մի շարք ընդհանուր օրինաչափություններ և կանոններ.

1. Արական և իգական սեռի գոյականները Acc. sing.-ում վերջանում են -m բաղաձայնով, որին նախորդում են տարբեր ձայնավորներ, օրինակ՝
vertebram, humerum, pulmonem, arcum, faciem.

2. Արական և իգական սեռի գոյականները Acc. pl.-ում վերջանում են -s բաղաձայնով, որին նախորդում են տարբեր ձայնավորներ, օրինակ՝
vertebras, humeros, pulmones, arcus, facies.

3. Gen. plur. ունի (r)um վերջավորությունը, օրինակ՝
vertebrarum, humerorum, pulmonum, arcuum, faciendum.

4. Abl. plur. միշտ նման է D. plur.-ին: Առաջին և երկրորդ հոլովումների դեպքում -is, երրորդ և չորրորդ հոլովումների՝ -ibus, հինգերորդ հոլովման՝ -ibus.

5. Չեզոք սեռի գոյականները ենթարկվում են հետևյալ երկու կանոններին.

ա) Acc. sing. համընկնում է Nom. sing.-ին:

բ) Acc. plur. նույնպես համընկնում է Nom. plur.-ին և ունի -a, (-ia) վերջավորությունը:

6. III, IV V հոլովման գոյականների Acc. plur. համընկնում է Nom. plur.-ին:

§ 106. Գոյականների հինգ հոլովումների հոլովական վերջավորությունների աղյուսակ

Հոլովում-ներ	I	II	III						IV	V
			բաղաձայն տիպ		ձայնավոր տիպ		խառք տիպ			
Հոլովներ	f.	m. n.	m. f. n.	n.	m. f. n.	m. n.	m. n.	f.		
Singularis	N.	-a	-us -um -er -on	տ ա ր բ ե ր	-e, -al, -ar	տ ա ր բ ե ր	-us -u	-es		
	G.	-ae	-i	-is	-is	-is	-us	-ei		
	D.	-ae	-o	-i	-i	-i	-ui -u	-ei		
	Acc.	-am	-um	-em բնչ. N	ի ն շ ա զ Ե Ս N	-em բնչ. N	-um -u	-em		
	Abl.	-a	-o	-e	-i	-e	-u	-e		
Pluralis	N.	-ae	-i -a	-es -a	-ia	-es -ia	-us -ua	-es		
	G.	-arum	-orum	-um	-ium	-ium	-uum	-erum		
	D.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus		
	Acc.	-as	-os -a	-es -a	-ia	-es -ia	-us -ua	-es		
	Abl.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus		

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Որոշեցեք գոյականների հոլովումը և սեռը (բանավոր).

sternum	paediater	collega	radix
pulmo	tempus	cor	animal
apertura	salus	apex	bilis
medicus	incus	zygoma	pulvis
extremitas	viscus	tumor	bolus
acromion	pus	arcus	diameter
genu	facies	vomer	os
lac	fel	secale	manus
flos	ren	calcar	tuber

2. Որոշեցեք գոյականի հոլովումը և հոլովը (բանավոր).

pulmones, musculi	vertebrae, flos	ductuum, ligamenti
costarum, nasus	nervorum, corporis	specierum, hominum
sinus, foraminum	spina, sternum	carbonis, facies

3. Թարգմանեցեք հայերեն և որոշեցեք գոյականների հոլովումը, հոլովը, թիվը և սեռը.

1. Mandibula os faciei est. 2. Manus faciem volarem et faciem dorsalem habet. 3. Morbi hominum remediis variis curantur. 4. Species e rhizomatis, foliis, floribus, fructibus plantarum praeparantur. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի) 5. Auscultatione et palpatione aegrotorum medici multos morbos dignoscunt. 6. Alcaloidea male in aqua, facile in spiritu, in aethere et chloroformio solvuntur. 7. Doctrina est fructus dulcis radicis amarae.

varius, a, um տարբեր	male վատ	doctrina, ae f գիտություն
multus, a, um շատ	facile հեշտությամբ	

4. Թարգմանեցեք լատիներեն.

1. Մեծ անցքը տեղադրված է գանգի հիմքում: 2. Պոչուկոսկրն ունի պոչուկային եղջյուրներ: 3. Պոչուկային եղջյուրները կապաններով միացվում են սրբոսկրային եղջյուրների հետ: 4. Ձեռքն ունի ափային և մեջքային երես: 5. Կան ծանր հիվանդությունների ճգնաժամային օրեր. ճգնաժամային օրից հետո ջերմությունը արագորեն ընկնում է: 6. Խոտերից, տերևներից, ծաղիկներից և մրգերից դեղագործները պատրաստում են տարբեր հավաքածուներ:

տեղադրված locatus, a, um ընկնել cado, ěre 3
միանալ conjungo, ěre 3 տարբեր varius, a, um

5. Թարգմանեցեք հայերեն.

De methodis dignoscendi et curandi morbōs

Medici morbos pulmonum roentgenoscopiā, morbos cordis cardio-scopiā, morbos cerebri electroencephalographiā dignoscunt. Ad diagnosim bonam etiam endoscopia ut bronchosopia, esophagosopia, gastroscopia, cystoscopia, rectoscopia adhibentur. Auscultatione et palpatione morbi nonnulli saepe dignoscuntur. Medici cor et pulmones plerumque phonendoscopio et stethoscopio auscultant. In medicōrum usu microscopium opticum et electronicum sunt. Praeterea hominibus aegrotis analyses variae, ut analysis sanguinis, urinae, excretionis ventriculi, duodeni ceteraeque efficiuntur. Nunc novae methodi curationis sunt ut: pharmaco-therapia, physiotherapia, haemotherapia, roentgenotherapia, psychotherapia ceteraeque. In morbis renum et apparatus digestivi diaetam severam servare oportet. Aegrotis etiam operationes chirurgicae atque transplantationes cordis, renum, hepatis, cutis saluti sunt.

dignoscendi et curandi *ախտորոշման և բուժման*
etiam *ևս*
nonnulli *մի քանի*
saepe *հաճախ*
plerumque *սովորաբար*
praeterea *բացի այդ*
efficio, ěre *կատարել, անել*
excretio, ōnis f *արտադրություն*
severus, a, um *խիստ*
oportet *պետք է*
saluti esse *առողջացնել, փրկել*
apparatus digestivus *մարսողական ապարատ*

6. Կազմեցեք բարդ բառեր համապատասխան նախածանցների միջոցով.

— ductor	circum —	շրջադարձ
— pendix	com —	միացում
— brachium	des —	ախտահանում
— flexus	ab —	զատիչ
— servatio	ante —	նախաբազուկ
— missūra	ad —	ելուն
— infectio	dis —	հերժում
— sectio	contra —	հակացուցում
— tractum	in —	կտրուճ
— cisūra	in —	անհավասար
— aequālis	ex —	հանուկ
— claviculāris	inter —	միջոսկրային
— osseus	ob —	դիտում
— thoracālis	intra —	ենթաանրակային
— indicatio	intra —	ներկրծքային

7. Թարգմանեցեք տվյալ արմատը և նրանով կազմեցեք բարդ տերմիններ.

- «երիկամ»,
- երիկամ + իջեցում
- երիկամ + կարծրացում (երիկամների խտացում և խորշումում)
- երիկամ + ծագում (երիկամներից առաջացող)
- երիկամ + քար (երիկամաքար)
- երիկամ + ամրացում (իջած կամ շարժվող երիկամի ամրացում)
- երիկամ + բորբոքում
- երիկամ + ցավ
- երիկամ + հատում
- երիկամ + հեռացում

8. Թարգմանեցեք հայերեն.

Recipe: Natrii salicylātis 6,0
Natrii hydrocarbonātis 3,0
Aquae Menthae 20,0
Aquae destillātae ad 180,0
Misce. Da.
Signa: օրը 4 անգամ, մեկական ճաշի գդալ:

Recipe: Zinci sulfatis 0,025
 Cocaini hydrochloridi 0,05
 Aquae destillatae 10,0
 Misce. Da.
 Signa: աչքի կաթիլներ:

9. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Սկոպոլամինի հիդրոկարբոնատ 0,0025
 Մորֆինի հիդրոքլորիդ 0,25
 էֆեդրինի հիդրոքլորիդ 0,125
 Զուր ներարկումների համար 5,0
 Խառնիր: Ստերիլացրու: Տուր:
 Նշիր. մեկական մլ. մաշկի տակ:

Վերցրու՝ Մեթիլսալիցիլատ
 Քլորոֆորմ 10,0-ական
 Գծախոտի յուղ 30,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. արտաքին գործածության համար:

ԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Usus optimus magister est. Փորձը լավագույն ուսուցիչն է:
 Status quo. Իրերի արդի վիճակը, տիրող դրությունը:
 Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu: Վիրա-
 բույժը նախ խելքով և աչքերով թող գործի, հետո զինված ձեռքով:
 Ad usum internum (externum). Ներքին (արտաքին) գործածու-
 թյան համար:
 Pro die. Մեկ օրվա դեղարժին:
 Dies diem docet. Օրը սովորեցնում է օրվան:

XXVII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆԵ

§ 107. Ածականների համեմատության աստիճանները

Լատիներենում, ինչպես և հայերենում, որակական ածականներն ունեն
 համեմատության երեք աստիճան.

որական աստիճան gradus positivus
 համեմատական աստիճան gradus comparativus
 գերադրական աստիճան gradus superlativus

Համեմատական աստիճանը կազմվում համար ածականի հիմքին պետք է
 ափեյացնել -ior արական և իգական սեռերի և -ius շեղք սեռի
 համար:

Gradus positivus	G. sing	Gradus comparativus
purus, a, um մաքուր liber, era, erum ազատ acer, cris, cre սուր gravis, e ծանր simplex, icis պարզ	pur-i liber-i acr-is grav-is simplic-is	purior, purius ափելի մաքուր liberior, ius ափելի ազատ acrior, ius ափելի սուր gravior, ius ափելի ծանր simplicior, ius ափելի պարզ

Համեմատական աստիճանի ածականները հոլովվում են ինչպես եր-
 ուրդ հոլովման բաղաձայն տիպի գոյականները. բոլոր սեռերի համար
 եզակի թվի սեռական հոլովի հիմքին ափեյանում է ior + is.

Singularis			Pluralis		
Masc.	Fem.	Neutr.	Masc.	Fem.	Neutr.
N. purior		purius	puriores		puriora
G. purioris			puriorum		
D. puriori			purioribus		
Acc. puriorem		purius	puriores		puriora
Abl. puriore			purioribus		

Ածականների մեծագույն մասի գերադրական աստիճանը կազմվում է
 ածականի հիմքին ափեյացնելով -issim վերջածանցը և -us, -a, -um
 սեռային վերջավորությունները: Գերադրական աստիճանի ածականները
 ենթարկվում են առաջին և երկրորդ հոլովմանը:

Եթե ածականը արական սեռի եզակի թվի ուղղական հոլովում ունի
 -er վերջավորությունը, գերադրական աստիճանը կազմվում համար ափե-
 լացնում ենք -rim վերջածանցը և -us, -a, um սեռային վերջավորու-
 թյունները, օրինակ՝

acer, acris, acre սուր, acerrimus, a, um ամենասուր:

-ilis, e վերջավորությունով մի քանի ածականների գերադրական
 աստիճանը կազմվում է հիմքին ափեյացնելով -lim վերջածանցը և -us,
 -a, -um սեռային վերջավորությունները:

facilis, e հեշտ facillimus, a, um ամենահեշտ.
 difficilis, e դժվար difficillimus, a, um ամենադժվար:

§ 108. Հոլովների գործածումը համեմատության աստիճանների դեպքում

1. Համեմատությունը հայոց լեզվի նման, կարող է լինել շղկապով և առանց շղկապի:

ա) quam — քան շղկապով, երբ համեմատվող անձը կամ առարկան գրվում է ուղղական հոլովով, օրինակ՝ Ferrum durius est quam plumbum. Երկաթը ավելի կարծր է, քան կապարը:

բ) Երբ շղկապ չի գործածվում, համեմատության առարկան գրվում է արևատիվով, օրինակ՝ Ferrum durius est plumbo. Երկաթը կապարից կարծր է:

2. Գերադրական աստիճանի դեպքում համեմատվող անձը կամ առարկան գրվում է Genetivus-ով, օրինակ՝ Omnium artium medicina nobilissima est. Բոլոր գիտություններից բժշկությունը ազնվագույնն է:

§ 109. Ածականների համեմատության անկանոն աստիճաններ

Հետևյալ ածականների համեմատության աստիճանները կազմվում են տարբեր արմատներից:

Gradus positivus	Gradus comparativus	gradus superlativus
magnus, a, um մեծ	major-jus ավելի մեծ	maxim-us, a, um մեծագույն
parvus, a, um փոքր	minor-us ավելի փոքր	minimus, a, um փոքրագույն
bonus, a, um լավ	melior, ius* ավելի լավ	optimus, a, um լավագույն
malus, a, um վատ	pejor, jus ավելի վատ	pessimus, a, um վատագույն

Անատոմիական տերմինաբանության մեջ այս ածականների համեմատական և նույնիսկ գերադրական աստիճանը կարող է գործածվել դրականի իմաստով: Իսկ պայմանավորված է նրանով, որ երկու համանման կազմությունների ժամանակ մեծը հակադրվում է փոքրին, օրինակ՝

trochanter major մեծ տամբիոն
trochanter minor փոքր տամբիոն

§ 110. Ածականների համեմատության պակասավոր աստիճաններ

Մի քանի ածականներ ընդհանրապես չունեն դրական աստիճան: Նրանց համեմատական աստիճանը անատոմիայում գործ է ածվում դրականի իմաստով.

* Ռուսերին՝ хороший—лучший, ֆրանս. bon-mieux, անգլ. good-better, գերմ. gut-besser.

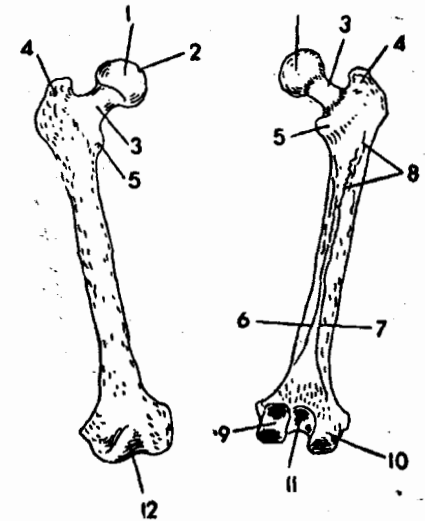
Gradus comparativus		Gradus superlativus	
superior, superius վերին		supremus, -a, -um գերագույն	
inferior, inferius ստորին		infimus, -a, -um ամենաստորին	
anterior, anterius առաջնային			
posterior, posterius հետին		postremus, -a, -um ամենահետին, վերջին	
interior, interius ներքին		intimus, -a, -um ամենախոր, ներքին	

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչպե՞ս է կազմվում ածականի համեմատական աստիճանը (ատիներենում):
2. Ինչպե՞ս է հոլովվում համեմատական աստիճանի ածականը:
3. Ինչպե՞ս է կազմվում ածականի գերադրական աստիճանը:
4. Գերադրական աստիճանի կազմության կանոնից ի՞նչ շեղումներ կան:
5. Ինչպե՞ս է հոլովվում գերադրական աստիճանի ածականը:
6. Ո՞ր ածականները համեմատության տարբեր աստիճանների համար ունեն տարբեր արմատներ:
7. Ո՞ր ածականներն ունեն համեմատության պակասավոր աստիճաններ:
8. Ո՞ր հոլովներն են գործածվում համեմատության աստիճանների դեպքում:

Վրացրե՛ք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).

1. caput femor...
2. fovea capit... femor...
3. coll... femor...
4. trochant... ma...
5. trochant... min...
6. labium medial...
7. labi... lateral...
8. tuberosit... glute...
9. condyl... medial...
10. condyl... lateral...
11. fossa intercondylar...
12. faci... patellar...

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կազմեցե՛ք հետևյալ ածականների համեմատության աստիճանները (բանավոր).
longus, a, um, niger, ra, rum, tenuis, e, recens, ntis. mobilis, e.
2. Հոլովեցե՛ք՝ musculus longior, facies maxima.

3. Լրացրեք բաց թողնված վերջավորութիւնները (բանավոր).

1. Pars anter... linguae. լեզվի առաջային մաս: 2. Arteriae intercostales poster... միջկողային հետին զարկերակներ: 3. Crista tuberculi major... մեծ թմբկի կատար: 4. Crista tuberculi minor... փոքր թմբկի կատար: 5. Ligamentum capitis fibulae poster... նրբուղբի գլխի հետին կապան: 6. Musculus serratus posterior... inferi... ստորին հետին ատամնավոր մկան: 7. Musculus longissimus... thoracis sternalis կրծոսկրի երկարագույն մկան: 8. Musculus latissimus... dorsi մեջքի լայնագույն մկան:

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Vena cordis. 2. Sulcus palatinus major. 3. Foramen ischiadicum minus. 4. Musculus gluteus maximus. 5. Digitus minimus. 6. Periodus incubationis typhi abdominalis longior est quam periodus typhi recurrentis; periodus typhi exanthematici longissima est. 7. Duriore ossibus dentes sunt. 8. Ossa cranii dentibus duriora sunt. 9. Os sacrum sceleti feminae latius et brevius est osse sacro viri. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի): 10. Pro narcosi aether purissimus adhibetur. 11. Lingua optimum et pessimum in homine esse potest. 12. «Nihil est veritatis luce dulcius (Cicero). 13. «Simplicia remedia interdum enim efficaciora sunt quam ex pluribus composita medicamenta» (Celsus). 14. «Maximum remedium irae mora est» (Seneca). 15. Doses medicamentorum sunt minimae, maximae, toxicae, letales.

vir, i m տղամարդ	enim իսկապես
potest կարող է	ex pluribus բազմաթիվ (նյութերից)
lux, lucis f լույս	ira, ae f դայրույթ
efficax, acis արդյունավետ	mora, ae f ուշացում, հապաղում

5. Թարգմանեցեք լատիներեն.

1. Մեջքի լայնագույն մկան: 2. Մեծ ոտմբաձև մկան: 3. Փոքր ոտմբաձև մկան: 4. Քթի վերին անցուղի: 5. Քթի ստորին անցուղի: 6. Գլխի առջևի մեծ մկան: 7. Մեծ վիմանյարդի ակոս: 8. Փոքր վիմանյարդի ակոս:

6. Թարգմանեցեք հայերեն.

De ossibus

Magnitudo et formae ossium variae sunt. Ossa longa et brevia et plana et pneumatica distinguimus. Ossibus longis femur, tibiam, fibulam, humerum, ulnam radiumque, ossibus brevibus ossa carpi et ossa tarsi annumeramus. Ossa membri inferioris longiora et crassiora sunt quam ossa membri superioris. Ossa calvariae et scapula ossa plana sunt. Ad ossa pneumatica os sphenoidale, os ethmoidale, os frontale, os temporale, maxilla pertinent. Omnium ossium femur maximum est, dentes durissimi sunt. Malleolus, incus et stapes ossa brevissima sunt.

magnitudo, inis f մեծութիւն
planus, a, um տափակ
pneumaticus, a, um օդ պարունակող
annumero, are I շարքը դասել, հաշվել

7. Գտեք տերմինի համապատասխան թարգմանութիւնը և բացատրեցեք նախածանցի իմաստը:

peracutus	ելուն
perforans	հետադարձ
posttraumaticus	գերսնում
praecordium	շատ սուր
processus	ծակող
recurrens	հետորավմատիկ
separatio	միջածիգ
subcutaneus	նախասիրտ
superalimentatio	ենթամաշկային
suprarenalis	անջատում, բաժանում
transversus	մակերիկամային

8. Թարգմանեցեք տվյալ արմատը և նրանով կազմեցեք բարդ տերմիններ.

անոթ
 անոթ + պայթում (արյունատար և ավշային անոթի պայթում)
 անոթ + ցնցում (մանր զարկերակների կծկանք)
 անոթ + կար (արյունատար անոթի կարում)
 անոթ + բորբոքում (արյունատար անոթի բորբոքում)
 անոթ + ուռուցք (անոթային ուռուցք)

9. Թարգմանեցեք հայերեն.

Recipe: Olei Vaselini purissimi ad usum externum 200,0
 Olei Menthae guttas II
 Misce. Da.
 Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

Recipe: Infusi foliōrum Plantaginis majoris ex 10,0—200,0
 Da.
 Signa: մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:

10. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Դերմատոլ 10,0
 Յինկի օքսիդ 20,0
 Տալի 30,0
 Խառնիր, որպեսզի դառնա ամենանուրբ փոշի:
 Տուր:
 Նշիր. ցանափոշի:

Վերջրու՝ Ամենանուրբ (նրբագույն) ստրեպտոցիդ 20,0
 Դեղին վազելին 10,0
 Խառնիր, որպեսզի կազմվի քուլք:
 Տուր: Նշիր. աչքի քուլք:

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ

Salus aegroti medico suprema lex est. Հիվանդի առողջությունը բժշկի գերագույն օրենքն է:

Omnium artium medicina nobilissima est. Բոլոր գիտություններից բժշկությունը ազնվագույնն է:

Medicina fructuosior ars nulla (Plinius). Չկա ավելի օգտակար գիտություն, քան բժշկությունը:

Optimum medicamentum quies est. Լավագույն դեղամիջոցը հանգիստն է:

Respublica mihi carior quam vita mea (Cicero). Ինձ համար պետությունն ավելի թանկ է, քան կյանքս:

XXVIII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 111. Ածականների համակարգի ամփոփումը

Ածականների համեմատության բոլոր աստիճանների և դերբայերի սեռային վերջավորությունների ամփոփիչ աղյուսակ

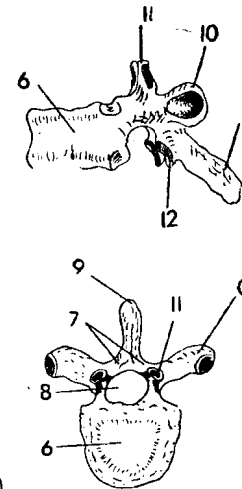
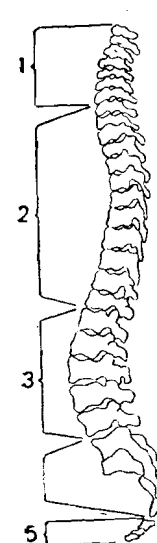
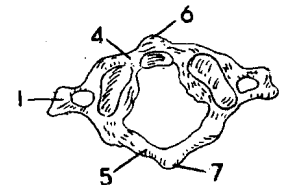
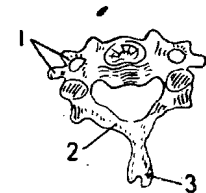
Հոր-վում	Սեռային վերջավորութ. քանակ	m.	f.	n.	Թառարանային ձևի օրինակ	Համեմատ. աստիճան
I և II	3	-us -er	-a -a	-um -um	latus, a, um sinister, tra, trum depuratus, a, um latissimus, a, um	ածականներ կրավորական սեռի անցյալ դերբայ ածական դրական դերագրական
III ձայնավոր տիպ	3 2 1	-er -is -x -ns -r	-is -is -x -ns -r	-e -e -x -ns -r	saluber, bris, bre tenuis, e simplex, icis recurrens, ntis par, paris laxans, ntis	ածականներ դրական
III բաղա- ձայն տիպ	2	-ior	-ior	-ius	latior, latius (G.s. latioris)	ածական համեմատական

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ո՞ր հոլովումներին են ենթարկվում ածականները լատիներենում:
2. Քանի՞ խմբի են բաժանվում ածականները:
3. Սեռային ինչպիսի՞ վերջավորություններ ունեն առաջին խմբի ածականները:
4. Քանի՞ ենթախմբի են բաժանվում երկրորդ խմբի ածականները:
5. Սեռային ինչպիսի՞ վերջավորություններ ունեն երկրորդ խմբի ածականները:
6. Ինչպե՞ս է հոլովվում կրավորական սեռի անցյալ դերբայը:
7. Ինչպե՞ս է հոլովվում ներգործական սեռի ներկա դերբայը:
8. Ինչպե՞ս են հոլովվում երրորդ հոլովման դրական աստիճանի ածականները:
9. Ինչպե՞ս է կազմվում համեմատական աստիճանը:
10. Ինչպե՞ս է հոլովվում համեմատական աստիճանի ածականը:
11. Ինչպե՞ս է կազմվում գերադրական աստիճանը. ի՞նչ շեղումներ գիտեք:
12. Ինչպե՞ս է հոլովվում գերադրական աստիճանի ածականը:

Լրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).

1. processus costotransvers...
2. arc... vertebr...
3. process... spinos...
4. arc... anter...
5. arc... poster...
6. tubercul... anter...
7. tubercul... poster...

1. vertebrae cervical...
2. vertebrae thoracic...
3. vertebr... lumbar...
4. vertebr... sacral...
5. vertebr... coccyge...
6. corpus vertebr...
7. arcus vertebr...
8. foramen vertebral...
9. processus spinos...
10. processus transvers...
11. process... articular... super...
12. process... articular... infer...
13. vertebra promine...

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Լրացրեք բաց թողնված վերջավորությունները (բանավոր).

Singularis

N. phalanx media
G. phalangis medi...
D. phalangi medi...
Acc. phalangem medi ...
Abl. phalange medi...

N. margo interosseus
G. marginis interosse...
D. margini interosse...
Acc. marginem interosse...
Abl. margine interosse...

N. facies posterior
G. faciei posterior...
D. faciei posterior...
Acc. faciem posterior...
Abl. facie posterior...

N. tuber ischiadicum
G. tubercis ischiadic...
D. tuberi ischiadic...
Acc. tuber ischiadic...
Abl. tubere ischiadic...

N. pulsus celer
G. pulsus celer...
D. pulsui celer...
Acc. pulsum celer...
Abl. pulsui celer...

Pluralis

phalanges medi...
phalangum medi...
phalangibus medi...
phalanges medi...
phalangibus medi...

margines interosse...
marginum interosse...
marginibus interosse...
margines interosse...
marginibus interosse...

facies posterior...
facierum posterior...
faciebus posterior...
facies posterior...
faciebus posterior...

tubera ischiadic...
tuberum ischiadic...
tuberibus ischiadic...
tubera ischiadic...
tuberibus ischiadic...

pulsus celer...
pulsum celer...
pulsibus celer...
pulsus celer...
pulsibus celer...

2. Համաձայնեցրեք I—II հոլովման ածականները գոյականների հետ (բանավոր).

1. Աջ աչք oculus dext... 2. Քմբային ելուն processus palatin... 3. Փշուտ անցք foramen spinos... 4. Միջածից կարան sutura transvers... 5. Լայն ոսկոր es lat... 6. Ավելի լայն ոսկոր os lat... 7. Մահեր հիվանդություն morbus grav... 8. Լայնագույն մկան musculus lat... 9. Դեղաբույս planta medicat... 10. Ջտված սպիրտ Spiritus rectificat... 11. Ջտված ծծումբ sulfur depurat...

3. Համաձայնեցրեք երրորդ հոլովման ածականները գոյականների հետ (բանավոր).

1. Գանգոսկրի օսսա ossa cranial... 2. Առաջնային աղեղ arcus anter... 3. Անտառային ծաղիկ flos silvest... 4. Լուծողական դեղամիջոց remedium laxan... 5. Միացող կողեր costae fluctuant... 6. Քունքային մկաններ musculi temporal... 7. Միջածից փակեղ fascia transversal... 8. Հնդմիջվող տենդ febris intermitten... 9. Ողնաշարային զարկերակի ակոս sulcus arteriae vertebral... 10. Ձախ եռանկյունաձև կապան ligamentum triangular... si nistr...

4. Թարգմանեցեք հայերեն.

1. Prima costa omnium costarum latissima est. 2. Graviiores et difficiliores animi morbi sunt quam corporis (Celsus). 3. Vasellum album optimum. 4. Doses dividuntur in dosim minimam, dosim therapeuticam, dosim maximam et dosim letalem. 5. Crassissimus nervorum est nervus ischiadicus. 6. Homo sapientissimus est omnium animalium. 7. Cartilago mollior est osse.

5. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերին զագաթ, ստորին վերջույթ, ստորին վերջույթներ, հետին փոս, առաջնային անցք, ներքին խոռոչ, ներքին կապաններ, ներքին ծոց, անրակային կտրուճ, սննդանցք (nutricius, a, um), երկար ոսկոր, կարճ ոսկոր, դեղին ոսկրածուծ (ոսկորների դեղին ծուծ), կարմիր ոսկրածուծ, ողնի վերին կտրուճ, փշաձև ելուն, ստորին ակոս, լեղապարկի մկանապատյան, լեղապարկի լորձապատյան,

6. Թարգմանեցեք հայերեն.

De variis generibus typhi

Multi morbi contagiosi periculosi sunt. Periculosus est typhus recurrens. Periculosior quam typhus recurrens est typhus abdominalis. Periculosissimus autem est typhus exanthematicus. Typhus exanthematicus morbus gravissimus et periculosissimus est.

periculosus, a, um վտանգավոր
autem սակայն

7. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք հունական նախածանցների իմաստը.

areflexia, anabiosis, antidotum, apophysis, catalysis, diagnosis, dysacusis (acusis լսողութուն), ectoderma, endarteritis, epigastricus, exostosis, hyperfunctio, hypodermaticus, hypofunctio, symbiosis.

8. Կազմեցեք տերմիններ.

1. Ուսմուճք կյանքի (մարդու, հոգեկանի, հիվանդությունների, դեղանյութերի) մասին:
2. Ուսմուճք մկանների (ոսկորների, անոթների, ներքին օրգանների) մասին:
3. Մկանների, բրնձանների, լլարդի, գանգուղեղի, սրտի, անոթների, երկվամների (հիվանդություն):

9. Գրեցեք լատիներեն տառերով և վերլուծեցեք ըստ տերմինատարրերի.

Հեմոռագիա, թրոմբոսիտոզիա, գերմատոլոգիա, պիխոպաթիա, ցիստոտոմիա, հեպատոպաթիա, նեֆրոտոմիա, հեպատոլոգիա, արտերիոպաթիա, կարդիոլոգիա, հիստերիկոտոմիա:

10. Թարգմանեցեք հայերեն.

Recipe: Novocaini 0,5
Aquae destillatae 200,0
Misc. Da.
Signa: մեկական ճաշի գդալ:

Recipe: Xeroformii 0,3
Olei Vaselini 2,0
Vaselini albi 8,0
Խառնիր, որպեսզի դառնա քսուք:
Տուր:
Նշիր: աչքի քսուք:

11. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Վերցրու՝ Գարնանային շողավարդի խոտի ջրաթուրմ 6,0-ից—180,0
Տուր: Նշիր. 5—10 կաթիլ օրը 2 անգամ:

Վերցրու՝ Տուղտի արմատի ջրաթուրմ 3,0—100,0
Պարզ օշարակ 20,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. թեյի մեկական գդալ, օրը 4—5 անգամ:

ԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Vis medicatrix naturae. Բնության բուժիչ ուժը:
2. Vitam non accipimus brevem, sed facimus (Seneca). Կյանքը կարճ չենք ստանում, այլ դարձնում ենք:
3. Bonum initium est dimidium facti. Լավ սկիզբը գործի կեսն է:
4. Imperare sibi maximum est imperium. Ինքն իրեն հրամայելը մեծագույն ուժ է:
5. Honesta fama melior est pecunia. Ազնիվ անունը հարստությունից ավելի և՛ է:

XXIX ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 112. Թվականներ

Ուսումնասիրենք քանակական և դասական հետևյալ թվականները.

Հոմեական թվանշաններ	Արաբական թվանշաններ	Քանակական թվականներ	Դասական թվականներ
I	1	unus, a, um մեկ (один, одна, одно)	primus, a, um առաջին (первый, ая, ое)
II	2	duo, duae, duo երկու (два, две, два)	secundus, a, um* երկրորդ (второй, ая, ое)
III	3	tres, tria երեք	tertius, a, um երրորդ (третий, ая, ае)
IV	4	quattuor չորս	quartus, a, um չորրորդ
V	5	quinque	quintus, a, um հինգերորդ
VI	6	sex	sextus, a, um վեցերորդ
VII	7	septem	septimus, a, um յոթերորդ
VIII	8	octo	octavus, a, um
IX	9	novem	nonus, a, um
X	10	decem	decimus, a, um
XI	11	undecim	undecimus, a, um
XII	12	duodecim	duodecimus, a, um
XX	20	viginti	vicesimus, a, um
XXX	30	triginta	tricesimus, a, um
C	100	centum	centesimus, a, um
CC	200	ducenti, ae, a	ducentesimus, a, um
M	1000	mille	millesimus, a, um

Լատիներենում unus, a, um, duo, duae, duo և tres, tria քանակական թվականները հոլովվում են: Նրանք համաձայնեցվում են գոյականի հետ թվով, սեռով և հոլովով:

	m.	f.	n.	m.	f.	n.	m.	f.	n.
N.	unus	una	unum	duo	duae	duo	tres	tria	
G.		unius		duorum	duarum	duorum	t r i u m		
D.		uni		duobus	duabus	duobus	t r i b u s		
Acc. unum	unam	unum	duos	duas	duo	tres	tria		
Abl. uno	una	uno	duobus	duabus	duobus	t r i b u s			

Դասական թվականները ենթարկվում են առաջին և երկրորդ հոլովման և համաձայնեցվում են գոյականի հետ թվով, սեռով և հոլովով (ինչպես ոտւերենում):

* alter, a um եթե կա միայն առաջինը և երկրորդը:

§ 113. Լատիներենի և հունարենի թվականները նախածանցների դերում

Լատիներենի և հունարենի թվականների միջոցով կազմվում են բժշկական և դեղաբանական տերմիններ:

Թվական	Իմաստ	Օրինակներ	
Լատիներեն թվականներ			
semi-	կես	semilunaris	կիսալուսնաձև
uni-	մեկ	unipennatus	միափետրավոր
bi-	երկու	biceps	երկզուխ
tri-	երեք	trigeminus	եռարմատ, եռանյուղ
quadri-	չորս	quadripes	չորքոտանի
sex-	վեց	sexangulus	վեցանկյուն
Հունարեն թվականներ			
hemi-	կես	hemiplegia	կիսալուծանք, կիսապարալիզ
mono-	մեկ	monocytus	միաբջիջ
proto-	նախա	protoplasma	նախալուծ
	մեկ	protozoa	նախակենդանիներ, միաբջիջ կենդանիներ
di-	երկու	digastricus	երկփոր
tri-	երեք	trimethinum	տրիմեթին
tetra-	չորս	tetrapodus	չորքոտանի
penta-	հինգ	pentalginum	պենտալգին
hexa-	վեց	hexosa	հեքսոզա (մոնոսախարիտ, որի մոլեկուլը պարունակում է 6 ատոմ ջրածին):
hepta-	յոթ	heptanum	հեպտան
octo-	ութ	octoestrolum	օկտէստրոլ
deca-	տաս	decapoda	տասոտանի (խեցիկներ)

Հիշեցե՛ք անատոմիական հետևյալ տերմինները

- Musculus unipennatus միափետուր մկան
- Musculus bipennatus երկփետուր մկան
- Musculus semispinalis thoracis կրծքի կիսափշային մկան
- Musculus semispinalis cervicis վզի կիսափշային մկան

1. Թարգմանեցե՛ք հայերեն (բանավոր).

Triangularis, duodenum, unum gramma, tria grammata, decem grammata, sex dentes molares, centum ossa, digitus quintus, articulatio tertia, costa duodecima, ligamentum quartum.

2. Թարգմանեցե՛ք լատիներեն (բանավոր).

Երկու մաս, երկու մակերես, երեք աղորի ատամ, առաջին աղորի ատամ, երեք անցք, չորս շարկերակ, ենթալեզվային ներվի եռանկյուն, թափառող ներվի եռանկյուն, չորրորդ փորուքի միջնական բացվածք, չորրորդ փորոքի կողմնային բացվածք, բթամատ կամ առաջին մատ, ցուցամատ կամ երկրորդ մատ, միջնամատ կամ երրորդ մատ, անանուն մատ կամ չորրորդ մատ, ճկույթ կամ հինգերորդ մատ:

3. Թարգմանեցե՛ք հայերեն.

1. In columna vertebrali triginta tres vertebrae sunt: septem cervicales, duodecim thoracicae, quinque lumbales, quinque sacrales et quattuor coccygeae. 2. Corpus humanum ossa ducenta sexaginta habet. 3. In serie vertebrarum cervicalium prima vertebra atlas, secunda axis, septima prominens nominatur. (վերլուծեցե՛ք ըստ խոսքի մասերի:) 4. Pollex et hallux ex duabus phalangibus, ceteri digiti ex tribus phalangibus constant 5. Sunt dies critici malorum morborum velut dies tertia, quinta, septima. 6. Temporibus antiquis medicina in tres partes divisa erat: diaeticam, pharmaceuticam, chirurgicam. 7. Pulvis simplex ex remedio uno constat, pulveres compositi ex remediis duobus, tribus vel quattuor constant. 8. Divide pulverem in partes aequales numero sex. 9. Recipe gelatinae albae grammata decem.

sexaginta	վաթսուց
velut	ինչպիսին
antiquus, a, um	հին, անտիկ
divisa erat	բաժանված էր
vel	կամ

4. Թարգմանեցե՛ք լատիներեն.

- 1. Միրտը բաժանվում է չորս մասի՝ երկու փորոքի և երկու նախասրտի:
- 2. Տասնմեկերորդ և տասներկուերորդ կողերը կոչվում են ծփան կողեր:
- 3. Այտուակը ունի երեք անցք և երկու ելուն:
- 4. Մարդն ունի երկու ձեռք, աջ և ձախ: Ձեռքն ունի հինգ մատ:

5. Քարգամանեցեք օգտագործելով լատիներեն թվականները որպես նախածանցներ (բանավոր)։

Միարջիչ..., միակողմանի..., երկածխաթթվային..., երկվ լինտ..., եռավալենտ..., քառավալենտ..., երկոտանի..., կրկնաթորած..., եռագլուխ..., եռագույն..., կիսակլոր..., կիսափետրավոր...

6. Քարգամանեցեք օգտագործելով հունարեն թվականները որպես նախածանցներ։

Նախաերիկամ..., նախաողնաշար..., երեք վերջույթների լուծանք..., պենտամին...

§ 114. Դեղատոմսային կրճատումներ

Սովորաբար կրճատվում են.

- ա) դեղաձևերի և գալենային պատրաստուկների անունները,
- բ) բույսերի օրգանների անունները,
- գ) տարբեր ցուցումներ դեղագործին, դեղատոմսային արտահայտությունները:

Լատիներեն կրճատումների գործածումը թույլատրվում է միայն ընդունված բժշկական և դեղագործական պրակտիկային համաձայն:

«Չի թույլատրվում մոտ անուններով նշանակումների բաղադրամասերի կրճատումը, որը հնարավորություն չի տալիս որոշելու թե որ դեղամիջոցն է հանձնարարված»:

(ՍՍՀՄ առողջապահության մինիստրության 1976 թ. դեկտեմբերի 27-ի № 1230 հրամանից):

Կրճատումները հիմնականում կատարվում են համաձայն երկու սկզբունքի.

ա) վանկային, երբ վերցվում է առաջին վանկը և հաջորդ վանկի սկզբի մեկ և ավելի բաղաձայններ, օրինակ. ex-trac-tum, կրճատ՝ extr., in-fu-sum iní.

բ) բառի սկզբնատառը, օրինակ՝ D.-Da, f.-fiat:

Սկզբի մեծատառը կամ փոքրատառը կարող է փոխել կրճատվող բառի իմաստը, օրինակ՝ D. Da-տուր, d. doses-դեղաչափեր, M. Misce-խառնիր, m. massa-գանգված:

Նախդիրները չեն կրճատվում:

§ 115. Դեղատոմսային կարևորագույն կրճատումներ

Կրճատումը	Լրիվ ձևը լատիներեն	Հայերեն թարգմանությունը
aa	ana	-ական, հավասար շափով
acid., ac.	acidum	թթու
amp.	ampulla	սրվակ
aq.	aqua	ջուր
aq. dest.	aqua destillata	թորած ջուր
but.	butyrum	կարագ, յուղ (կարծր)
caps. gel.	capsula(ae) gelatinosa(ae)	ժելատինե պատիճ(ներ)
D.	Da. Detur. Dentur.	Տուր: Քող տրվի: Քող տրվեն:
D. S.	Da. Signa. (Detur. Signetur).	Տուր: Նշիր: (Քող տրվի: Քող նշվի):
D.t.d.	Da(Dentur) tales doses.	Տուր (Քող տրվեն) այդպիսի դեղաչափեր:
Div. in p. aeq.	Divide in partes aequales.	Բաժանիր. հավասար մասերի:
emuls.	emulsum; emulsio	կախույթ, էմուլսիա
extr.	extractum	հանուկ, մզվածք
f.	fiat (fiant)	թող կազմվի (կազմվեն)
fl.	flores, florum	ծաղիկներ, ծաղիկների
gtt.	gutta, guttae	կաթիլ, կաթիլներ
inf.	infusum	ջրաթուրմ
inject.	injectio, injectiones	ներարկում, ներարկումներ
in ampull.	in ampullis	սրվակներով
in tab.	in tab(u)lletis	դեղահատերով
lin.	linimentum	հեղուկ քուռք, օժանելիք
m. pil.	massa pilularum	դեղահաբերի գանգված
M.	Misce. (Misceatur).	խառնիր: (Քող խառնվի):
N.	Numero	թվով, հատ
ol.	oleum	յուղ (հեղուկ)
past.	pasta	մածուկ
pil.	pilula	դեղահաբ
p. aeq	partes aequales	հավասար մասեր
pulv.	pulvis	փոշի
q. s.	quantum satis	որչափ պետք է, բավական է
rad.	radix	արմատ
Rp.	Recipe	Վերցրու
rhiz.	rhizoma	կոճղարմատ
S.	Signa. (Signetur).	Նշիր: (Քող նշվի):
sem.	semen	սերմ
simpl.	simplex	պարզ
sir.	sirupus	օշարակ
sol.	solutio	լուծույթ
Steril!	Sterilisa!	Ստերիզացրու
supp.	suppositorium	դեղամոմ
tab.	tab(u)lleta	դեղահատ, տարլետ
t-ra, tinct.	tinctura	թուրմ
ung.	unguentum	քուռք
vitr.	vitrum	դեղաշիշ, դեղասրվակ

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Լրացրե՛ք պակաս վանկերը և վերջավորութիւնները, կարդացե՛ք առանց կրճատում-
ների.

Rp: Cerae flavae 5,0
Gummi Armeniacae 1,25
Aq. destill. q.s.
ut f. emuls. 50,0
D. S. դեմքի և ձեռքերի համար:

Rp: Amidopyrini 1,0
Coff. natrio-benzoici 0,8
Novocaini 0,5
Aq. pro inject. 20,0
M. Sterill
D. S. ներարկումների համար:

Rp: Iodi puri 0,02
Kal. iodidi 0,2
Phenobarbitali 0,4
Pulv. rad. Valer. 1,0
Methylthiouracili 2,0
Extr. et pulv. rad. Liquir, q. s. ut f. pil. N. 40
D. S. մեկական հար, օրը 2 անգամ:

Rp: Theophyllini 0,2
But. Cacao 2,0
M.f. supp.
D.t,d. N. 10
S. մեկական դեղամոմ, օրը 2 անգամ:

Rp: T-rae Convall.
T-rae Valer. āā 10,0
Aq. Amygdal. amar. 5,0
Natr. bromidi 3,0
Codeini phosphatis 0,3
M. D. S. 25-ական կաթիլ, օրը 3 անգամ:

Rp: Dec. cort. Frangulae 20,0—200,0
D. S. մեկական ճաշի գդալ, առավոտյան և երեկոյան:

Rp: Fl. Chamomillae 30,0
D. S. եփել որպես թեյ:

Rp: Sol. Oestradioli dipropinatis oleosae 0,1% 1,0
D.t.d. N. 6 in amp.
S. մեկական մլ. ներմկանային, օրը 2 անգամ:

Rp: Pulv. fol. Digitalis 0,03
Chinini hydrochloridi 0,05
Bromcamphorae 0,25
M. f. pulv.
D. t. d. N. 12 in caps. gel.
S. մեկական պատիճ, օրը 3 անգամ:

Rp: Chinosoli
Ac. boricī āā 0,2
But. Cacao q.s.
ut f. glob. vag.
S. հեշտոցային գեղիկներ:

Rp: Natr. salicylatis 6,0
Natr. hydrocarbonatis 3,0
M. f pulv.
Div. in 12 p. aeq.
D. S. մեկական փոշի, օրը 3 անգամ:

Rp: Ol. Rusci
Past. Zinci āā 25,0
M.f. ung.
D. S. քսել ախտահարված մաշկին:

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Tres faciunt collegium. Երեքը կուլեգիա են կազմում:
Duobus litigantibus tertius gaudet. Երկուսը կռվում են, երրորդն
ուրախանում է:

Tertium non datur. Երրորդը չի տրվում: Կամ մեկը, կամ մյուսը:
Nullus locus tibi dulcior esse debet patria tua (Cicero). Ոչ մի տեղ
քեզ համար քո հայրենիքից ավելի քաղցր չպետք է լինի:

Nemo diu gaudet, qui bellum incepit iniquum. Անարդարացի
պատերազմ սկսողը երկար չի ուրախանում:

XXX ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 116. Դեղագրության ամփոփում

ԻՆՋՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Տվեք դեղատոմսի բնորոշումը:
2. Ինչպե՞ս է առաջացել receptum բառը:
3. Քանի՞ մասից է բաղկացած դեղատոմսը:
4. Դեղատոմսի ո՞ր մասերն են գրվում լատիներեն:
5. Ո՞ր կանոնների համաձայն են գրվում դեղանյութերի անունները:
6. Ո՞ր բառերը և արտահայտություններն են կրճատվում:
7. Ո՞ր բառերը չեն կրճատվում:
8. Հիմնականում ի՞նչ սկզբունքների համաձայն են կրճատում:

1. Վերցրու՝ Գերչակի յուղի էմուլսիա 180,0
Շաքարի օշարակ մինչև 200,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 2-ական ճաշի գդալ, ժամը մեկ, մինչև լուծողականի ազդեցություն սկիզբը:
2. Վերցրու՝ Հալվեի հանուկ 1,0
Տուր սրվակներով:
Նշիր. մեկական մլ. մաշկի տակ:
3. Վերցրու՝ Մոմեր իլթիոլով 0,2
Տուր 10 հատ՝ տուփի մեջ:
Նշիր. 1 դեղամոմ, օրը 1 անգամ:
4. Վերցրու՝ Եղինջի տերևների թուրմ 15,0—200,0:
Տուր:
Նշիր. մեկական ճաշի գդալ, օրը 3—4 անգամ:
5. Վերցրու՝ Ստամոքսաճյուղ 150,0
Տուր:
Նշիր. մեկական ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ՝ ուտելու ժամանակ:
6. Վերցրու՝ Սինթոմիցինի էմուլսիա 10,0—50,0
Տուր:
Նշիր. քսել մաշկի ախտահարված մասերին:
7. Վերցրու՝ Լուծված նիտրոգլիցերին 4,0
Տուր:
Նշիր. 2-ական կաթիլ շաքարի կտորի վրա:
8. Վերցրու՝ Տրորած քափուր
Քլորալհիդրատ
Մենթոլ 2,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. բամբակի վրա ատամի անցքի մեջ:
9. Վերցրու՝ Ստրոֆանթի թուրմ 5,0
Հովտաշուշանի թուրմ
Կատվախոտի թուրմ 10,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 20-ական կաթիլ, օրը 2—3 անգամ:
10. Վերցրու՝ Քսերոֆորմ 0,3
Վազելինի յուղ 2,0
Սպիրտակ վազելին
Քսեր, որպեսզի դառնա քուլք:
Տուր: Նշիր. աչքի համար:
11. Վերցրու՝ Հովվապարկի խոտի չրաթուրմ 10,0—200,0
Տուր:
Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:
12. Վերցրու՝ Երիցուկի ծաղիկներ 30,0
Նշիր. թեյի համար:
13. Վերցրու՝ Ակտիվացված ածուխ 100,0
Տուր տուփով:
Նշիր. խառնել 2—3 ճաշի գդալ երկու բաժակ ջրի մեջ:
14. Վերցրու՝ Փռուչի կեղևի եփուկ 10,0—200,0
Տուր:
Նշիր. 1 ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:
15. Վերցրու՝ Առյուծագու թուրմ 15,0
Փսխեցնող բնկույզի թուրմ 5,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 20-ական կաթիլ, օրը 2 անգամ:
16. Վերցրու՝ Քլորալհիդրատ 1,0
Օսլայի լորձ
Թորած ջուր 25,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. մեկ հոգնայի համար:
17. Վերցրու՝ Մատուտակի բարդ փոշի 30,0
Տուր տուփով:
Նշիր. մեկ թեյի գդալը խառնել 1/4 բաժակ ջրի հետ և խմել:
18. Վերցրու՝ Նստվածքային ծծումբ 10,0
Ցինկի սուլֆատ 4,0
Կալիումի սուլֆատ 10,0
Թորած ջուր 100,0
Խառնիր: Տուր: Նշիր:

19. Վերցրու՝ Փողածկան Լյարդի յուղի էմուլսիա
Տուր սև շշով:
Նշիր. թեյի մեկական գդալ, օրը 2 անգամ:
20. Վերցրու՝ Զաված ծծումբ 0,3
Դեղձի յուղ 30,0
Խառնիր, թող ստեբջացվի:
Տուր: Նշիր. ներմկանային ներարկումների համար:
21. Վերցրու՝ Շիր 3,0
նդիսողակի տերևների եփուկ 300,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. կոկորդի ողողման համար:
22. Վերցրու՝ Գարնանային շողավարդի խոտի ջրաթուրմ 6,0—180,0
Դիուրետին 4,0
Պարզ օշարակ մինչև 200,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. ճաշի 1 գդալ օրը 2—3 անգամ:
23. Վերցրու՝ Խավարծիլի արմատի փոշի 0,5
Տուր այդպիսի դեղաշափեր 10 հատ:
Նշիր. մեկական փոշի քնելուց առաջ:
24. Վերցրու՝ Պանտոմիցին 0,25
Տուր այդպիսի դեղաշափեր 10 հատ:
Նշիր. ներմկանային:
25. Վերցրու՝ Քաղցր նշի սերմեր 10,0
Թորած ջուր մինչև 100,0
Խառնիր, թող գառնա էմուլսիա:
Տուր: Նշիր. ճաշի մեկ գդալ, օրը 3 անգամ:
26. Վերցրու՝ Ափիոնի պարզ թուրմ 2,0
Կծու անանուխի թուրմ 4,0
Օշինդրի թուրմ 6,0
Կատվախոտի թուրմ 8,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 15—20 կաթիլ, օրը 2 անգամ (չափահասին):
27. Վերցրու՝ Լուծվող նորսուլֆազոլի 5%-անոց լուծույթ 20,0
Սակրջացրու: Տուր:
Նշիր. ներերակային ներարկումների համար:

28. Վերցրու՝ Օքսացիլին 0,25
Տուր այդպիսի դեղաշափեր յեղատինե պատիճներով,
10 հատ:
Նշիր. 2-ական սլատիճ, օրը 2 անգամ:
29. Վերցրու՝ Ադամանդային էանաչի 1%-անոց ջրային լուծույթ 20,0
Տուր: Նշիր. քսել մաշկի ախտահարված մասերին:
30. Վերցրու՝ Նատրիումի նիտրիտ 2,0
Թորած ջուր 200,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 2—3 անգամ:
31. Վերցրու՝ Մկնափուշի յուղ 2,5
էթիլային սպիրտ 75°
Բժշկական եթեր 25,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. 3—5 օրը մեկ շփել գլխի մաշկը:
32. Վերցրու՝ Կողեինի ֆոսֆատ 0,15
Ֆենոբարբիտալ 1,0
Կալիումի բրոմիդ
Նատրիումի բրոմիդ 7,0-ական
Նատրիումի նիտրատ 1,0
Թորած ջուր մինչև 300
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:
33. Վերցրու՝ Բեզորցին
Կարբուլաթթու 10,0-ական
Թիմոլ 1,0
Բորակ 2,0
Գլիցերին 15,0
Գինու գտված սպիրտ 50,0
Թորած ջուր մինչև 500,0
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. շփել մաշկը քոյրի ժամանակ:
34. Վերցրու՝ Լուծողական հավաքածու 5,0
Տուր մոմած տոսյրակով:
Նշիր. թեյի համար:

35. Վերցրու՝ Եթեր նարկոզի համար 35,0
 Խինինի հիդրոքլորիդ 0,5
 95%-անոց էթիլական սպիրտ 3,0
 Դեղձի յուղ մինչև՝ 60,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. մեկ հոգնայի համար:
36. Վերցրու՝ Միզամուղ հավաքածու 50,0
 Տուր տոպրակով:
 Նշիր. եփել որպես թեյ:
37. Վերցրու՝ Աճալի տերևներ 50,0
 Սամիթի սերմեր 15,0
 Լորենու ծաղիկներ 25,0
 Խառնիր, որպեսզի դառնա հավաքածու:
 Տուր: Նշիր. եփել որպես թեյ:
38. Վերցրու՝ Հակասթմային հավաքածու 50,0
 Տուր: Նշիր. եփել որպես թեյ:
39. Վերցրու՝ Սկոպուլամինի հիդրոբրոմիդ 0,0025
 Մորֆինի հիդրոքլորիդ 0,05
 Էֆեդրինի հիդրոքլորիդ 0,125
 Զուր ներարկումների համար 5,0
 Խառնիր: Ստերջացրու: Տուր:
 Նշիր. մեկական մլ. մաշկի տակ:
40. Վերցրու՝ Մեթիլսալիցիլատ
 Քլորոֆորմ 10,0-ական
 Գծախոտի յուղ 30,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. արտաքին գործածության համար:
41. Վերցրու՝ Վալերիանի գտազույն յուղ արտաքին գործածության
 համար 200,0
 Անանուխի յուղ, 2 կաթիլ
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 2 անգամ:
42. Վերցրու՝ Զղախոտի տերևների ջրաթուրմ 10,0—200,0
 Տուր:
 Նշիր. մեկ ճաշի գդալ, օրը 3 անգամ:
43. Վերցրու՝ Դերմատոլ 10,0
 Ցինկի օքսիդ 20,0
 Տալկ 30,0
 Խառնիր, որպեսզի դառնա մանրագույն փոշի:
 Նշիր. ցանափոշի:
44. Վերցրու՝ Ամենամանր ստրեպտոցիդ 2,0
 Դեղին վազելին 10,0
 Խառնիր, որպեսզի կազմվի քսուք: Տուր:
 Նշիր. աչքի համար:
45. Վերցրու՝ Տուղտի արմատի ջրաթուրմ 3,0—100,0
 Պարզ օշարակ 200,0
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. թեյի մեկ կաթիլ, օրը 4—5 անգամ:
46. Վերցրու՝ Դեղին մոմ 5,0
 Միրանի խեժ 1,25
 Թորած ջուր որքան պետք է, որպեսզի դառնա էմուլսիա:
 Տուր: Նշիր. դեմքի և ձեռքերի համար:
47. Վերցրու՝ Ամիդոպիրին 1,0
 Կոֆեինի նատրիոբենզոատ 0,8
 Նովոկաին 0,5
 Զուր ներարկումների համար 20,0
 Խառնիր: Ստերջացրու:
 Տուր: Նշիր. ներարկումների համար:
48. Վերցրու՝ Բեկտենու կեղևի եփուկ 20,0—200,0
 Տուր: Նշիր. մեկ ճաշի գդալ առավոտյան և երեկոյան:
49. Վերցրու՝ Հովտաշուշանի ոգեթուրմ
 Կատվախոտի ոգեթուրմ 10,0 ական
 Դառը նշի ջուր 5,0
 Նատրիումի բրոմիդ 3,0
 Կոդեինի ֆոսֆատ 0,3
 Խառնիր: Տուր:
 Նշիր. 25-ական կաթիլ, օրը 3 անգամ:
50. Վերցրու՝ Մատնատունկի տերևների փոշի 0,03
 Խինինի հիդրոքլորիդ 0,05
 Բրոմկամֆորա 0,25
 Խառնիր, թող դառնա փոշի:
 Թող տրվեն այդպիսի դեղաշափեր 12 ժելատինե պատիճ:
 Նշիր. մեկ պատիճ, օրը 3 անգամ:

Nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. *Կյանքն առանց մեծ աշխատանքի ոչինչ չի տվել մահկանացուներին:*

Medicus philosophus est: non enim multa est inter sapientiam et medicinam differentia (Hippocrates). *Բժիշկը իմաստուն է, քանի որ իմաստության և բժշկության միջև մեծ տարբերություն չկա:*

Ante meridiem (a. m.) *կեսօրից առաջ:*

Post meridiem (p. m.) *կեսօրից հետո:*

XXXI ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 117. Բառակազմության ամփոփում

(Լատինական և հունական նախածանցներ, բվականներ)

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք լատինական նախածանցների իմաստը (բանավոր).

Musculus extensor indicis, spatium praeviscerale, linea intertrochantERICA, foramen infraorbitale, musculus depressor labii inferioris, musculus abductor pollicis, circumferentia articularis, musculus semimembranosus, sulcus bicipitalis medialis et lateralis, foramen quadrilaterum, nervus trigeminus, ligamentum transversum genus, bursa subcutanea, musculus subclavius, fascia prevertebralis, sulfur depuratum, injectio intravenosa (intramuscularis, subcutanea), musculus biventer, ligamentum col-laterale radiale, peroxydum, febris intermittens.

2. Թարգմանեցեք հետևյալ տերմինները լատինական նախածանցների միջոցով (բանավոր).

Միջոցնային անցք, կիսալուսնաձև գիծ, լծային ելուն, ենթալեզվային փոս, ատլասի խաշաձև կապան, ենթալեզվային հոդ, երկճյուղված կապան, երկփետուր մկան, կրծքի կիսափշային մկան, վզի միջաձգային առջևի մկաններ, վերկատարային մկան, ենթակատարային մկան, բազկի եռագլուխ մկան, ճկույթի հակադրող մկան, ազդրի քառագլուխ մկան, ցցուն ողն, բարձրացող աորտա, իջնող աորտա, օգնող (օժանդակող) դեղամիջոց, (համր) շտկող դեղամիջոց, հետադարձ ներվ, մնայուն (մշտական) ատամներ:

3. Թարգմանեցեք օգտագործելով համապատասխան նախածանցը.

injectio { ...ներերակային
...ներմաշկային
...ներմկանային
...ենթամաշկային

4. Առանձնացրեք հունական նախածանցները և բացատրեցեք նրանց իմաստը (բանավոր).

Anti dotum — հակաթուն: Achylia — ստամոքսաճյուղի արտադրման դադարում: A nabolismus — յուրացում, սննդանյութի վերածումը կենդանի նյութի: Apocrinus — արտածորող, արտադրող: Catalysis — փայթալում: Diagnosis — հիվանդության որոշում (իմանալու միջոցով): Digastricus s. biventer — երկփոր: Dystrophia — սնուցախանգարում: Exobiologia — կոսմիկական կենսաբանություն: Encho n dralis — ներաճառային: En docar ditis — սրտի ներքին թաղանթի բորբոքում: Epicar dia — սրտի բարձրացում: Hemiplegia — կիսալուծանք: Hyperu nctio — ճնշում: Mese nterium — միջնորր (բառացի՝ աղիքների միջև գտնվող): Metabolismus — նյութափոխանակություն: Parotitis — հարակնջագեղձի բորբոքում (խողով): Perios-teum — շրջուկ: Polynuclearis s. multi nuclearis — բազմամիջուկ: Prognosis — կանխագուշակում: Syn dactylia — մատների համաձ: Symphysis — համաձոն:

5. Թարգմանեցեք լատիներեն, գործածելով լատիներեն կամ հունարեն համապատասխան նախածանցը (բանավոր).

Միափետրավոր	...pennatus
Կիսալուծանք	...plegia
Կիսալուսնաձև	...lunaris
Տաստանի	...poda
Երկգլխանի	...ceps
Երկվայինտ	...valens
Սպիտակուց	...einum
Միաբջիջ	...cellularis, ...cytus
Չորքոտանի	...poda
Երեք վերջույթների լուծանք	...plegia
Ութաչքանի	...oculatus
Քառագլուխ	...ceps
Մենավախություն	...phobia
Նախանյութ	...plasma

6. Թարգմանեցեք հայերեն.

De glandulis

Glandulas endocrinas seu clausas et exocrinas seu apertas distinguimus. Endocrinologia scientia de glandulis endocrinis et exocrinis est. Glandulis endocrinis glandulam thyroideam, glandulas parathyroideas, hypophysim et epiphysim cerebri, glandulam suprarenalem, paragangliaque annumeramus. Glandulae endocrinae increta vel hormona in sanguinem, in lympham, in liquorem cerebro-spinalem introducunt. Ad glandulas exocrinas glandulae sudoriferae, glandulae sebaceae, glandulae sublinguales, glandula parotis, glandulae olfactoriae, glandulae uterinae, glandulae fundi ventriculi, glandulae submandibulares, glandula lactifera sive mamma pertinent.

clausus, a, um	փակ
apertus, a, um	բաց
hypophysis, is f	ստորին մակուղեղ
incretum, i n	ներգատուկ, ինկրետ
introduco, ěre 3	ներածել
sudorifer, era, erum	քրտնածոր
sebaceus, a, um	ճարպային
olfactorius, a, um	հոտառական
lactifer, era, erum	կաթնային
mamma, ae f	ստինք, կրծքագեղձ
pertineo, ěre 2	պատկանել

6. Հրացրեք տերմինները (բանավոր).

Փեղձային ուռուցք ... oma. Ցավազրկող դեղամիջոց ... an ... inum. Արտապարկի բորբոքում ... peri ... Բուժում ունեցնելու ճառագայթների միջոցով roentgeno ... Հաստ աղիքի (լորձաթաղանթի բորբոքում) ... itis. Արյունաբուժում ... therapia. Լեղաքարային հիվանդություն ... iasis. Արյան սպիտակ գնդիկների ավելացում ... cytosis. Սկանի աշխատանքի գրաֆիկական պատկերը ... gramma. Բուլոր հոդերի բորբոքում ... arthritis. Ստամոքսի իջեցում gastro. ... Ատամնացավ o dont ... Կոնքի շափում pel vi ... Բրոնխների սնկային հիվանդություն broncho ... Ստամոքսի խոռոչի հետազոտումը հատուկ գործիքով ... scopia.

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՎԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Doctrina est fructus dulcis radices amarae. Ուտումը (գիտությունը) դառն արմատի քաղցր պտուղն է:
2. Labores pariunt honores. Աշխատանքը պատիվ է ծնում:
3. Respublica est res populi (Cicero). Պետությունը ժողովրդի գործն է:
4. Bona fide. Բարձիւղճորեն:

XXXII ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

§ 118. Բառակազմության ամփոփում (վերջածանցներ)

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Առաջին հոլովման գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
2. Որո՞նք են երկրորդ հոլովման գոյականակերտ վերջածանցները:
3. Առաջին և երկրորդ հոլովման ածականների ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
4. Երրորդ հոլովման գոյականակերտ ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
5. Երրորդ հոլովման ածականների ի՞նչ վերջածանցներ գիտեք:
6. Ո՞ր վերջածանցով են կազմվում շորրորդ հոլովման գոյականները և ինչպե՞ս:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. -ül -a, -cül -a, -öl -a, -ür -a, -in -a, -i -a, -nti -a, -ic -a գոյականակերտ վերջածանցներով կազմեցեք բարդ բաներ և թարգմանեցեք.

1. medic-us	5. arteri-a	9. substa-re	13. pil-a
2. mixt-um	6. phys-is	10. alv-us	14. aur-is
3. leuk-haema	7. ven-a	11. bios+logos	15. doct-or
4. clav-is	8. comiss-um	12. genes-is	16. fract-um

2. -öl -um, -in -um, -ül -us, -ül -um, -cül -us, -cül -um, -öl -us, -ment -um, -ism -us, -āri -um, -ōri -um, -id -um, -ium գոյականակերտ վերջածանցներով կազմեցեք բարդ բաներ (բանավոր).

1. sacc-us, քսակ ...	10. glob-us, գնդիկ ...
2. medica-re, դեղամիջոց ...	11. liga-re, կապան ...
3. aqu-a, ակվարիում ...	12. labora-re, լաբորատորիա ...
4. ichthy-s, իխթիս ...	13. caput, ի-իս, գլխիկ ...
5. venter,-tris, փորոք, ստամոքս ...	14. papaver, պապավերին ...
6. brom-um, բրոմիդ ...	15. botül-us, սննդով թունավորում ...
7. an-alg-os, անալգին ...	16. penicilli-um, պենիցիլին ...
8. tuber,-ëris, թմբիկ ...	17. chlor-um, քլորիդ ...
9. menth-a, մենթոլ ...	

3. -ē -us, -acē -us, -īc -us, -īn -us, -i dē -us, -ōs -us, -lent -us, i d -us ածականակերտ վերջածանցներով կազմեցեք բարդ բաներ (բանավոր).

1. delt-a, դելտանան ...	7. ferr-um, երկաթ ...
2. muscul-us, մկանուտ ...	8. os, oss-is, ոսկրային ...
3. liqu-or, հեղուկ ...	9. cal-or, տաք ...
4. membran-a, թաղանթային ...	10. femin-a, իգական ...
5. anatomi-a, անատոմիական ...	11. charta, թղթ ...
6. foramen, i n -is, ծակրտկեն ...	12. vir-us, վարակուցանակ ...

4. -as, -is, -or, -men, -oma, -ema, վերջածանցներով կազմեցեք արական և չեզոք սեռի գոյականներ և թարգմանեցեք (բանավոր).

1. mys, my, մկանային ուռուցք...	7. exanth, ցան ...
2. abducere, abduct-um, դատիչ մկան...	8. dolere, ցավ ...
3. nitr-o-genium, նիտրատ ...	9. lip-os, ճարպուռ ...
4. rub-er, կարմրություն ...	10. sulf-ur, սուլֆիտ ...
5. sulf-ur, սուլֆատ ...	11. for-a-re, անցք ...
6. nitr-o-genium, նիտրիտ ...	12. medica-re, դեղամիջոց ...

5. -itis, -io, iās, -is, -itas, -itū do վերջածանցներով կազմեցեք իգական սեռի գոյականներ (բանավոր).

1. pleur-a, պլերիտ ...	7. long-us, երկարություն ...
2. amoeb-a, ամեբիազ ...	8. cyst-is, միզապարկի բորբոքում ...
3. tuberōs-us, տուբերկուլյոզ ...	9. operāre, operat-um, գործողություն, վիրահատություն ...
4. solv-ere, solut-um, լուծույթ	10. helminth-os, ճճվահարություն, ...
5. hepar, hepat-is, լյարդի բորբոքում ...	11. magn-us, մեծություն ...
6. gravi-d-a, հղիություն ...	12. inci-d-ere, incis-um, կտրում ...

6. -ālis, -āris վերջածանցներով կազմեցեք հորորդ հոլովման ածականներ (բանավոր).

1. medicin-a, բուժիչ ...	5. muscul-us, մկանային ...
2. officin-a, դեղատնային ...	6. ab domen, īnis, որովայնային ...
3. ver-is, դարնանային ...	7. jug-um, լծային, պարանոցային ...
4. pectus, ōris, կրծքային ...	8. plant-a, ներբանային ...

7. Թարգմանեցեք և բացատրեցեք վերջածանցի արտահայտած իմաստը.

mobilis, immobilis, utilis, inutilis, solubilis, operabilis, curabilis, palpabilis.

8. Կազմեցեք շորրորդ հոլովման գոյականներ (բանավոր).

pello, pepuli, pulsum, pelere	դարկել, ...դարկերակ
gusto, gustavi, gustatum, gustare	ճաշակել, ...ճաշակելիք
duco, duxi, ductum, ducere	տանել, ...ծորան
traho, traxi, tractum, trahere	քաշել, ...ուղի
moveo, movi, motum, movere	շարժել, ...շարժում
exeo, exii, exitum, exire	դուրս գալ, ...վախճան

9. Թարգմանեցեք լատիներեն.

ա) (հյուսվածքների, օրգանների) նորմալ լարվածության (ճնշման) խախտում, հյուսվածքների և օրգանների սնուցման բացակայություն, հյուսվածքների լարվածության բարձրացում (իջեցում, խախտում), ուժասպառություն (ընդհանուր թուլություն), գեր-(թեր-) զգայություն, սակավարյունություն, սպիտակարյունություն, գերսնուցում:

բ) արգանդի բնուցի
երակների ներքին
պատի
ողների
լեղածորանի
կոպի
հաստ աղիքի
քթի լորձաթաղանթի	} բորբոքում	բաղցկեղային	} ուռուցք:
		մկանային	
		նյարդի թելերի	
		միզապարկի	
		գեղձային	

10. Թարգմանեցեք լատիներեն.

խառնիր, որպեսզի դառնա (ն) դեղամոմ (դեղամոմեր): Խառնիր, որպեսզի դառնա (կազմվի) մածուկ: Թող խառնվի, թող դառնան դեղահաբեր: Խառնիր, թող դառնան փոշիներ: Թող տրվեն այդպիսի դեղաչափեր: Տուր այդպիսի դեղաչափեր: Բաժանիր հավասար մասերի: Թող տրվի մոմած թղթով:

11. Թարգմանեցեք հայերեն.

De corpore humano (prima pars)

Corpus e capite, trunco et quattuor membris constat. Caput per cervicem cum trunco jungitur. Truncus thoracem et abdomen continet. Pars posterior trunci dorsum vocatur. Truncus bina membra superiora et bina membra inferiora habet. Membra inferiora majora et longiora membris superioribus sunt.

Caput in duas partes dividitur: in partem cerebralem et faciem. Pars cerebrialis frontem, verticem, occiput temporaque continet. Facies palpebras, nasum, labia, mentum, buccasque continet. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի):

- bini երկուական
- membrum, i n վերջույթ, անդամ

ԱՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ ԵՎ ԱՐՏԱՆԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Radices litterarum amarae, fructus dulces sunt. Գիտություն արմատները դառն են, պտուղները քաղցր:
2. Amicus verus amore, more, ore, re cognoscitur. Իսկական բարեկամը ճանաչվում է սիրո, վարքի, խոսքի, գործի մեջ:
3. In medias res. Գործի բուն էություն մեջ:
4. Ad rem. Ճշգրտորեն, պարզ (գործի վերաբերյալ):

§ 119. Կլինիկական տերմինաբանության ամփոփում

ԻՆՔՆԱՍՏՈՒԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

1. Ի՞նչ նշանակություն ունի տերմինաբանական հիմնական միջուկն իմանալը:
2. Ինչո՞ւ բժշկական տերմինաբանության հիմնական ազդեցությունը լատիներենը և հունարենն են:
3. Ի՞նչ պետք է իմանալ բժշկական տերմինաբանության գիտակցական յուրացման համար:
4. Հատկական հոմանիշներից հիմնականում ո՞ր տերմիններն են առաջացել:
5. Հունական հոմանիշներից հիմնականում ո՞ր տերմիններն են առաջացել:
6. Տերմինատարրը բարդ բառի ո՞ր բաղադրատարրն է:
7. Ի՞նչ է տերմինատարրը:

ՎԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Գրեցեք լատինական հետևյալ բառերի հունական հոմանիշները.
 cellula, lingua, cystis, vena, aqua, planta, cornea, palpebra, mamma, saliva, tela, tonsilla, vagina, urina, vesica fellea, vesica urinaria, cancer, medicus, morbus, musculus, nasus, nervus, oculus, uterus, ventriculus, cecum, cerebrum, crassum, intestinum, ligamentum, medicamentum, rectum, venenum.

2. Ասացեք հունարեն հետևյալ բառերի լատիներեն հոմանիշները.
 leukos, scleros, xanthos, macros (megalos), mesos, polys, melas (melanos), micros (oligos), orthos, erythros, anthropos, pneuma, chroma, pyretos, algos, podos, oncos, arthron, us (ot-os), therapia, chondros, derma (dermat-is), lapara, soma (somat-is), stethos, hepar (hepat-is), genes, pyon, chole, cephalo, zoon, isos, brachys, tachys, glykys, pan, mala-kos (malac-).

3. Թարգմանեցեք լատիներեն հետևյալ տերմինները.

Թունաբանություն, նեղացում, միզաքարային հիվանդություն, մարդաբանություն, սաղմնաբանություն, հաստ աղիքի բորբոքում, գարշապարի ցավ, միջին ականջի բորբոքում, կրծքավանդակի շափում, հյուսվածաբանություն, վիրաբուժություն, արյան քայքայում, անոթների նեղացում, հանգույցների ուռուցք, միջին ուղեղ, բջջաբանություն, հոգի բորբոքում, ճնշման կայունություն, մեծ բջիջ:

4. Թարգմանեցեք հայերեն և նշեցեք բաղադրատարրերը (բանավոր).
 antitoxinum, xanthoderma, pyothorax, lithotomia, splanchnologia, sclerosis, spondylarthritis, phagocytus, asthenopia, polymorphus, pandemia, neoplasma, epidermis, osteomyelitis.

5. Լրացրեք տերմինները (բանավոր).

Ախտածին patho ... Ոսկրաբանություն osteo ... Ներքին օրգանների ծավալի փոփոխման գրանցում onco ... Ուղեղի թաղանթի բորբոքում mening ... Լորձագեղձերի բորբոքում myxaden ... Ատամի ուռուցք odont ... Արյան անմակարդելիություն haemo ... Ենթաստամոքսային գեղձի բորբոքում pancreat ... Միզապարկի քարային հիվանդություն ... lithiasis Միաբջիջ օրգանիզմ ... zoa. Հոդերի բորբոքում ... arthritis. Դեղաբանություն pharmac ...

6. Բարդ տերմիններում առանձնացրեք հունարեն արմատը, տերմինատարրը և թարգմանեցեք հայերեն.

typhlectasia, sialorrhoea, enteropexia, myotonia, myologia, sialolithiasis, hyperaesthesia, keratoplastica, polyuria, macroglossia, polymyositis, sclerodactylia, neurasthenia, biomicroscopia, erythrocytus, blepharoplastica, microphthalmia, melanuria, myasthenia, enteralgia, gastralgia, encephalopathia, toxicophobia, typhlotomia, rhinoscopia, nosologia, ophthalmoplegia, myeloblastus, metropathia, hysterotomia, bronchoscopia, myelomalacia.

7. Թարգմանեցեք տրված տերմինատարրը և նրանով կազմեցեք բարդ բառեր.

ա)	արգանդի
թոքի
երիկամի
փայծախի
ելունի
ներվի	}	հեռացում
բ)	ականջ+հոսում (շճային, լորձային, թարախային նյութի դուրս հանելը)
արյուն+հոսում (ուժեղ արյունահոսություն)
թարախ+հոսում (թարախի հոսում կամ արտադրություն)		

8. Կառուցեք բարդ տերմիններ տրված արմատով.

- bronch — (—genes,—mycosis,—stenosis)
- brachy— (—cephalia,—cheilia)
- glyco,—(glyk—) (—genesis,—aemia,—lysis)
- osteo — (—necrosis,—sclerosis)
- pan — (—arthritis,—carditis,—otitis)
- phleb — (—rrhexis,—gramma)
- proct — (—ptosis,—stasis,—algia)

neuro — (—pathia, —tonia, —logia)
 hyster — (—ectomia, —graphia, —pexia)
 poly — (—sialia, —dactylia, —mastia)
 macro — (—cephalia, —mastia)
 mes — (—blastus, —colon, —salpinx)
 leuc — (—cytosis, —pathia, —penia)

9. Թարգմանեցեք լատիներեն.

Ճնշման շափում, նյարդի սաղմ (չհասունացած նյարդային սաղմ), գեղարուծում, կոպի կծկանք (սպազմ), աղիքի կարում (կարելը), գանգուղեղի հետազոտման գրանցում, մկանի սնուցում, թունաբանություն, ուղիղ աղիքի հետազոտում (գննում), ախտաբանություն, մկանահատում, ստամոքսի (մի մասի) հեռացում, մատների ցավ, նյարդային համակարգի (նյարդերի) հիվանդություն, հիվանդագին վիճակ, գանգուղեղի փափկացում:

10. Թարգմանեցեք հայերեն.

De corpore humano (continuatio)

Duae lineae horizontales abdomen in tres regiones dividunt: epigastrium, mesogastrium et hypogastrium. Epigastrium in partem mediam seu regionem epigastricam et in duas partes laterales seu regiones hypochondricas dividitur. Mesogastrium in partem medianam seu regionem umbilicalem et duas regiones abdominales laterales dividitur. Hypogastrium ex regione publica et duabus regionibus inguinalibus constat. Membrum superius e brachio, cubito, antebrachio, manu et digitis manus constat. Membrum inferius femur, genu, crus et pedem continet. (Վերլուծեցեք ըստ խոսքի մասերի: In manu palma manus, dorsum manus et digiti manus sunt. In pede planta pedis, dorsum pedis et digiti pedis sunt.

hypochondricus, a, um կողատակային
 umbilicālis, e պորտային
 inguinālis, e անուկային
 planta, ae f թաթ

ԼՍՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

1. Natura semina scientiae nobis dat, scientiam non dat (Seneca). Բնությունը մեզ տալիս է գիտության սերմեր, իսկ գիտություն չի տալիս:

2. Nihil recte sine exemplo docetur et discitur. Առանց օրինակի ոչինչ ճիշտ չի բացատրվում և ուսումնասիրվում:

Լատիներենի Առաջնային Գրքի ամփոփիչ աղյուսակ

Նախածանց	Իմաստը	Օրինակներ	Օրինակներ
a-	հեռացում	aversio	նողկանք
(բաղաձայնից առաջ)			
ab-		abductor	զատիչ մկան
(ձայնավորից առաջ)			
ad-	մոտեցում	adductor	առբերիչ մկան
		adrenalis	մակերիկամային
anle-	առաջ	anteflexio	առաջկորացում
		antebrachium	նախաբազուկ
circum-	շուրջ	circumflexus	շրջադարձ
		circumferentia	շրջագիծ
con-	միասին	conservatio	պահպանում
cum-		commisura	միացում
		collateralis	համակողմնային
contra-	հակառակ	contraindicatio	հակացուցում
		contrarius	հակադիր
de-	շարժում վերևից ներքև, վատթարացում	depressor	իջեցնող մկան
des-		degeneratio	սլլասեռում
dis-	բաժանում, ժխտում	desinfectio	վարակազերծում
		dissectio	երկատում, դիհեկտում
		disproportio	անհամաչափություն
e-	շարժում դեպի	eminentia	բարձրություն, դուրս ցցվածք
(բաղաձայնից առաջ)			
ex-	դուրս	extractum	հանուկ, մզվածք
(ձայնավորից առաջ)		expectorans	խխուհան
extra	դուրս	extracellularis	արտաբջջային
		extracardialis	արտասրտային
in-	ժխտում, շարժում	innominatus	անանուն
im-	դեպի ներս	impar	անհավասար
(b, m, p-ից առաջ)		injectio	ներարկում
infra-	որևէ բանի տակ	infraspinalis	ենթափղային
		infratemporalis	ենթաբունքային
inter-	միջև	intercostalis	միջկողային
		intervertebralis	միջողնային
intra-	ներս	intramuscularis	ներմկանային
		intracranialis	ներգանգային
ob-	հակառակ, դեմ	observatio	գննում, դիտում
		opponens	հակադիր
-per-	շարժում մի բանի միջով, ուժեղացում	perforatio	ծակում
		peroxydum	պերօքսիդ, գերօքսիդ
		pertussis	կապույտ հազ

(Շարունակութիւն)

Նախածանց	Իմաստը	Օրինակներ
post-	հետո	postoperativus հետօպերատիվական postnatalis հետննոյան
prae-	առաջ	praecardialis նախասրտային prævertebralis նախաողնային
pro-	շարժում	prominens ցցուն
re-	դեպի առաջ հետ, նորից	processus ելուտ reactio ռեակցիա reanimatio վերակենդանացում
se-	անջատում, հեռացում	secretio արտազատում separatio բաժանում, անջատում
sub-	ենթա-, թույլ	subcutaneus ենթամաշկային subaciditas թույլ թթվայնութիւն
super-	վրա ուժեղացում	superficies մակերես superalimentatio գերանում
supra-	վրա, մակ-	supraclavicularis վերանրակային suprarenalis մակերիկամային
trans-	անցում, փոխանցում	transplantatio պատվաստում transfusio փոխներարկում

Հունարեցի նախածանցների ամփոփիչ աղյուսակ

Նախածանց	Իմաստը	Օրինակներ
a- (բաղաձայնից առաջ)	մխտում, բացա- կայութիւն	atonia անլարվածութիւն, թու- լութիւն
an- (ձայնավորից առաջ)		anuria անմիզութիւն
ana-	շարժում դեպի վերև, պրոցեսի վերսկսում	analysis վերլուծում, անալիզ anabiosis կենսադարձ, օրգանիզմում կենսական պրոցեսների ժամանակավոր դադարում
amphi-	շուրջ, կրկնակի	amphitheatrum ամֆիթատրոն amphibion երկկենցաղ
anti-	հակառակ, հակա-	antisepticus հականեխիչ antidotum հակաթույն
apo-	անջատում, հեռա- ցում	apopsychia ուշագնացութիւն apophysis արտաճոն, ապոֆիզ

Նախածանց	Իմաստը	Օրինակներ
cata-	շարժում դեպի ներքև	catalysis քայքայում
dia-	միջոցով, տարածում	diagnosis ախտորոշում (հիվանդու- թյան որոշումը իմանա- լու միջոցով)
dys-	Ֆունկցիայի խան- գարում, խախտում	diaphysis միջնաճոն, դիաֆիզ dyspepsia մարսողութեան խանգարում dystonia լարվածութեան խախտում
ec- (բաղաձայնից առաջ)	շարժում դեպի դուրս, արտաքին	ectasia լայնացում
ex- (ձայնավորից առաջ)		exanthema ցան exobiologia կոսմոսիկական կենսաբա- նութիւն
em-, en-, endo-	ներս	empyema թարախի կուտակում պլերայի խոռոչում
epi-	վեր	encephalon գանգուղեղ endocrinus ներզատիչ epidermis վերնամաշկ epigastrium վերփոր
hyper-	չափից ավելի, գեր	hypertonia բարձր ճնշում hyperthermia գերջերմութիւն
hypo-	թույլ, ստորին, ենթա-	hypofunctio ստորին մակուղեղ, հիպոֆիզ hypophysis ենթամաշկային
meso-	միջին	hypodermaticus ենթամաշկային mesencephalon միջնուղեղ
para-	մերձ, նման	mesocranium զագաթ parotis հարակաշաղկապ
peri-	շուրջ	paratyphus պարատիֆ (տիֆի նման) periosteum շրջոսկր, վերնոսկր
pro-	առաջ	pericardium սրտապարկ prognosis կանխատեսում, կանխա- զուշակում
sym- syn- sy-	համա, միասին միացում	prophylaxis կանխարգելում symbiosis համակենցութիւն synchondrosis աճառակցում systole սիստոլա, սրտի կծկում

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՆՈՒՆԵՐԻ ՀՈՄԱՆԻՇՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅԱՆ ՃՇԳՐՏՈՒՄԸ

Տերմինաբանությունը ժխտում է հոմանիշների առկայությունը: Բժշկական տերմինաբանությունը այս տեսակետից բացառություն է կազմում: Հոմանիշների առատությունը բժշկական տերմինաբանության մեջ բացատրվում է նրանով, որ.

- ա) այն դեռ չի կարգավորված,
 - բ) լատիներեն տերմիններն ունեն հունարեն կրկնակներ:
- Այս բանում բացատրվում է որոշ հոմանիշների օգտագործման օրինաչափությունը տրվում է նրանց գործածման կոնկրետ օրինակներ:

BRACHIUM, HUMERUS

ԲԱՋՈՒԿ

Brachium, i n բազուկ, վերին վերջույթի ուսահողից մինչև արմունկային հողի շրջանը, օրինակ՝ Regio brachii anterior բազկի առաջային շրջան:

Այս տերմինը գործածվում է.

1. մկանների անունների հետ, օրինակ՝ Musculus biceps brachii — բազկի երկգլխային մկան,
 2. անոթների անունների հետ, օրինակ՝ Arteria profunda brachii — բազկի խորանիստ զարկերակ, Arteria brachialis — բազկային զարկերակ, Venae brachiales — բազկային երակներ,
 3. ուղեղի գոյացությունների անունների հետ. Brachium colliculi superioris (inferioris) tecti mesencephali — միջին ուղեղի ծածկի վերին (ստորին) բլրկի բազուկ:
- Humerus, i m բազկոսկր, օրինակ՝ Caput humeri — բազկոսկրի գլուխ, Arteriae nutriticiae humeri — բազկոսկրի սնող զարկերակներ: Humerus գործածվում է նույնպես հոդաբանության մեջ, օրինակ՝ Articulatio humeri — բազկային հոդ, Articulatio humerooumaris — բազկոսկրածոլիկային հոդ:

HYOIDEUS, HYPOGLOSSUS, SUBLINGUALIS

ԵՆԹԱԼԵՋՎԱՅԻՆ

Անատոմիական այս երեք տերմինները նշանակում են շրջակա տակ տեղադրված:

Hyoideus, a, um — ենթալեզվային, որը պատկանում կամ վերարերում է ենթալեզվային ոսկորին, Os hyoideum — կործոսկր:

Hypoglossus, a, um — ենթալեզվային, սովորաբար նյարդերին վերաբերող, օրինակ՝ Canalis nervi hypoglossi — ենթալեզվային նյարդի խողովակ:

Sublingualis, e — ենթալեզվային: Գործածվում է այն տերմինների հետ, որոնք արտահայտում են ինչ-որ բան, որը տեղադրված է լեզվի տակ և նրա հետ կապված է անատոմորեն, օրինակ՝ Glandula sublingualis — ենթալեզվային գեղձ:

Ի ունեցող թույն, կա-

բող է ունենալ բուսական կամ կենդանական ծագում, օրինակ՝ Toxinum diphtericum դիֆտերիայի տոքսին, Toxinum animale s. zootoxinum — կենդանական տոքսին:

Venenum, i n — կենդանական թույն, օրինակ՝ Venenum serpentis — օձի թույն: Գեղագործություն մեջ Venena, ōrum (plur.) նշանակում է բնական կամ արհեստական թունավոր դեղամիջոցներ, որոնք պետք է պահել փակ պահարաններում:

Virus, i n — վիրուս, թույն, հիվանդությունների ինֆեկցիոն հարուցիչները, օրինակ՝ Virus variolae — ծաղկի վիրուս, Virus morbillorum — կարմրուկի վիրուս, Virus poliomyelitis — պոլիոմիելիտի վիրուս, Virus encephalitis — էնցեֆալիտի վիրուս և այլն:

LINGULA, UVULA

ԼԵՋՎԱԿ

Երկու տերմինն էլ նշանակում են լեզվանման ոչ մեծ կազմություն:

Անատոմիական տերմինաբանության մեջ նրանցից յուրաքանչյուրը գործածվում է առանձին գոյացությունների հետ:

Lingula, ae f — լեզվակ. օրինակ՝ Lingula ossis sphenoidalis — սեպոսկրի լեզվակ, Lingula mandibulae — ստորին ծնոտի լեզվակ:

Lingula cerebelli — ուղեղիկի լեզվակ, Lingula pulmonis sinistri — ձախ թոքի լեզվակ:

Uvula, ae f — լեզվակ, օրինակ՝ Uvula vermis cerebelli ուղեղիկի որդի լեզվակ, Uvula vesicae — միզապարկի լեզվակ, Uvula palatina — բնային լեզվակ:

RHAPHÉ, SUTURA

ԿԱՐ

Անատոմիական այս երկու տերմինն էլ նշանակում են մասերի միացումներ:

Rhaphé, es f կար, (հուն.) մարմնի փափուկ մասերի միջև, օրինակ՝ Rhaphé palati — բնակարան, Rhaphé medullae oblongatae — երկարավուն ուղեղի կարան:

Sutura, ae f — կար, ոսկորների միջև, օրինակ՝ Sutura cranii frontalis — գանգի ճակատային կարան, Sutura cranii sagittalis — դանդի նետածիգ կարան, Sutura cranii lambdoidea — գանգի լամբդոիդ կարան:

PECTORALIS, THORACICUS, THORACALIS

ԿՐԾՔԱՅԻՆ

Երեք տերմինն էլ մարդմանում են կրծքային, Thoracalis — հնացած է:

Pectoralis, e — կրծքային, կրծքավանդակի առաջային պատին տեղադրված, մկանների վերաբերող, օրինակ՝ Musculus pectoralis major — կրծքի մեծ մկան, Musculus pectoralis minor — կրծքի փոքր մկան:

Այս տերմինը գործածվում է նաև ղեղազործություն մեջ, օրինակ՝

Species pectorales — հավաքածու (թեյ) հագի համար:

Thoracicus, a, um — կրծքային, կրծքավանդակային, կրծքի վանդակի խոռոչում տեղադրված և նրան վերաբերող անատոմիական գոյացություններին, օրինակ՝ Aorta thoracica — կրծքային (կրծքի) արտատ, Nervi thoracici — կրծքային (կրծքի) նյարդեր, Vertebrae thoracicae — կրծքային (կրծքի) ողներ:

BUTYRUM, OLEUM
ՅՈՒՂ

Butyrum, i n — պինդ յուղ, կարագ, օրինակ՝ Butyrum Cacao — կակաոյի յուղ:
Oleum, i n — բուսական, կենդանական կամ նավթանյութերից հանված հեղուկ յուղ,
օրինակ՝ Oleum Lini—կտավհատի յուղ, Oleum Ricini— գերշակի յուղ, Oleum jecoris Aselli — փողածկան լյարդի յուղ, Oleum Vaselini seu Paraffinum liquidum — վազելինի յուղ կամ հեղուկ պարաֆին:

NAVICULARIS, SCAPHOIDEUS
ՆԱՎԱԿԱՍԶԵՎ, ՄԱԿՈՒՅՎԱՍԶԵՎ

Navicularis, e — մակույկածե, օրինակ՝ Fossa navicularis urethrae — միզուկի մակույկածե փոս:
Scaphoideus, a, um — մակույկածե, օրինակ՝ Fossa scaphoidea ossis sphenoidalis — սեպտակրի մակույկածե փոս:
Ձևերի դաստակի և գարշապարի ոսկորների անունները չէ փոթելու համար այս երկու հոմանիշները գործածվում են հետևյալ բառակապակցություններում այսպես.
ա) դաստակի համար՝ Os scaphoideum — մակույկածե ոսկոր.
Tuberculum ossis scaphoidei — մակույկուկների թմբիկ:
բ) գարշապարի համար՝ Os naviculare — նավակածե ոսկոր.
Tuberositas ossis navicularis — նավակուկների թմբուկներ:

PEDUNCULUS (PEDICULUS), CRUS
ՈՏԻԿ

Pedunculus, i m (pes, pedis ոտք) — ոտիկ, գործածվում է միայն գլխուղեղի գոյացությունների համար, օրինակ՝ Pedunculus cerebri — մեծ ուղեղի ոտիկ, Pedunculus cerebelli — ուղեղիկի ոտիկ:
Crus, cruris n — սրունք, կոթոն, ոտիկ, գործածվում է ոտիկի և ունեցող մյուս կազմությունների համար, օրինակ՝ Crus dextrum diaphragmatis — ստոծանու աջ կոթոն, Crus laterale musculi — մկանի կողմնային կոթոն:

BURSA, SACCUS
ՊԱՐԿ

Bursa, ae f — մածուծիկ հեղուկով լցված պարկանման գոյացություն, որը գտնվում է հոդերի շուրջ, մկանների տակ, օրինակ՝ Bursa synovialis — ձուսպապարկ, Bursa acromialis externa — ուսկուռի արտաքին պարկ:
Saccus, i m — պարկ, օրինակ՝ Saccus serosus — շճապարկ, Saccus lacrimalis — արցունքապարկ:

STOMACHUS, GASTER, VENTRICULUS
ՍՏԱՄՈՔԱՍ

Այս երեք տերմիններն արտահայտում են միևնույն օրգանը՝ ստամոքսը: Անատոմիական միջազգային անվանակարգության մեջ ընդունված է միայն gaster և ventriculus:
Stomachus, i m հանդիպում ենք հին տեքստերում. Medici Graecorum ventriculum stomachum nominant. Հույն բժիշկները ստամոքսը անվանում են «stomachus» (որից առաջացել է հայերեն «ստամոքս» բառը):

Gaster, tris f ստամոքս (հուն.), հանդես է գալիս բազմաթիվ բարդ բառերում, օրինակ՝ Gastralgia — ստամոքսացավ, Gastritis — ստամոքսաբորբ, Plicae gastricae — ստամոքսի ծալքեր և այլն:

Ventriculus, i m — ստամոքս, փորոք, օրինակ՝ Fundus ventriculi — ստամոքսի հատակ, Curvatura ventriculi major — ստամոքսի մեծ կորույթուն, Cancer ventriculi — ստամոքսի քաղցկեղ:
Փորոքի իմաստով՝ Ventriculus cordis — սրտի փորոք, Ventriculus quartus — ումբաձև ուղեղի շրթոք փորոք, Ventriculus laryngi — կոկորդի փորոք:

CERVIX, COLLUM, NUCHA
ՎԻՋ, ՎՋԻԿ, ՊԱՐԱՆՈՑ

Երեք տերմինն էլ նշանակում են վիզ կամ նրա մի մասը:
Cervix, icis f — վիզ, վզիկ, պարանոց: Օրինակ՝ Fascia en docer vicalis — ներպարանոցային փակեղ (ներվզային փակեղ): Երկարատև գործածություն հետևանքով պահպանվել է նաև արգանդի վզիկի համար՝ Cervix uteri:
Collum, i n — պարանոց, վիզ, վզիկ: Օրինակ՝ Musculi colli — պարանոցի մկաններ: Գործածվում է նաև վզիկի իմաստով ոսկորների և ընդերքի նկարագրման համար, օրինակ՝ Collum anatomicum — անատոմիական վզիկ, Collum chirurgicum — վիրաբուժական վզիկ, Collum dentis — ատամի վզիկ, Collum vesicae felleae — լեղապարկի վզիկ:
Nucha, ae f — վիզ (արար.), պարանոցի հետին մասը, օրինակ՝ Linea nuchae superior — վզամատային վերին գիծ:

PHTHISIS, TUBERCULOSIS
ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՅՈՋ

Phthisis, is f — հյուծախտ, պալարախտ, թոքախտ, բարակացավ: Այստեղից ունենք Phthisiatria — թոքախտաբուժություն, Phthisiater — թոքախտաբույժ:
Tuberculosis, is f — տուբերկուլյոզ (ոսկորների, մաշկի, աղիքների, թոքերի). Tuberculosis pulmonum — թոքերի տուբերկուլյոզ, պալարախտ:

ABDOMEN, VENTER
ՓՈՐ

Abdomen, inis n — փոր, որովայն, օրինակ՝ Cavum abdominis — որովայնի քսոտը, փորախոռոչ, Musculi abdominis — որովայնի մկաններ, փորամկաններ:
Venter, tris m — փոր, որովայն: Անատոմիայում ունի նաև մկանի փորի իմաստ, օրինակ՝ Venter musculi — մկանի փոր (մկանի մտոտ մասը), Venter frontalis — ճակատային փոր (փորիկ), Venter occipitalis — ծոծրակային փորիկ:

FOSSA, FOVEA
ՓՈՍ

Անատոմիայում այս երկու տերմինն էլ գործածվում են «փոսի» առումով, բայց տարբեր կապակցություններում:
Fossa, ae f — փոս, օրինակ՝ Fossa cranii anterior — գանգի առաջային փոս, Fossa cranii media — գանգի միջին փոս, Fossa cranii posterior — գանգի հետին փոս, Fossa canina maxillae — վերին ծնոտի շնափոս:

Fovea, ae f — փոս, օրինակ՝ Fovea sublingualis — ենթալեզվային փոս, Fovea submandibularis — ենթաձոնոտային փոս:

APERтура, OSTIUM
ԲԱՅՎԱԾՔ

Անատոմիայում այս երկու տերմինն էլ գործածվում են «բացվածք» առումով, բայց տարբեր կապակցություներում:

Apertura, ae f — բացվածք, Apertura piriformis cavi nasi — քթի խոռոչի տանձաձև բացվածք, Apertura thoracis superior — կրծքավանդակի վերին բացվածք, Apertura sinus sphenoidalis — սեպուկրի ծոցի բացվածք:

Ostium, i n — բացվածք, մուտք, մասնավորապես դատարկ օրգանին կամ խողովակին պատկանող, օրինակ՝ Ostium urethrae externum — միզուկի արտաքին բացվածք, Ostium cardiacum ventriculi — սրտի փորոքի բացվածք, Ostium appendicis vermiformis — որդանման ելունի բացվածք, Ostium ureteris — միզածորանի բացվածք, Ostium uteri — արգանդի բացվածք:

MEMBRANA, MENINX, TUNICA, CAPSULA
ԹԱՂԱՆԹ, ՊԱՏՅԱՆ, ԾԱՊԻԿ, ՊԱՏԻԾ

Membrana, ae f — ընդհանրապես թաղանթ, երբեմն պատյան՝ Membrana cellularis — բջջաթաղանթ, Membrana atlantooccipitalis anterior — առաջաձոնոթալային առաջային թաղանթ, Membrana sterni — կրծքոսկրի պատյան:

Meninx, ingis f — գործածվում է գանգուղեղի և ողնուղեղի թաղանթների համար, օրինակ՝ Meninx fibrosa s. dura mater encephali — գանգուղեղի կարծր թաղանթ, Meninx vasculosa s. pia mater encephali — գանգուղեղի փափուկ թաղանթ կամ նրբերի, Pia mater spinalis — ողնուղեղի փափուկ թաղանթ, նրբերի:

Tunica, ae f — թաղանթ, պատյան: Եթե գործածվում է mucosa ածականի հետ պետք է թարգմանել լորձաթաղանթ, օրինակ՝ Tunica mucosa cavi oris — բերանի խոռոչի լորձաթաղանթ: Եթե գործածվում է muscularis կամ serosa (լորձային, շճային) ածականների հետ, պետք է թարգմանել պատյան, օրինակ՝ Tunica muscularis intestini recti — ուղիղ աղիքի մկանապատյան, Tunica serosa uteri — արգանդի շճապատյան:

Capsula, ae f — շապիկ, պատիճ: Եթե գործածվում է articularis ածականի հետ, պետք է թարգմանել շապիկ, օրինակ՝ Capsula articularis — հոդաշապիկ, մյուս ածականների հետ՝ պատիճ կամ պատյան, օրինակ՝ Capsula adiposa renis — երիկամի ճարպային պատյան: Capsula fibrosa — ներդապատյան, Capsula ossea labyrinthi — բավիղի ոսկրապատյան: Դեղագործությունում մեջ պետք է թարգմանել պատիճ, օրինակ՝ Da in capsulis amygdalis — տուր օսլայի պատիճներով:

ՈՐՈՇ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՆՏԱՆԻՇՆԵՐԻ
ԱՆՎԱՆԱՑՈՒՑԱԿ

abasia, ae f
abiosis, is f
ablepharia, ae f
ablepsia, ae f
abortus, us m
abscessus, us m
abulia, ae f
acanthoma, tis n
acetonaemia, ae f
acetonuria, ae f
acholia, ae f
acrodermatitis, itidis f
acromegalia, ae f
adenitis, itidis f
adenocarcinoma, atis n
aërophobia, ae f
agalactia, ae f
agnosia, ae f
agonia, ae f
agrypnia, ae f
akinesia, ae f
albuminuria, ae f
alcoholismus, i m
alcalosis, is f
alopecia, ae f
aleukaemia, ae f
alymphocytosis, is f
amaurosis, is f
amnesia, ae f
amphiarthrosis, is f
amytrophia, ae f
anaemia, ae f
analgesia, ae f s. analgia
anarthria, ae f
anasurea, ae f
angina, ae f

անքայլություն
անկենսականություն
անկոպություն, կոպի բացակայություն
կուրություն
վիժում
թարախակույտ, արցես
կամադրկություն
փշային ուռուցք, մաշկի քաղցկեղ
ացետոնարյունություն, ացետոնեմիա
ացետոնամիզություն, ացետոնուրիա
անլեղիություն, ախոլիա
վերջույթների մաշկի բորբոքում, ակրոդերմատիտ
վերջույթների գերաճ, ակրոմեգալիա
ավշային հանգուլցների բորբոքում, ադենիտ
ավշային հանգուլցների քաղցկեղ, ադենոկարցինոմա
օդավախություն, աերոֆոբիա
անկաթնություն
անճանաչողություն, ագնոզիա
հոգեարք, ագոնիա
անքնություն
անշարժունակություն, ակինեզիա
սպիտակամիզություն, ալբումինուրիա
ալկոհոլիզմ
գերհիմնայություն, ալկալոզ
ճաղատություն
կեղծ լեյկեմիա, ալեյկեմիա
ալիմֆոցիտոզ
տեսակորուստ, ակնախավարում
անհիշություն
կիսաշարժուն հոդ
մկանների ապաճ, ամիոտրոֆիա
սակավարյունություն
անցավազայություն
անհոդաբաշխություն
մաշկի և ենթամաշկի տարածված այտուց, քրակալում
նշագեղձերի բորբոքում, անգինա

angiitis, itidis f
angioma, ātis n
angioneurosis, is f
anonychia, ae f
anorchia, ae f
anorexia, ae f
anoxia, ae f
aphasia, ae f
aphonia, ae f
apoplexia, ae f
appendicitis, itidis f
arrhythmia, ae f
arteriosclerosis, is f
arthritis, itidis f
ascites, ae m
asthma, mātis n
asphyxia, ae f
atrichosis, is f
avitaminosis, is f
blepharitis, itidis f
blepharoeedema, ātis n
botulism, ae m
bradycardia, ae f
bronchitis, itidis f
cachexia, ae f
calor, ōris m
calculosis, is f
calculi renis
cancer, cri m s.
carcinoma, ātis n
carbunculus, i m
caries, ei f
cataracta, ae f
catarrhus, i m
cellulitis, itidis f
chirarthritis, itidis f
cholecystitis, itidis f
cholelithiasis, is f
cholera, ae f
chondritis, itidis f
cirrhosis, is f
coelitis, itidis f
collapsus, us m
colpitis, itidis, f
coma, ātis n
combustio, ōnis f

անոթաբորբ
անոթաուռուցք, անգիոմա
անոթանկրող
անշարժացում (հոդի), անկիլոզ
աննշտանգություն
անամորձություն, միամորձություն
ախորժակազրկություն, անորեքսիա
անթթվածնարյունություն, անոքսիա
անխոսություն, աֆազիա
անձայնություն, աֆոնիա
կաթված
կուլյր աղիքի որդանման ելունի բորբոքում, ապենդիցիտ
անոթի թմուկություն, առիթմիա
զարկերակակարծրախտ, արտերիոսկլերոզ
հոդաբորբ
որովայնի ջրակալում
հեղձուկ, ասթմա
շնչահեղձություն
անմազություն, ատրիխոզ
վիտամինաքաղց, ավիտամինոզ
կոպաբորբ
կոպերի այտուցվածություն
աննշտանգություն, բոտուլիզմ
դանդաղարարախում
բրոնխաբորբ, բրոնխիտ
գերհյուսվածություն, կախեքսիա
չեբմություն
քարախտ
երիկամի քարեր
քաղցկեղ

կայծոռիկ, կարբունկուլ
ոսկրափուտ, ատամնափուտ, կարիես
ոսպնյակի մթագնում, կատարակտա
լորձաթաղանթի բորբոքում, կատառ
բջջաբորբ
ձեռքի հոդերի բորբոքում
լեղապարկի բորբոքում
լեղապարկի քարախտ
խոլերա
անառաբորբ
խորշումում, ցիռոզ
որովայնախոռոչի բորբոքում
անոթային սուր անբավարարություն, կոլապս
հեշտոցի բորբոքում
կոմա
այրվածք

congelatio, ōnis f
conjunctivitis, itidis f
contusio, ōnis f
convulsio, ōnis f
coryza, ae f
coxitis, itidis f
cyanosis, is f
cystalgia, ae f
cystitis, itidis f
cystolithiasis, is f
cystoplegia, ae f
dacryadenalgia, ae f
dacryoadenitis, itidis f
dacryocystitis, itidis f
dacryorrhoea, ae f
dactylalgia, ae f
dactylitis, itidis f
daltonismus, i m
decubitus, us m
delirium, i n
dementia, ae f
derencephalocoele, es f
dermatitis, itidis f
dermatoma, ātis n
dermatopathia, ae f
diabētes, ae m
diarrhoea, ae f
diphtheria, ae f
distorsio, ōnis f
dolor, ōris m
dorsalgia, ae f
duodenitis, itidis f
dysbasia, ae f
dysenteria, ae f
dysphagia, ae f
dyspepsia, ae f
dyspnoe, es f
dystrophia, ae f
ebrietas, ātis f
ebriosis, is f
eczema, ātis f
elephanthiasis, āsis f
embolia, ae f
emesis, is f
emphysema, ātis n
empyesis, is f
encephalalgia, ae f

ցրտահարություն
շաղկապենաբորբ, կոնյունկտիվիտ
սալչարդ, կոնտուզիա
շղձագություն, ցնցում
սուր հարբուխ
կոնքազդրային հոդի բորբոքում, կոքսիտ
կապտախտ, ցիանոզ
միզապարկի ցավ
միզապարկի բորբոքում, ցիստիտ
միզապարկի քարախտ
միզապարկի լուծանք, պարալիզ
արցունքագեղձի ցավ
արցունքագեղձի բորբոքում
արցունքապարկի բորբոքում
ուժեղ արցունքահոսում
մատնացավ
մատնաբորբ
գունաշփոթում, դալտոնիզմ
պակեխախոց
զառանցանք
թուլամտություն
գլխուղեղի ճեղքվածք
մաշկաբորբ, դերմատիտ
մաշկային ուռուցք, դերմատոմա
մաշկախտ
դիարեա
փորլուծ
դիֆթերիա
հոդած գում
ցավ
թիկնացավ
տասներկուամտնյա աղիքի բորբոքում
կաղաքալում, դժքալում, քալախանգարում, դիսբազիա
արյունոտ լուծ, դիզենտերիա
կլման խանգարում, դիսֆագիա
մարսողության խանգարում, դիսպեպսիա
դժվարաշնչում
սնուցախանգարում, դիստրոֆիա
հարբեցողություն
գինեմոլություն, ալկոհոլիզմ
էկզեմա
փղային հիվանդություն
խցանում, էմբոլիա
փսխում
օդակուտակում, էմֆիզեմա
թարախակալում
ուղեղի ցավ

encephalitis, t̄idis f
encephalocele, es f
encephalorrhagia, ae f
endoaortitis, it̄idis f
endocarditis, it̄idis f
endometritis, it̄idis f
enteritis, it̄idis
epilepsia, ae f
epistaxis, is f
epulis, idis f
erysipelas, ātis n
erythema, ātis n
exanthema, ātis n
exarthrosis, is f
febris, is f
febris continua
febris intermittens
fistula, ae f
fractura, ae f
furunculus, i m
galactorrhoea, ae f
gangraena, ae f
gastralgia, ae f
gastritis, it̄idis f
gastroenteritis, it̄idis f
gingivitis, it̄idis f
glaucoma, ātis n
glossalgia, ae f
glossoplegia, ae f
glykaemia, ae f
gonitis, it̄idis f
gonorrhoea, ae f
haematiāsis, is f
haematocele, es f
haematoma, ātis n
haemorrhoea, es f
haemophilia, ae f

haemophthalmia, ae f
haemoptoe, es f
haemorrhagia, ae f
haemorrhoides, um f
helminthiasis, is m
hemicrania, ae f
hemiopia, ae f
hepatitis, it̄idis f
hernia, ae f

ուղեղի բորբոքում, էնցեֆալիտ
ուղեղի ճողվածք
ուղեղի արյունազեղում
աորտային ներքին պատի բորբոքում, էնդոաորտիտ
ներսրտենու բորբոքում, էնդոկարդիտ
արգանդի լորձաթղան թի բորբոքում, էնդոմետրիտ
բարակ աղիքի լորձաթղան թի բորբոքում, էնտերիտ
ընկնավորութուն, էպիլեպսիա
քթի արյունահոսութուն
լնդուռուցք (հիմնականում բարորակ), էպուլիտ
կարմիր քամի
մաշկի կարմրութուն
մաշկացան, ցան
հոդախախտում
տենդ
տեղական տենդ
ընդմիջվող տենդ
խուռակ
կոտրվածք
չիբան, ֆուրունկուլ
կաթնահոսում
փտախտ, գանգրենա
ստամոքսացավ
ստամոքսաբորբ
ստամոքսաղիքաբորբ
լնդաբորբ
զլաուկոմա
լեզվացավ
լեզվի լուծանք, պարալիզ
շաքարարյունութուն
ծնկահոդի բորբոքում
գոնոռեա
արյունախտ
արյունաճողվածք
արյունուռ, հեմատոմա
ուժեղ արյունահոսութուն
արյան անմակարդելիութուն, արյունահասկոնու-
թյուն, հեմոֆիլիա
աչքի արյունազեղում
արյունախտում
արյունահոսութուն
թուփք
ճճվահարութուն, որդախտ, հելմինթիազ
միակողմանի գլխացավ, միգրեն
կիսատեսողութուն
լլարդաբորբ, հեպատիտ
ճողվածք

herpes, etis m
hordeolum, i n
hydrargyrismus, i m
hydrarthrosis, is f
hydrops, opis m
hypaesthesia, ae f
hyperaciditas, ātis f
hyperaemia, ae f
hyperaesthesia, ae f
hypertonia, ae f
hypotonia, ae f
hypokinesis, is f
hypoxaemia, ae f
hysteria, ae f
ichthyismus, i m
icterus, i m
idradenoma, ātis n
infarctus, us m
inflammatio, ōnis f
influenza, ae f
infractio, ōnis f
iridalgia, ae f
ischialgia, ae f
ischuria, ae f
kephalomyositis, it̄idis f
kephalonus, i m
keratitis, it̄idis f
keratoma, ātis n
labyrinthitis, it̄idis f
lacrimatio, ōnis f
laryngitis, it̄idis f
laryngophthisis, is f
laryngotracheitis, it̄idis f
lethargia, ae f
leontiāsis, is f
leukaemia, ae f
lichen, enis m
lipoma, ātis n
lues, is f
lues venerea
lupus, i m
luxatio, ōnis f
lymphadenitis, it̄idis f
malaria, ae f
mastitis, it̄idis f
mastorrhagia, ae f
megalosplenía, ae f

որջին, թումոր, հերպես
գարեհատ, գարիկ, տիկնակունձ
անդիլոլ թունավորում, սնդիկախտ
հոդի ջրակալում
ջրակալում
թերզգայութուն
գերթթվայնութուն (ստամոքսահյուսի)
գերարյունութուն, լիարյունութուն, հիպերեմիա
գերզգայութուն
գերճնշում, հիպերտոնիա
թերճնշում, հիպոտոնիա
թերշարժում, հիպոկինեզ
թերթթվածնարյունութուն, հիպոքսեմիա
հիստերիա
ձկնաթունավորում
դեղնախտ
քրտնագեղձերի ուռուցք, իդրալենոմա
ինֆարկտ
բորբոքում
գրիպ, ինֆլուենցա
թերլիտրվածք
ծիածանացավ
նստաներվի ցավ
միզարգելութուն
զլխամկանների բորբոքում, կեֆալոմիոզիտ
զլխի ուռուցք
աչքի եղջերաթղան թի բորբոքում, կերատիտ
աչքի եղջերաթղան թի ուռուցք, կերատոմա
բավիղաբորբ, լաբիրինտիտ
արցունքահոսութուն
կոկորդաբորբ, լարինգիտ
կոկորդի տուբերկուլոզ
կոկորդի և շնչափողի բորբոքում, լարինգոտրախեիտ
քնարփութուն, մահաքուն, լեթարգիա
առլուծադեմք, առլուծախտ
սպիտակարյունութուն, լեյկեմիա
որջին
ճարպուռ, լիպոմա
վարակիչ հիվանդութուն, համաճարակ, արձավիրք
սիֆիլիս
գալլախտ
հոդախախտում
ավշագեղձաբորբ, լիմֆագեներիտ
մալարիա
կրծքագեղձի բորբոքում, մաստիտ
կրծքագեղձի արյունահոսութուն
փայծաղի մեծացում, մեգալոսպլենիա

meningitis, itidis f
mercurialismus, i m
morbilli, ōrum m
morphinismus, i m
mucoenteritis, itidis f
myelitis, itidis f
myocarditis, itidis f
myoma, ātis n
myxoedema, ātis n
necrosis, is f
nephritis, itidis f
nephrocirrhosis, is f
nephrolithiasis, is f
nephroma, ātis n
neuralgia, ae f
neurasthenia, ae f
neuroparalysis, is f
obstipatio, ōnis f
odontalgia, ae f
odontitis, itidis f
odontoma, ātis n
oedema, ātis n
oesophagitis, itidis f
omphalocele, es f
ophthalmitis, itidis f
osteoarthritis, itidis f
osteochondritis, itidis f
osteoma, ātis n
osteomyelitis, itidis f
othidrops, opis m
otitis, itidis f
otorrhagia, ae f
oxyaesthesia, ae f
panarthritis, i n
panarthritism, i n
panphlebitis, itidis f
paralysis, is f
paratyphus, i m
parotitis, itidis f
periarthritism, itidis f
pericarditis, itidis f
periostitis, itidis f
perussis, is f
pestitis, is f
pharyngitis, itidis f
pharyngorrhagia, ae f
phlebitis, itidis f

ուղեղի թաղանթի բորբոքում, մենինգիտ
անդիկով թունավորում, անդիկախտ
կարմրուկ
մորֆինամոլուխյուն, մորֆինիզմ
աղիքների լորձաթաղանթի բորբոքում
ողնուղեղի բորբոքում, միելիտ
սրտամկանի բորբոքում, միոկարդիտ
մկանային ուռուցք, միոմա
լորձայտուց, միքսոնեմա
մեռուկ, նեկրոզ
երիկամաբորբ
երիկամի ցիռոզ, կնճռոտում
երիկամաքարուխյուն, նեֆրոլիթիազ
երիկամի ուռուցք, նեֆրոմա
նյարդացավ, ներալգիա
նյարդաթուլուխյուն, ներասնեհա
նյարդալուծանք, ներապարալիզ
փորկապուխյուն
ատամնացավ
ատամնաբորբ, օդոնտիտ
ատամնուռ, օդոնտոմա
այտուց, այտուցվածուխյուն
կերակրափողի բորբոքում, որկրաբորբ
պորտի ճղվածք
ակնաբորբ, օֆթալմիտ
ոսկորի և հոդի բորբոքում, օստեոարթրիտ
ոսկորի և աճառի բորբոքում, օստեոխոնդրիտ
ոսկրային ուռուցք, օստեոմա
ոսկորի բոլոր բաղադրամասերի բորբոքում, օստեոմիելիտ
ականջի ջրակալում
ականջաբորբ, օտիտ
ականջի արյունահոսուխյուն
սրազգայուխյուն
մատնաշունչ
բոլոր հոդերի բորբոքում, պանարթրիտ
բոլոր երակների բորբոքում, պանֆլեբիտ
լուծանք, պարալիզ
տիֆանման հիվանդուխյուն, պարատիֆ
հարականջագեղձի բորբոքում, պարոտիտ
շուրջ հոդային հյուսվածքի բորբոքում, պերիարթրիտ
սրտապարկի բորբոքում, պերիկարդիտ
վերնոսկրաբորբ, ոսկրաթաղանթի բորբոքում, պերիօստիտ
կապույտ հազ
ժանտախտ
ըմպանաբորբ, ֆարինգիտ
ըմպանի արյունահոսուխյուն
երակաբորբ, ֆլեբիտ

phlebothrombosis, is f
phosphorismus, i m
phthisis, is f
pleuritis, itidis f
pneumonia, ae f
pneumorrhagia, ae f
podagra, ae f
podalgia, ae f
podarthritism, itidis f
podoedema, atis n
poliomyelitis, itidis f
polyarthritism, itidis f
prostatitis, itidis f
prurigo, inis f
psora, ae f
psychosis, is f
pyarthrosis, is f
pyesis, is f
pyonephritis, itidis f
rabies, ei f
rachitis, itidis f
radiculitis, itidis f
rhinoedema, ātis n
rhinopharyngitis, itidis f
rhinorrhagia, ae f
rubeola, ae f
rubor, ōris m
sacrocoxalgia, ae f
sacrocoxitis, itidis f
sanies, ei f
sarcoma, ātis n
scabies, ei f
scarlatina, ae f
scarlatina sine exanthe-
mate
schizophrenia, ae f
sclerosis, is f
scorbutus, i m
sepsis, is f
septicopyaemia, ae f
spasmophilia, ae f
spasmus, i m
stenocardia, ae f s.
angina pectoris
sternalgia, ae f
struma, ae f

երակների խցանում, թրոմբոզ
ֆոսֆորով թունավորում, ֆոսֆորախտ, ֆոսֆորիզմ
հյուսվածախտ, տուբերկուլյոզ
պլեյրիտի բորբոքում, պլեյրիտ
թոքաբորբ, պնևմոնիա
թոքի արյունահոսուխյուն
հոդատապ, պոդագրա
ոտնացավ
ոտի հոդի բորբոքում
գարշապարի այտուց
ողնուղեղի գորշ նյութի բորբոքում, պոլիոմիելիտ
հոդերի բորբոքում, պոլիարթրիտ
շագանագեղձի բորբոքում, պրուստատիտ
բոր
քոս
հոգեախտ, պսիխոզ
հոդի թարախակալում, պիարթրոզ
թարախակալում
մաշկի թարախային բորբոքում, պիոդերմիտ
երիկամների թարախային բորբոքում, պիոնեֆրիտ
կատաղուխյուն
ուսխտ
նյարդաբորբախտային բորբոքում, ուղեղուկիտ
քթի այտուց
քթի և ըմպանի բորբոքում, ունոֆարինգիտ
քթային արյունահոսուխյուն
կարմրախտ
կարմրուխյուն
սրբանակոնքոսկրի ցավ
սրբանակոնքոսկրի բորբոքում, սակրոկոքսիտ
թարախարյուն, արյունաշարավ
չարորակ ուռուցք, սարկոմա
քոս
քուլթեշ
առանց ցանի քուլթեշ
մտազարուխյուն, շիզոֆրենիա
կարծրախտ, սկլերոզ
լնդախտ, սկորբուտ
նեխում, վարակում, արյունավարակում, սեպսիս
նեխաթարախարյունուխյուն, սեպտիկոպիեմիա
կարկամախտ, կծկախտ, սպազմոֆիլիա
կծկանք, սպազմ
սրտի անոթների նեղացում, կրծքահեղձուկ, ստենո-
կարդիա
կրծոսկրացավ
խպիպ, վահանագեղձի մեծացում

surditas, ātis f
symptoma, ātis n
syncope, es f

syndesmitis, itīdis f
syphilis, is f
synergismus, i m
tabagismus, i m s.
nicotinismus
tabes, is f
tachycardia, ae f
tachyphagia, ae f
tachyphrasia, ae f
tachypnoë, es f
tetanus, i m
thrombosis, is f
thyreoadenitis, itīdis f
tracheitis, itīdis f
trachoma, ātis n
tuberculosis, is f
tumor, ris m
tumor benignus
tumor malignus
tussis, is f
typhus, i m
typhus abdominalis
typhus exanthematicus
typhus recurrens
typhlosis, is f
typhlitis, itīdis f
ulalgia, ae f
ulatrophia, ae f
ulceratio, ōnis f
ulcus, ēris n
ulitis, itīdis f
uraemia, ae f
ureteritis, itīdis f
ureterolithiasis, is f
urethralgia, ae f
urethritis, itīdis f
urocystitis, itīdis f
urticaria, ae f
vaginitis, itīdis f
valvulitis, itīdis f
varicella, ae f
varicōsis, is f
variola, ae f

խուլթյուն
ախտանիշ, սիմպտոմ
կարճատև ուշաթափություն, ուշազնացություն, ուղե-
ղի սուր սակավարյունության (իշեմիայի) հետևանքով
կապանաբորբ
սիֆիլիս
համագործություն, սիներգիզմ
ծխախոտով թունավորում, նիկոտինախտ
ծխելախտ
ամքախտ
արագարարախում, տախիկարդիա
արագակերություն
հաճախախոսություն
հաճախաշնչություն
պրկախտ, փայտացում, տետանոս
անոթների խցանում, թրոմբոզ
վահանագեղձի բորբոքում, թիրեոագենիտ
շնչափողի բորբոքում, տրախեիտ
տրախոմա
պալարախտ, տուբերկուլյոզ
ուռուցք
բարորակ ուռուցք
շարորակ ուռուցք
հազ
տիֆ
որովայնային տիֆ
բժավոր տիֆ
հետադարձ տիֆ
կուրություն, տիֆլոզ
կուլյր աղիքի բորբոքում, տիֆլիտ
լնդացավ
լնդերի ատրոֆիա
խոցակալում
խոց
լնդաբորբ
միզարյունություն, ուրեմիա
միզածորանի բորբոքում
միզածորանի քարախտ
միզանցքի ցավ, միզուկացավ
միզանցքի բորբոքում
միզապարկի բորբոքում
մուլաբոր, եղինջախտ, եղինջատենդ
հեշտոցաբորբ, վագինիտ
փականաբորբ, վալվուլիտ
չրծաղիկ
երակների հանդրիճախտ, հանգուցախտ, վարիկոզ
ծաղիկ

vitium, i n
vitium cordis
volvulus, i m
vomitus, us m
vulnus, ēris e
vulnus laceratum
vulnus incisivum
vulnus sclopetarium
xanthodermia, ae f
xanthopsia, ae f
xerodermia, ae f
xerosis, is f
xerostomia, ae f
xiphodynia, ae f

արատ
սրտի արատ
աղիքների ոլորում
փսխում
վերք
պատառուված վերք
կտրված վերք
հրազենային վերք
դեղնամաշկություն
դեղնատեսություն
մաշկի շորություն, քսերոզերմիա
շորություն, քսերոզ
բերանի շորություն
թրանձան ելունի ցավ

ԴԵՂԱՆՑՈՒԹԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՀՈՒՈՎՈՒՄՆԵՐԻ

I Հ ո լ յ Վ ու մ

aqua Amygdalarum amararum
 aqua destillata -
 aqua Menthae piperitae
 camphora trita
 cera flava
 tinctura Belladonnae
 tinctura Convallariae
 tinctura Menthae piperitae
 tinctura Valerianae aetherea

դառը նշի ջուր
 թորած ջուր
 կծու անանուխի ջուր
 տրորած քափուր
 դեղին մոմ
 բելադոնի թուրմ
 հովտաշուշանի թուրմ
 կծու անանուխի թուրմ
 կատվախոտի և թեբային թուրմ

II Ե ո լ յ Վ ու մ

acidum boricum
 acidum carbolicum
 amidopyrinum, i n
 antipyrinum, i n
 butyrum Cacao
 chinini hydrochloridum
 chinosolum, i n
 Chlorali hydratum
 chloroformium, i n
 decoctum foliorum Salviae
 dermatolum, i n
 diuretinum, i n
 emulsum olei Ricini
 emulsum Synthomycini
 euphyllinum, i n
 extractum Aloës
 folia Sennae
 glycerinum, i n
 gummi Armeniacae
 infusum foliorum Salviae
 infusum foliorum Urticae
 iodum purum

բորաթ թու
 կարբոլաթ թու
 ամիդոպիրին
 անտիպիրին
 կակաոյի յուղ
 խինինի հիդրոքլորիդ
 խինոզոլ
 քլորալ հիդրատ
 քլորոֆորմ
 եղիսպակի տերենների եփուկ
 դերմատոլ
 դիուրետին
 դեբրլակի յուղի էմուլսիա
 սինթոմյոցինի էմուլսիա
 էուֆիլին
 հալվեի հանուկ
 աճալի տերեններ
 գլիցերին
 ծիրանենու խեժ
 եղիսպակի տերենների ջրաթուրմ
 եղինջի տերենների ջրաթուրմ
 մաքուր յոդ

kali iodidum
 luminalum, i n
 mentholum, i n
 morphini hydrochloridum
 natrii chloridum
 natrii iodidum
 nitroglycerinum solum
 novocainum, i n
 oleum Hyoscyami
 oleum Menthae
 oleum Persicorum
 oleum Rusci
 oleum Vaselini
 oxacillinum, i n
 pantomycinum, i n
 pasta Zinci
 phenobarbitalum, i n
 raunatinum, i n
 resorcinum, i n
 sirupus Sacchari
 succus gastricus
 suppositoria cum Ichthyolo
 talcum, i n
 thymolum, i n
 tinctura Artemisiae absinthii
 tinctura Leonuri
 vaselinum album
 vaselinum flavum
 xeroformium, i n
 zinci oxydum

կալիումի յոդիդ
 լումինալ
 մենթոլ
 մորֆինի հիդրոքլորիդ
 նատրիումի քլորիդ
 նատրիումի յոդիդ
 լուծված նիտրոգլիցերին
 նովոկային
 դժախոտի յուղ
 անանուխի յուղ
 դեղձի յուղ
 մկնափուշի յուղ
 վազելինի յուղ
 օքսացիլին
 պանտոմյոցին
 ցինկի մածուկ
 ֆենոբարբիտալ
 ռաունատին
 ռեզորցին
 շաքարի օշարակ
 ստամոքսահյութ
 դեղամոմեր ինժեկտիվ
 տալկ
 թիմոլ
 օշինդրի թուրմ
 առլուծազի թուրմ
 սպիտակ վազելին
 դեղին վազելին
 քսերոֆորմ
 ցինկի օքսիդ

III Հ ո լ յ Վ ու մ

alumen, inis n
 aether pro narcosi
 aqua pro injectionibus
 atropini sulfas
 borax
 codeini phosphas
 coffeini natriobenzoas
 decoctum corticis Frangulae
 decoctum corticis Viburni
 emulsum olei jecoris Aselli
 extractum et pulvis radices Liquiritiae
 flores Chamomillae
 flores Tiliae

շիբ
 և թեր նարկոզի համար
 ջուր ներարկումների համար
 ատրոպինի սուլֆատ
 բորակ
 կոդեինի ֆոսֆատ
 կոֆեինի նատրիոբենզոատ
 բեկտենու կեղևի եփուկ
 փոռուշի կեղևի եփուկ
 փողածկան լյարդի յուղի էմուլսիա
 մատուտակի արմատի փոշի և հանուկ
 երիցուկի ծաղիկներ
 լորենու ծաղիկներ

infusum foliorum Digitalis
 infusum herbae Bursae pastoris
 infusum radices Althaeae
 infusum radices Valerianae
 kalii sulfas
 methylisalicylas
 mucilago Amyli
 natrii hydrocarbonas
 natrii nitris
 natrii salicylas
 natrii tetraboras
 oleum jecoris Aselli
 pilocarpini hydrochloridum
 pulvis et extractum Taraxaci
 pulvis Glycyrrhizae compositus
 pulvis radices Rhei
 scopolamini hydrocarbonas
 solutio Ephedrini hydrochloridi
 pro injectionibus
 solutio Oestradioli dipropinatis oleosa

solutio oleosa Vitaminæ D
 sulfur depuratum
 sulfur praecipitatum
 tinctura Nucis vomicae
 tinctura radices Valerianae
 zinci sulfas

մատնատուկի տերեւների ջրաթուրմ
 հովվապարկի խոտի ջրաթուրմ
 տուղտի արմատի ջրաթուրմ
 կատվախոտի արմատի ջրաթուրմ
 կալիումի սուլֆատ
 մեթիլսալիցիլատ
 օսլայի լորձ
 նատրիումի հիդրոկարբոնատ
 նատրիումի նիտրիտ
 նատրիումի սալիցիլատ
 նատրիումի տետրաբորատ
 փողածկան լյարդի յուղ
 պիլոկարպինի հիդրոքլորիդ
 խլածաղկի հանուկ և փոշի
 մատուտակի բարդ փոշի
 խավարածիլի արմատի փոշի
 սկոպոլամինի հիդրոկարբոնատ
 էֆեդրինի հիդրոքլորիդի լուծույթ
 ներարկումների համար
 էստրադիոլի դիպրոպինատի յուղային
 լուծույթ
 վիտամին Դ-ի յուղային լուծույթ
 զտված ծծումբ
 նստվածքային ծծումբ
 փսխեցնող ընկույզի թուրմ
 կատվախոտի արմատի թուրմ
 ցինկի սուլֆատ

III ՀՈՒՈՎՄԱՆ ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ

aether medicinalis
 emulsio seminum Amygdalarum
 dulcium
 infusum herbae Adonis vernalis
 infusum herbae Ledi palustris
 semina Amygdalarum dulcium
 sirupus simplex
 solutio Norsulfazoli solubilis
 succus gastricus naturalis
 tinctura Convallariae majalis
 tinctura Opii simplex
 tinctura Valerianae spirituosa
 simplex
 viride nitens

բժշկական էթեր
 քաղցր նշի սերմերի էմուլսիա
 դարնանային շողավարդի խոտի ջրաթուրմ
 ճահճային խնկենու խոտի ջրաթուրմ
 քաղցր նշի սերմեր
 պարզ օշարակ
 նորսուլֆազոլի լուծվող լուծույթ
 բնական ստամոքսահյութ
 մայիսյան հովտաշուշանի թուրմ
 ափիոնի պարզ թուրմ
 կատվախոտի սպիրտային պարզ թուրմ
 փայլուն (ադամանդային) կանաչ,
 փարիզյան կանաչ

ԱԾԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ

infusum foliorum Plantaginis
 majoris
 oleum Vaselini purissimum
 streptocidum subtilissimum

Ջղախոտի տերեւների ջրաթուրմ
 վազելինի զտագույն յուղ
 մանրագույն ստրեպտոցիդ

IV Հոլովում

fructus Foeniculi
 spiritus aethylicus
 spiritus Vini rectificatus

սամիթի սերմեր
 էթիլ սպիրտ
 գինու զտված սպիրտ

V Հոլովում

species antiasthmaticae
 species diureticae
 species laxantes
 species pectorales

հակաասթմային հավաքածու
 միզամուղ հավաքածու
 լուծողական հավաքածու
 կրծքային հավաքածու

ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

absinthium, i n
acetum i n
acidum i n
acidum acetylsalicylicum
adeps, ipis m
adjuvans, ntis (remedium)
Adonis, idis vernalis
adsorbens, ntis
adpersorium, i n
aēr, aēris m
aethazolum, i n
aether, eris m
aethylium, i n
albumen, inis n
alkalinus, a, um
alcaloidum, i n
alcohol, ōlis n
allocholum, i n
althaea, ae f
amidopyrinum, i n
amygdala, ae f
amygdalus, i f
amylacēus, a, um
amylum, i n
analgeticus, a, um
analginum, i n
anisum, i n
anthelminthicus, a, um
antiasthmaticus, a, um
anticoagulans, ntis
antidiphthericus, a, um
antidotum, i n
antifebrilia (remedia)
antineuralgica (remedia)
antinephritica (remedia)
antipyreticus, a, um

օշինդր, ափսին թ
քացախ
թթու
ացեիտիլսալիցիլաթթու
ճարպ
օժանդակ (դեղամիջոց)
զարնանային շողավարդ
ներկլանող
ցանափոշի
օդ
էթազոլ
էթեր
էթիլ
սպիտակուց
հիմնային, ալկալիական
ալկալոիդ
ալկոհոլ
ալոխոլ
տուղտ
ամիդոպիրին
նուշ
նշենի
օսլայի
օսլա
ցավամոքիչ
անալգին
անիսոն
հակաճճվային
հակաասթմային
հակամակարդիչ
հակադիֆտերային
հակաթույն
հակատենդային (դեղամիջոցներ)
հականերալգիկ (դեղամիջոցներ)
հականերկլամարոբային (դեղամիջոցներ)
հակաշերմային

antipyrimum, i n
antirabicus, a, um
antiseptica (remedia)
antitetanicus, a, um
Armeniaca, ae f
Arnica montana
arsenicum, i n
arsenis, itis m
Artemisia (ae) absinthium (i)
arvensis, e
asellus, i m
aseptice
aspirinum, i n
asthmatoĭum, i n
Atropa belladonna, ae f
atropinum, i n
axungia, ae f

bacca, ae f
balsamum, i n
barbitalum, i n
barium, i n
belladonna, ae f
berberis, idis f
betula, ae f
bicarbonicus, a, um
biomycinum, i n
bismuthum, i n
bolus, i f
borax, ācis f
borum, i n
bromcamphora, ae f
bromum, i n
Bursa pastoris
butyrum, i n

cacao (չի հոլովվում)
calcium, i n
calendula, ae f
camphora, ae f
camphoratus, a, um
capsūla, ae f
capsula amylacea
carbo, ōnis m
carbo activatus
carbonas, ātis m
carboneum, i n

անտիպիրին
հակակատաղային
հակավարակային (դեղամիջոցներ)
հակապրկախտային, հակատենդաներկ
ժիրանենի
լեռնային արնիկա
մկնդեղ
արսենիտ
օշինդր, ափսին թ
դաշտային
փողածուկ, ձողածուկ
աննեխական վիճակում
ասպիրին
ասթմատոլ
ատրոպա բելադոնա, մահամոբ
ատրոպին
յուղ, ճարպ

հատապտուղ
բալասան
բարբիտալ
բարիում
բելադոնա
կծոխուրենի
կեչի
բիկարոնատային
բիոմիցին
բիսմութ
կավ, երկարավուն լեղահատ
բորաքս, բորակ, աղբորակ
բոր
բրոմքափոլոր, բրոմկամֆորա
բրոմ
հովվապարկ
յուղ (կարծր), կարագ

կակաո
կալցիում
նարգիզ
քափոլոր
քափոլորային
դեղապատիճ
օսլայի դեղապատիճ
ածուխ
ակտիվացված ածուխ
կարբոնատ
ածխածին

cardiacus, a, um
 cardiovalerium, i n
 Cassia angustifolia
 catharticus, a, um
 centaurium, i n
 cepa, ae f
 cera, ae f
 ceratus, a, um
 chamomilla, ae f
 charta, ae f
 chartacæus, a, um
 charta sinapina
 Chelidonium majus
 chemicus, i m
 Chenopodium antihelminthicum
 chloralum hydratum, i n
 chloroformium, i n
 cholagogus, a, um
 cholegonum, i n
 cholosas (չի հոլովում)
 cito
 Citrus (i) (limon, is) f
 Citrus unshiu (չի հոլովում)
 codeinum, i n
 coffeinum, i n
 collatura, ae f
 constituens, ntis (remedium)
 Convallaria majalis
 cordiaminum, i n
 coriandrūm, i n
 cortex, icis m
 crataegus, i m
 cucurbita, ae f
 cuprum, i n
 cuticūla, ae f

Datura stramonium
 decoctum, i n
 dermatolum, i n
 desinfiens, ntis
 destillatio, ōnis f
 destillātus, a, um
 diaphoreticus, a, um
 dibazolium, i n
 digitalis, is f
 digitoxinum, i n
 dimedrolum, i n

սրտալին
 կարդիովալեն
 նեղատերև կասիա
 լուծողական
 տերեփոկ, ոսկեհազարով
 սոխ
 մոմ
 մոմած
 երիցով
 թուղթ
 թղթե
 մանանիխի սպեղանի
 կանթեղախոտ (մեծ)
 քիմիկոս
 հակաճճվալին սագախոտ
 քլորֆորմիում, քլորալ հիդրատ
 քլորոֆորմ
 լեղամուղ
 խոլոգոն
 խոլոսաս
 արագ, շտապ
 կիտրոն (ծառ)
 մանդարին
 կոֆեին
 կոֆեին
 քամված հեղուկ
 ձեւավորող (դեղամիջոց)
 մալխյան հովտաշուշան
 կորդիամին
 համեմ, գինձ
 կեղև
 ալոնենի
 դրոմ
 պղինձ
 մաշկ, փառ

թմրախոտ
 եփուկ
 դերմատոլ —
 վարակազերծող
 թորում
 թորած
 քրտնաբեր
 դիրազոլ
 մատնատունկ
 դիգիտոօֆսին
 դիմեդրոլ

diureticus, a, um
 dulcis, e

elixir, iris n
 emplastrum, i n
 ephedra, ae f
 equisetum, i n
 erythromycinum, i n
 essentia, ae f
 eucalyptus, i f
 expectorans, ntis f
 externus, a, um
 extractum, i n

farfara, ae f
 ferrum, i n
 Filix mas
 flos, ōris m
 fluīdus, a, um
 foenicūlum, i n
 folium, i n
 fomentum, i n
 frangula, ae f
 fructus, us m

gamma — globulinum, i n
 gemma, ae f
 ginseng (չի հոլովում)
 glans, ndis f
 glucosa, ae f glucosum, i n
 glycerinum, i n
 glycosidum, i n
 glycyrrhiza, ae f
 gossypium, i n
 gummi (չի հոլովում)
 gutta, ae f

haematogenum, i
 haemostaticus, a, um
 Helianthus, i m
 Helicrysum arenarium, i n
 herba, ae f
 hierochloë, es f
 hippophaë, es f
 hirudo, inis f
 Humulus lupulus, i m
 hydrargyrum, i n
 hydrogenium, i n
 hypericum, i n

միզամուղ
 քաղցր

էլիքսիր, բուժահեղուկ
 սպեղանի
 լեռնաշամիչ, էֆեդրա
 ձիաձետ, ձիագի
 էրիթրոմիցին
 էսենցիա
 նիվենի, տենդածառ, էվկալիպտ
 խուխահան
 արտաքին
 հանուկ, մզվածք

տատրակ, խոնկորիկ
 երկաթ
 արուճարխոտ
 ժաղիկ
 հեղուկ, հոսող
 սամիթ
 տերև
 թրթոց
 բեկտենի
 միրգ, պտուղ

գամա գլոբուլին
 բողբոջ
 ժենշեն
 կաղին
 գլյուկոզ
 գլիցերին
 գլիկոզիդ
 մատուտակ
 բամբակ
 խնժ
 կաթիլ

հեմատոգեն
 աբլոնարգել
 արևածաղիկ
 ավազի անթառամ
 խոտ
 ընդդախոտ
 ձիափուշ
 տղրուկ
 գալլուկ
 սնդիկ
 ջրածին
 արևքուրիկ

ichthyolum, i n
infusum, i n
injectabilis, e
injectio, ōnis f
internus, a, um
intramuscularis, e
intravenosus, a, um
iodoformium, i n
iodum, i n
ipecacuanha, ae f

jecur, ōris n
Juglans (ndis) regia (ae) f
juniperus, i m

kalium, i n
kaolinum, i n

laevomyces, i n
lanolinum, i n
laxans, ntis
Ledum palustre (is)
leonurus, i m
linimentum, i n
lintheum, i n
linum, i n
liquidus, a, um
liquiritia, ae f
liquor Ammonii anisatus
liquor Ammonii caustici

magnesium, i n
massa, ae f
massa pilularum
mays, ydis f
medicamen, ōnis n
medicamentum, i n
medicatrix, icis
medicatus, a, um
medicina, ae f
medicinālis, e
mentha, ae f
menyanthes, idis, f
methylum, i n
millefolium, i n
mixture, ae f
morphinum, i n
mucilago, g'nis f
myrtillus, i m

ի իս թիոլ
չրա թուրմ
ննրարկելի
ննրարկում
ննրքին
ննրմկանային
ննրերակային
յոդոֆորմ
յոդ
իպեկակուանա

լյարդ
ընկույզ
գլխի

կալիում
սպիտակ ճենակավ, կաոլին

լեոմիցետին
լանոլին, բրդաճարպ
լուծողական
ճահճային խնկենի
առյուծագի
օծանելիք
կտավ
վուշ
հեղուկ
մատուտակ
ամոնիումի անիսոնատ լուծույթ
անուշադրի սպիրտ

մագնեզիում
զանգված
զեղահատերի զանգված
եգիպտացորեն
զեղանյութ
զեղանյութ
բուժող
բուժիչ
բժշկութուն, բուժող միջոց
բուժական, բժշկական
անանուխ
չրային երեքսուկ
մեթիլ
հազարատերևուկ
հեղուկ դեղախառնուրդ
մորֆին
լորձ
հապալասենի

naphthalanum, i n
nitras, ātis m
nitris, itis m
nitrogenium, i n
norsulfazolium, i n
novocainum, i n
nux, nucis f
Nux vomica

obductus, a, um
octoestrōlum, i n
oestrogenus, a, um
officinā, ae f
officinālis, e
oleum, i n
oliva, ae f
olla, ae f
ophthalmicus, a, um
opium, i n
oryza, ae f
oxycoccus, i m

pantocrinum, i n
papaver, āris n
papaverinum, i n
paraffinum, i n
penicillinum, i n
pepsinum, i n
periploca, ae f
persicum, i n
pharmaceuta, ae m
pharmaceuticus, a, um
pharmacon, i n
phenacetinum, i n
phosphas, ātis m
phosphorus, i m
phthalazolum, i n
phtlivazidum, i n
pilla, ae f
pix liquida
Plantago major
platyphyllinum, i n
Polygonum hydropiper, āris n
praecipitatus, a, um
praeparata galenica
praeparatum, i n
pulveratus, a, um

նավթական
նիտրատ
նիտրիտ
ազոտ
նորսուլֆազոլ
նովոկային
ընկույզ
ֆոսֆոցենոզ ընկույզ

թաղանթով ծածկած, պատած
օկտեստրոլ
էստրոգեն
դեղատուն
դեղատնային, բուժիչ
ձեթ, յուղ (հեղուկ)
ձիթապտուղ
բուժապուլիկ, բանկա
աչքի համար
ափրոն
բրինձ
լորամրգի

պանտոկրին
կակաշ
պապավերին
պարաֆին
պենիցիլին
պեպսին
փաթաթուկ
դեղձ
դեղագործ
դեղագործական
դեղ, դեղանյութ
ֆենացետին
ֆոսֆատ
ֆոսֆոր
ֆեթալազոլ
ֆեթիլազոլ
հաբ, դեղահաբ
հեղուկ ձյութ
ջրախոտ (մեծ)
պլատիֆիլին
չրապղպեղ
նստվածքային
գալենային դեղատրաստուկներ
պատրաստուկ
փոշիացրած

pulvis, ̄ris m
purgans, ntis
purgativus, a, um
purgenum, i n
pyridoxinum

quantum satis
quercus, us m

radix, icis f
recens, entis (ած.)
recenter
receptum, i n
rectificatus, a, um
remedium, i n
Rhamnus cathartica
rheum, i n
rhizoma, ̄tis n
ricinus, i m
rivanolium, i n
rosa, ae f
Rosa canina
Rubus idaeus, i m
ruscus, i m

saccharum, i n
sacculus, i m
sacculus chartaceus
Sal carolinum
salicylas, ̄tis m
salvia, ae f
scatula, ae f
scopolaminum, i n
scutellaria, ae f
Secale (is) cornutum, i n
sedativa (remedia)
semen, inis n
senna, ae f
serum antidiphthericum
serum antitetanicum
serum antigangraenosum
sinapis, is f
sinapismus, i m
sirupus, i m
solutio, ̄onis f
solutio physiologica
species, ̄rum
Spiritus Vini

փոշի
մաքրող
լուծողական
պուրգեն
պիրիդոքսին

որչափ բավական է
կաղնի

արմատ
թարմ
թարմ
դեղատոմս
զտված (թորման միջոցով)
միջոց, դեղամիջոց
լուծողական բեկտենի
զաբժիլ, խավարծիլ
կոնդարմատ
գերչակ
ռիվանոլ
վարդ
մասուր
ազնվամորի
մկնափուշ

շաքար
քսակ
թղթե քսակ
կարլովարյան աղ
սալիցիլատ
եղիսպակ
տուփիկ
սկոպոլամին
պնակախոտ
եղջերասունկ, հաճարածանգատ
հանգստացնող [դեղամիջոցներ]
սերմ
աճալ
հակադիֆտերային շիճուկ
հակապրկախտային շիճուկ
հակագանգրենային շիճուկ
մանանիս (բույս)
մանանիսի սպեղանի
օշարակ
լուծույթ
ֆիզիոլոգիական լուծույթ
հավաքածու (բույսերի)
գինու սպիրտ

sterilis, e
stigma, ̄tis n
stipes, itis m
streptocidum, i n
strophanthus, i m
strychnos, i m
subnitras, ̄tis m
succus, i m
sulfadimezinum i n
sulfur, ̄uris n
sulfas, ̄tis m
sulfis, itis m
suppositorium, i n
synthomycinum, i n

Tabuleta, ae f
taraxacum, i n
terebinthina, ae f
testosteronum, i n
tetracyclinum, i n
thermopsis, idis f
thymolum, in
tilia, ae f
tinctura, ae f
tranquillisantia (remedia)
Trifolium fibrinum s.
Menyanthes trifoliata
triticum, i n

unguentum, i n
urotropinum, i n
urtica, ae f
ustus, a, um
Uva Ursi

vaccinumi antipestosum
vaccinum pertussicum

valeriana, ae f
vaselinum, i n
vasodilatans, ntis
venenum, i n
veratrum, i n
verbascum, i n
viburnum, i n
vipera, ae f

ստերջ
սպի
ցողուն, կոթոն
ստրեպտոցիդ
ստրոֆանթ
ժանտրենկուլյ, արջրնկուլյ
հիմնական նիտրատ
հյուլթ
սուլֆադիմեզին
ծծումբ
սուլֆատ
սուլֆիտ
դեղամոմ
սինտոմիցին

դեղահատ, տարլետ
խլածաղիկ, խտուտիկ
բեկնախեժ
տեստոստերոն
տետրացիկլին
թերմոպսիդ
թիմոլ
լորենի, թմբի
թուրմ
հանգստացնող (դեղամիջոցներ)
շրային երեքնուկ

ցորեն

քսուք
ուրոտրոպին
երինջ
այրված
արջախաղող

հակածանտախտային պատվաստանյութ, վակցինա
կապույտ հազի պատվաստանյութ, վակցինա
կատվախոտ
վազելին
անոթալայն
թույն
ջուկ, դանձլամեր
խոնդատ
փռուշ
օձ

viperinus, a, um
viride (is) nitens (ntis)
viridis, e
vitaminum, i n
vitrum, i n
volatilis, e
xeroformium, i n
Zea(ae) mays(idis)f
zincum, i n

օձալին, օձի
փալուն (աղամանդալին) կանաչ
կանաչ
վիտամին
դեղաշիշ, դեղասրվակ, շիշ
ցնդող
քսերոֆորմ
հեփպտացորեն
ցինկ

Ռեղամիջոցների անուններում Քանախ գործածվող լատիներեն մասնիկների աղյուսակ

Հաճախ գործածվող մասնիկ	Թերապևտիկ, անատոմիական, ֆիզիոլոգիական, դեղաբանական բնույթի տեղեկություններ	Գործածական անունների օրինակներ
cor, cord	սրտալին, սրտանոթալին, պսակաձև անոթները լայնացնող, սպազմարգել	Corvalolum, Corontinum, Stenocard, Cardiovalenum
vas, ang(i)	սպազմարգել, անոթալայնիչ	Vasocor, Divascol Angiotrophinum
dol alg	ցավազրկող, ցավը թեթեւացնող	Pentalginum, Sedalginum Promedolum, Dolamin
pres (s) ten (s)	հիպոտենզիվ (արյան ճընշումը իջեցնող)	Apresolon, Depressan, Protensyl, Tenalin
test andr vir	անդրոգեն, տղամարդու սեռալին հորմոնների պատրաստուկներ	Testosteronum, Testobolin, Androtin, Testoviron
oestr. (estr.)	էստրոգեն, կանաց սեռալին հորմոնների պատրաստուկներ	Octoestrolum, Synoestrolum
cillin	հակաբիոտիկներ, պենիցիլիններ	Methicillinum, Oxacillinum
myc (in)	հակաբիոտիկներ, հիմնականում արտադրվում են streptomyces շտամի կողմից	Monomycinum, Oleandomycinum
cyclin	հակաբիոտիկներ, տետրացիկլինի ածանցյալները	Oxytetracyclinum, Morphocyclinum
cort	ստերոիդներ, գլիկոկորտիկոիդներ և հանքակտրտիկոիդներ, որոնք տարբերվում են պրեդնիկոլոնի ածանցյալներից	Cortisonum, Hydrocortisonum

cain	տեղալին անզգայացնող (ցավազրկող)	Dicainum, Novocainum
sulfa	հակամանրէական ազդեցություն ունեցող սուլֆանիլամիդներ	Norsulfazolum Sulfadimezinum
barb	քնարեր և թմրարեր, բարբիտուրալին թթվի ածանցյալը	Barbamylum, Hexobarbitalum
mal al somn hypn dorm (Ֆր.)	քնարեր, հանգստացնող	Carbromalum, Somnafin, Hypnobroom, Dorminal, Veronalum
sed stress tranqu atrax	հանգստացնող, հոգեհանգրստացնող	Seduxen, Sedeval, Atraxin, Anastress, Tranquil
pyr	հակաշերմ	Pyrenalum, Antipyrinum Amidopyrinum
flog	հակաբորբոքալին	Flogistin, Flogex
aller (g)	հակաալերգիկ	Allergol, Allerton
chol(col) bil	լեղամուղ, լեղալին ուղիներին վերաբերող	Allochololum, Decholinum, Etaccol, Bilagit, Bilergen
transt gnost graf	ախտորոշող, ռենտգենակոնտրաստալին	Bilitrastum, Bilignostum, Cardiografina
io	յոդ պարունակող, ռենտգենակոնտրաստալին	Triotrastum, Tc pagnost
ur	միզամուղ	Diuremetan, Urotropinum
lax pur	լուծողական	Laxosept, Acetolax, Pursenid, Purgenum
verm helm (int)	հակահեմալին	Iniverm, Avermex, Helmintin
orex	ախորժակազրկիչ	Anorex, Cloforex
Vom(it) emet	փսխումը դադարեցնող	Vomital, Vomex, Emetiral
t(h)romb	հակաթրոմբիկ, հակամակարդիչ	Athrombon, Trombosan
cum(coum) arolum	հակամակարդիչ	Syncumar, Dicoumarol
haem (at) aem	արյունաստեղծումը աշխուժացնող, արյունարգել, արյան հիվանդության դեպքում կիրառվող	Haematogenum, Haemostimulinum, Antianaeminum
vit	վիտամինների կոմբինացված պատրաստուկ	Decamevitum, Polyvitaplex
ap (is)	մեղմի թուլնի պատրաստուկներ և մեղունների կողմից արտադրված ուրիշ նյութեր	Apilacum Apisarthron
vip(e)r	օձի թուլնի պատրաստուկներ	Viprattox, Viperalginum Viprosalum

DE ANTIQUORUM GRAECORUM MEDICINA

HIPPOCRATES

Clarissimi Graecorum medici Hippocrates et Galenus erant.

Hippocrates recte medicinae pater nominatur, nam is novam medicinam instruit et eam a mysteriis et superstitione liberavit. Hippocrates (460—377 ante novam aeram) in insula Kos natus, medicus peregrinator erat. Is Lybiam, Asiam minorem et Aegyptum lustrabat. Hippocrates auctor multorum librorum ut de medica geographia, de anatomia, de gynaecologia, de chirurgia et de variis morbis est. Omnia scripta Hippocratis ejusque discipulorum «Corpus Hippocraticum» nominantur.

Hippocrates, primus medicorum exactissime de medici officiis et de aethica medica docebat.

erant — էին	liberavit — ազատեց
recte — իրավամբ	lustrabat — շրջագայում էր
instruit — հիմնադրեց	ejusque — նրան
eam — այն	docebat — սովորեցնում էր

GALENUS

Praeter Hippocratem, Galenus Graecus, vir eruditissimus Romae saeculo novae aerae secundo clarissimus medicus et pharmaceuta erat. Is, neurologiae auctor, cerebrum, cerebellum et medullam spinalem describebat. Galenus pater pharmaciae nominatur, nam primo de medicamentis et eorum praeparatione descripsit. A Galeno praeparata galenica ut pilulae, pastae, tincturae, extracta, infusa, decocta, suppositoria pulveresque habemus.

Romae (genetivus locativus) — Հռոմում	eorum — նրանց
describebat — նկարագրում էր	descripsit — նկարագրեց

DE ROMANORUM MEDICIS

In urbe Roma multi et docti Graeci, imprimis servi et libertini morbos curabant, vulnera sanabant, medicamenta parabant. Alii oculos curabant, alii aures. Inde nomina: ocularii, auricularii. Nonnulli dentium morbos curabant. Iam quinta ante novam aeram saeculo dentes auro jungebantur. A vocabulo vulnus vocabulum «vulnerarius» habemus. Verbum «chirurgus» Graecum est. Chirurgus manu armata morbos curat et sanat.

curabant — բուժում էին	jungebant — միացնում, պատում էին
sanabant — առողջացնում էին	manu armata — զինված ձեռքով, դանակով
parabant — պատրաստում էին	

DE NONULLIS PRAECEPTIS, QUAE AD MEDICORUM OFFICIA SPECTANT.

Primum non nocere. Deinde medicus accurate observet habitum et statum aegrorum, ut vultum, oculos, exploret alvum et urinam. Medicus bonus aegro valida medicamenta praescribat. Medicamenta aegrotis ne nocēant!

Videant medici, ut aegri convalescant et diu vivant.

- quae spectant — որոնք վերաբերում են
vi deant — թող հետևեն, պետք է հետևեն

CELSUS

Aulus Cornelius Celsus, vir doctissimus, Romae saeculo novae aerae primo encyclopediam magnam ex multis libris de agricultura, medicina, rhetorica, juris prudentia, historia, arte bellica et philosophia scripsit. Omnia opera Celsi, praeter octo libros de medicina, nobis perdita sunt. Octo libri de medicina Celsi multum ad historiam medicinae pertinent.

- juris prudentia — իրավաբանություն
ars bellica — ռազմական արվեստ
scripsit — գրել է
nobis perdita sunt — մեզ համար կորած են

DE ANGINA (Գիրք 4-րդ, գլուխ 7-րդ)

Morbus pestifer acutusque in faucibus esse consuevit. Nostri anginam vocant; apud Graecos nomen prout species est. Interdum enim neque rubor neque tumor ullus apparet, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur. Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultus est. Illa communia sunt: aeger non cibum vorare, non potionem potest, spiritus eius intercluditur. Levius est, ubi tumor tantum ruborque est, cetera non sequuntur.

consuevit — այստեղ՝ սովորաբար	illa communia sunt — բնորոշ են
nostri — մեր (բժիշկները)	ejus — նրա
prout — պայմանավորված է	sequuntur — հաջորդում են
spiritus trahitur — շնչում է	potest — կարող է

DE RENUM MORBIS (Գիրք 4-րդ, գլուխ 17-րդ)

Renes, ubi affecti sunt, diu male habent. Peius est si frequens biliosus vomitus accedit. Oportet conquiescere, cubare molliter, solvere alvum, saepe desiderare in aqua calida, neque cibum, neque potionem frigidam assumere, abstinere ab omnibus salsis, acris, acidis et bibere liberaliter.

affecti sunt — ախտահարված են	alvum solvere — ստամոքսը մաքրել
male habere — ցավել	vomitus biliosus — լեղիով փսխոց

ՊԼԻՆԻՈՒՍ ԱՎԱԳ (մ. թ. 22/23—79 թ.)

DE DENTIBUS (Գիրք 1-ին, գլուխ 13-րդ)

Cucurbitae sativae decoctae succus inhibet dolorem et mobilitatem stabilis in ore compressus. Enula ab jejunis commanducata confirmat dentes. Aqua, in qua alium decoctum est, gargarizatur, et idem alium cavis dentibus inditur. Asparagi erratici sucum in ore contineri oportet adversum mobilitatem. Acetum, si in ore continueatur, gingivas stringit et dentes continet. Olivae nigrae amurcae muria eodem modo stabilis.

cucurbita sativa — դդում eodem modo — նույն ձևով

DE MEDICINA IN ARMENIA

Temporibus antiquis medici Armeniae varios morbos curabant, ex herbis plantisque remedia praeparabant. Iam primo ante novam aeram saeculo medici nostri trepanationem cranii efficiebant et plantas medicatas in hortis colebant.

Evolutio medicinae Armeniacae medio aevo incipitur. Jam illo tempore medici Armeniae ideam totius organismi atque cerebrum cum multis centris physiologicis centrum functionum physiologicarum acceptaverunt.

In Matenadarano, bibliotheca manuscriptorum antiquorum, multi libri de medicina Armeniaca servantur.

curabant — բուժում էին eodem modo — նույն ձևով
praeparabant — պատրաստում էին illo tempore — այն ժամանակ
efficiebant — անում էին acceptaverunt — ընդունել են

DE ARMENIAE MEDICIS

De medicina Armeniaca bene meriti sunt: Heratius, Grigorius, Amir-dovlatus. Heratius saeculo novae aerae duodecimo, Grigorius tredecimo, Amir-dovlatus quindecimo viverunt.

Celeberrimus est liber Heratii «Curatio febrium». In hoc libro Heratius de tuberculosi, morbis fabrorum ferrariorum, panificatoriorum typhisque variis scribit.

Grigorius auctor operis «De natura hominis ejusque morborum» est. In hoc opere Grigorius scribit de anatomia, physiologia, gynaecologia, chirurgia, therapia, ophthalmologia, neurologia ceterisque disciplinis.

Amirdovlati liber «Indoctis non necesse est» opus magnum pharmacologicum est, quo auctor nomina Armeniaca, Latina et Arabica plantarum medicatarum notat. Liber Amirdovlati encyclopedia pharmacologica est, quo explicat ubi

Մ. ՀԵՐԱՑԻ

plantae crescunt, quae partes plantarum adhibentur, quo modo remedia praeparantur et sumantur.

viverunt — ապրել են «Indoctis non necesse est» — «Ան-
in hoc libro — այս գրքում գիտաց անպետ»
faber ferrarius — դարբին quo — որտեղ
ejusque — և նրա quae partes — որ մասերը
faber panificatorius — հացթուխ

Մ. Վ. ԼՈՄՈՆՈՍՈՎ (1711—1765)

SPECIMEN PHYSICUM DE TRANSMUTATIONE CORPORIS SOLIDI IN FLUIDUM A MOTU FLUIDI PRAEEXISTENTIS DEPENDENTI

Corpus solidum est, cujus massulae quantaelibet sunt connexae... Corpus fluidum est, cujus massulae quantaelibet non sunt connexae mutua cohaesione impedita. Massulae igitur corporis fluidi sine resistentia separari possunt. Quoniam ignis, aëris atque vaporum in aëre solutorum, tum mineralium (quando fusa aut in menstruis soluta fuerint) massulae non sunt connexae ac sine resistentia separari possunt ideo sunt ea corpora fluida.

praeexistens, ntis — նախկինում գոյություն ունեցող
cujus (qui, quae, quod) — որի
quantaelibet — բոլոր
mutua cohaesione impedita — քանի որ փոխադարձ միացումը արգելված է
separari — բաժանվել
possunt — կարող են
ea (is, ea, id) — այն
ideo — այդ պատճառով, հետևաբար

Յ. Ե. ԴԻԱԴԿՈՎՍԿԻ (1784—1841)

EXCERPTUM E DISSERTATIONE «DE MODO, QUO AGUNT MEDICAMENTA IN CORPUS HUMANUM» (Mosquae, 1816)

«Sana est corporis vita, quando vires ejus internae cum externis in proportione normali, cum qualitas et quantitas ipsarum in actionem veniunt. Morbosa est corporis vita, quando haec virium proportio tollitur. Omne autem id, quod hanc sublatam virium proportionem ad normalem revertit, medicamentum nominatur».

vires, virium — ուժեր omne autem id, quod — սակայն
ejus — նրա այն ամենը, ինչ
ipsarum — նրանց sublatus, a, um — խախտված
in actione venire — համընկնել

NUM VINCTURA AORTAE ABDOMINALIS IN ANEURYSMATE INGUINALI ADHIBITU FACILE AC TUTUM SIT REMEDIUM?

**DISSERTATIO INAUGURALIS
CHIRURGICA,**

QUAM

UT GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

OBTINEAT, DEFENDET

AUCTOR

P I R O G O F F.

DORPATI LIVONORUM,

**TYPIS J. C. SCHÜNMANNI. TYPOGRAPHI ACADEMICI,
MDCCCXXXII.**

(Ն. Ի. Պիրոգովի դոկտորական դիսերտացիայի տիտղոսաթերթիկը)

Ն. Ի. ՊԻՐՈԳՈՎ (1810—1881)

DE FUNCTIONE AORTAE ABDOMINALIS

(Դոկտորական դիսերտացիա)

Aorta abdominalis est tubus elasticus, qui directe e corde ad extremitates inferiores, viscera in cavo abdominali posita, ad parietes cavitatis huiusce et ad medullam spinalem sanguinem transfert. Aortam abdominalem propterea ad organa maxima in corpore nostro referre oportet, quod receptaculo inservit, ex quo vasa capillaria cruorem hauriunt ad viscera abdominalia, extremitates et medullam spinalem...

Rami aortae abdominalis inter se et cum ramis ex aorta thoracica et ex arteriis iliacis aliisque prodeuntibus numerosissimas ineunt anastomoses. Communicant autem inter se rami aortae abdominalis duplici modo, aut indirecte, scilicet vasorum capillarium ope, aut directe per mutuam ipsorum inosulationem.

huiusce — նրա

quo d — քանի որ

inter se — իրար մեջ

prodeuntibus — դուրս ելնող

duplici modo — երկու ձևով

scilicet — իհարկե

Ի. Վ. ՄԻՉՈՒՐԻՆ (1855—1935)

«Eo vivimus tempore, quo summum studium hominis est non solum mundum explicare sed eum mutare.

Munera a natura expectare non possumus, quae a natura capere officium nostrum esto!»

«Մենք ապրում ենք այնպիսի ժամանակում, երբ մարդու գերագույն կոչումն է ոչ միայն բացատրել, այլև փոխել աշխարհը:

Մենք չենք կարող պարզև սպասել բնությունից, մեր խնդիրն է նրանից վերցնել այն»:

Ի. Ի. ՄԵՉՆԻԿՈՎ (1845—1916)

«Homo nunquam solum id satis habebit, quo a natura donatus fuerit: interventio eius efficiens necessaria est.

Ut homo naturam animalium et herbarum mutavit, ita natura ipsius mutanda est, ut consonantior fiat.»

«Մարդը երբեք չի կարող գոհանալ միայն նրանով, որ տվել է բնությունը, նրա գործարար միջամտությունն անհրաժեշտ է:

Այնպես, ինչպես նա փոխել է կենդանիների և բույսերի բնությունը, մարդը պետք է փոխի նաև իր սեփական բնությունը, որպեսզի այն դարձնի ավելի ներդաշնակ»:

Հատված ողջունի խոսքից 1912 թ. ակադեմիկոս Ի. Պ. Պավլև
Քեմբրիջի համալսարանի պատվավոր դոկտորի աստիճան շնոր
հաժիվ

1. Russorum ex imperio maximo a nobis remoto, sed studiorum communium in vinculis vicino, ad nos venit physiologiae professor Petroburgensis, qui ciborum digerendorum rationem universam exploravit, his studiis officinam quandam dedicavit, physiologiae studiosorum scholam florentissimam fundavit.

1. Հեռավոր, բայց գիտական ընդհանուր կապերով մեզ հարեան ուսական մեծ պետությունից մեզ մոտ է եկել ֆիզիոլոգիայի պետերբուրգյան պրոֆեսորը, որը հետազոտել է սննդի մարսողության ընդհանուր օրենքները, գիտական այս նպատակների համար ստեղծել մի լաբորատորիա և հիմնել գիտնականների ֆիզիոլոգիայի հետերդների ամենածաղկուն դպրոցը:

2. Ut alia omittam, quam pulchre ostendit succos illos, qui cibo concoquendo inserviunt, non modo mentis motu vario etiam ipsos moveri et mutari, sed etiam unicuique ciborum generi esse accommodatos atque omnibus elementis noxiis adversari et in contrariam partem fortiter contendere.

2. Կփռեցնեմ միայն այն մասին, թե նա ինչպես հիանալի կերպով ցույց տվեց, որ այն հյութերը, որոնք ծառայում են սննդի մարսողությանը, ոչ միայն իրենք են շարժվում և փոփոխվում հոգեկան բնույթի տարրեր շարժումների ազդեցության տակ, այլ նույնիսկ համակերպվում են սննդի յուրաքանչյուր տեսակին, պայքարում բոլոր վնասակար տարրերի դեմ և աշխուժորեն ճիգերն ուղղում դեպի հակամարտ կողմը:

3. Mentis quidem certamen Prudentii in carmine heroico narratum videmus; corporis autem certamen, mentisque et corporis societatem ab hoc viro celebratam audivimus.

3. Մեզ հայտնի է, որ Պրուդենցիոսն իր հերոսական պոեմում պատմում է հոգու պայքարի մասին. այժմ մենք իմացանք, թե ինչպես այս մարզը փառաբանում է մարմնի պայքարը, հոգեկանի և ֆիզիկականի փոխազդեցությունը:

4. Talium virorum ex studiis Cornelii Celsi praecepto illi melius obtemperare possumus: «Ante omnia corporis sui naturam quisque norit».

4. Այսպիսի գիտնականների աշխատությունների հիման վրա մենք կարող ենք ավելի լավ հասկանալ Կորնելիոս Կելսոսի սկզբունքը՝ «Ամենից առաջ յուրաքանչյուրը թող հասկանա իր սեփական մարմնի էությունը»:

5. Duco ad vos physiologiae professo-rem egregium Ivan Petrovitsch Pavlov.

5. Ինքնալացնում եմ ձեզ ֆիզիոլոգիայի ակադեմիկոս պրոֆեսոր՝ Իվան Պետրովիչ Պավլովին:

1968 թ. լրացավ միջնադարյան ակադեմիկոս հայ բժշկապետ Մխիթար
Հերացու ծննդյան 850 ամյակը: Երևանում կազմակերպված հոբելյանական
երեկոյին ուղերձներով հանդես եկան մեր երկրի և արտասահմանյան բազ-
մաթիվ բժշկական ինստիտուտների պատվիրակություններ: Ստորև վե-
րարտադրում ենք Կառևնասի բժշկական ինստիտուտի ուղերձը:

CARISSIMI COLLEGAE!
COMMILITONES ARTIS
AESCULAPII!

ՔԱՆԿԱԳԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐ,
ԱՍԿԼԵՊԻՍՄԻ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՋԱՏԱԳՈՎՆԵՐ,

Vestra cultura populo Lituano perlongo spatio a vobis in litore Baltico intercluso iam pridem nota est. Etiam illo tempore cum in Lituania subacta per potentatum Caesarem libros typis describere vetitum est, apud nos clam operum optima Aboviani et Raffi typis describebantur. Hodie populus Lituanus lingua patria libros Isaakiani, Zoriani atque opera scriptorum ceterorum Armeniae animo laetissimo legit perlegitque.

Ձեր մշակույթը, շնայած Ձեզից մինչև Բալթյան հեռավոր ափերն ընկած ընդարձակ տարածությունը, վաղուց արդեն ծանոթ է լիտվացի ժողովրդին: Նույնիսկ այն ժամանակ, երբ ցարական տիրակալությունն օտարապետ լիտվացի արգելված էր գրքերի տպագրումը, Աբովյանի և Րաֆֆու լավագույն երկերը մեզ մոտ գաղտնի տպագրվում էին: Այսօր լիտվացի ժողովուրդը մեծ հաճությամբ իմացի լեզվով կարդում է Իսահակյանի, Ջորյանի գրքերը, ինչպես նաև Հայաստանի աչլ գրողների ստեղծագործությունները:

Nos, medici Lituani, traditiones medicas Armeniacas saeculares magis magisque colimus diligimusque. Magister Gregorius, Mechitaris Heracius, Amirdovlatus, Asarus Sebastacius et multa alia nomia praeteritorum et hodiernorum temporum medicis Lituanis bene nota sunt. Republica nostra in Unionem Sovieticam intrata litterarum commercium firmum et assiduum inter medicos et alios viros doctissimos Armeniae et Lituaniae pulcherrime effloruit.

Մենք՝ լիտվացի բժիշկներս, հետզհետե ավելի մեծ սիրով ենք հարգում և գնահատում հայ բժշկության դարավոր ավանդույթները: Գրիգորիս Բժշկապետը, Մխիթար Հերացին, Ամիրդովլատը, Ղազարոս Սեբաստացին և անցյալի ու ներկա ժամանակների բազմաթիվ այլ անունները բազմաթիվ հայտնի են լիտվացի բժիշկներին: Սովետական Միությունը մեր հանրապետությունը միանալուց հետո, Հայաստանի և լիտվայի բժիշկների և այլ գիտնականների միջև գիտական ամուր համագործակցությունն էլ ավելի բարգավաճեց:

Hoc die laetabili amicitiam nostram certam vobis declarare liceat: nos prosperitatem vobis optimam in certamine medicinae difficillimo pro valetudine sa-

Այս բերկրալի օրը, լիող թուր տրեփ արտահայտելու մեր անխախտ բարեկամությունը: Մենք ի սրտե մաղթում ենք Ձեզ լավագույն հաջողություններ բերը-

nitaeque humana commoto animo optamus!

Fax flammifera Hippocratis in manibus vestris clarius clariusque luceat!

SIGISMUNDUS JANUSKEVICIUS

Academicus legitimus Academiae Scientiarum medicarum Unionis Sovieticae, Academicus legitimus Academiae Scientiarum Lituaniae, bene meritus vir de litteris Lituaniae Sovieticae, Doctor medicinae, Professor, Rector Instituti medicinae Caunensis.

Caunae, die 12 m. Novembris MCMLXVIII

կության դժվարագույն ասպարեզում, հանուն մարդկության առողջության և բարորության:

Թող Ձեր ձեռքերում ավելի ու ավելի պայծառ շողողա Հիպոկրատի լուսատու շահը:

ՍԻ ԳԻՍ ՄՈՒՆ ԳՈՒՍ Յ ԱՆՈՒՇԿ ԵՎ ԻՉՈՒՍ

Սովետական Միության բժշկական գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ, Սովետական Լիտվայի գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ, Սովետական Լիտվայի գիտություն վաստակավոր գործիչ, բժշկության դոկտոր, պրոֆեսոր, Կաունասի բժշկական ինստիտուտի ռեկտոր:

Կ Ա Ո Ւ Ն Ա Ս, 12-ը նոյեմբերի 1968 թ.

Քարգամնությունը Կ. Հ. Աբաբայանի և Հ. Ք. Առաքելյանի

ՏԱՐՎԱ, ԱՄԻՍՆԵՐԻ, ԱՄՍՎԱ ԵՎ ՇԱԲԱԹՎԱ ՕՐԵՐԻ ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Հին հռոմեացիների մոտ տարին բաժանվում էր 12 ամիսների: Հունվարը և փետրվարը հաջորդում էին դեկտեմբերին: Հռոմեական օրացույցի ամիսներն ունեին հետեյալ անունները (ածական որոշիչներ mensis «ամիս» բառի)՝

- Mensis Martius մարտ (Մարս աստծո պատվին)
- m. Aprilis ապրիլ
- m. Majus մայիս
- m. Junius հունիս (Յունոնա աստվածուհու անունով)

Հաջորդ վեց ամիսներն իրենց անվամբ ցույց էին տալիս հաջորդականությամբ, տարվա սկզբից հաշված՝

- m. Quintilis հինգերորդ, ավելի ուշ (մեր թվարկությանից առաջ 44 թվից) Հուլիոս Կեսարի պատվին՝ Julius,
- m. Sextilis վեցերորդ (մեր թվարկության 6 թվից) հռոմեական կայսր Օգոստոսի պատվին՝ Augustus
- m. September սեպտեմբեր (յոթերորդ)
- m. October հոկտեմբեր (ութերորդ)
- m. November նոյեմբեր (իններորդ)
- m. December դեկտեմբեր (տասերորդ)

- Դրանց հաջորդում էին
- m. Januarius հունվար (Յանուս աստծո անունով)*
- m. Februarius փետրվար (Թողության ամիս, februae — մաքրել, տարվա վերջին բերել քաղության զոհ):

Հուլիոս Կեսարը 46 թ. մ. թ. ա. օրացույցի ռեֆորմ անցկացնելու հետևանքով տարվա սկիզբը տեղափոխեց հունվարի մեկին, քանի որ այդ օրվանից էին կոնսուլներն անցնում պաշտոնի և սկսվում էր հռոմեական տնտեսական տարին**:

Հռոմեացիները ամսաթվերը նշում էին երեք գլխավոր օրեր առանձնացնելու սկզբունքով, որոնք սկզբնականորեն կապված էին լուսնի փուլերի հետ:

* Աստծո անունը կապված էր Janus — ծածկված անցում և Janua — դուռ բառերի հետ (դռների, մուտքի և ելքի ամեն մի սկզբնավորության աստվածը):

** Այդ օրացույցը (Յուլիական շՀին տոմար) գործածությունից մեջ էր մեզ մոտ մինչև 1918 թ.: ՌՍՖՍՀ-ի ժողովրդավարական հանրապետության 1918 թ. հունվարի 26-ի դեկրետով Վ. Ի. Լենինի ստորագրությամբ մտցվեց ավելի հզորիտ, բնդհանրատարածված ռոմ տոմար կամ գրիգորիանական օրացույց (Գրիգոր պապի անունով, որի օրոք 1582 թ. Յուլիականի փոխարեն ընդունվեց նոր օրացույց):

1. Յուրաքանչյուր ամսվա առաջին օրը — կալենդաներ, kalendae կամ Calendae (կրճատված kal., cal.):

2. Ամսվա 13-րդ կամ 15-րդ օրը-իդաներ, Idus (կրճ. Id.), սկզբում լուսնային օրացույցում, ամսվա կեսը, կիսլուսնի օրը:

3. Ամսվա 5-րդ կամ 7-րդ օրը նոնաներ, Nonae (կրճ. Non.) լուսնի առաջին քառորդի օրը (nonus, a, um դասական թվականից — իններորդ, իդաներից առաջ 9-րդ օրը, հաշվելով նոնաների և իդաների օրերը):

Տարվա ստորաբաժանումների ամբողջությունը կոչվում էր Kalendarium (այստեղից՝ կալենդար), այդպես էր կոչվում նաև պարտքերի գիրքը (քանի որ տոկոսները վճարում էին կալենդաների ժամանակ):

ՇԱՐԱԹ

Հռոմեացիները շաբաթվա օրերը կոչել էին ըստ յոթ մոլորակների, որոնք կրում էին հռոմեական աստվածների անունները: Անվանումները հետևյալն էին՝ Շաբաթ-Սատուռնի օր, հետո՝ Արևի, Լուսնի, Մարսի, Մերկուրիոսի, Յուպիտերի, Վեներայի:

Լատինական անունները ձևափոխված, մասամբ պահպանվել են մինչև այսօր, շաբաթվա օրերի անուններում Արևմտյան Եվրոպայում:

Հայերեն	Լատիներեն	Ֆրանսերեն	Անգլերեն	Գերմաներեն
երկուշաբթի	Lunaedies	lundi	Monday	Montag
երեքշաբթի	Martis dies	mardi	Tuesday	Dienstag
չորեքշաբթի	Mercurii dies	mercredi	Wednesday	Mittwoch
հինգշաբթի	Jovis dies	jeudi	Thursday	Donnerstag
ուրբաթ	Veneris dies	vendredi	Friday	Freitag
շաբաթ	Saturni dies	samedi*	Saturday	Sonnabend
կիրակի	Solis dies	dimanche**	Sunday	Sonntag

Այս աղյուսակից երևում է, որ շաբաթվա օրերի անգլո-գերմանական անուններում հռոմեական աստվածների մի մասը նույնացվում է գերմանական դիցարանության աստվածներին՝ սիրո աստված Ֆրեյան — Վեներայի հետ, (Fri — day, Frei — tag), ամպրոպի աստված Տորը Յուպիտերի հետ (Thur's — day, Donners — tag), սպտերազմի աստված Վոտանը Մարսի հետ, ընդ որում կատարվում էր օրերի տեղափոխում՝ dies Martis — երեքշաբթի, իսկ wednesday (= we den' s — day) չորեքշաբթի: Երեքշաբթիի համար տրվում է խավարի աստծու անունը՝ Տիու՝ Tuesday Tiu's day: Համապատասխանաբար լուսնի օր՝ Lunae dies, Mon — day, Mon — tag.

ԺԱՄՆԻ

Օրվա բաժանումը ժամերի գործածության մեջ է մտել դեռևս Հռոմում, արևի ժամացույցների հայտնաբերման հետ (Horologium solarium կամ solarium descriptum մ. թ. ա. 291 թ.): Օրը, ինչպես և գիշերը, բաժանվում էր 12 ժամի: Օրը արևածագից մինչև արևամուտ էր, գիշերը՝ արևամուտից մինչև արևածագ:

Գիշերը բաժանվում էր չորս մասի (պահակաժամի), յուրաքանչյուր 3 ժամ տևողությամբ՝ prima vigilia երկնային ժամը 6-ից մինչև ժամը 9-ը, secunda vigilia երկնային

* Samedi — sabbati dies շաբաթ օր (միջնադ. լատ.)
 ** Dies dominica — աստծո օր (միջնադ. լատ.)

ժամը 9-ից մինչև գիշերվա ժամը 12-ը, tertia vigilia — գիշերվա ժամը 12-ից մինչև ժամը 3-ը, quarta vigilia — գիշերվա ժամը 3-ից մինչև առավոտյան ժամը 6-ը: Caesar in Britanniam fere tertia vigilia solvit — Կեսարը Բրիտանիա մեկնեց մոտավորապես գիշերվա երրորդ մասում (պահակաժամին), այսինքն գիշերվա ժամը 12-ից — 3-ի միջև:

ԹՎԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հռոմեացիները վարում էին կոնսուլների ցուցակներ (fasti consulares): Կոնսուլներն ընտրվում էին ամեն տարի, երկուական հոգի: Տարին կոչվում էր այդ տարվա կոնսուլների անուններով, որոնք դրվում էին ablativus-ում, օրինակ՝ Marco Crasso et Gnaeo Pompejo consulibus Germani Rhenum transierunt — Կոնսուլներ Մարկոս Կրասոսի և Գնեոս Պոմպեյոսի օրոք գերմանական ցեղերն անցան Հռենոսը (55 թ. մ. թ. ա.):

Ավելի ուշ, Օգոստոս կայսրի ժամանակաշրջանում (16 թ. մ. թ. ա.) կոնսուլների անվան կողքին գործածության մեջ է մտնում թվականությունը, հաշված հռոմեական պետության ստեղծման ենթադրյալ թվից (753 թ. մ. թ. ա.): ab Urbe condita կամ կրճատ ab U. c. a. U. c. — քաղաքի* ստեղծումից:

Հռոմեական կայսրության անկումից հետո, քրիստոնեության տարածման հետ արևմտյան Եվրոպայում, քրիստոնեական եկեղեցին թվականության սկիզբ համարեց առասպելական Հիսուս Քրիստոսի ծնունդը, որի ժամանակը «նշեց» մեր թվարկության վեցերորդ դարում Dionysius Exiguus-ը: Այսպես ստեղծվեց «մեր թվարկություն»՝ հասկացողությունը, որը տարածվեց շատ երկրներում (համմ. անգլ. a. D. — anno Domini — Աստծո տարում, այսինքն՝ մեր թվարկություն):

ՀՌՈՄԵԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Հռոմեական քաղաքացու լրիվ անունը կազմված էր երեք բաղադրամասերից, 1. Praenomen — անձնանուն-հայերեն տղամարդու անվան ձևով (գրվում էր կրճատ):

- Երանցից ամենատարածվածներն էին՝
A. — Aulus	L. — Lucius
App. — Appius	M. — Marcus
G. — Gaius	P. — Publius
Gn. — Gnaeus	Q. — Quintus
D. — Decimus	

2. Nomen (gentis) — ցեղի անունն արական սեռի ածականի ձևով, — ius վերջավորությամբ՝ Tullius, Julius (Տուլիոսների ցեղ, Հուլիոսների ցեղ):

3. Cognomen — մականուն, այդ ցեղի ներկայացուցիչներից մեկին տրված և հետագայում դարձած ընդհանուր նրա ցեղակիցների համար՝ Cicero, Caesar Կիկերոն, Կեսար: Լրիվ անունների օրինակներ՝

- Marcus Tullius Cicero — M. T. Cicero
 Gaius Julius Caesar — G. J. Caesar

Որպես կնոջ անուն էր ծառայում nomen-ի իգական սեռը: Կիկերոսի աղջիկը կոչվում էր Tullia, Կեսարի աղջիկը՝ Julia: Երկրորդ աղջկա նույն անվանը ավելացվում էր minor (կրտսեր), առաջինը դառնում էր major (ավագ), երրորդ աղջկա անվան մեջ նշվում է tertia (երրորդ) և այլն**:

* Հռոմի
 ** Ավելի մանրամասն տեղեկությունների համար տես «Латинский язык», Учебник для факультетов иностранных языков педагогических институтов, под общей редакцией В. Н. Ярхо и В. И. Лободы, Москва, 1969 г.

ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԱՍՈՒՅԹԵՐ ԵՎ ԹԵՎԱՎՈՐ ԽՈՍՔԵՐ

A

- Ab imo pectore. *Հոգու խորքից, ի խորոց սրտի, անկեղծորեն:*
- Ab incunabulis. *Օրորոցից, վաղ մանկությանից, ի սկզբանի:*
- Ab origine. *Ի ծնն, ծագման օրից:*
- Ab ovo usque ad mala. *Ձվից մինչև խնձորների* (սկզբից մինչև վերջը):*
- Ab Urbe condita (A.U.C.). *Հռոմի հիմնադրման թվից (մ. թ. ա. 753 թվից):*
- Ad Kalendas Graecas. *Մինչև հունական կալենդները, երբեք: Աշնան զատիկին:*
- Ad disputandum. *Քննարկման համար:*
- Ad infinitum. *Անվերջ:*
- Ad multos annos. *Շնորհավոր նոր տարի:*
- Adulescentia in labore et patientia exercenda est. *Երիտասարդությունը պետք է մարզվի աշխատանքի և համբերության. (զրսպավածության) մեջ:*
- A posteriori. *Փորձից ելնելով:*
- A priori. *Նախօրոք, նախքան փորձը:*
- Aetas dulcissima adulescentia est. *Երիտասարդությունը կլանքի քաղցրագույն ժամանակն է:*
- Aeterna Urbs. *Հավերժական քաղաք (Հին Հռոմի մասին):*
- Alea jacta est. *Վիճակը գցված է, վճռական քայլն արված է (Հուլիոս Կեսարին վերագրվող խոսք, երբ նա անցավ Ռուբիկոն գետը և պատերազմ սկսեց Հռոմի դեմ):*
- Alibi. *Ուրիշ տեղ, այլուրեքուստ:*
- Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt. *Ուրիշի թերությունները տեսնում ենք, իսկ մերը՝ ոչ:*
- Alit lectio ingenium. *Ընթերցանությունը սնում է միտքը:*
- Alteri vivas oportet, si tibi vis vivere (Seneca). *Պետք է ուրիշներին համար ապրել, եթե ուզում ես քեզ համար ապրել:*

* Հռոմեացիները ճաշկերույթն սկսում էին ձվով, վերջացնում խնձորով:

Amat pacem Phidias.

Amemus patriam, pareamus legibus.

Amici fures temporis.

Amicitia semper prodest, amor et nocet (Syrus).

Amicum laedēre ne joco quidem licet (Syrus).

Amicum perdēre est damnorum maximum (Syrus).

Amicus certus in re incerta cernitur (Ennius).

Amicus Plato, sed magis amica veritas (Aristoteles).

Amor caecus.

Amor vincit omnia.

Aquila non captat muscas.

Arbiter elegantiarum.

Arbor mala, mala mala.

Asinus asinum fricat.

Audi multa, k quēre pauca.

Aurea mediocritas (Horatius)

Auri sacra fames (Vergilius).

Aut Caesar, aut nihil.

Aut cum scuto, aut in scuto.

Aut odit, aut amat mulier, nihil est tertium.

Barba non facit philosophum.

Beate vivere est honeste vivere.

Bis pueri senes.

Bis vincit, qui se vincit in victoria. (Syrus).

Blanditia, non imperio, fit dulcis Venus (Syrus).

Bona fama divitiis est potior (Syrus).

15 Լատիներեն լեզու.

Ֆիդիասը սիրում է խաղաղություն (արվեստին խաղաղություն է պետք):

Սիրենք հայրենիքը, ենթարկվենք նրա օրենքներին:

Ընկերները ժամանակի զողերն են:

Ընկերությունը միշտ օգտավետ է, իսկ սերը կարող է և վնասակար լինել:

Ընկերոջը նույնիսկ կատակով չպետք է վիրավորել:

Ընկերոջ կորուստը մեծ ազույն կորուստ է:

Իսկական ընկերը ճանաչվում է վտանգի պահին:

Պլատոնը բարեկամս է, սակայն ամենամեծ բարեկամս ճշմարտությունն է:

Սերը կույր է (երբ սիրում ես, շես նկատում սիրած անձնավորության թերությունները):

Սերն ամեն ինչ հաղթում է: Սերն ամենազոր է:

Արծիվը ճանձեր չի որսում:

Նրբաճաշակության օրենսդիր:

Մառը վատ, խնձորը վատ:

Ավանակը ավանակին է շոյում (հիմարը հիմարին է գովում): Նման զնմանն սիրե:

Շատ լսիր, քիչ խոսիր:

Ոսկե միջինը (չափավորություն):

Ոսկու անիծյալ տենչ:

Կամ Կեսար, կամ ոչինչ (կամ ամեն ինչ, կամ ոչինչ):

Վահանով կամ վահանի վրա (կամ հաղթել, կամ մեռնել):

Կինը կամ ատում է, կամ սիրում, երրորդը չի լինում:

B

Միրուքն իմաստուն չի դարձնում:

Երջանիկ ապրել նշանակում է ազնվորեն ապրել:

Մերերը երկրորդ անգամ մանուկ են դառնում:

Կրկնակի է հաղթում նա, ով հաղթելիս տիրապետում է իրեն:

Սերը քաղցր է դառնում փառաքանքով, ո՛չ ուժով:

Բարի համբավը հարստությունից թանկ է:

Bona valetudo melior est quam
maximae divitiae.
Bonis nocet, qui malis parcat (Seneca).

Bonum ad virum cito moritur
iracundia (Syrus).

Causa finita est.
Cave tibi a cane muto et aqua
silente.
Cessante causa cessat effectus.

Cicer cum caule.
Cito inarescit lacrima (Cicero).

Cogito, ergo sum (Descartes).

Cognosce te ipsum (Socrates).
Conditio sine qua non.

Coniugium sine prole est quasi
dies sine sole.
Consuetudo est altera natura.

Consultor homini tempus
utilissimus.
Cornix cornici nunquam confodit
oculum.

Cruelitatis mater avaritia est
(Quintilianus)
Cum grano salis (Plinius).

Cum taecent, clamant (Cicero).

Cuneus cuneum trudit.
Curriculum vitae.

Dant gaudia vires.
De asini umbra disceptare
(Apuleius).

Debes, ergo potes.
Deliberando discitur sapientia.
Delphinum natate doces.

226

Քաջ առողջութիւնն ավելի լավ է, քան
ամենամեծ հարստութիւնը:
Ով խնայում է վատերին, վնասում է լա-
վերին:
Բարի մարդու զայրույթը շուտ է անցնում:

C

Գործը վերջացած է (հարցը լուծված է):
Զգուշացիր չհաշող շնից և մարմանդ ջրից:

Վերացնելով պատճառը, վերանում է հե-
տևանքը:

Կաղամբով սիսեռ (անկարգութիւն):
Արցունքը շուտ է շորանում (վիրտը մո-
ռացվում է):

Մտածում եմ, հետևաբար գոյութիւն
ունեմ: (Դեկարտ):

Ճանաչիր ինքդ քեզ:
Պայման առանց որի հնարավոր չէ (մի
բան անել), անհրաժեշտ պայման:

Ամուսնութիւնն առանց երեսխալի, ինչ-
պէս օրն առանց արևի:
Սովորութիւնը երկրորդ բնավորու-
թիւնն է:

Ժամանակը մարդու ամենաօգտակար
խորհրդատունն է:
Նրբեք ազոսովն ազոսովի աչքը չի հանում:

Ազահութիւնը դաժանութիւն մայրն է:

Մի պտղունց աղով (սրամտորեն, հեզնո-
րեն, խոցող):
Նրբ լոռն է, գոռոն են (պերճախոս
լոռութիւն):

Սեպը սեպով են հանում:
Կյանքի ընթացքը (կենսադրութիւն):

D

Ուրախութիւնն ուժ է տալիս:
Ավանակի ստվերի մասին վիճել, ապար-
դիւն վիճել:
Պարտավոր ես, հետևաբար կարող ես:
Իմաստութիւնը խորհելու արդիւնք է:
Դեկլիսին լողալ ես սովորեցնում:

Desidia est initium omnium vitiōrum.

Deus ex machina.

Dicere non est facere.

Dictum factum (Terentius).

Dies levat luctum.

Diligere parentes prima naturae lex est.

Dives est, qui sapiens est.

Docendo discimus (Seneca).

Dum spiro, spero (Ovidius).

Duos qui lepores sequitur, neutrum
capit.

Elephantum ex musca facis.

Epistola non erubescit (Cicero).

Eripitur persona, res manet
(Lucretius).

Errare humanum est, stultum est in
errore perseverare.

Errata.

Est focus proprius multo pretiosior
auro.

Est medicina triplex: servare, cavere,
mederi.

Et fumus patriae dulcis (Ovidius).

Etiā sanato vulnere cicatrix manet
(Syrus).

Ex comoedia saepe fit tragoedia.

Ex officio.

Faber est suae quisque fortunae
(Sallustius).

Facile dictu, difficile factu.

Falsus in uno, falsus in omnibus.

Fama pluris quam opes.

Fames est optimus coquus (magister).

Անգործութիւնը բոլոր արատների ըս-
կիցքն է:

Աստված մեքենայի միջից (անսպասելի
միջամտութիւն, լուծում անակրկալ
հանգամանքի միջամտութիւն շնորհիվ):

Ասել դեռ չի նշանակում կատարել:

Ասված է, արված է:

Ժամանակը թեթևացնում է վիրտը:

Մտղներին հարգելը բնութիւնն առաջին
օրենքն է:

Հարուստ է նա, ով խմաստուն է:

Սովորեցնելով սովորում ենք:

Քանի շնչում եմ, հույս ունեմ:
Երկու նապաստակի հետևից ընկնողը,
ոչ մեկը չի բռնում:

E

Ճանից փիղ ես սարքում (լուս ուղտ
գարձնել):

Նամակը չի կարծրում (նամակի մեջ հնա-
րավոր է արտահայտվել ավելի ազատ):

Մարդը գնում է, գործը (գաղափարը)
մնում է:

Սխալվելը մարդկային է, հիմարութիւն է
սխալը պնդելը:

Վրիպակներ:

Տան օջախը ոսկուց թանկ է:

Բժշկութիւնն ունի եռակի նպատակ՝ պահ-
պանել, կանխարգելել, բուժել:

Հայրենի ծուխն անգամ քաղցր է:

Ապաքինված վերքն անգամ թողնում է
սպի:

Կատակերգութիւնը հաճախ վեր է ած-
վում ողբերգութիւն:

Ի պաշտոնն:

F

Յուրաքանչյուրն իր ճակատագրի գար-
բինն է:

Հեշտ է սասել, գժվար է անել:

Մեկ անգամ կեղծիք, շատ անգամ կեղծիք:
Համբավն ավելի թանկ է, քան հարստու-
թիւնը:

Քաղցր լավագույն խոհարարն (ուսու-
ցիչն) է:

Fax mentis incendium gloriae.

Feci quod potui, faciant meliora potentes (Ovidius).

Felicitas humana nunquam in eodem statu permanet.

Felicitas multos habet amicos. Ferro nocentius aurum (Ovidius).

Festina lente.

Fiat lux.

Fortuna caeca est (Cicero).

Frons animi ianua.

Fructus honor oneris, fructus honoris onus.

Fur furem cognoscit, lupus lupum.

Garulla lingua nocet.

Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus.

Gaudia post officia.

Gaudium in litteris est.

Graviora quaedam sunt remedia periculis (Syrus).

Gustus legibus non subjacet.

Habent sua fata libelli (Terentius Maurus).

Hic jacet lepus.

Historia vitae magistra.

Hominem non odi, sed ejus vitia.

Homini cibus utilissimus est simplex.

Hominem te esse memento.

Hominibus plenum, amicis vacuum.

Homo est animal sociale (Aristoteles).

Homo nullius coloris (Plautus).

Homo proponit, fortuna disponit.

Homo sum: humani nihil a me alienum puto (Terentius).

Honor est onus.

Hospes hospiti sacer.

Hygiena amica valetudinis.

Մտքի ջահը բոցավառում է փառքի հրդեհը:

Ես արի այն ամենը, ինչ կարող էի, ավելի լավը թող անեն նրանք, ովքեր կարող են:

Մարդկային երջանկությունն երբեք մըշտական չի լինում:

Երջանկությունը շատ բարեկամներ ունի: Ոսկին ավելի ոճրագործ է, քան երկաթը: Շտապիր դանդաղորեն, հապճեպ մի անի: Եղիցի լույս:

Բախտը կույր է:

Դեմքը հոգու հայելին է:

Հարգանքն աշխատանքի արդյունքն է, աշխատանքը՝ հարգանքի:

Գողը գողին է ճանաչում, գայլը գայլին:

G

Շաղկարատ լեզուն մնասում է:

Ուրախանանք քանի դեռ երիտասարդ ենք:

Ուրախություն գործից հետո:

Սփոփանքը գիտություն մեջ է:

Որոշ դեղանյութեր հիվանդություններից վատ են:

Ճաշակն օրենքների չի են թարկվում:

H

Գրքերն էլ իրենց ճակատագիրն ունեն:

Այստեղ է թաղված նապաստակը (այստեղ է թաղված շան գլուխը):

Պատմությունը կյանքի ուսուցիչն է:

Ես մարդուն չեմ ատում, այլ նրա արատները:

Հասարակ սնունդն ամենաօգտակարն է մարդու համար:

Հիշիր, որ մարդ ես:

Մարդիկ շատ են, ընկերները քիչ:

Մարդը սոցիալական էակ է:

Անգույն մարդ:

Մարդը ենթադրում է, ճակատագիրը տնօրինում:

Մարդ եմ և ոչինչ մարդկայինն ինձ օտար չէ:

Փնաքը բեռ է:

Հյուրը սրբու թյուն է տանտիրոջ համար:

Հիգիենան առողջության ընկերուհին է:

Igni probatur aurum, virtus miseria.

Ignis et aquae interdictio.

Ignoti nulla curatio morbi.

Immortalitas est pro patria mori.

Imperare sibi maximum imperium est (Seneca).

In aeternum.

In aqua scribis.

In arte sua quilibet rex.

In brevi

In constanti labore spes.

In idem flumen bis non descendimus (Heraclitus).

In memoriam.

In oculo, in loculo, in poculo mores nosces ut speculo.

In persona.

Injuria solvit amorem.

Instantia est mater doctrinae.

Intemperantia est medicorum nutrix (Plinius).

Inter alia.

Inter arma silent musae.

Inter caecos luscus (monoculus) rex est.

Inter pares amicitia.

Is amicus est, qui in re dubia re adjuvat (Plautus).

Iuveni parandum, seni utendum.

Iuvenile vitium est regere non posse impetum (Seneca).

Labor est etiam ipsa voluptas (Manilius).

Labor et patientia omnia vincunt.

Labor non onus, sed beneficium.

I

Ոսկին փորձում են կրակով, նվիրվածությունը՝ դժբախտությունով:

Կրակի և ջրի արգելք (հայրենիքից արտաքսում):

Չախտորոշված հիվանդությունը չի բուժվում:

Հայրենիքի համար զոհվելն անմահություն է:

Ինքն իրեն հրամայելը մեծագույն ուժ է:

Առհավետ, հավիտյան, ընդմիշտ:

Ջրի վրա ես գրում:

Իր արվեստում (արհեստում) յուրաքանչյուրը թագավոր է:

Հակիրճ:

Հույսը մշտական աշխատանքի մեջ է: Նույն գետն երկու անգամ չենք մտնում:

Հիշատակին:

Աչքերից, քսակից, բաժակից կճանաչես մարդուն ինչպես հայելում:

Անձամբ:

Վիրավորանքը քայքայում է սերը:

Համառությունը գիտության մայրն է:

Անշահավորությունը բժշկության ստղնտուն է: (Անշահավորությունը հիվանդությունների պատճառն է):

Ի միջի այլոց:

Երբ խոսում է զենքը, լուռ են մուսաները:

Կույրերի մեջ միականին արքա է:

Հավասարների մեջ ընկերություն:

Բարեկամը նա է, ով դժբախտության մեջ օգնում է գործով:

Երիտասարդը պետք է պատրաստի, ծերը օգտվի:

Երիտասարդություն արատն այն է, որ նա չի կարողանում իշխել իր կրթերի վրա:

L

Աշխատանքն ինքստինքյան հաճույք է:

Աշխատանքն ու համբուրությունը հաղթում են ամեն բանի:

Աշխատանքը բեռ չէ, այլ բարիք:

Leonem mortuum etiam catuli mordent.
Lex est, non poena perire (Seneca).
Libri amici, libri magistri.

Luna latrantem canem non curat.

Lupus non mordet lupum.
Lupus in fabulis (Terentius).

Lupus pilum mutat, non mentem.

Luxuria inopiae mater.

Մահացած առյուծին նույնիսկ շան ձագերն են կծում:
Մահը պատիժ չէ, այլ օրհնք:
Գրքերը բարեկամներ են, զգրքերը ուսուցիչներ են:
Լուսինը հաշող շան վրա ուշադրություն չի դարձնում: (Շունը հաշի, քամին փչի):
Պայլը դայլին չի կծում:
Պայլը առակներում: (Շան անունը տուր, փայտը ձեռքդ վերցրու):
Պայլը փոխում է մորթին, բայց ոչ բնավորությունը: (Կարմիր կովն իր կաշվից դուրս չի գա):
Շռայլությունը անանկություն մայրն է

M

Malae uxoris poena nulla acerbior.
Mali principii malus finis (Terentius).
Malum vas non frangitur.

Mare verbōrum, gutta rerum.
Margaritas ante porcas.
Medicina soror philosophiae.
Melior est certa pax quam sperata victoria.

Memento mori.
Memento patriae.
Memoria minuitur, nisi eam exerceas.

Modus vivendi.
Mortem effugere nemo potest (Cicero).
Multi multa sciunt, nemo omnia.

Չկա ավելի մեծ պատիժ, քան վատ կինը:
Վատ սկիզբ, վատ վախճան:
Վատ կճուճը չի ջարդվում (վատ երկաթը չի ժանգոտվում):
Խոսքերի ծով, գործերի կաթիլ:
Մարգարիտները խոզերի առաջ:
Բժշկությունն իմաստության քույրն է:
Ավելի լավ է կայուն խաղաղությունը, քան հնարավոր հաղթանակը:
Հիշիր մահվան մասին: (Մահը միտք բեր):
Հիշիր հայրենիքը:
Հիշողությունը թուլանում է, եթե այն չես վարժեցնում:
Ապրելանկանակ, համաձայնություն:
Ոչ ոք չի կարող խուսափել մահից:
Շատերը շատ բան գիտեն, բայց ոչ ոք՝ ամեն ինչ:

N

Natura abhorret vacuum.

Natura trahit ad sua jura.

Ne discere cessa.
Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus.

Necessitas acuit ingenium.
Nemo liber est, qui corpori servit (Seneca).

Բնությունը դատարկություն չի հանդուրժում:
Բնությունն ունի իր օրենքները (չպետք է բռնանալ բնության վրա):
Մի դադարիր սովորելուց:
Ոչ ոք ավելի լավ բուժող չի կարող լինել, քան հավատարիմ ընկերը:
Անհրաժեշտությունը սրում է միտքը:
Ազատ չէ նա, ով իր մարմնի գերին է:

Nervus belli pecunia (Cicero).
Nomina stultōrum leguntur ubique locōrum.
Nomine et re.
Non est fumus absque igne.
Non progredi est regredi.
Non rex est lex, sed lex est rex.

Novus rex, novā lex.
Nullus amor est sanabilis herbis (Ovidius).

O, Sancta simplicitas. (Jan Hus).
Oculi avidiores sunt, quam venter.
Omnia mea mecum porto.
Omnium malōrum stultitia est mater:

Pacem cum hominibus, bella cum vitiis habe (Martialis).
Panem et circenses! (Iuvenalis).
Patriae fumus igne alieno luculentior.

Pax optima rerum.
Pecunia non olet (Vespasianus).

Perfice te!
Perpetuum mobile.
Piscis primum a capite foeſat.
Plures crapula quam gladius perdidit.

Poetae nascuntur, oratores fiunt.

Post mortem medicina.
Potius sero, quam nunquam (Livius).
Primum discere, deinde docere.
Pro et contra.
Pro forma.
Pro patria et libertate.
Procul a Jove, procul a fulmine.
Procul ex oculis, procul ex mente.
Prosit.

Փողը պատերազմի նյարդն է:
Հիմարների անունները գրված են ամենուրեք:
Խոսքով և գործով:
Չկա ծուխ առանց կրակի:
Չառաջադիմելը հետադիմել է:
Ոչ թե արքան է օրհնք, այլ օրհնքն է արքա:
Նոր արքա, նոր օրհնք:
Սիրո դեղ չկա:

O

Ով, սուրբ անմեղություն:
Աչքերն ավելի ագահ են, քան ստամոքսը:
Ամբողջ ունեցածս կրում եմ ինձ հետ:
Բոլոր դժբախտությունների մայրը հիմարությունն է:

P

Մարդկանց հետ խաղաղ ապրիր, իսկ աբրատների դեմ պայքարիր:
Հաց և կրկեսներ, զվարճալիքներ:
Հայրենիքի ծուխն ավելի վառ է, քան օտարության կրակը:
Խաղաղությունն ամենաթանկ բանն է:
Դրամը հոտ չունի (վեսպասիանի արտահայտությունը, որը կարգադրել էր, որ հանրային զուգարանները լինեն վարձով):
Կատարելագործիր քեզ:
Հարաշարժիչ, մշտական շարժիչ:
Չուկը գլխից է հոտում:
Հարեցողությունն ավելի շատ է սպանում, քան սուրը:
Պոետներ ծնվում են, հռետորներ՝ դառնում:
Մահից հետո բժշկություն:
Լավ է ուշ, քան երբեք:
Ազգրից սովորել, հետո սովորեցնել:
Թեր և դեմ:
Ձեռի համար, ձեռի սիրուն:
Հայրենիքի և ազատության համար:
Չկաից հետո, կայծակից հետո:
Աչքից հետո, սրտից հետո:
Բարի վայելում, կենացդ, առողջություն:

Qualis mater, talis filia.
Qualis pater, talis filius.
Quam semel errare melius terve rogare.
Qui fodit alteri foveam, incidit in eam.
Qui multum habet, plus capit Seneca).
Qui non laborat, ne manducet.
Qui ventum seminat, turbinem metet.
Quo vadis?
Quod erat demonstrandum (Euclides).
Quod licet Jovi, non licet bovi.

Quem Jupiter perdere vult, dementat prius.
Quot capita, tot sensus.

Rara avis.
Re vera.
Ridendo castigas mores.

Saepe nihil inimicus homini, quam sibi ipse (Cicero).
Sapere aude (Horatius).
Sapienti sat (Plautus).

Sapientia vino obumbratur (Plinius).
Scio me nihil scire (Socrates).
Semper avarus eget.
Senex laudator temporis acti (Horatius)
Sera nunquam est ad bonos mores via.

Sermo mollis frangit iram.
Si vis amari, ama (Seneca).
Sic transit gloria mundi.

Sine ira et studio
Sine labore non erit panis in ore.

Q
Ինչպիսին մայրն է, նույնպիսին էլ աղջիկը:
Ինչպիսին հայրն է, նույնպիսին էլ որդին:
Ավելի լավ է երբք անգամ հարցնել, քան մեկ անգամ սխալվել:
Ով ուրիշի համար փոս է փորում, ինքն է նրա մեջ ընկնում:
Ով շատ ունի, ավելի շատ է ցանկանում:
Ով չի աշխատում, թող շուտի:
Ով քամի ցանի, փոթորիկ կհանի:
Ո՞ւր ես գնում, հո՞ երթաս:
Այն ինչ հարկավոր էր ապացուցել:
Ինչ որ թույլատրելի է Ջևհին, անթույլատրելի է եզին:
Ում որ աստված ուզում է պատժել, նախ զրկում է բանականությունից:
Քանի գլուխ, այնքան կարծիք:

R
Հազվագյուտ թռչուն: (Այն ինչ հազվագյուտ է հանդիպում):
Իրոք:
Միծաղով ուղղում ես բարբերը:

S
Հաճախ մարդու համար չկա այլ թշնամի քան ինքը մարդը:
Խիզախիք լինել խելոք:
Հասկացողին հերթ է, խելոքին բավական է:
Իմաստությունը մթազնում է գինուց:
ես գիտեմ, որ ոչինչ չգիտեմ:
ժլատը միշտ կարիքի մեջ է:
Մերունին գովաբանում է անցած օրերը:

Ազնիվ կյանքի ճանապարհն երբեք ուշացած չէ:
Հանգիստ խոսքը կտրում է զայրույթը:
Եթե ուզում ես սիրվել, սիրիր:
Այսպես է անցնում աշխարհի փառքը,
«Ավաղ փառացս անցավորին»:
Առանց զայրույթի և աշատությունների, անկիրք, անկողմնակալ:
Առանց աշխատանքի փորել կուշտ չի լինի:

Somni, cibi, potus, venus-omnia moderata sint.
Sublata causa, tollitur morbus.

Tale, quale.
Tanta vis probitatis est, ut eam etiam in hoste diligamus (Cicero).

Tantum religio potuit suadere malorum (Lucretius).
Temperantia est custos vitae.
Tempori parce (Seneca).
Tempus est optimus magister vitae.

Tempus vulnera sanat.
Testimonium maturitatis.
«Timeo Danaos et dona ferentes».

Tristia saepe latent sub dulci melle venena.
Turbato melius capiuntur flumine pisces.
Turpia corrumpunt teneras spectacula mentes.
Turpe est aliud loqui, aliud sentire.

Ubi bene, ibi patria (Pacuvius).
Ubi mel, ibi fel.
Umbram suam timet.
Una hirundo non facit ver.
Una voce.

Քունը, սնունդը, ըմպելիքը, սերը թող չափավոր լինեն:
Վերացնելով պատճառը, կվերացվի և հիվանդությունը:

T
Այնպիսին, ինչպիսին կա (առանց փոփոխություն):
Ազնվություն ունի այնպիսին է, որ մենք այն զնահատում ենք նույնիսկ թշնամու մեջ:

Ինչքան շարիք է պատճառել կրոնը:
Չափավորությունը կյանքի պահպանն է:
Ինչպիսիք ժամանակը:
Ժամանակը կյանքի լավագույն ուսուցիչ:

Ժամանակն ապաքինում է վերքերը:
Հասունության վկայական:
«Կ... խնում եմ դանայցիներից (հույներից), նույնիսկ երբ նրանք նվերներ են քերում» (Տրոյայի քրմապետ Լաոկոոնի խոսքերը Վերգիլիոսի «Էնեականից», որով նա տրոյացիներին զգուշացնում էր քաղաք չբերել հույների նվեր թողած փայտե ձին): Պետք է կասկածել ամեն բանի վրա, որ թշնամուց է գալիս:

Հաճախ քաղցր մեղրի տակ թաքնված է դառը թույն:
Պղտոր շրում ձուկն ավելի լավ է որսվում:

Անպարկեշտ ներկայացումները փչացնում են մատաղ հոգիները:
Ամոթալի է, երբ մի բան ասում են, մի այլ բան մտածում:

U
Որտեղ լավ, այնտեղ՝ հարե՞նք: Որտեղ հաց, այնտեղ կաց: (Կոսմոպոլիտիզմի սկզբունքը):
Որտեղ մեղր, այնտեղ լեղի (թույն):
Վախենում է իր սեփական սովերից:
Մի ծիծեռնակով զարուն չի գա: Մի ծաղկով՝ զարուն չի գա:
Միաձայն:

Unus pro omnibus et omnes pro uno.
Usus est tyrannus (Horatius).
Ut sementem feceris, ita et metes.
Uti, non abuti.
Urbi et orbi.

V

Vade mecum.
Vae soli.
Vale.
Valetudo bonum optimum.
Vanitas vanitatum.
Veni, vidi, vici (Caesar).
Venter caret auribus (Seneca).
Veto.
Vetus amor non sentit rubiginem.
Via trita via tuta.
Vice versa.
Vicinus bonus ingens bonum.
Viribus unitis.
Vitae sal amicitia.
Viva vox docet (Plinius).
Vivere est cogitare (Cicero).
Vox clamantis in deserto.
Vox populi vox dei.

Մեկը բոլորի համար, բոլորը՝ մեկի:
Սովորութունը բռնակալ է:
Ինչ ցանես, այն կհնձես:
Օգտագործել, բայց չշարաշահել:
Քաղաքին (Հոռմին) և աշխարհին: Աշ-
խարհով մեկ: Ի լուր ամենքին:

Արի ինձ հետ: Ուղեցուլց, համառոտ տե-
ղեկատու (գիրք):
Վա՛յ միայնակին:
Ողջ եղիր, մնաս բարով:
Առողջութունը մեծագույն բարիքն է:
Ունայնութուն ունայնութանց:
Սկա, տեսա, հաղթեցի:
Փորն ականջներ չունի: Խոսքով փոր չես
կշտացնի:
Արգելում եմ: (Արգելք)
Սերը հնանալուց չի ժանգոտում:
Տրորված ճանապարհն անվտանգ ճանա-
պարհ է:
Ընդհակառակը, հակադարձորեն:
Լավ հարևանը մեծ բարիք է:
Միացյալ ուժերով:
Ընկերութունը կյանքի աղն է:
Կենդանի խոսքը ուսուցանում է:
Ապրել կնշանակի մտածել:
Ձայն բարբառո անապատի:
Ժողովրդի ձայնը աստծո ձայնն է: (Ձայն
բազմաց, ձայն աստծո):

GAUDEAMUS

Միջնադարյան ուսանողական երգ, որն ստեղծել են
Փարիզի համալսարանի՝ Սորբոնի ուսանողները
(մոտավորապես XIII դ. կեսին)

Gaudeamus igitur, } bis
Iuvenes dum sumus! }
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus! — bis

Vita nostra brevis est,
Brevi finietur;
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur!

Vivat academia!
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet!
Vivant membra quaelibet!
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgines
Graciles, formosae!
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
Bonae, laboriosae!

Vivat et Respublica
Et qui illam regunt!
Vivat nostra Civitas,
Maecenatum caritas,
Qui nos hic protegent!

Pereat tristitia,
Pereant dolores!
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius
Atque irrisores!

Per Apollinem medicum et Aesculapium Hygiamque et Panaceam jure jurando affirmo, et deos deasque omnes testor, me quantum viribus et judicio valuero, quod nunc juro, et escripto spondeo plane observaturum:

Praeceptorem quidem qui me hanc artem edocuit, parentum loco habiturum, eique cum ad victum, tum etiam ad usum necessaria, grato animo communicaturum et suppeditaturum. Eiusque posteris apud me eodem loco quo germanos fratres fore, eosque si hanc artem addiscere volent, absque mercede et syngrapha edocturum, praeceptione quoque et auditionum, totiusque reliquae disciplinae, cum meos et ejus, qui me edocuit liberos, tum discipulos qui medico jurejurando nomen fidemque dederint, particeps facturam, aliorum praeterea neminem.

Victus quoque rationem, quantum facultate et judicio consequi potero, aegris utilem me praescripturum, eosque ab omni noxia et injuria vindicaturum, neque cuiusquam precibus adductus, aliqui medicamentum letale propinabo, neque huius rei auctor ero, castam et ab omni scelere puram, tum vitam, tum artem meam perpetuo praestabo.

Que vero inter curandum, aut etiam medicinam minime faciens, in communi hominum vita vel videro, vel audiero, quae minime in vulgus efferi oporteat, ea arcana esse ratus, silebo.

Hoc igitur jusjurandum si religiose observavero, ac minime irritum fecero, mihi luceat cum summa apud omnes estimatione perpetuo vitam felicem degere, et artis liberrimum fructum percipere, quod si illud violavero et pejeravero, contraria mihi constingant.

Ես երդվում եմ Ապոլլոն բժշկով, Ասկլեպիոսով, Հիգիայով, Պանակեայով և վկայակոչում եմ բոլոր աստվածներին ու աստվածուհիներին, ազնվորեն կատարել իմ ուժերի և մտքի կարողությունների ներածի շահով, հետևյալ երդումը և գրավոր պարտավորությունը:

Ինձ բժշկական արվեստն ուսուցանողին համարել իմ ծնողներին հավասար, կիսել նրա հետ իմ ունեցվածքը և, հարկ եղած պարագայում, օգնել նրան իր կարիքների մեջ, նրա սերունդը համարել իմ հարազատ եղբայրները և այս արվեստը, և թե նրանք ցանկանան ուսումնասիրել, ուսուցանել նրանց անհատույց և առանց որևէ պայմանագրի, խորհուրդները և միացած բուլոր գիտելիքները հաղորդել որդիներին և ուսուցչիս որդիներին ու աշակերտներին, նրանց ովքեր կապված են պարտավորությամբ և երդումով ըստ բժշկական օրենքի և ոչ այլ պայմանով:

Իմ գիտելիքների և կարողությունների ներածի շահով կվարեմ հիվանդների սեփմը նրանց օգտին, խուսափելով որևէ վնաս հասցնելուց և անարդարությունից, ես չեմ տա ոչ ոքի ինձնից խնդրված մահացու դեղամիջոցը և ուղիներ ցույց չեմ տա նման մտադրության համար, ես կապրեմ իմ կյանքում և արվեստում ազնիվ և անբասիր:

Ինչ որ ես տեսնեմ և լսեմ, բուժման ընթացքում և այլուր, մարդկային կյանքին վերաբերող, որը որևէ ժամանակ պետք չէ տարփողել, տարածել ժողովրդի մեջ, ես կլռեմ, դա համարելով գաղտնիք:

Ես, այս երդումը սրբություն պահպանողս; թող լինեմ երջանիկ կյանքում ու արվեստում և փառաբանվեմ մարդկանց կողմից առհավետ և վայելեմ արվեստի ամենաբազմը պտուղները, դավաճանի ու երդմնազանցի համար թող ամեն ինչ լինի հակառակը:

Accipiens altum titulum medici et suscepturus officium medendi sollemniter juro:

omnia quae scio omnesque vires meas dedicare conservationi et meliorationi valetudinis hominum, curationi et praeventioni morborum, bona fide laborare ibi, ubi commoda societatis postulent;

semper praesto esse auxilium medicum ferre, attentem et diligentem aegrotantibus me praemere, arcanum medicale tueri;

semper plenus et perfectius scientiam artemque medicam amplecti, meum laborem in progressu scientiae ususque medici conferre;

si commoda aegroti postulent, ad consilium collegarum meorum confugere et ipse nunquam illis consilium auxiliumque recusare;

memorias quae a majoribus in re medica bene tradita habemus pie sancteque et mores observare et excolere, in omnibus actionibus meis praecepta morum communistorum supreme tenere, semper memoria tenere altam vocationem medici sovietici et officium meum erga populum civitatemque sovieticam.

Juro me per totam vitam fidem in hoc sacramentum servaturum.

Ստանալով բժշկի բարձր կոչումը և անցնելով բժշկական գործունեության, ես հանդիսավորապես երդվում եմ:

բոլոր գիտելիքներս և ուժերս նվիրել մարդու առողջության պահպանմանն ու բարելավմանը, հիվանդությունների բուժմանն ու կանխմանը, բարխղճորեն աշխատել այնտեղ, որտեղ պահանջում են հասարակության շահերը:

միշտ պատրաստ լինել ցույց տալու բժշկական օգնություն, ուշադիր և հոգատար վերաբերվել հիվանդին, պահպանել բժշկական գաղտնիքը:

մշտապես կատարելագործել բժշկական գիտելիքներս և բժշկական վարպետությունս, աշխատանքովս նպաստել բժշկական գիտության ու պրակտիկայի զարգացմանը:

երբ հիվանդի շահերը պահանջում են՝ դիմել իմ մասնագետ ընկերների խորհրդին և ինքս էլ երբեք չհրաժարվել նրանց խորհուրդը ու օգնություն ցույց տալուց:

պահպանել և զարգացնել այրճնական բժշկության ազնիվ ավանդույթները, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը, իմ ամբողջ գործունեությունս մարդաբանությանը:

Երդվում եմ ամբողջ կյանքումս հավատարիմ մնալ այս երդմանը:

Translatum ab K. ATANASSIAN et A. ARAKELIAN

Առաջին ստուգողական աշխատանքի տոմսի նմուշ

1. Թելադրություն 15 բառ և դրանց թարգմանությունը հայերեն:
2. Թարգմանել լատիներեն 15 բառ:
3. Գրել լատիներեն հետևյալ բառերի բառարանային ձևերը և որոշել նրանց հոլովումը.
կտրուճ, խոռոչ, խողովակ, ելուստ, ձախ:
4. Թարգմանել լատիներեն հետևյալ բարդ տերմինները.
պարանոցային ողն, կրծոսկրի կոթոն, իսկական կող, կողի գլխի կատար, աջ թիակի փուշ:

Երկրորդ ստուգողական աշխատանքի տոմսի նմուշ

1. Հոլովել՝ *fissura parva, humerus dexter*
2. Խոնարհել *imperativus-ով, praesens indicativi activi et passivi-ով, praesens conjunctivi activi et passivi-ով (III դեմքերով) dignoscere* բայը:
3. ա) Թարգմանել և բացատրել ածանցների իմաստը.
pilula, musculus, sacculus, extracellularis, anteflexio.
բ) Թարգմանել լատիներեն հետևյալ տերմինները.
միզապարկի հիվանդություն, ուսմունք բջի մասին, ջրաբուժում, հյուսվածքի հետազոտում, գեղձի հեռացում:
4. Թարգմանել լատիներեն հետևյալ բարդ բառերը.
վերկատարային փոս, վերին ծնոտի կտրուճ, ճաճանչային ներվի ակոս, աչքի ճեղքի անկյուն, բելադոնի հանուկ:
5. Գրել լատիներեն հետևյալ գոյականների և ածականների բառարանային ձևերը և նրանց հունական զուգահեռները.
հիվանդություն, մկան, երակ, հաստ աղիք, կարծր, օշարակ:

Երրորդ ստուգողական աշխատանքի տոմսի նմուշ

1. Թարգմանել և վերլուծել ըստ խոսքի մասերի հետևյալ նախադասությունը.
Folia Digitalis, herba Adonidis vernalis, flores Convallariae ut remedia contra morbos cordis adhibentur.
2. Հոլովել՝ *medicamen recens*

3. Թարգմանել և գրել դեղատոմսում.
Վերցրու՝ Քլորալ հիդրատ
Օսլայի լորձ
Թորած ջուր 25,0-ական
Խառնիր: Տուր:
Նշիր. մեկ հոգնայի համար:

4. ա) Թարգմանել և բացատրել ածանցների իմաստը.
prognosis, endocrinus, calor, amoebiasis, myoma.
բ) Թարգմանել լատիներեն հետևյալ տերմինները.
սակրայտ, դեղաբուժում, նիտրատ, լեղապարկի հատում, գլխացավ:
5. Գրել լատիներեն հետևյալ բառերի բառարանային ձևերը և նրանց հունական զուգահեռները.
մարդ, ուռուցք, բուժում, որովայն, կարճ:

Չորրորդ ստուգողական աշխատանքի տոմսի նմուշ

1. Թարգմանել և վերլուծել ըստ խոսքի մասերի հետևյալ նախադասությունը.
Os coccygis cornua coccygea habet: cornua coccygea ligamentis cum cornibus sacralibus conjunguntur. (conjungere-միանալ)
2. Հոլովել՝ *fructus dulcior*
3. Թարգմանել, գրել դեղատոմսի մեջ և կրճատել.
Վերցրու՝ Միզամուղ հավաքածու 50,0
Տուր տոպրակով:
Նշիր. եփել որպես թեյ:
Վերցրու՝ Աճալի տերևներ 50,0
Սամիթի սերմեր 15,0
Լորենու ծաղիկներ 25,0
Խառնիր, որպեսզի դառնա հավաքածու:
Տուր: Նշիր. եփել որպես թեյ:
4. Թարգմանել լատիներեն հետևյալ տերմինները.
ողնի աղեղ, ձեռքերի մատների ֆալանգներ, ափային երես, ատամների սկրափոտ, լուծողական հավաքածու:
5. Գրել լատիներեն բառարանային ձևով հետևյալ բառերը.
կատաղություն, քոս, ծորան, ծունկ, ելք (վախճան), ելուն, անցք, լյարդ, ազոտաթթու, ներարկում:

ԼԱՏԻՆ—ՀԱՅԵՐԵՆ ԲԱՆԱՐԱՆ

A

a, ab (Abl)
 abdomen, inis n
 abdominālis, e
 abducens, entis
 abductor, oris
 abscessus, us m
 abstineo, ěre 2
 ac
 accedo, ěre 3
 accurate
 acer, cris, cre
 acetum, i n
 acidum, i n
 acidum borĭcum
 acidum hydrobromĭdum
 acidum hydrosulfurĭcum
 acidum nĭtrĭcum
 acidum nĭtrōsum
 acidum phosphorĭcum
 acidum phosphorōsum
 acidum sulfurĭcum
 acidum sulfurōsum
 acromion, i n
 acus, us f
 acutus, a, um
 ad (Acc.)
 addo, ěre 3
 adducens, ntis.
 adductor, ōris
 aden, is m
 aditus, us m
 adjrvans, ntis
 Adōnis, idis vernalis
 adversum (Acc.)

կողմից,-ից
 որովայն
 որովայնային
 զատող
 զատիչ մկան
 թարախակույտ, արսցես
 զսպել
 և
 ավելանալ
 խնամքով
 սուր
 քաջախ
 թթու
 բորած թթու
 բրոմաջրածնական թթու
 յոդաջրածնական թթու
 ազոտական թթու
 ազոտային թթու
 ֆոսֆորական թթու
 ֆոսֆորային թթու
 ծծմբական թթու
 ծծմբային թթու
 ուսելուտ
 ասեղ
 սուր
 համար, մինչև, մոտ
 ավելացնել
 առբերող
 առբերիչ մկան
 գեղձ
 մուտք
 օժանդակող
 դարնանային շողավարդ
 դեմ

aeger, gri m
 aegroto, āre I
 aequalis, e
 aēr, aēris m
 aērobia, orum n (եզակի aērobion)
 Aesculapius, i m

aether, ěris m
 aetherĕus, a, um
 aether medicinalis
 aethica, ae f
 aevum medium
 agricultūra, ae f
 albumen, inis n
 albus, a um
 alimentum, i n
 alium sativum
 alius, a, ud
 aloē, es f
 althaea, ae f
 alternans, ntis
 altitudo, inis f
 alumen, inis n
 aluminium, i n
 alveolus, i m
 alvus, i f
 amarus, a, um
 amicus, i m
 aminazĭnum, i n
 amo, āre I
 amoeba, ae f
 amoebiasis, is f
 amphiarthrosis, is f
 amphibion, i n
 amphitheatrum, i n
 ampulla, ae f
 amurca, ae f
 amygdāla, ae f
 amylaceus, a, um
 ana
 anabiosis, is f
 anaemia, ae f
 anaērobus, a, um
 analgĭnum, i n

հիվանդ
 հիվանդ լինել
 հավասար
 օդ
 օդակայաց, անոթ բակտերիաներ
 Ասկլեպիոս, հին հույների և հռոմեացի-
 ների բժշկության աստվածը, ըստ դի-
 ցարանության Ապոլլոնի և հավերժա-
 հարսի որդին
 և թեր
 և թերային
 բժշկական և թեր
 բարոյագիտություն
 միջին դար
 դուրդատնտեսություն
 սպիտակուց
 սպիտակ
 սնունդ
 սխտոր
 ալլ
 հավել
 տուղտ
 փոփոխակի
 բարձրություն
 շիբ, պղլիզ
 ալյումին
 բշտիկ
 փոր
 դառ
 բարեկամ
 ամինազին
 սիրել
 ամեոբա
 ամեոբիազ
 կիսահող, դժվարաշարժ հող
 երկկենցաղ
 ամֆիթատրոն
 սրվակ
 ձիթայուղի նստվածք
 նուշ
 օւլայի
 -ական, հավասար շափով
 կենսադարձ
 սակավարունություն
 անանոթ, որը զարգանում է միայն ան-
 թթվածին միջավայրում
 անալգին

analysis, is f

anamnesis, is f

anastomosis, is f

anatomicus, a, um

angulus, i m

animal, is n

annumero, are I

ante (Acc.)

antebrachium, i n

ante meridiem (a. m.)

ante novam aeram (a.n.ae.)

anterior, ius

antipyrinum, i n

antiquus, a, um

antisepticus, a, um

anulus, i m

aorta, ae f

apertura, ae f

apex, icis m

apophysis, is f

apopsychia, ae f

appareo, ere 2

appello, are I

appendix, icis f

appendix vermiformis

apotheca, ae f

aqua, ae f

arcus, us m

argentum, i n

aridus, a, um

Armeniaca, ae f

ars, artis f

ars Hippocratica

arsenicum, i n

Artemisia absinthium

arteria, ae f

arthritis, itidis f

articulāris, e

articulatio, onis f

ascendens, ntis

asellus, i m

aseptice

Asparāgus eratus

asper, era, erum

assumo, ere 3

asthma, atis n

տարրալուծում, վերլուծում, վերլուծու-

թյուն, քննություն, անալիզ

վերհուշություն, անամնեզ

բերանակցում, ծայրակցում

անատոմիական

անկյուն

կենդանի

թվարկել, համարել, պատկանել

առաջ

նախաբազուկ

կեսօրից առաջ

մեր թվարկությունից առաջ

առաջալին

անտիպիրին

անտիկ, հնամյա

հականեխիչ

օղակ

աորտա

բացվածք

զագաթ

արտաճոն, ապոֆիզ

ուշազնացություն

երևալ

անվանել

ելուն, հավելված

որդանման ելուն

դեղատուն

ջուր

աղեղ

արծաթ

հյուծված, շոր

ծիրանենի

արվեստ, գիտություն

բժշկություն (հիպոկրատյան արվեստ)

մկնդեղ

օշինդր

զարկերակ

հողաբորբ

հողալին

հոդ, հոդավորություն

բարձրացող

փողածուկ, ձողածուկ

ապանեխված

ծնեբեկ

դժվար, փշոտ, դաժան

ընդունել

հեղձանք, ասթմա

atrium, i n

audio, ire 4

auditus, us m

auris, is f

aurum, i n

auscultatio, onis f

ausculto, are I

autem

autopsia, ae f

axis, is m

azotum, i n

balneum, i n

barium, i n

barii sulfas

basis, is f

basillaris, e

belladonna, ae f

bene

bene meritus

benzoë, es f

bibo, ere 3

biceps, bicipitis

bicipitalis, e

bismuthum, i n

bolus, i f

bonus, a, um

borum, i n

brachium, i n

brevis, e

bromidum, i n

bromum, i n

bucca, ae f

bulbus, i m

Bursa pastōris

butyrum, i n

caecus, a, um

caementum, i n

Caesar, aris m (Gaius Iulius)

նախասիրտ

լսել

լսողություն

ականջ

ոսկի

լսում, հիվանդի թոքերը կամ սիրտը լը-

սելը

լսել (թոքերը կամ սիրտը)

սակայն

դիահերձում

սունակ, առանցք

ազոտ

B

լոգարան, վաննա

բարիում

բարիումի սուլֆատ

հիմք

հիմքային

բելադոն, մահամորմ

լավ (մկր.)

երախտավոր

բենզոնային ձյութ

խմել

երկզուռի

երկզլխանի մկանին վերաբերող

բիսմութ

կավ, երկարավուն դեղահար

լավ (ած.)

բոր

բազուկ

կարճ

բրոմիդ

բրոմ

թուշ

կոճղեղ

հովվապարկ

կարագ, լուղ

C

կուլր

մանրացած քար, խճաքար, ցիմենտ

Հուլիոս Կեսար (հռոմեացի հայտնի զորա-

վար և պետական գործիչ առաջին դ.,

մ. թ. ա.)

calcanem, i n (os)
calcar, āris n
calcii hydrochloridum
calcii phosphas
calcium, i n
calor, ōris m
camphora, ae f
canalicūlus, i m
canalis, is m
cancer, cri m
caninus, a, um
dens caninus
capitūlum, i n
capsūla, ae f
caput, itis n
carbo, ōnis m
carbo activatus
carbonem, i n
carcinoma, ātis n
cardiacus, a, um
caries, ei f
caroticus, a, um
carpus, i m
cartilago, inis f
catarrhus, i m
cauda, ae f
caudalis, e
causticus, a, um
cavitas, ātis f
caecum, i n
celeber, bris, bre
celer, ēris ere
celia, ae
cella, ae f
Celsus

centralis, e
cera, ae f
ceratus, a, um
cerebrum, i n
cervicalis, e
cervix, icis f
ceterus, a, um
chamomilla, ae f
charta, ae f
chartaceus, a, um

կրնկոսկր
խթան
կալցիումի հիդրոքլորիդ
կալցիումի ֆոսֆատ
կալցիում
չեբմոսթյուն
կամֆորա, քափուր
խողովակիկ
խողովակ
քաղցկեղ
չնային, շան
ժանիք
զլխիկ
պատյան, շապիկ, պատիճ
գլուխ
ածուխ
ակտիվացրած ածուխ
ածխածին
տես cancer
սրտային
ոսկրափուտ
քնազարկերակային
դաստակ
անառ
լործաթաղանթի բորբոքում, կատառ
պոչ
պուչային, պուչամերձ
այրիչ, խարիչ
խոռոչ
կույր աղիք
հայտնի, հոչակավոր
արագ, հանախակի
որովայնի խոռոչ
բջիչ
Կելզոս (հոռմնացի բժիշկ, բժշկության
մասին աշխատության հեղինակ մ. թ.
ա. I դ. վերջը- մ. թ. առաջին դ. կեսը)
կենտրոնական
մոմ
մոմած
գանգուղեղ
պարանոցային
պարանոց
մյուս
երեցով
թուղթ
թղթե

chininum, i
chirurgia, a f
chloralum hydratum
chloridum, i n
chlorum, i n
choana, ae f
chole, es f
cholelithiasis is f
chorda, ae f
Cicero, ōnis, m

circumferentia, ae f
circumflexus a, um
citissime
cito
clarus, a, um
clavicula, ae f
cocaini hydrochloridum
coccygæus, a, um
coccus, igis f
codeinum phosphas
codeinum, i n
coena, ae f
collega, ae m
collapsus, us m
collum, i n
colon, i n
color, ōris m
combustio, ōnis f
commissura, ae f
comitans, ntis
commanducatus a, um
communicans, ntis
communico, āre I
communis, e
communismus, i m
compactus, a, um
compositus, a, um
compressus, a, um
condylus, i m
confirmo, āre I
conjungo, ěre 3
connexus, a, um
conquiesco, ěre 3
constituens, ntis
consto, āre I

խինին
վիրաբուժություն
բորալ հիդրատ
քլորիդ
քլոր
քթի ետևի անցք, խոանա
լեղի
լեղաքարային հիվանդություն
լար
կիկերոն (անվանի հոնտոր, փիլիսոփա
և քաղաքական գործիչ հին Հոռմում
1-ին դ. թ. ա.)
շրջագիծ
շրջադարձ
շատ արագ, անհասպաղ
արագ, շտապ
հստակ, անվանի, լուսավոր
անրակ
կոկաինի հիդրոքլորիդ
պոչուկային
պոչուկ
կոդեինի ֆոսֆատ
կոդեին
ճաշ
գործընկեր, բնկեր
կոլապս, սրտի գործունեության անկում
պարանոց, վիզ, վզիկ
խթաղիք
գույն
արվածք
միացում, կցան
ուղեկցող
ծամված
հաղորդակցող
հաղորդակցել
քնդհանուր, հասարակ, սովորական
կոմունիզմ
հոծ
բարդ
ճզմված
կոճ
ամրապնդել
միանալ
միացած
հանգստանալ
ձևավորող
քաղկանալ

consuetudo, d̄inis f
contagiōsus, a, um
contineo, ēre 2
contra (Acc.)
contraindicatio, ōnis
contusus, a, um
convalescens, ntis
convalesco, ēre 3
convallaria, ae f
coquo, ēre 3
cor, cordis n
cordiaminum, i n
cornu, us n
coronarius, a, um
corpus, ōris n
Corpus Hippocraticum
corrigenis, ntis
cōrtex, icis m
corvalōlum, i n
costa, ae f
costalis, e
coxa, ae f
cranium, i n
crassum, i n
crassus, a, um
crataegus, i f
credo, ēre 3
credo
creresco, ēre 3
crisis, is f

crista, ae f
cruciformis e
eruo, ōris m
crus, ūris n
crystallus, i f
cubitus, i m
cubo, āre I
cum (Abl.)
curabilis, e
curatio, ōnis f
curator, ōris m

curo, āre I
cutanēus, a, um
cutis, is f

սովորութիւն
վարակիչ (շփման դեպքում)
պարունակել, պահել
դեմ
հակացուցում
շարժված
ապաքինվող
ապաքինել
հովտաշուշան
հիվել
սիրտ
կորդիամին
եղջյուր
պսակալին, պսակածե
մարմին
Հիպոկրատյան ժողովածո.
շտկող
կեղեկ
կորվալոլ
կող
կողալին
կոնքոսկր
գանգ
հաստ աղիք
հաստ
ալոնենի
հավատալ
դավանանք
աճել, բարգավաճել
նույա, հիվանդութիւն - ընթացքի բեկում,
չրջադարձ (լավացման կամ վատացման
իմաստով)
կատար
խաշածեկ
արյուն, արյան հոսք
սրունք, կոթոն
բյուրեղ
արմուկ
պակել
-ով, հետ
բուժելի
բուժում
բուժող բժիշկ, վարիչ, հսկիչ, խնամակալ,
դաստիարակ
բուժել, խնամել, հոգալ
մաշկալին
մաշկ

cytologia, ae f
cytus, i m
cystis, is f
cystitis, itidis f

de (Abl.)
debeo, ēre 2
decoctum, i n
decoctus, a, um
deformans, ntis
deformatio, ōnis f
deitoidēs, a, um
dens, ntis m
depressor, ōris
depurātus, a, um
descendens, ntis
desido, ēre 3
desinfiens, ntis
destilātus, a, um
destillo, āre I
dexter, tra, trum
diaeta, ae f
diagnōsis, is f
diameter, tri f
diaphragma, ātis n
diaphysis, is f
diarrhoea, ae f
diastole, es f
dies, ei m k f
difficilis, e
Digitalis, is f
digitus, i m
dignosco, ēre 3
diploē, es f
directe
disciplina, ae f
dissectio, ōnis f
distalis, e
distinguo, ēre 3
diu
divido, ēre 3
do, dāre I
doctor, ōris m
doctrina, ae f

բջջարանութիւն
բջիչ
պարկ, միզապարկ
միզապարկի բորբոքում

D

մասին
պարտավոր լինել
եփուկ
եփած
ձեւփոխող, ձեւխախտող
ձեւփոխում, ձեւխախտում
դելտանման, դելտակերպ
ատամ
իջեցնող մկան, ապաճեցիչ
զտված
վարիչ
նստել
ախտահանող
թորած
թորել
աչ
գիտա
ախտորոշում
տրամագիծ
ստոծանի
միջնաճոն, դիաֆիզ
լուծ, փորլուծ
դիաստոլա, սրտի լայնացում
օր
դժվար
մատնատունկ
մատ
ախտորոշել
ոսկրասպունգ
ուղղակի
գիտութիւն
դիահերձում
հեռադիր, հեռավոր, իրարից հեռու
տարբերել
երկար ժամանակ
բաժանել
տալ
գիտնական, բժիշկ
ուսմունք

doctus, a, um
doleo, ēre 2
dolor, ōris m
dorsālis, e
dorsum, i n
dosis, is f
ductus, us m
dulcis, e
duo, duae, duo
duodenum, i n
duplex, icis
dura mater

գիտուն
ցավել
ցավ
թիկնային (մեղքային)
մեղք, թիկունք
դեղաչափ, դոզա
ծորան, անցք, ուղի
քաղցր
երկու
տասներկուամտնյա աղիք
կրկնակի
կարծրենի, կարծր պատյան

E

e, ex (Abl.)
ectoderma, ātis n
ectopicus, a, um
eczema, ātis n
elasticus, a, um
elephantiasis, is f
embryon, i n
empyema, atis n

-ից
արտաքին ծլաշերտ
արտատեղային
թրմոր, էկզեմա
ճկուն, էլաստիկ
փղախտ
սաղմ
էմպիեմա, թարախի կուտակում պլերա-
լի խոռոչում
էմուլսիա, կախուկ
գանգուղեղ, գլխուղեղ
ներզատիչ, էնդոկրին
բարակ աղիք
Հեղինեի խոտ, կղմուխ
լեռնաչամիչ, փշատերև
էֆեդրինի հիդրոքլորիդ
էպիկրիզ, հիվանդության պատմության
հակիրճ շարադրումը
վերնամաշկ
վերորովայն, վերփոր
վերնաճոն, էպիֆիզ
(դեր.) որից
որվորահատում
կերակրափող, որվոր
նույնպես
էուֆիլին
նորմալ շնչառություն
էվոլյուցիա, զարգացում
մանրագնին, խնամքով
հետազոտում ախտորոշման նպատակով
վարժություն

emulsio, onis f, emulsum, i n
encephalon, i n
endocrinus, a, um
enteron, i n
enula, ae f
ephedra, ae f
ephedrine hydrochloridum
epicrisis, is f

epidermis is, f
epigastrium, i n
epiphysis, is f
e qua
esophagotomia, ae f
esophagus, i m
etiam
euphyllinum, i n
eupnoē, es f
evolutio, onis f
exacte
examinatio, ōnis f
exercitatio, ōnis f

exitus, us m
exobiologia, ae f
experimentum, i n
exploro, āre I
extensor, ōris m
externus, a, um
ex tempore
extra (Acc.)
extracellularis, e
extractum, i n
extremitas, ātis f

facies, ei f
facile
facilis, e
fascia, ae f
fauces, ium (plur)
febris, is f
fel, fellis n
fellēus, a, um
femina, ae f
femininus, a, um
femorālis, e
femur, ōris n
ferrum, i n
fibūla, ae f
fides, ei f
filtro, āre I
finio, ire 4
fissura, ae f
fistulosus, a, um
flavus, a, um
flexor, oris m
floreo, ēre 2
flos, oris m
fluctuans, ntis
fluorum, i n
foeniculum, i n
foetidus, a, um
foetus, i fetus, i m
folium, i n
foramen, inis n
foraminosus, a, um
formo, āre I

վահճան, ելք
տիեզերական կենսաբանություն
փորձ
քննել, ստուգել
տարածիչ մկան
արտաքին, դրսային
անմիջապես, հարկ եղած դեպքում
դուրս
արտաբջջային
մզվածք; հանուկ
վերջույթ

F

դեմք, մակերես
հեշտությամբ
հեշտ
փակեղ
ըմպան, կոկորդ.
տենդ
լեղի
լեղային
կին
իգական
ազդրային, ազդրակրային
ազդր, ազդրակր
երկաթ
նրբուց
խիղճ, հավատք
քամել, գտել
վերջացնել
ճեղք, ակոս
խուղակավոր
դեղին
ծալիչ մկան
ծաղկել
ծաղիկ
ծիպցիդ, ծիպան
ֆթոր
սամիթ
զարշահոտ
պտուղ
տերև
անցք, բացվածք, ծակ
ծակուտկեն
կազմել

fossa,ae f
fossula, ae f
fractura, ae f
frangula, ae f
frenulum, i n
frequens,ntis
frigidus,a, um
frons,ntis f
frontalis,e
fructus,us m
functio,ōnis f
functio laesa

փոս, խորութիւն
փոսիկ, փոքր խորութիւն
կոտրվածք
բեկտենի
սանձիկ
հաճախակի
սառք
ճակատ
ճակատային
միրգ, պտուղ
ֆունկցիա
խանդարված ֆունկցիա

G

gangraena,ae f
gargarizo,āre I
gaster,tris f
gastricus,a, um
gastritis,ītidis f
gelatina,ae f
gelatinosus, a, um
geneologia,ae f
generatio,ōnis f
genesis,is f
genu,us n
genus,ēris n
glandula,ae f
glutēus,a, um
glycerinum, i n
glycyrrhiza, ae f
glykaemia,ae f

փտախտ, գանգրենա
ողողել
ստամոքս
ստամոքսային
ստամոքսաբորբ
ժելատին
ժելատինե
ծագումնաբանութիւն
սերունդ, վերարտադրում, բազմացում
ծագում
ծունկ
սեռ, կերպար
գեղձ
հետուքային, նստատեղի
գլիցերին
մատուտակ, քաղցր ուսհան
գլիկեմիա, շաքարի պարունակութիւնը
արյան մեջ
հղիութիւն
ճաշակելիք, համ
կաթիլ
Բոտկինի կաթիլներ

H

habeo,ere 2
habitus, um m
haema,ātis n
haematogenum, i n
haemophilia,ae f

ունենալ
արտաքին տեսք
արյուն
հեմատոգեն
հեմոֆիլիա, արյան անմակարդելիութիւն

haemopoësis,is f haemopoiesis
haemopoëticus,a, um haemopoieticus
haemorrhagia,ae f
haemorrhoides,um f
haemostaticus,a, um

hallux, ūcis m (hallex, ĩcis m)
haurio,ire 4
hepar, ātis n
hepaticus,a, um
hiatus,us m
hic, haec,hoc
Hippocrates,is m

homo,īnis m
horizontalis,e
hortus,i m
humanitas,ātis f
humanus,a, um
hydrargyri cyanidum
hydrargyrum,i n
hydrogenium,i n
hydrops,ōpis m
hyoidēus,a, um
os hyoideum
hyoscyamus,i m
hypertonia,ae f
hypodermaticus,a, um
hypotonia,ae f
hypovitaminosis,is f

ibi
ichthyolum,i n
idea,ae f
idem,eadem, idem
igitur
ignis,īs m
ileum, i n
iliacus,a, um
imminens, entis
immobilis, e
imprimis

արունաստեղծում
արունաստեղծ
արունահոսութիւն
թութք
արունարգել (արունահոսութիւնը
դադարեցնող)
ոտքի բթամատ
հոսել, հանել, քաշել
լլարդ
լլարդային
ճեղք, բացվածք
այս
Հիպոկրատ, հնադարյան մեծագույն բը-
ժիշկ, մահացել է մոտավորապես 370 թ.
մ. թ. ա.
մարդ
հորիզոնական
այգի
մարդկութիւն, քաղաքավարութիւն
մարդկային
սնդիկի ցիանիդ
սնդիկ
ջրածին
ջրակալում
«У» տառի նման
ենթալեզվային ոսկոր, կորճուկը
գժախտ
գերճնշում (բարձր ճնշում)
ենթամաշկային
թերճնշում (ցածր ճնշում, զարկերակային
ճնշման իջեցում, անկում)
վիտամինաքաղց

I

այնտեղ
իխթուլ
գաղափար
նույն
հետևաբար
կրակ
գատաղիք
գատային, գատակրային, գատակրի
սպառնացող, մոտալուտ
անշարժ
մանավանդ

incido, ēre 3
incipio, ēre 3
īncisūra, ae f
īncisus, a, um
īncus, ūdis f
inde
index, īcis m
indirecte
indo, ēre 3
ineo, inire 4
inferior, ius
inflammatio, ōnis f
influenza, ae f
infraspinalis, e
infundo, ēre 3
infusum, i n
inhibeo, ēre 2
injectio, ōnis f
inosculatio, ōnis f

inservio, ire 4
instrumentum, i n
insula, ae f
inter (Acc)
intercludo, ēre 3
interdum
intermittens, ntis
internus, a, um
interosseus, a, um
intestinum, i n
intestinum crassum
intestinum tenue
intramuscularis, e
intravenōsus, a, um
intravertebrālis, e
intumesco, ēre 3
inversus, a, um
iodidum, i n
iodum, i n
iris, iridis f
ischiadīcus, a, um
ischias, ādis f
schuria, ae f

հատել
սկսել
կտրուծ
կտրված
սալ
այստեղից
ցուցամատ
անուղղակի
դնել, լցնել
սկսել, ներս մտնել
ստորին
բորբոքում
զրիպ
ենթափշային
լցնել
չրաթուրմ
կանգնեցնել
ներարկում
արլունատար անոթների ծայրակցում
(a nastomosis)
ծառայել
զործիք
կղզի
միշտ
փակել
երբեմն
ընդմիջվող
ներքին
միջոսկրային
աղիք
հաստ աղիք
բարակ աղիք
ներմկանային
ներերակային
ներողնային
այտուցվել, ուռչել
շրջված
յողիդ
յող
ծիածանաթաղանթ, աչքի ծիածան
նստային
նստանյարդի բորբոքում, գոտկակոնքա-
յին նյարդացավ, իշիաս
միզարգելութուն

jam
jecur, ōris n
jejunum, i n
jejunus, a, um
jugulāris, e
junctūra, ae f
jungo, ēre 3
juris prudentia
jus, juris n
juventus, ūtis f

kalii bromīdum
kalii chloras
kalii chloridum
kalii iodīdum
kalii nitras
kalii nitris
kalii sulfas
kalii sulfis
kalium, i n
kaonium, i n
kefir
keratitis, itīdis f

keratoma, ātis n
kinesis, is f
kystis, is f

labium, i n
laboro, āre I
labyrinthus, i m
lac, lactis n
lacerātus, a, um
laesus, a, um
lag (o)ena, ae f
languor, ōris m
larynx, ŷngis f
laterālis, e
latitudo, dīnis f

J

նույնիսկ
լլարդ
ազիճ
սոված, քաղցած
լծային
միացում
միանալ
իրավաբանութուն
իրավունք
երիտասարդութուն

K

կալիումի բրոմիդ
կալիումի քլորատ
կալիումի քլորիդ
կալիումի յոդիդ
կալիումի նիտրատ
կալիումի նիտրիտ
կալիումի սուլֆատ
կալիումի սուլֆիտ
կալիում
սպիտակ կավ
կեֆիր (արար.)
եղջերաբորբ, աչքի եղջերաթաղանթի բոր-
բոքում
եղջերաթաղանթի ուռուցք
շարժում
տես cystis

L

շուրթ
աշխատել, հիվանդ լինել, տառապել
բավիղ, լարերինթ
կաթ
պատուած
վնասված, խանդարված
շիշ
հոգնածութուն, թուլութուն
կոկորդ
կողմնային
լայնութուն

latus, a, um
latus, eris n
laxans, ntis
leontiasis, is f
leonurus, i m
letalis, e
leucocytosis, is f

levator, oris m
levis, e
lex, legis f
liber, era, erum
liber, bri m
liberaliter
liberatus, i m
libertinus, i m
lien, enis m
ligamentum, i n
lingua, ae f
lingualis, e
linguistica, ae f
linimentum, i n
liquidus, a, um
liquiritia, ae f
liquor, oris m
lithium, i n
lobus, i m
locatus, a, um
loco, are I
longitudinalis, e
longitudo, dinis f
longus, a, um
lumbalis, e
lysis, is f

լայն
կողմ
լուծողական
առյուծադեմք
առյուծագի
մահացու
լեյկոցիտոզ, արյան սպիտակ գնդիկների
ժամանակավոր ավելացում
բարձրացնող մկան
թեթև
օրենք
ազատ
գիրք
առատորեն
ազատ քաղաքացի
ազատութուն ստացած ստրուկ
փայծաղ
կապան
լեզու
լեզվային
լեզվաբանություն
օժանելիք
հեղուկ
տես՝ glycyrrhiza
հեղուկ, լուծույթ
լիթիում
բիլթ, մաս
տեղադրված
տեղադրել
երկայնակի, երկայնաձիգ
երկարություն
երկար
գոտկային
քաղաքում, լուծում

M

magister, tri m
magnesi peroxydum
magnesium, i n
magnus, a, um
majalis, e
major, jus
male
malleolus, i m
malus, a, um

ուսուցիչ
մագնեզիումի պերօքսիդ
մագնեզիում
մեծ
մալխյան
մեծ, ավելի մեծ
վատ (մկբ-)
մրճիկ
վատ (ած.)

manganum, i n
manubrium, i n
manus, us f
margo, maris
mas, maris
masculinus, a, um
massula, ae f
mater, tris f
maxilla, ae f
maxilaris, e
meatus, us m
medialis, e
mediānus, a, um
medicamen, inis n, medicamentum, i n
medicina, ae f
medicinalis, e
medicus, i m
medius, a, um
medulla, ae f
mel, mellis n
membranaceus, a, um
membrana tympani
meninx, ingis f
mens, ntis f
mensis, is m
mensura, ae f
mentha, ae f
mentholum, i n
entum, i n
eridies, ei m
etacarpus, i m
tamorphosis, is f
tastasis, is f

migrans, antis
minor, us
minutim
misceo, ere 2
mixtio, onis f
mixtura, ae f
mobilis, e
mobilitas, atis f
mollis, e
molliter
morbus, i m
morbus Basedowi
moschatus, a, um

մանգան
կոթոն, կոթ
ձեռք
հզր
արու (ած.)
արական
մասնիկ
մայր
վերին ծնոտ
վերին ծնոտային
անցուղի
միջային
միջակ
դեղանյութ
բժշկութուն
բուժիչ, բժշկական
բժիշկ
միջին
ողնուղեղ, ոսկրածուծ
մեղր
թաղանթային
թմբկաթաղանթ
ուղեղապատյան
միտք, խելք
ամիս
չափանոթ, մենզուր
անանուխ
մենթոլ
կզակ
կեսոր
նախադասական
ձևափոխություն
հիվանդության տարածում, փոխակա-
յում, մետաստազ
թափառող
փոքր, ավելի փոքր
մանր
խառնել
խառնում
հեղուկ դեղախառնուրդ
շարժուն
շարժունություն
փափուկ
փափկորեն, փափուկ տեղում
հիվանդություն
Բազեդովյան հիվանդություն
մուշկային

moschus, i m
motus, us m
moveo, ēre 2
mucilago, īnis f
multus, a, um
muria, ae f
musculāris, e
musculōsus, a, um
muscūlus, i m
mutuus, a, um
mycōsis, is f
myologia, ae f
myoma, ātis n
mysterium, i n

մուշկ (բույս)
շարժում
շարժել
լորձ
շատ
աղալուծույթ
մկանային
մկանուտ (մկանային)
մկան
փոխադարձ, ընդհանուր
սնկախտ
մկանաբանություն
մկանային ուռուցք, միոմա
սնահավատություն, միստիկա

N

nam
narcōsis, is f
nasālis, e
nasus, i m
natrii bromidum
natrii hydrocarbonas
natrii nitris
natrii sulfas
natrii sulfis
natrium, i n
natus, a, um
necrosis, is f
neoplasma, ātis n
nervus, i m
neuron, i n
neuter, tra, trum
niger, gra, grum
nittens, ntis
nitras, ātis m
nitris, ītis m
nitrogenium, i n
nitroglycerinum, i n
nomen, īnis n
nomino, are I
normālis, e
norsulfazolium, i n
noster, tra, trum
noto, are I
nova aera (n. ae.)

որովհետև, քանի որ
անզգայացում, նարկոզ
քթային
քիթ
նատրիումի բրոմիդ
նատրիումի հիդրոկարբոնատ
նատրիումի նիտրիտ
նատրիումի սուլֆատ
նատրիումի սուլֆիտ
նատրիում
ծնված
մեռուկ, նեկրոզ
նորագոյացություն
նյարդ, ներվ
նյարդաբլիչ, նեյրոն
լեզուք
սև
փայլող
նիտրատ
նիտրիտ
ազոտ
նիտրոգլիցերին
անուն
անվանել
նորմալ, բնականոն
նորսուլֆազոլ
մեր
նշել
մեր թվարկություն

novus, a, um
nucha, ae f
numerōsus, a, um
numerus, i m
nutriciūs, a, um
nutrio, īre 4
nux, cis f
nystatinum, i n; nistatinum

նոր
ժոժրակ
բազմաթիվ, բազմաձև
թիվ
սնուղ, սնուցող
սնել, կերակրել
ընկույղ
նիստատին

O

obduco, ēre 3
obductus, a, um
obliquus, a, um
occipitālis, e
occiput, ītis n
oculista, ae m
oculus, i m
oedema, ātis n
oestradiolum, i n
officium, i n
olecranon, i n
oleōsus, a, um
oleum, i n
oleum jecōris Aselli
olefactus, us, m
oliva, ae f
omnis, e
ope
opium, i n
ophthalmicus, a, um
opportet
optime
opus, ēris n
oryza, ae
os, oris n
os, ossis n
ossēus, a, um
ovum, i n
oxacillinum, i n
oxygenium, i n

թաղանթով պատել
թաղանթով պատած
թեք
ժոժրակային
ժոժրակ
ակնաբույժ
աչք, ակն
այտուց
էստրադիոլ
պարտականություն, ժառանգություն
արմուկներ
յուզային
յուզ, ձեթ
փողածկան լյարդի յուղ, ձկան յուղ
հոտառություն
ձիթապտուղ
ամբողջ, բոլոր
միջոցով
ափիոն, օպիում
ակնային, աչքի
պետք է
լավագույն ձևով
զործ, ստեղծագործություն
բրինձ
բերան, խոտու
ոսկոր
ոսկրային
ձու
օքսացիլին
թթվածին

P

paediāter, tri m
palatīnus, a, um
palleo, ēre 2

մանկաբույժ
քմային
դուլնատիկ

palpatio,ōnis f
palpēbra,ae f
par,paris
parasternalis,e
paratŷphus,i m
paries,ētis m
parietālis,e
parotis,is f
parotitis, itidis
pars, partis f
parvus, a, um
papaver,ēris n
papaverini hydrochloridum
pasta,ae f
pathogenēsis,is f
pathologia,ae f
patiens,ntis m
pax,pacis f
pectus,ōris n
pelvīnus,a, um
pelvis,is f
per (Acc.)
peregrinator,ōris m
perforans,ntis
perforatio,ōnis f
perforātus, a, um
periculōsus, a, um
periodus, i f
periosteum, i n
peronēus,a, um
peroxydum, i n
per se
persicum, i n,
oleum Persicōrum
pertineo, ēre 2
pertussis, is f
pes, pedis m
pestifer, ēre 2
petrōsus, a, um
pharynx,ngis f
pharmaceuta, ae f
pharmacologŷ,ae f
pharmacōn, i n
pharynx,ngis f
pharynx,ngis f
philosōphus, i n
phosphōrus, i m

շոշափում
կուպ
զույգ, հավասար
հարկրժոսկրային
պարատիֆ
պատ, պարիսպ
անպատային, գագաթային
հարականջագեղձ
հարականջագեղձի բորբոքում, պարատիտ
մաս
փոքր
կակաչ
պապավերինի հիդրոքլորիդ
մածուկ
ախտածագում, պաթոգենեզ
ախտաբանություն
բժշկի մոտ բուժվող հիվանդ, պացիենտ
խաղաղություն
կուրծք
կոնքային
կոնք, ավազան
միջոցով, ընթացքում
շրջիկ
թափանցող
ծակում, թափանցում
ծակված
վտանգավոր
ժամանակահատված
շրջակայք
երբորային
լիոֆուզիզ, պերօքսիդ
անարատ
դեղձ, դեղձի յուղ

վերաբերել
կապույտ հազ
ոտք
մահացու
վիմային, ապառաջային
մատնահատված, ֆալանգ
դեղագործ
դեղաբանություն
գեղանյութ
տես՝ pharmaceuta
բժական
փիլիսոփա
ֆոսֆոր

phthalazolum, i n
phthisiater, tri m

phthisiatria,ae f
phthisis, is f
physica,ae f
pia mater
pilŷla,ae f
pix, picis f
pix liquida
planta, ae f
plantago major
plasma,ātis n
pleura,ae f
plumbum, i n
pneuma,ātis n
pneumonia, ae f
pneumorrhagia, ae f
poena,ae f
poēsis, is f
poēta, ae f
pollex,icis m
post (Acc.)
post meridiem (p.m.)
posterior,ius
potio, ōnis f
praecardium, i n
praecceptum, i n
praecipitātus, a, um
praemolāris, e
praeparātum, i n
praeparo,are I
praescribo,ēre 3
praescriptio,ōnis f
praeter (Acc.)
primus,a, um
pro (Abl.)
pro auctore
processus,us m
profundus, a, um
prognosis, is f
pro me
prominens,ntis
proportio,onis f
propterea
prosector,ōris m

ֆթալազոլ
թորախտաբույժ, տուբերկուլյոզի բուժ-
մամբ և կանխարգելմամբ զբաղվող
մասնագետ
թորախտաբուժություն, ֆթիզիատրիա
հյուսվածք, թորախտ
ֆիզիկա
նրբնի, ուղեղի նուրբ պատյան
հաբ, դեղահատիկ
ձյութ
հեղուկ ձյութ, խեծ
բույս
շղախոտ
պլազմա
թորամիզ, պլևրա
կապար
թոք, օդ
թորաբորբ
թորային արյունահոսություն
պատիժ
ստեղծում
բանաստեղծ, պոետ
ձեռքի բթամատ
հետո
կեսօրից հետո
հետին
հեղուկ
նախասիրտ
խորհուրդ
նստվածքային
փոքր աղորիք, սեղանատամ
գեղապատրաստուկ, պատրաստուկ
պատրաստել
դուրս գրել, նշանակել
նշանակում, կարգադրություն
բացի
առաջին
համար
հեղինակի համար
ելուստ
խոր
կանխադաշակում, կանխատեսում
ինձ համար
ցցուն
հարաբերակցություն
արդ պատճառով
դիահերձող

protoplasma, ātis n
protozoa, ōrum (*եզակի՝ protozoon*)
prout
provisor, ōris m
proximālis, e
prunus Armeniaca
psychiatria, ae f
pterygoīdeus, a, um
ptosis, is f
pubis, is f
os pubis
puer, ēri m
pulmo, ōnis m
pulpa dentis
pulsus, us m
pulverātus, a, um
pulvinar, āris n
pulvis, ēris m
purgans, ntis
purus, a, um
pus, puris n
pyaemia, ae f
pylorus, i m
pyon, i n
pyothorax, cis m
pyramis, īdis f

quadriceps, quadricipītis
qualitas, ātis f
quam
quando
quantitas, ātis f
quantum satis
quartus, a, um
quercus, us f
quies, ētis m
quintus, a, um
quoniam

rabies, ei f
radiālis, e
radius, i m

նախանյութ
միաբջիչ կենդանիներ, նախակենդանիներ
պայմանավորված է
դեղատան վարիչ
մերձադիր, իրանի մոտ
ծիրանենի
հոգեբուժություն
թևակերպ
իջվածք
ցալեք
ցալոսկր
երեխա, փոքր տղա
թոք
ատամնակակղան
անոթազարկ, զարկ
փոշիացրած
բարձ, գանգուղեղի մի մաս
փոշի
լուծող, մաքրող
մաքուր, զուտ
թարախ
թարախարյունություն
դուլլ, ստամոքսանեք
տես՝ pus
թարախային պլեքիտ
բուրգ

Q

քառագլուխ
որակ
քան
երբ
քանակ
որչափ բավական է
չորրորդ
կաղնի
հանգիստ
հինգերորդ
որովհետև, քանի որ

R

կատաղություն
ճաճանչային
ճաճանչոսկր

radix, icis f
ramus, i m
raunatinum, i n
reanimatio, ōnis f
recessus, us m
receptum, i n
recipio, ěre 3
rectificātus, a, um

rectum, i n
rectus, a, um
recurrens, ntis
refero, refēre 3
reflexus, us m
regeneratio, ōnis f
regio, ōnis f
remedium, i n
ren, renis m
renālis, e
repeto, ěre 3
res, ei f
resistentia, ae f
resorcinum, i n
respublica, rei publicae
rete, is n
retromaxillaris, e
revertō, ěre 3
rhaphe, es f
rhetorica, ae f
rheum, i n
rheumatismus, i m
rhinītis, itīdis f
rhizoma, atis n
ricinus, i m
rotator, ōris m
rotundus, a, um
ruber, bra, brum
rubor, ōris m
ruscus, i m

saccharum, i n
sacculus, i m
sacer, cra, crum
sacrālis, e

արմատ
ճյուղ
ուսուցանող
վերակենդանացում
զրպան, զրպանիկ
դեղատոմս
վերցնել
զտված (սպիրտի կամ բենզալիտի հա-
մար)
ուղիղ աղիք
ուղիղ
հետադարձ
դասել
ոսֆիքս
վերահում, վերականգնում
չրջան
դեղամիջոց
երիկամ
երիկամային
կրկնել
զործ, իր
դիմադրություն
ուեզորցին
պետություն
ցանց
ծնտահետևի, հետծնտային
վերադարձնել
կար
հետտրություն
գաբծիլ, խավարծիլ
ուսմտիզմ
քթաբորբ, հարբուխ
կոճղարմատ
գերչակ
պտտող մկան
կլոր
կարմիր
կարմրություն
մկնափուշ

S

շաքար
տոպրակ, քսակ
սուրբ
սրբոսկրային

sacrum, i n, os sacrum
saeculum, i n
saeculum novum
saepe
salsus, a, um
salus, ūtis f
salvia, ae f
sanatio, ōnis f
sanguifer, ēra, ērum
sanguis, inis m
sanitas, ātis f
sano, āre I
sanus, a, um
scabies, ei f
scapūla, ae f
scapulāris, e
scatūla, ae f
sceleton, i n, sceletum, i n
schema, ātis n
schola, ae f
scientia, ae f
sclerōsis, is f
scopolamini hydrobromidum
scribo, ēre 3
scriptum, i n
secale, is n
Secale cornutum
secretio, onis f
secundus, a, um
senna, ae f
sensus, us m
sentio, ire 4
separo, āre I
sepsis, is f
septum, i n
servus, i m
seu, sive
siccus, a, um
signatūra, ae f
signo, āre I
silicium, i n
silvester, tris, tre
simplex, icis
sine (Abl.)
singultus, us m
sinister, tra trum
sinus, us m

սրբոսկր
դար
մեր թվարկութունն
հաճախ
աղիք
առողջութուն, փրկութուն
եղիսպակ
առողջացում
արյունատար
արյուն
առողջութուն
առողջացնել
առողջ
քոս
թիակ
թիակալին
տուփ
կմախք
սխեմա
դպրոց
գիտութուն
սկզբնոգ, կարծրացում, կարծրախտ
սկոպուլամինի հիդրոբրոմիդ
զրել
գիրք
հաճար
հաճարածանգառ, եղջրասունկ
արտազատում
երկրորդ, մյուս
աճալ
զգայութուն
զգալ
անջատել, զատել
նեխում, վարակում, արյունավարակում
միջնորմ, խորոց
ստրուկ, ծառա
կամ
լոր
նշանակում
նշել, նշանակել
կայծքար
անտառալին
պարզ
առանց
հոգևարքի խոխոց
ձախ
ծոց

sirupus, i m
situs, us m
skeleton, i n
solidus, a, um
solubilis, e
solutio, ōnis f
solutus, a, um
solvo, ēre 3
somnia, i n
spasmogenes
spasmophilia
spasmus, i m
spatium, i n
species, ei f
species, erum f
species antiasmthmaticae
species diureticae
specimen, inis n
spina, ae f
spiritus, us m
spiritus aethylicus
splen, splenis m
spurius, a, um
squama, ae f
squamosus, a, um
stabilio, ire 4
stapes, ēdis m
stenosis, is f
sterilis, is f
sternum, i n
stibium, i n
stomachus, i m
streptomycinum, i n
striatus, a, um
stringo, ēre 3
strychninum, i n
strychnos, i m
suavis, e
subclavius, a, um
subfebrilis, e
sublatus, a, um
sublingualis, e
substantia, ae f
subtilis, e
succus, i m
succus gastricus
sulcus, i m

օշարակ
դիրք
տես՝ skeleton
կարծր
լուծվող
լուծույթ
լուծված
լուծել
քուն
սպաղմածին
կարկամախտ, սպաղմֆիլիա
կծկանք, կարկամ, սպաղմ
տարածութուն
տեսակ
բույսերի հավաքածու
հակաասթմային հավաքածու
միզամուղ հավաքածու
փորձ, ապացույց
փուշ
ոգի, հոգի, սպիրտ
էթիլային սպիրտ
տես lien
կեղծ
թեփուկ, խրթն
թեփուկավոր, խրթնշավոր
հաստատել
ասպանդակ
նեղացում
ստերջ, ամուլ, վարակազերծ
կրծոսքր
անտիմոն, ծատիր
ստամոքս
ստրեպտոմիցին
շերտավոր
սեղմել
ստրիխնին
ժանտընկույզ
հաճելի
ենթանրակալին
ենթատենդալին, սուբֆեբրիլ
խախտված
ենթալեզվալին
նյութ
մանր
հյութ
ստամոքսահյութ
ակոս

sulfadimezinum, i n
sulfas, ātis m
sulfis, itis m
sulfur, ūris n
sulfur depuratum
sulfur praecipitatum
sumo, ěre 3
superficialis, e
superficies, ei f
superior, ius
superstitio, ōnis f
suppositorium, i n
suprarenālis, e
sutura, ae f
suus, a, um
symbiosis, is f
sympathicus, a, um
symphysis, is f
synchondrosis, is f
syndesmologia, ae f
syndesmōsis, is f
synovia, ae f
synoviālis, e
systole, es f

սուլֆադիմեզին
սուլֆատ
սուլֆիտ
ծծումբ
զտված ծծումբ
նստվածքային ծծումբ
ընդունել
մակերեսային
վերին կողմ, արտաքին մակերես
վերին
անահավատություն
դեղամոմ
մակերիկամային
կարան
իր, նրա (դեր.)
համակեցություն
սիմպաթիկ
համաճոն, սիմֆիզ
անառակցում
հորաբանություն
կապանակցանք
ցուսպ, սինովիա
ցուսպային, սինովիալ
սիստոլա (արտի կծկում)

T

tabes, is f
tabuletta, ae f
tactus, us m
taenia, ae f
tantum
taraxacum, i n
tela, ae f
tempus, ōris n
tendo, dīnis m
tenuis, e
terebinthina, ae f
teres, etis
tertius, a, um
thallium, i n
theatrum, i n
theophyllum, i n
theoria, ae f
thoracalis, e thoracicus, a, um
thorax, ācis m

փտում, ողնուղեղային շորուկ
դեղահատ, տարիտ
շոքափեղեք
եռիզորդ
միայն
խլածաղիկ, խատուտիկ
հյուսվածք
քունք, ժամանակ
շիւ
բարակ
բեկնախեծ
կլոր, հարթ
երրորդ
թալիում
թատրոն
թեոֆիլին
տեսություն
կրծքային
կրծքավանդակ

thymolum, i n
tibia, ae f
tilia, ae f
tollo, ěre 3
totus, a, um
toxinum, i n
trachea, ae f
tractus, us m
transfero, fěrre 3
transformatio, onis f

transmutatio, onis f
transplantatio, ōnis f
transversālis, e
transversus, a, um
trauma, ātis n
trepanatio, ōnis f
tres, tria
triangularis, e
triceps, cipitis
trigemīnus, a, um
triplex, icis
tritus, a, um
trochanter, eris m
tuber, ěris n
tuberculosis, is f
tuberculum, i n
tuberositas, ātis f
tubus, i m
tum
tumor, ōris m
tunica, ae f
tunica mucōsa
tunica musculāris propria
tunica serōsa
tussis, is f
tympanum, i n

ubi
ulcus, ěris n
ullus, a, um
ulna, ae f
ulnāris, e
unguentum, i n

թիմուլ
ուլոք
լորենի
տանել, վնասել, խախտել
ամբողջ
թույն
շնչափող
ուղի
տեղափոխել
ձևափոխություն, վերածում, փոխա-
կերպում
անցում
փոխակառուցում, պատվաստում
միջանկյալայնական, լայնակի
միջանկյալ
վնասվածք
զանգաբացում, տրեպանացիա
երեք
եռանկյուն
եռագլուխ
եռարմատ, եռանյուն
եռակի
տրորած
թամբոն
թումբ
տուբերկուլյուզ, պալարախտ
թմբիկ
թմբկություն
խողովակ, փող
այնուհետև, հետո
ուռուցք
պատյան
լորձապատյան
բուն մկանապատյան
շնաթաղանթ, շնապատյան
հազ
թմբուկ

U

որտեղ, երբ
խոց
որեկ
ծղիկ
ծղիկային, ծղոտկրային
քսուք

unguis, is f
 urbs, urbis f
 urina, ae f
 urinarĭus, a, um
 uropoësis, is f. uropoiesis
 uropoëticus, a, um, uropoieticus
 urtica, ae f
 ustus, a, um
 usus, us m
 ut
 uterus, i m
 utilis, e

հղունգ
 քաղաք
 մեզ
 միզային
 միզաստեղծում
 միզաստեղծող
 եղինջ
 այրված
 գործածություն, փորձ
 որպես, որպեսզի
 արդանգ
 օգտակար

V

vaccinum, i n
 vagina, ae f
 vaginalis, e
 valeo, ěre 2

վակցինա
 հեշտոց, բնոց
 հեշտոցային, բնոցային
 առողջ լինել, արժեք ունենալ, ուժեղ լի-
 նել

valetudinarium, i n
 valetudo, dĭnis f
 validus, a, um
 vapor, oris m
 varius, a, um
 vas, vasis n
 vaselinum, i n
 vasodilatans, ntis
 vena, ae f
 venenātus, a, um
 venenum, i n
 venio, ĩre 4
 venōsus, a, um
 venter, tris m
 ventralis, e
 verbum, i n
 veritas, ātis f
 vertebra, ae f
 vertebrālis, e
 vertex, ĩcis m
 verticalis, e
 verto, ěre 3
 verus, a, um
 vesica, ae f
 vesica fellea
 vesica urinaria

հիվանդանոց
 առողջություն
 ուժեղ, առողջ
 գոլորշի
 տարբեր
 անոթ
 վազելին
 անոթալայնիչ
 երակ
 թունավոր
 թույն
 գալ
 երակային
 փոր, որովայն
 փորային
 բայ, բառ
 ճշմարտություն
 ողն
 ողնային
 գագաթ
 ուղղաձիգ
 շրջել
 իսկական
 պարկ
 լեղապարկ
 միզապարկ

viburnum, i n
 video, ěre 2
 vir, i m
 vir doctus
 vir eruditissimus
 viridis, e
 virus, i n
 viride (is) nitens (ntis)
 visceralis, e
 viscus, ěris n
 visus, us m
 vita, ae f
 vitrum, i n
 vivo, ěre 3
 vivus, a, um
 vix
 volatilis, e
 vomer, ěris m
 voro, ěre 1

փոռնջ
 տեսնել
 տղամարդ
 գիտնական
 բազմակողմանի ծարգացած մարդ
 կանաչ
 թույն, վիրուս
 բրիլյանտային կանաչ
 ընդերային
 ընդերք
 տեսողություն
 կյանք
 շիշ, փորձանոթ
 սպրել
 կենդանի
 հագիվ
 թռչվող
 խոփ
 կուլ տալ

X

xeroformium, i n
 xiphoidĕus, a, um

քսիբոֆորմ
 քիբոս, քիբոսան

Z

zincum, i n
 zinci oxydi
 zinci sulfas
 zygoma, ātis n
 zygomaticus, a, um

ցինկ
 ցինկի օքսիդ
 ցինկի սուլֆատ
 այտ
 այտասկրային

ՀԱՅ—ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԲԱՌԱՌԱՆ

Ա

ազդր
 ազդրային
 ազոտ
 ալյումին
 ալոհենի
 ախտաբանություն
 ախտահանող
 ախտանիշ
 ախտորոշիչ
 ածխածին
 ականջ
 ակնաբույժ
 ակոս
 աղեղ
 աղիճ
 աղիք
 աճալ
 աճառ
 աճառակցում
 ամբողջ
 ամենբա
 ամինազին
 ամիս
 այտ
 այտային
 այտուց
 այրված
 այրվածք
 անալգին
 անանուխ
 անատոմիական
 անկյուն
 անմիջապես
 անշարժ
 անոթ

femur, ōris n
 femoralis, e
 azotum, i n
 aluminium, i n
 crataegus, i f
 pathologia, ae f
 desiniciens, ntis
 symptoma, ātis n
 dignosco, ēre 3
 carboneum, i n
 auris, is f (us, ot-os)
 oculista, ae m
 sulcus, i m
 arcus, us m
 jejunum, i n
 intestinum, i n (enter-on, i n)
 senna, ae f
 cartilago, īnis f (chondr-o)
 synchondrosis, is f
 omnis, e
 amoeba, ae f
 aminazinum, i n
 mensis, is f
 zygoma, ātis n
 zygomatīcus, a, um
 oedema, ātis n
 ustus, a, um
 combustio, ōnis f
 analginum, i n
 mentha, ae f
 anatomīcus, a, um
 angūlus, i m
 statim
 immobilis, e
 vas, vasis n (angion, i n)

անոթագրի
 անոթալային
 անվանել
 անտիպիրին
 անրակ
 անցուղի
 անցք
 աշխատել
 աորտա
 աչք, ակն
 ապաքինվող
 աջ
 ապանեխված
 ապրել
 առանց
 առաջ
 առաջային
 առքերիչ
 առքերող
 առյուծագի
 առողջ
 առողջացնել
 առողջացում
 առողջ լինել
 առողջություն
 ասեղ
 ասպանդակ
 ավելացնել
 ատամ
 արագ (մկր.)
 արագ
 արական
 արդանդ
 արծաթ
 արմատ
 արմունկ
 արյուն
 արյունահոսություն
 արյունաստեղծիչ
 արյունաստեղծում
 արյունատար
 արյունարգելիչ
 արտադատում
 արտաճոն
 արտաքին
 արտաքին ժլաշերտ
 ափոն

pulsus, us m
 vasodilatans, ntis
 nomino, āre I
 antipyrinum, i n
 clavícula, ae f
 meatus, us m'
 foramen, īnis n
 laboro, āre I
 aorta ae f
 oculus, i m (ophthalm-os)
 convalescens, ntis
 dexter, tra, trum
 aseptic
 vivo, ēre 3
 sine (Abl.)
 ante (Acc.)
 anterior, ius
 adductor, ōris m
 adducens, ntis
 leonurus, i m
 sanus, a, um; saluber, bris, bre
 sano, āre I
 sanatio, ōnis f
 valeo, ēre 2
 sanitas, ātis f; valetudo, dinis f
 acus, us f
 stapes, ēdis m
 addo, ēre 3
 dens, ntis m (odus, odont-os)
 cito
 celer, ēris, ere
 masculinus, a, um
 uterus, i m, (metr-a, hyster-a)
 argentum, i n
 radix, icis f
 cubitus, i m
 sanguis, īnis m (haema, ātis n)
 haemorrhagia, ae f
 haemopoēticus, a, um
 haemopoēsis, is f
 sanguifer, fēra, fērum
 haemostaticus, a, um
 secretio, ōnis f
 apophysis, is f
 externus, a, um
 ectoderma, ātis n
 opium, i n

բազկոսկր
բազուկ
բաժանել
բաղկանալ
բարդ
բարեկամ
բարիում
բարձ
բարձրացնող
բարձրացող
բացվածք
բնլադոն
բնկտենի
բերան
բերանակցում, ծայրակցում
բժշկ
բժշկական
բժշկութուն
բիթ
բիսմութ
բնագիտութուն, ֆիզիկա
բշտիկ
բոր
բորբոքում
բշիշ
բջջաբանութուն
բրոմ
բրոմիդ
բուժել
բուժելի
բուժող
բուժում
բույս
բուրդ
բենզինախեօ

բ

humerus, i m
brachium, i n
divido, ěre 3
compono, ěre 3
compositus, a, um
amicus, i m
barium, i n
pulvinar, ěris n
levator, ěris m
ascendens, ntis
apertura, ae f
belladonna, ae f
frangŭla, ae f
os, oris n (stoma, stomat-is n)
anastomōsis, is f
medicus, i m, (iatr-os)
medicus, a, um
medicina, ae f
calcar, ěris n
bismuthum, i n
physica, ae f
alveolus, i m
borum, i n
inflammatio, onis f
cella, ae f (cytus, i m)
cytologia, ae f
bromum, i n
bromidum, i n
curo, ěre I, sano, ěre I
curabilis, e
medicinālis, e; medicus, a, um;
curatio, ōnis f
planta, ae f (phyt-on, i n)
pyramis, idis f
terebinthina, ae f

գ

գագաթ
գանգ
գանգուղի
գարնանային շողվարդ
գեղձ
գերճնշում

apex, icis m
cranium, i n
cerebrum, i n (encephalon, i n)
Adonis, (idis) vernalis m
glandŭla, ae f
hypertonia, ae f

գժախտ
գժախտի յուղ
գիտութուն

գլխիկ
գլուխ
գործ
գործընկեր
գրիպ
գրպան

դառը
դելտանան, դելտակերպ
դեղաբանութուն
դեղագործ
դեղահատ
դեղահատիկ
դեղամիջոց
դեղանութ

դեղալափ
դեղատան վարիշ
դեղատոմս
դեղատուն
դեղին
դեղձ
դեղձի յուղ
դեմ
դեմք
դիահերձում
դիաստոլա (սրտի լայնացում)
դինտա
դիրք
դոզա
գուրս
գուրս գրել

hyoscyamus, i m
Oleum Hyoscyami
scientia, ae f; disciplina, ae f;
doctrina, ae f;
ars, artis f; litterae, arum f
capitŭlum, i n
caput, itis n. (cephal-e)
res, ei f; opus, ěris n
collega, ae m
influenza, ae f
recessus, us m

դ

amarus, a, um
deltoiděus, a, um
pharmacologia, ae
pharmacopola, ae m; pharmaceuta, ae m
tabuleta, ae f
տ. հաբ
remedium, i n
medicamentum, i n; medicamen, inis n;
pharmacōn, i n
dosis, is f
provisor, ōris m
receptum, i n; formula remediōrum
officĭna, ae f
flavus, a, um
persicum, i n
oleum Persicōrum ā
contra (Acc.)
facies, ei f
autopsia, ae f; dissectio, ōnis f
diastole, es f
diaeta, ae f
situs, us m
տ. դեղաչափ
extra (Acc.)
praescribo, ěre 3

ե

եզր
եթեր
եթերային
ելուն

margo, inis m
aether, ěris m
aetherěus, a, um
appendix, icis f

ելուստ
ելք
եղինջ
եղիսպակ
եղջերանակ
եղջուր
ենթալեզվային
ենթակատարային
ենթամաշկային

ենթալեզային
ենթատենդային
եռազլուխ
եռակի
երակ
երակային
երեխա
երես
երիկամ
երիկամային
երիցուկ
երկաթ
երկայնակի
երկար
երկարություն
երկզլիանի
երկկենցաղ
երկճյուղված
երկփետուր
երրորդ
եփեղ
եփուկ

զատիչ
զատող մկան
զարկերակ
զգալ
զգայություն
զատազիք
զատակրային, զատակրի, զատային
զտված

զուգ

processus,us m
exitus,us m
urtica,ae f
salvia,ae f
Secale, is cornutum
cornu,us n
hypoglossus,a,um; sublingualis,e
infraspinalis,a,um
subcutanæus, a, um; hypodermati-
cus, a, um
subtalāris,e
subfebrilis,e
triceps, tricīpitis
triplex,icis
vena,ae f (phleps, phleb-)
venōsus,a, um
puer,eri m
facies,ei f; superficiēs,ei f
ren,is m, (nephros)
renālis, e
chamomilla,ae f
ferrum, i n
longitudinālis,e
longus,a,um
longitudo,inis f
biceps, cipitis
amphibion, i n
bifurcātus,a, um
bipennātus,a, um
tertius,a, um
coquo,ēre 3
decoctum, i n

2

abducens, ntis
musculus abductor, ōris
arteria,ae f
sentio,ire 4
sensus,us m
ileum,i n
iliācus,a,um
depurātus,a, um; rectificātus
(սպիրտի և բեկնախեժի համար)
par, paris

էթիլային սպիրտ
էկզեմա
էուֆիլին
էֆեդրինի հիդրոքլորիդ

ըմպան
ընդերային
ընդերք
ընդհանուր
ընդունել
ընթացքում
ընկեր
ընկույզ

թալիում
թաղանթ
թաղանթային
թամբին
թարախ
թարախակույտ
թարախարյունություն
թարմ
թափանցող
թափառող
թերճնշում
թեփուկ
թեփուկավոր
թեք
թթվածին
թթու
թթու (ած.)
թիակ
թիակային
թիկնային
թմբիկ
թմբություն
թմբուկ
թորած
թոք
թոքաբորբ
թրանման

է

spiritus aethylicus
eczema,ātis n
euphyllinum, i n
ephedrini hydrochloridum

ը

pharynx, ngis m. fauces, jum(plur.)f
viscerālis, e
viscus,eris n
communis,e f
sumo,ēre 3
per (Acc.)
collega,ae m
nux,nucis f

թ

thallium,i n
tunica,ae; membrana,ae f
membranacæus,a, um
trochanter,is m
pus,puris n; pyon, i n
abscessus,us m
pyaemia,ae f
recens,ntis
penetrans,ntis
migrans,ntis
hypotonia,ae f
squama, ae f
squamōsus, a, um
obliquus,a, um
oxygenium, i n
acidum, i n
acidus,a, um
scapula, ae f
scapulāris, e
dorsalis,e
tubercūlum, i n
tuberositas. ātis f
tuberculum, i n
destillātus, a, um
pulmo,ōnis m; pneuma, ātis n
pneumonia, ae f
xiphoides, a, um

թուֆք
թև
թևակերպ

haemorrhoides, um f (plur.)
ala,ae f
pterygoidēus, a, um

լուծված
լուծվող
լուծում
լուծույթ

solutus, a, um
solubilis e
lysis, is f
solutio,ōnis f

ժամ
ժամանակ
ժանտրնկուլը
ժելատին

hora, ae f
tempus, ōris n
strychnos, i n; nux vomica
gelatinōsus, a, um

խաղաղություն
խաշածև
խառնել
խառնում
խավարածիլ

h

pax, pacis f
cruciformis, e
misceo,ēre 2
mixtio,ōnis f
rheum, i m
chininum, i n
severus, a um; durus, a, um
taraxacum, i n
canalis, is m
canalicūlus, i m
cavum,i n; cavitas, ātis f
profundus, a, um
excavatio, onis f
ulcus, ēris n
septum, i n
squama,ae f
squamōsus, a, um

իզական
իխթիոզ
իջնող
իշվածք
իսկական
իր (դեր.)
իր
իրավունք

feminīnus, a, um
ichthyolum, i n
descendens, ntis
ptosis, is f
verus, a, um
suus, a, um
res, rei f
jus, juris n

խիստ
խլածաղիկ
խողովակ
խողովակիկ
խոռոչ
խոր
խորություն
խոց
խորոց
խրթեշ
խրթեշավոր

h

l

լախ
լայնական
լայնություն
լավ (ած.)
լավ (մկբ.)
լավագույն ձևով
լար
լեզվային
լեզու
լեզային
լեզի
լծային
լյարդ
լյարդային
լորենի
լործ
լործաթաղանթ
լործաթաղանթի բորբոքում
լսել
լսում
լցնել
լուծել
լուծողական

latus, a, um
transversālis, e
latitudo, dīnis f
bonus, a, um
bene
optime
chorda, ae f
linguālis, e
lingua,ae f (gloss-a, glot-)
fellēus, a, um
fel, fellis n; bilis, is f; chole, es f
jugulārī, e
jecur, ōris; hepar, ātis n
hepatīcus, a, um
tilia, ae f
mucilāgo, inis f
tunica mucosa
catarrhus, i m
audio, īre 4
auscultatio, ōnis f
infundo, ēre 3
solvo, ēre 3
laxans,ntis

ծակ
ծակրտկեն
ծակված
ծակում, թափանցում
ծաղիկ
ծայր
ծայրակցում
ծայրահոն
ծատիր
ծծումբ
ծոծրակ
ծոծրակային
ծորան
ծոց
ծունկ
ծփան

o

foramen, inis n
foraminōsus, a, um
perforātus, a, um
perforatio, ōnis f
flos,ōris m
extremītas, ātis f
anastomōsis, is f
epiphysis, is f
stibium, i n; antimonium, i n
sulfur, ūris n
occiput, itis n
occipitālis, e
ductus, us m
sinus, us m
genu, us n
fluctuans, ntis

h

կազմել
կաթ
կաթիլ

formo,āre I
lac, lactis n
gutta,ae f

ալիում
ալիումի բրոմիդ
կալցիում
կաղնի
կամ
կայծքար
կանխագուշակում
կապան
կապանակցանք
կապար
կապույտ հազ
կատաղություն
կատար
կար
կարագ
կարգաբուժյուն
կարծրախտ, կարծրացում
կարճ
կարմիր
կարմրություն
կեղծ
կեղև
կենդանի (ած.)
կենդանի
կենտրոնական
կեսար
կիկերոն
կիտալունանաձև
կլոր
կծկում
կմախք
կյանք
կոզեին
կոթոն, կոթ
կոլապս
կոկորդ
կող
կողմից
կողմնային
կողք, կողմ
կոճ
կոճղարմատ
կոնք
կոնքային
կոնքոսկր
կոպ
կոտրվածք

kalium, i n
kalii bromidum
calcium, i n
quercus, us f
seu, sive
silex, icis m
prognōsis, is f
ligamentum, i n
syndesmōsis, is f
plumbum, i n
pertūsis, is f
rabies, ei f
crista, ae f
sutura, ae f; rhaphe, es f
butyrum, i n
praescriptio, ōnis f
sclerosis, is f
brevis, e
ruber, bra, brum
rubor, ōris m
spurius, a, um
cortex, icis m
vivus, a, um
animal, is n
centrālis, e
Caesar, āris m
Cicero, ōnis m
semilunāris, e
teres, terētis
systole, es f
sceletum, i n; sceleton, i n
vita, ae f, bion, i n
codeinum, i n
crus, ūris n
collāpsus, us m
larynx, yngis m
costa, ae f
a, ab (Abl.)
laterālis, e
latus, ēris n
condylus, i m
rhizoma, ātis n
pelvis, is f
pelvīnus, a, um
coxa, ae f
palpēbra, ae f
fractūra, ae f

կորդիա
կորվալուլ
կորություն
կորիչ
կտրուճ
կրծքային
կրծքոսկր
կրկնակի
կրկնեւ
կույր
կույր աղիք
կուրծք

հար
հազ
հալվի
հակադիր
հականիխիչ
հաղորդակցող
հաճար
հաճարածանգառ
հաճելի
համակեցություն
համաճոն
համար
հանգիստ
հանուկ
հաստ
հաստ աղիք
հավասար
հավասար շափով
հավաքածու (բույսերի)
հավելված
հարբուխ
հեղինակի համար
հեղուկ (ած.)
հեղուկ
հեղուկ դեղախառնուրդ
հեղուկ քսուկ
հեշտ
հեռադիր
հետ
հետադարձ
հետնային
հետո

cordiaminum, i n
corvaldolum, i n
curvatūra, ae f
incisivus, a, um
incisūra, ae f
thoracicus, e; pectorālis, e
sternum, i n
duplex, icis
repeto, ēre 3
cecus, a, um (caecus)
cecum, i n
pectus, ōris n

2

pilūla, ae f
tussis, is f
aloē, es f
opponens, ntis
antisepticus, a, um
communicans, ntis
secale, is n
Secale cornutum
suavis, e
symbiōsis, is f
symphysis, is f
ad (Acc.) pro (Abl.)
quies, ētis m
extractum, i n
crassus, a, um
intestinum crassum, colon, i n
aequalis, e
ana
species, ērum f
տ. կրկն
rhinitis, itidis f
pro auctore
liquīdus, a, um; fluidus, a, um
liquor, ōris m
mixtura, ae f
linimentum, i n
facilis, e
distalis, e
cum (Abl.)
recurrens, ntis
posterior, ius
post (Acc.)

հիմնային
հիմք
հիսգերորդ
հիվանդ

հիվանդ (ած.)
հիվանդանալ, հիվանդ լինել
հիվանդանոց
հիվանդին լսել
հիվանդու թյուն
հղիություն
հյուսթ
հյուսթախտ
հյուսվածք
հոդ

հոդաբանություն
հոդաբորբ
հոդային
հոդերունություն
հոդերույժ
հոդածու թյուն
հոծ
հովվապարկ
հովտաշուշան
հոտառություն
հորիզոնական

ծախ
ծեղք
ծյուծ
ձողաձուկ
ձու
ձև
ձևավորող
ձևափոխություն
ձևափոխում

ճակատ
ճակատային
ճանաչալիք
ճանաչողիք
ճաշակելիք

basilāris, e
basis, is f
quintus, a, um
aeger, gri m; aegrotus, i m; aegrota,
ae f (կին)
aegrotus, a, um
laboro, āre I; aegroto, āre I
valetudinārium, i n
ausculto, āre I
morbus, i m (path-os)
graviditas, atis f
succus, i m
phthisis, is f
tela, ae f
articulatio, ōnis f; arthron, i n;
artus, us m
syndesmologia, ae f
arthritis, itidis f
articulāris, e
psychiatria, ae f
psychiater, tri m
languor, ōris m
compactus, a, um
Bursa pastōris
convallāria, ae f
olfactus, us m
horizontālis, e

2

sinister, tra, trum
manus, us f
pix, icis f
asellus, i m
ovum, i n
forma, ae f
constituens, ntis
metamorphōsis, is f
transformatio, ōnis f

frons, ntis
frontālis, e
radiālis, e
radius, i m
gustus, us m

ճե... կոս
ճեղք
ճկույթ
ճյուղ

մագնեզիում
մածուկ
մակերես
մակերեսային
մակերիկամային
մահացու
մահացում
մայիսյան
մայր
մանգան, մարգանեց
մանկաբույժ
մանկաբուժություն
մանր (մկր.)
մանր (ած.)
մանրազին կերպով
մաշկ
մաշկային
մաս
մասին
մատ
մատնատունկ
մատուտակ
մարդ
մարմին
մարտդու թյան խանդարում
մաքրող
մաքուր
մաքուր վիճակում
մեղ
մեթիլաալիցիլատ
մեծ
մեղր
մենթոլ
մետատառ
մերձարիք, իրանի մատ
մզվածք
միաբնից կենդանիներ, նախակենդանիներ
միանալ
միացում
միզամուղ

fissūra, ae f
hiatus, us m
digitus minimus
ramus, i m

U

magnesium, i n
pasta, ae f
superficies, ei f
superficiālis, e
suprarenālis, e
letālis, e
necrōsis, e
majālis, e
mater, tris f
manganum, i n
paediatr, tri m
paediatria, ae f
minutum
subtilis, e
exacte
cutis, is f; derma, ātis n
cutanēus, a, um
pars, partis f
de (Abl.)
digitus, i m
digitālis, is f
glycyrrhiza, ae f; liquiritia, ae f
homo, ūnis m (anthrop-os)
corpus, ōris n
dyspepsia, ae f
purgans, ntis
purus, a, um
per se
urina, ae f; uron, i n
methyalsalicylas, ātis m
magnus, a, um; major, jus
mel, mellis, n
mentholum, i n
metastāsis, is f
proximālis
extractum, i n
protozoa, ōrum n
conjungo, ēre 3
junctūra, ae f; commissūra, ae f
diuretīcus, a, um

միզային
 միզապարկ
 միզապարկի բորբոքում
 միզաստեղծիչ
 միջածիք
 միջային
 միջին
 միջմիջածագային
 միջնաճոն
 միջնակ
 միջնորմ
 միջոցով
 միջև
 միտք
 միրգ
 մկան
 մկանաբանութուն
 մկանային
 մկանոտ
 մկնափուշ
 մկնակ
 մում
 մումած
 մումիկ
 մրճիկ
 մուտք

յոգ
 յոդիդ
 յուղ

նախարարակ
 նախանյութ
 նախասիրտ
 նախարտային շրջան
 նատրիում
 նեխում
 նեղացում
 նեյրոն
 ներարկում
 ներերակային
 ներծորոզ

urinarius, a, um
 vesica urinaria
 cystitis, itidis f
 uropoëticus, a, um; uropoieticus
 transversus, a, um
 mediälis, e
 medius, a, um
 intertransversarius, a, um
 symphysis, is f
 mediania, ae f
 septum, i n
 per (Acc.)
 inter (Acc.)
 mens, mentis f
 fructus, us m
 muscülus, i m (my-s)
 myologia, ae f
 musculäris, e
 musculösus, a, um
 ruscus, i m
 arsenicum, i n
 cera, ae f
 ceräus, a, um
 suppositörium, i n
 malleöulus, i m
 aditus, us m

3

iodum, i 2
 iodidum, i n
 oleum, i n (բուսական, հեղուկ)
 butyrum, i n

5

antebrachium, i n
 protoplasma, ätis n
 atrium, i n
 praecardium, i n
 natrium, i n
 sepsis, is f
 stenösis, is f
 neuron, i n
 injectio, önis f
 intravenösus, a, um
 endocrinus, a, um

ներմկանային
 ներվարիչ
 ներքին
 նիստատին
 նիտրատ
 նիտրիտ
 նիտրոգլիցերին
 նյարդ
 նյութ
 նշանակել
 նշանակում
 նշել
 նույա
 նոր
 նորագոյացութուն
 նորմալ շնչառութուն
 նորսուլֆազոլ
 նստային
 նստվածքային
 նուշ
 նտրք

շատ (ած.)
 շատ (մկբ.)
 շատ արագ, շտապ
 շարժում
 շարժուն
 շաքար
 շաքարախտութուն
 շերտավոր
 շիր
 շիշ
 շողավարկ
 շոշափելիք
 շոշափում
 շտապ
 շտկող
 շրջան
 շրջադարձ
 շրջել
 շրջված

ոլոր
 ողն
 ողնային

intramuscularis, e
 տ. նեյրոն
 internus, a, um
 nistatinum, i n (nystatinum)
 nitras, ätis m
 nitris, itis m
 nitroglycerinum, i n
 nervus, i m
 substantia, ae f; materia, ae f
 praescrizö, äre 3
 signatöra, ae f
 signo, äre I
 crisis, is f
 novus, a, um
 neoplasma, ätis n
 eupnoë, es f
 norsulfazölium, i n
 ischiadicus, a, um
 praecipitatus, a, um
 amygdala, ae f
 տ. մանր

6

multus, a, um
 multum
 citissime
 motus, us m
 mobilis, e
 saccharum, i n
 glykaemia, ae f
 striatus, a, um
 alumen, inis n
 vitrum, i n; lagena, ae f
 Adonis, idis m
 tactus, us m
 palpatio, önis f
 cito
 corrigens, ntis
 regio, önis f
 circumflexus, a, um
 verto, äre 3
 inversus, a, um

7

tibia, ae f
 vertebra, ae f
 vertebrälis, e

ողնասյուն
ողնուղեղ, ողնածուծ
ոսկի
ոսկոր
ոսկրային
ոսկրասպունգ
ոսկրափուտ
ոտք
որ (գծր.)
որից
որդանման ելուն
որկոր
որչափ բավական է
որպեսզի, որպես
որովայն
որովայնային
որովայնի խոռոչ

չափազանց
չեզոք
չոր

պապավերինի հիդրոքլորիդ
պատած
պատյան
պատուած
պատվաստանյութ, վակցինա
պատվաստում
պատրաստել
պատրաստուկ
պարանոց
պարանոցային
պարզ
պարկ
պետւթյուն
պերօքսիդ
պլեւրա
պղինձ
պոչ
պոչային, պոչամերձ
պոչուկ
պոչուկային
պսակային
պտուղ

columna vertebrālis (vertebrārum)
medulla spinalis (myel-os)
aurum, i n
os, ossis n; osteon, i n
ossēus, a, um
diploë, es f
caries, ei f
pes, pedis m (pus, pod-os)
qui, quae, quod
e qua
appendix vermifōrmis
esophagus, i m
quantum satis
ut
abdomen, inis n; laparon, i n
abdominālis, e
celia, ae f

Չ

longe
neuter, tra, trum
siccus, a, um

Պ

papaverini hydrochloridum
obductus, a um
tunica, ae f
lacerātus, a, um; lacerus, a, um
vaccīnum, i n
vaccinātio, ōnis f;
praeparo, are I
praeparātum, i n
cervix, icis f; collum, i n
cervicālis, e
simplex, icis
vesica, ae f; cystis, is f
res publica, rei publicae
peroxydum, i n
pleura, ae f
cuprum, i n
cauda, ae f
caudālis, e
coccyx, ygis m
coccygeus, a, um
coronārius, a, um
fetus, us m; foetus

ջարդածք
չերմություն
ջիւլ
ջղախոտ
ջրաթուք
ջրածին
ջրակալում
ջուր

առունտին
աւամտիզ

ասլիկ
սակավարյունություն
սաղմ
սամիթ
սանձիկ
սառք
սուքք, սրբակրային
սնո
սիմպաթիկ
սիստոլա, սրտի կծկում
սիրտ
սկլերոզ
սյուն
սեղիկ
սնել
սնող, սնուցող
սնկաբանություն
սնկային հիվանդություն
սնունդ
սովորություն
սպառնացող
սպիտակ
սպիտակարյունություն
սպիտակուց
սպիրտ
սոնակ
ստամոքս

ստամոքսաբորբ
ստամոքսահյութ
ստամոքսային
ստեղծում
ստոծանի

Ջ

contusio, ōnis f
calor, ōris m
tendo, inis m
planta, gōnis f
infusum, i n
hydrogenium, i n
hydrops, is m
aqua, ae f (hydor, hydr-)

Թ

raunatinum, i n
rheumatismus, i m

Ս

incus, ūdis f
anaemia, ae f
embryon, i n
foeniculum, i n
frenūlum, i n
frigīdus, a, um
sacer, cris, cre
genus, ėris n
sympathicus, a, um
systole, es f
cor, cordis n (cardia)
ս. կարծրախտ
columna, ae f
hydrargyrum, i n; mercurium, i n
nutrio, ire 4
nutricius, a, um; nutriens, ntis
mycologia, ae f
mycōsis, is f
cibus, i m
consuetudo, dīnis f
imminens, ntis
albus, a, um
leukaemia, ae f
albuminum, i n; albumen, inis n
spiritus, us m
axis, is f
gaster, tris f; ventricūlus, i m;
stomachus, i m
gastritis, itidis f
succus gastricus
gastricus, a, um
poësis, is f (poiesis)
diaphragma, ātis n

ստորին
ստրեպտոմիցին
ստրիխնին
սրբանային
սրվակ
սրտային
սրունք
սուլֆատ
սուլֆիտ
սուր
սև

վազելին
վախճան
վայրէջ
վատ (մկր.)
վատ (ած.)
վարակիչ
վարակում
վերածնում
վերկատարային
վերակենդանացում
վերելակ
վերին
վերին ծնոտային
վերլուծում
վերհուշություն
վերնամաշկ
վերորովայն
վերջացնել
վերջույթ
վերցնել
վղիկ, վիզ
վիմային
վիրաբուժություն
վիրուս
վնասվածք

տալ
տառապել
տասներկուամսյա աղիք
տարբեր
տարբերել
տեղադրել
տեղադրված
տենդ

inferior, ius
streptomycīnum, i n
strychninum, i n
sacralis, e
ampūlla, ae f
cardiacus, a, um
crus, crūris n
sulfas, ātis m
sulfis, ītis m
acutus, a, um; acer, acris, e
niger, gra, grum

Վ

vaselinum, i n
exitus, us m
descendens, ntis
male
malus, a, um
contagiōsus, a, um
contaminatio, ōnis f
regeneratio, ōnis f
supraspinātus, a, um
reanimatio, ōnis f
ascendens, ntis
superior, ius
maxillāris, e
analysis, is f
anamnesis, is f
epidermis, is f
epigastrium, i n
finio, ire 4
extremitas, ātis f; membrum, i n
recipio, ēre 3
cervix, icis f; collum, i n
petrosus, a, um
chirurgia, ae f
virus, i n
trauma, ātis n

Տ

do, dāre l
laboro, āre l
duodenum, i n
varius, a, um
distinguo, ēre 3
loco, āre l
locātus, a, um
febris, is f

տեսակ
տեսնել
տեսողություն
տերև
տիֆ
տղամարդ
տոպրակ
տրամադիծ
տրորած
տուղտ
տուփ

ցանց
ցավ
ցավել
ցինկ
ցոռն
ցուսպ
ցուսպային

ուղեղ
ուղեղային
ուղի
ուղիղ
ուղիղ աղիք
ուղղածիք
ունենալ
ուռուցք
ուս
ուսանել
ուսանող
ուսելուն
ուսմունք
ուսուցիչ

փայծախ
փափուկ
փիլիսոփա
փոխակալում, մետաստազ
փոխապատվաստում
փողածուկ
փոշի
փոշիացրած
փոս
փոսիկ
փոր
փորային

Ց

species, ei f
video, ēre 2
visus, us m
folium, i n
typhus, i m
vir, i m
saccūlus, i m
diameter, tri f
tritrus, a, um
althaea, ae f
scatūla, ae f

Ռ

rete, is n
dolor, ōris m
doleo, ēre 2
zincum, i n
prominens, entis
synovia, ae f
synoviālis, e

cerebrum, i n
cerebrālis, e
tractus, us m
rectus, a, um
rectum, i n
verticālis, e
habeo, ēre 2
tumor, ōris m
humerus, i m
studeo, ēre 2
studiōsus, i m; stude ns, ntis m
acromion, i n
doctrina, ae f
magister, tri m

Փ

lien, is m; splen, is m
mollis, e
philosōphus, i m
metastāsis, is f
transplantatio, ōnis f
asellus, i m
pulvis, ēris m
pulverātus, a, um
fossa, ae f
fossūla, ae f; fovea, ae f
venter, tris m
ventrālis, e

փորլուծ
փործ
փոփոխակի
փորթ
փոռնչ
փսխեցնող ընկուլ
փրկություն

քաղցկեղ
քաղցր
քայքայում
քառագլուխ
քափուր
քթարթր
քթալին
քիթ
քլոր
քլորալ հիդրատ

քլորիդ
քլորոֆորմ
քմային
քնեցում, անզգայացում
քնդարկերակային
քոս
քսակ
քսերոֆորմ
քսուլ
քունք

օգնող, օժանդակող (գեղամիջոց)
օդ
օժանելիք
օշարակ
օշինդր
օսլա
օսլային
օր
օրենք
օքսացիլին

ֆթալազոլ
ֆթոր
ֆիզիկա
ֆիզիոլոգիա
ֆիզիոլոգիական
ֆիլտրել, քամել
ֆոսֆոր
ֆունկցիա

diarrhoea, ae f
experimentum, i n; usus, us m
alternans, ntis
parvus, a, um; minor, us
viburnum, i n
nux vomica; strychnos, i m
salus, ūtis f

cancer, cri m; carcinoma, ātis n
dulcis, e
lysis, is f
quadriceps, cipitis
camphora, ae f
rhinitis, itidis f
nasalis, e
nasus, i m
chlorum, i n
chloralum hydratum
chloridum, i n
chlorofōrmium, i n
palatinus, a, um
narcōsis, is f
carotīcus, a, um
scabies, ei f
saccūlus, i m
xerofōrmium, i n
unguentum, i n
tempus, ōris n

adjuvans, ntis
aēr, aēris m
linimentum, i n
sirupus, i m
Artemisia absinthium
amylum, i n
amylacēus, a, um
dies, ei m
lex, legis f
oxacillinum, i n

phthalazōlum, i n
fluorum, i n
physica, ae f
physiologia, ae f
physiologicus, a, um
filitro, are I
phosphorus, i m
functio, ōnis f

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարան 3
Ներածություն 5

ՀնՁՑՈՒՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

I պարագամբ (§ 1—§ 3) Այրուրեն: Երկրարբաներ: Արտասանության կանոններ 12
II պարագամբ (§ 4—§ 6) Կ-ի ուղղագրությունը: Տառակապակցություններ: 16
Շեշտադրություն
III պարագամբ (§ 7—§ 9) Նախնական ծանոթություն լատիներենի հինգ հոլով- 21
ման մասին
IV պարագամբ (§ 10—§ 14) Նախնական ծանոթություն I, II և III հոլովման 25
ածականների մասին
V պարագամբ (§ 15) Անատոմիական և հյուսվածքաբանական տերմինների կա- 28
ռուցվածքի մասին

ՁեՎԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

VI պարագամբ (§ 16—§ 21) Գոյական անվան դերը բժշկական տերմինաբա- 34
նության մեջ: Առաջին հոլովում: Առաջին հոլովման դեղաձևեր: Բառա-
կազմություն
VII պարագամբ (§ 22—§ 25) Բժշկական տերմինաբանության մասին: Հունական 39
բառակազմիչ տարրեր: -ia վերջածանցով կազմված հունական տերմինա-
տարրեր: Անատոմիական և բժշկական մյուս անվանակարգությունները
VIII պարագամբ (§ 26—§ 33) Բայ: Modus imperativus. Praesens indicativi 44
activi et passivi: Esse օժանդակ բայը: Նախդիրներ
IX պարագամբ (§ 34—§ 40) Praesens conjunctivi activi et passivi: Esse 52
և Fieri բայերը: Դեղագրության մեջ ընդունված արտահայտություններ:
Բառերի շարադասությունը լատիներեն նախադասության մեջ: Լատիներեն
նախածանցներ
X պարագամբ (§ 41—§ 44) II հոլովման արական սեռի գոյականներ: Գոյա- 57
կանակերտ վերջածանցներ: -ia վերջածանցով I հոլովման տերմինա-
տարրեր: II հոլովման տերմինատարրեր
XI պարագամբ (§ 45—§ 49) II հոլովման չեղք սեռի գոյականներ: II հոլով- 62
ման դեղաձևերի անուններ: Գոյականակերտ վերջածանցներ
XII պարագամբ (§ 50—§ 55) Դեղատոմս: Դեղագրության մեջ ընդունված մակ- 67
բայեր, դերանուններ և արտահայտություններ: Լատիներեն նախածանցներ
XIII պարագամբ (§ 56—§ 62) I և II հոլովման ածականներ: Գոյականացված 76
ածականներ: Ածականակերտ վերջածանցներ: -ia վերջածանցով կազմված
տերմինատարրեր: Կրավորական սեռի անցյալ դերբայը և նրա գործածու-
թյունը բժշկական տերմինաբանության մեջ
XIV պարագամբ (§ 63) Ձևաբանություն, բառակազմության և տերմինաբանու- 84
թյան անցած նյութի ամփոփում
XV պարագամբ (§ 64—§ 67) III հոլովում: Ընդհանուր ծանոթություն: Հունա- 89
րեն նախածանցներ
XVI պարագամբ (§ 68—§ 71) III հոլովման արական սեռի գոյականներ 92
XVII պարագամբ (§ 72—§ 75) III հոլովման իգական սեռի գոյականներ: 98
III հոլովման դեղաձևեր: Գոյականակերտ վերջածանցներ
XVIII պարագամբ (§ 76—§ 80) III հոլովման չեղք սեռի գոյականներ: Բա- 105
ռակազմություն
XIX պարագամբ (§ 81) Երրորդ հոլովման գոյականների ամփոփում 111
XX պարագամբ (§ 82—§ 84) -sis վերջավորությունով III հոլովման հունական 114
գոյականներ: III հոլովման տերմինատարրեր
XXI պարագամբ (§ 85—§ 88) III հոլովման ածականներ: Ածականակերտ վեր- 118
ածանցներ
XXII պարագամբ (§ 89—§ 90) Ներգոծական սեռի դերբայը և նրա գործա- 124
ծությունը բժշկական տերմինաբանության մեջ
XXIII պարագամբ (§ 91) III հոլովման գոյականների և ածականների ամ- 128
փոփում

XXIV պարապմունք (§ 92—§ 96) Քրիստոսի անվանակարգությունը լատիներեն	131
XXV պարապմունք (§ 97—§ 104) IV և V հորովման գոյականները, բառակազմություն	137
XXVI պարապմունք (§ 105—§ 106) լատիներենի հորովային համակարգի ամփոփում	144
XXVII պարապմունք (§ 107—§ 110) Ածականների համեմատության աստիճաններ	148
XXVIII պարապմունք (§ 111) Ածականների համակարգի ամփոփում	154
XXIX պարապմունք (§ 112—§ 115) Թվականներ, Թվականները նախածանցների շերտով: Դեղատոմսային կարևորագույն կրճատումներ	159
XXX պարապմունք (§ 116) Դեղագրության ամփոփում	165
XXXI պարապմունք (§ 117) Բառակազմության ամփոփում (լատինական և հունական նախածանցներ, թվականներ)	172
XXXII պարապմունք (§ 118) Բառակազմության ամփոփում (վերջածանցներ)	175
XXXIII պարապմունք (§ 119) Կլիտիկական տերմինաբանության ամփոփում	178
լատիներենի և հունարենի նախածանցների ամփոփիչ աղյուսակ	181
Բժշկական մի բանի լատիներեն անունների հոմանիշների գործածության ճշգրտումը	184
Որոշ հիվանդությունների և ախտանիշների անվանացուցակ	189
Դեղանյութերի անուններն ըստ հորովումների	198
Դեղագործական լատիներեն տերմիններ	202
Դեղագործական անունների հաճախ գործածվող լատիներեն մասնիկների աղյուսակ	210
Տեքստեր ընթերցանության համար	212
Տարվա, ամիսների, շաբաթվա օրերի և անձերի լատիներեն անունները	221
լատիներեն ասույթներ և թևավոր խոսքեր	224
Gaudeamus	235
Հիպոկրատի երգումը	236
Մովսեսական Միության բժշկի երգումը	237
Մտուզողական աշխատանքների տոմսերի նմուշներ	238
լատիներեն-հայերեն բառարան	240
Հայ-լատիներեն բառարան	268

**Հակոբ Թորոսի Առաքելյան
ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒ**

Մասն. խմբագիր՝ Ն. Մ. Սանբրոսյան
 Խմբագիր՝ Ա. Կ. Մելիքյան
 Նկարիչ՝ Տ. Մ. Սուսոյան
 Գեղ. խմբագիր՝ Խ. Հ. Գյուլամիրյան
 Տեխն. խմբագիր՝ Մ. Ն. Դավթյան
 Վերստուգող յորագրիչ՝ Ա. Փ. Արշակյան

Պատվեր 11 Տպաքանակ՝ 3000
 Հանձնված է շարվածքի 7. 1. 1982 թ.: Ստորագրված է տպագրության 16. 12. 1982 թ.:
 Քուղթ՝ № 3: Ֆորմատ՝ 60×90¹/₁₆: Բարձր տպագրություն, տառատեսակը՝ գրքի սովորական: Հրատ. 17,0 մամ., տպագր. 18,0 մամ.: Տպագր. 18,0 գուն. թերթ օտիսկի Գինը՝ 95 կոպ.: ИБ № 1009.

«Լույս» հրատ., Երևան-9, Կիրովի 19ա: Издательство «Луйс», Ереван-9, Кирова, 19а.
 ՀՍՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեի Հակոբ Մեղապարտի անվան պոլիգրաֆկոմբինատ, Երևան-9, Տերյան 91:
 Полиграфкомбинат им. Акопа Мегарпата Госкомитета по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Арм. ССР, Ереван-9, ул. Теряна, 91.

**Հակոբ Թորոսի Առաքելյան
ԼԱՏԻՆԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒ**

Գիրքը վերահրատարակվում է Հայկական Գյուղատնտեսական Ակադեմիայի պատվերով՝ Գյուղատնտեսական բարեփոխումների աջակցության ծրագրի միջոցներով:

«ԱՍՈՂԻԿ» հրատարակչություն

Ստորագրված է տպագրության 16.08.2000թ.
 Տպագրության եղանակը՝ ուիզոգրաֆիա
 Ֆորմատ՝ 60x84/16
 Թուղթ՝ օֆսեթ
 Պատվեր №33
 Տպաքանակ՝ 100:

Տպագրված է «ԱՍՈՂԻԿ» ՍՊԸ-ի տպարանում:
 Է. Երևան, Ալան, Չարենցի 9/22
 Հեռ. 58.22.99 40.49.82
 E-mail: asogik@hragir.aaa.am